De groene linde. Jaargang 1

bron
De groene linde. Jaargang 1. Bomans & Vanbrusselen, Leuven 1905

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_gro024190501_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

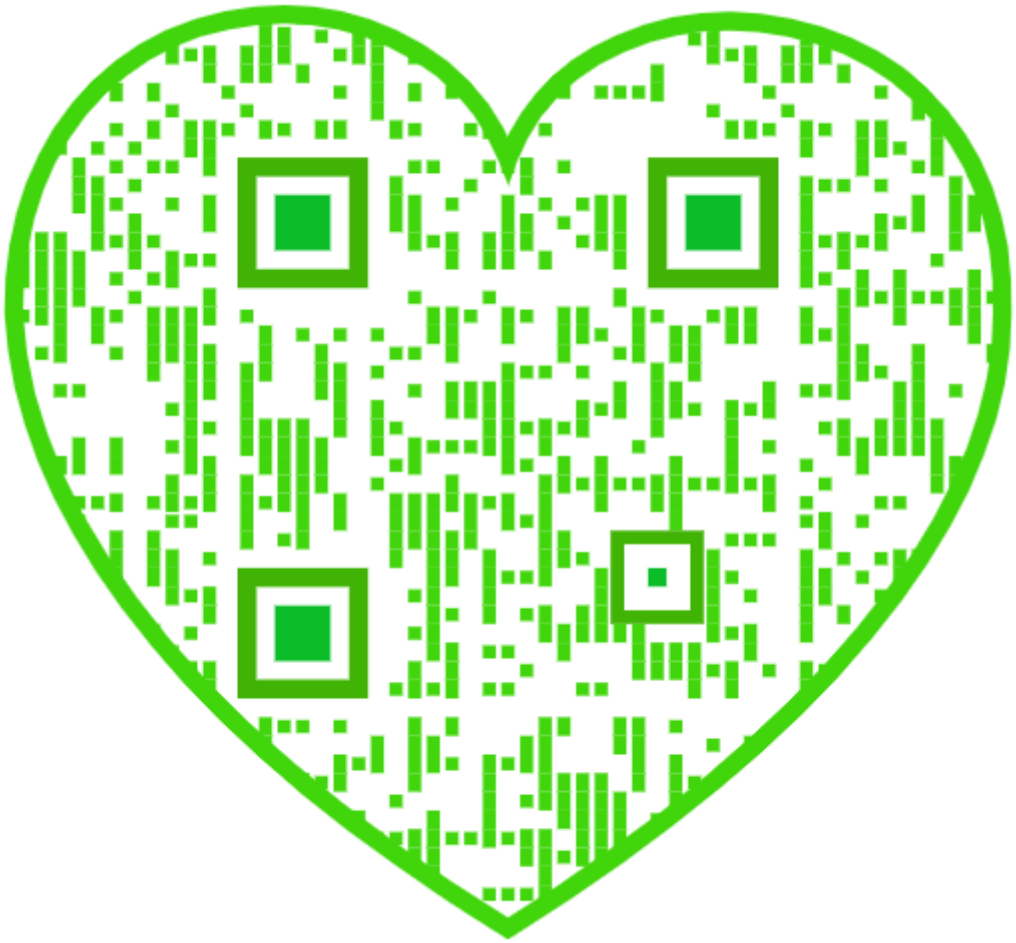

Een woord vooraf.

Het is de gewoonte een nieuw tijdschrift, door een woord vooraf, bij de lezers in te leiden.

Ook een kwakzalver is gewoon van op zijn ton, en dan nog bovendien onder lawaaiende begeleiding van roffel en trompet, zijn plaasters en flesjes aan 't geëerd publiek voor te stellen, dat is, aan te bevelen. Naar mijn inzien zouden plaasters, enz. voor zichzelf moeten pleiten, en tijdschriften eveneens.

Daarom was mijn eerste voornemen: geen inleiding!

Doch uit ingewortelden eerbied voor alle oude gewoonten, die dan toch veelal bij hun oorsprong zeer goed waren, heb ik mijn eerste voornemen laten vlotten en gedacht: Ik zal het eerlik en bondig doen, geen gouden bergen beloven, maar eenvoudig zeggen wat we willen.

En eerst en vooral, wat we niet willen.

Het is ons doel niet het brood der wetenschap in dunne sneden op de tafel te brengen van het volk. Dat werk is een goed werk, maar we laten het over aan anderen.

Het is ons doel niet de taal te bestuderen. We laten de hooggeleerde lieden, tot heil van het mensdom, zich verdiepen in de allergewichtigste studie van punten en kommas. Niet eens aan de spellingkwestie, *de* kwestie bij uitnemendheid, waar leven en dood der Nederlandse letteren van afhangen, wijden we onze aandacht: we laten de Akademies van Noord en Zuid elkander bij den kop grijpen, en spellen

ondertussen, naar het voorbeeld onzer vaderen, zoals het ons belieft.

Evenmin bekommeren we ons hier om den Vlaamsen strijd, dien strijd zijn we genegen, maar we voeren hem elders.

We willen ons uitsluitend bezig houden met kunst, en niet met alle kunst, enkel en alleen met letterkundige kunst.

Hoe breed vatten we ons doel op? Anders: Wat verstaan we onder letterkundige kunst?

We verstaan daaronder:

ten eerste, scheppende kunstwerk;

ten twede, studies over scheppende kunstwerk.

Positief kunstwerk te leveren is ons voornaamste doel. We willen dat leveren onder gedaante van verzen, novellen, schetsen, toneelwerk.

Eerst in de twede plaats komt de letterkundige kritiek. Dit wil echter niet zeggen dat ze zal verwaarloosd worden. Het is niet onmogelik dat er afleveringen voorkomen waarin ze de beste en de ruimste plaats bekleedt.

Voor het een en het ander, voor het kunstwerk en de kritiek, weze 't uitdrukkelik verklaard: wij behoren tot geen school. We zijn noch ouderwets noch nieuwerwets, want niet al wat oud is, is slecht en niet al wat nieuw is, is goed. We zijn noch idealist noch realist, omdat we menen dat de echte kunst steeds geweest is een gepast mengsel van idea en res, doorzielde werkelikheid. We gaan van geen enkel stelsel uit, want alle stelsels zijn eenzijdig. We schrijven de kunst geen wetten voor, want heden of morgen staat er een genie op dat met die wetten spot en tóch meesterwerk schept. We erkennen geen ander regels dan die welke noodzakelik voortvloeien uit den eeuwigen, onveranderliken aard der dingen. We willen zijn: dienaars van het Schone, niets minder, niets meer. We willen het schone gadeslaan in zijn veelvuldige openbaringen, zonder voor- noch tegeningenomenheid; we zullen het trachten te erkennen, te bepalen en

te waarderen overal waar het zich voordoet, onder welken vorm ook, onder welke pen ook.

Dat we nooit zullen dwalen, beweren we niet. Wie nooit gedwaald heeft, werpe den eersten steen. Maar voor den goeden wil, de eerlikheid en de waarheidsliefde staan we borg.

Wie moet er ons tijdschrift opstellen?

Het jonge Vlaanderen, het jonge Nederland.

Alle jonge mannen van talent worden opgeroepen om meê te werken. Ons tijdschrift moet wezen een plein waarop ze zich oefenen - zich oefenen *met talent* - een verhoog waarop we ze nodigen om voorgesteld te worden aan het lezende Vlaamse volk. We beloven aan de lezers geen afleveringen met niets dan meesterstukken; maar we verzekeren hun dat we uit al onze krachten het *talentloze* zullen weren. We willen er immers ons bizonder werk van maken de jonge kunst aan te moedigen, te steunen, te belonen, en daartoe het middel te gebruiken dat het enig doeltreffende is, namelik, behoorlik te betalen. We betalen dit jaar één frank per bladzij. We wensen niet beter dan van 't naaste jaar af meer te geven. Indien het publiek ons helpt, zal dat geschieden.

Wie moet er ons tijdschrift lezen?

Het is bestemd voor al wie verstandelik en zedelik rijp is. Onze levensbeschouwing is de kristelike. Het spreekt dus van zelf dat er op onze bladzijden niets zal voorkomen dat aandruist tegen 't Geloof of aanstoot geeft tegen de zeden. We voegen er evenwel bij dat we ons tevens zullen hoeden voor overdreven enghartigheid en ziekelike preutsheid.

Vanwaar de naam: DE GROENE LINDE?

Verleden zomer las ik een werk waarin een Duits geleerde handelde over de rol van de natuur in het Duitse volkslied. Hij wees er op hoe van in den tijd dat Siegfried zich baadde in het drakenbloed tot in de twintigste eeuw toe, de linde steeds geweest was de heilige, de geliefde boom van volk en dichters. Toen viel me dat mooie, diep-innige oud-Vlaamse

lied te binnen, het lied van dat ‘meysken’, dat, bij 't ‘daghen in den oosten’

ghinc enen ganck
al totter linde groene
daer si den dooden vant.

En ik dacht:

Kom, laat ons weer de linde planten, de linde van het oude lied. Zolang het Vlaamse volk bestaat, heeft de linde zijn leven omruist en doorgeurd. Ze heeft moederlik gewaakt over 't spel van de kindsheid; ze heeft heimelik gereuzeld bij 't gekoos van de minne; heur brede kruin heeft ze gestrekt over de rust van den varenden ridder en heur trouwen stam geleend aan den moeden rug van den pelgrim; vroom heeft ze geluisterd naar 't lied van den reizenden zanger en heur takken ten bijval geneigd over 't blanke hoofd der beradende wijzen.

Komaan dan, jonge Vlaamse dichters, zet u neer onder 't gastvrije dak der GROENE LINDE, en zingt ons het lied van uw wel en uw wee, het lied van den voortijd en het lied van de toekomst, maar vooral het lied van het heden.

We haken aan den stam een houten kapelleken met een gekruisten Kristus: Hij zegene u!

J. DE COCK.

Onder de Groene Linde.

Sprei wijd en zijd
Nu, jeugdverblijd
O, groene Linde, uw zingend loover
Vol jong geluid
Door 't blauwen uit
Jong-Vlaandrens gouden gouwen over.

Hef frank en fier
Uw staatgen sier
In 't licht gelaai der levenszonne,
Wuif alom keur
Van zoeten geur
In 't stralen van haar lach gewonnen.

Een blijde rei
Van vooglen vlei
Zich in de wiegling uwer twijgen,
Die volgelaên
Met bloei en blaên
Der eeuwge schoonheid lied doe stijgen.

Koom groot en kleen, -
Gelijk voorheen
Ten voet der honderdjaarge boomen -
Wie 't schoone wil
Al luisterstil
Vroom in uw zonn'ge schaduw droomen.

F.R.

In het Najaar....

Met gouden roest getint, in het bleek-fijne licht der uitstervende zonne, zoo rustte het bladergewelf der dreve op haar zwarte boomentronken.

't Wijveken dat dáar zoo lange in de laan aan 't blâren scharrelen gebukt stond, rechtte nu heur moede lijf, lei 'n hand voor de oogen om te zoeken achter de zonne, die ginder zoo heimelik verdween, en ging dan op den kruiwagen heuren voorschoot afschudden, met de leste blârenvracht.

En als ze dan den roô'n zakdoek weêr dichte had geknoopt onder heur kin, drong ze heur stramme leden tusschen de tremels, en lijvelijk voortgestooten ging de kriepende wagen, - tot heur schaduw wegdonkerde in den vroegen valavond...

Toen dwarrelde er nog een enkel blad uit 'n halfnaakte kruin naar omlaag, en 't ging begraven liggen in de eerde van den wagenslag.

Koud en laag was de lucht en boven, in de takken der boomen, hing er fijne waterdamp geweven.

Bezijden de dreve, met diep-donkere schaduwen stond het bosch in weidsche pracht, en verder ontrolde het zijn' onzekere vormen in het grauwend verschiet. Hoogstammige walnotelaars en zwarte eiken heerschten over de elzenstruiken en de averesschen, en daartusschen, bleek vlekkend op het donkere houtgewas, rees er hier en daar, de witte spookgestalte van een' eenzamen berk.

Doodstil stond het al, zonder geluid, zonder boomengewaai, in de wegende vochtige herfstlucht.

En ommendom dreef er een natte nevel die meêbrocht uit het bosch de reuke van 't verdroogde gers, van verwelkte bladeren en van 't hars der denneboomen.

Almedeen klonk er een schot in de verte en 't gerucht kwam eendelijk over de bosschen gerold.

Langsheen het rustende landschap kwam uit het Westen de lijze avondlucht gevaren, spreidend over de vijvers heuren zacht-dunnen wadem en de meerschen hullend in eene onzekere wittigheid.

Toen ging er geruchte op in 't bosch, van ritselend rijshout en naderende stappen -: een stonde later sprong er een hond op den weg, snuffelende entwaar en schoot dan weêr in 't struikgewas. Altemets werden de twijgen van een hazelaar uiteengestreken en in het halfdumster trad iemand vooruit; de dorre bladertrossen ruischten achter hem, en een stonde bleef de loop van zijn roer schudderen aan het slaghout.

't Was een jager.

Al stappend door de dreve sloeg de gefrande weitesch rhythmisch tegen zijn' dijen en het roer stak, aan den draagriem, boven zijn schouders uit.

Op de hielen volgde zijn hond, een groote patrijshond, met hangende ooren, waaienden pluimsteert en gladgestreken haar, dat nu in den avond grijs scheen met nauw zichtbaar' bruine vlekken.

Tusschen de ziltige dikke boomstammen stapte de jager voort, over den weg waar de natte blâren lagen, - de doode blâren van den herfst.

Op zijn linker, lag het diepland dat verder afhelde, heel zachtjes, naar het dorp af.

De avonddoom had er alles gebunseld: de eenzame boomen en de kanten in het veld -; een zachtzilveren glans zijpelde hier en daar, van boven, daar waar de maneklaarte uit 'nen wazen lichtkring schong. De nachtwind, die nu was opgekomen, schoof trage over die nevelige vlakte, die dan

weer eens uiteenrafelde en allengerhand wederom toesnoerde.

De jager zette zijnen ronden vilt achterover en trok het braakland in.

Hij voelde zich tot over de enkels, tot aan zijn leêren waggen, zinken in den vochten grond, en wellustig ademde hij de lucht in, die tot daar kwam aanwaaien: de frissche avondlucht en den nijpenden geur van 't wintermos en van de mastentoppen en van al die late bloemen, die groeiden in 't lisch en in de îjle boschplekken.

Hij voelde 't leven wemelen in de nevellucht, frisch hem tegemoet wademen in zijn wezen, en een pooze bleef hij staan, zijn breede borst vooruit, om al die frischheid met volle teugen te zuipen, tot hij ze in zijn longen voelde zwellen, en er een kreveling liep van tevredenheid door zijn gansche lijf.

Dan ging hij voort, in den avond, met groote vaste stappen, over den natten grond van 'nen klaverdriesch, en in een' voor, achter hem, drentelde de grijze patrijshond met zijnen waaienden pluimsteert...

En toen ze verdwenen waren, ginder, in het nevelverschiet, vloog er slaggelings uit 'nen boom der dreve, een koolduive op, en dreef trage weg, van den eenen kant, - over het bosch.

DES. DE KOCK.

Van over ouds.

Kolveniers.

Zeven kolveniers, op reke
lijk de ganzen, langs den boord
van 't vervrozen vestingwater,
stapten, zonder spreken, voort.

't Sneeuwde. Hunne wollen mantels,
over hunnen hals gedraaid,
lagen, zacht lijk hermelijn, met
witte vlokken volgezaaid.

In de verte, laaide 'n wachtvier
met 'n bende ruiters rond,
en de rook sloeg, langs de pooten
van de peerden, in den grond.

Boven uit de dikke wallen,
met gebekte tanden op
lijk 'n zage, stak 'n toren
z'n besneeuwden kegeltop.

Rondom zwierde 'n kavezwarte
kauwe, met 'n schraal geschreeuw,
en de kolveniers verdwenen
in de stilte van den sneeuw.

Tuischers.

's Avonds late zat 'n koppel
tuischers, met vernesteld haar,
in 'n kelderkroeg te dobblen,
bij 'n koopren kandelaar.

Langs de trappen, lag de baas in
slape en gaapte en uit z'n mond,
leekte 't kwijl lijk keersedruppels,
rekkend nere, naar den grond.

Een der tuischers dronk gedurig
groote teugen brandewijn
en hij knorde grimmig, achter
ieder smete, lijk 'n zwijn.

Door z'n knien gezonken stond hij
rechte, met z'n aangezicht
blinkend in de warme klaarte,
boven 't rozig keerselicht.

Hij bekeek z'n laatste stuivers
en hij gooide met 'n vloek,
z'n gestopte steenen pijp, in
duizend stukken, langs den hoek.

Schutters.

In het gildhof zaten schutters,
onder 't laaiend zonnevier,
rond 'n tafel en zij dronken
groote kroezen schuimend bier.

Hunne koning, die in 't grasperk,
lijk 'n reuze, vóór hen stond,
uit z'n leedren koker snakte 'n
pijl, met roode vleren rond.

En de boge, die gesloten
in z'n taaie vuisten zat,
trok hij, dat de buigers spanden
lijk de hoepels van 'n vat.

In de zwarte schaduwstriepe
rond z'n hoed met gespen aan,
neep hij dichte 'n ooge toe en
mikte en liet de peze gaan.

Al de schutters keken scherrig,
hellend over hunnen stoel
en de pijl, met roode vleren,
zat te daavren, in den doel.

OM. K. DE LAEY.

Zonnebrand.

Al het land, zoover het zichtbaar was, lag in ruste die stil, onverbroken duurde lijk of ze, eens begonnen, geen einde kende, en midden dien vrede schong de zon met wreede weelde heur brandend noengestraal op al wat weerstand bood.

Het koorn, in groote vierkante stukken, stond grijsgroen zijn halmen te schieten in de hoogte, en dampend zonder verweer boog het talrijk de koppen onder 't geweld; in natter dagen gebrokkeld en bedricht lag de eerde hard en versteend nu, geen vocht meer houdend, in kloven geborsten, gebakken alsof zij uit den oven kwam. De boomen en de heesters langs grachten en greppen lieten warmtezat hunne hooggroene loovers hangen en eenbaarlijk, onmeêdoogend staken op ieder blad, op schors en tak en twijgen, vurig priemende barnschichten in beweegloozen dwang. De gekalkte gevels der huizen teekende de zon helder wit op 't groen daar achter, en wierp purper lichte schaduwtint om hunne muren, waarlangs menschenhooge zonnebloemen prijkten onder oude wijngaardranken met halfrijpe vruchten.

Op de nok der kerk lagen duiven met open bek en gespreide vlerken, scheef uitkijkend naar, boven hen, de bleeke lucht waar de zon heerschte in overmacht van licht en bangmakende hitte, terwijl zij in gensters en vonken haar stralen op de straatsteenen bonkte en op de pannen der daken die dampten; de deuren der huizen waren gesloten en ook de groene vensterluiken: de menschen beletten de warmte binnen en de koelte buiten te geraken.

In die zware zomerhitte, stond Zander, zwart van armoê, daar te midden de straat. Zijn lamme beenen hadden moeite zijn mager wanvormig lijf te schoren, zijn vingers in krampen samengetrokken omvatten een zweep of wrongen nu en dan in verkeerd gebaar een beweging naar zijn wezen om vliegen af te weren; zijn hoofd, met onkleurige muts bedekt, stond onmenschelijk op zijnen dunnen pezel-hals en zijn onnoozele tronie vertrok gedurig in verwonderden grijnslach, terwijl de zwarte ballen zijner oogen vreesachtig gluurden in witte kringen, die blonken midden zijn grauw ongewasschen vel dat geheel in rimpels samentrok om zijnen lam openhangenden mond.

Zwankelbeende danste hij voort, sloeg zijn zweep rondom hem terwijl hij van den eenen kant der straat naar den anderen dretste en aanhoudend, luid-keels lachend, schreeuwde met eene stem die klonk als het hulpgeroep van een mensch in nood: - Geiten, gei... ten, schapen, scha... a... pen, geiten! En dan noemde hij de lieden bij hunnen naam: - Geiten, slachter, geite... n! Triene, de geite, Smet, Leander, Thielde, uw schaap, schapen, gei... te... n, haast u menschen!

En dan loech Zander en toonde in gapenden mond een geheele reeks bruine gebrokkelde tanden, en grommelde dan bij zijn eigen en veegde 't klamme zweet af dat zijn haar in klessen deed plakken langs zijn verrunselde slapen.

Een deur ging open, een oud vrouwke met witte pijpmuts en blauwen voorschoot kwam buiten en met haar eene groote witte geit met gladden hals, glimmenden zwarten kop en omgekrulde hoorns. Eerst keek zij aarzelend als verwonderd wijds en zijds, maar op het vleiend paaien van 't wijveken kwam zij statig vooruit, dreelde haren hals en kop langs den muur en de beenen van Triene, die haar dier met genoegen aanstaarde, en ging dan al snuiven en gezapig snoffelriekend langs den grond.

Hier en daar kwamen nog menschen buiten die geiten en schapen uitlieten.

Er waren er vele, een geheele kudde: oude, roste geiten met lange baarden, groote hoorns en spletvoeten die plat stonden en scheef vergroeid; er waren er witte, met lange vacht die speierde in de ketterende middagzon; jonge, zotte geitjes die gingen spelemeien tegen de oude, bolle sprongen kwamen maken langs statig en traag aanstappende schapen en dan wegliepen; daar waren gedaagde dieren met gespannen balg, 't baren nabij, en vol weerdigheid om hun toekomende moederzijn; vaalkleurige schapen, alle geschoren, beenderig, met ingevallen lanken, hooge heupen en onnoozel gespleten oogen die dom keken als verlegen om al die naaktheid.

Als de drift nu gaar was, joeg ze Zander verder en herbegon zijn zot aanhoudend getier.

Nu en dan kwam nog een geit den hoop aanvullen en telkens kwamen menschen buiten.

Aan den hoek bij de kerk kwam een hond aangeloopen die geweldig aan 't bassen viel, de dieren sprongen verschrikt uiteen om dan boutstil te blijven staan, den kop omleeg, bereid den aanval te weren. Verslaafd, angstig, liep Zander rond en riep scheldwoorden naar hond en geiten: - Hela, leelijkaard, wat gâ je doen de...! he miete waar gâ je de, hela, hela, alhier alhier zie lieze! bette hier, hier gij prije, hier vuil ding!

En dan bij zijn eigen:

- Dat is toch een dingen met die beesten, ze en zijn niet houdelijk met die hitte.... en de menschen lachen met mij...!

Aan hun deuren stond het volk te lachen met Zanders vreemde gebaren, en de buren riepen naar malkander:

- Hij zal er nog zijn dood aan halen, de duts!
- De sukkelaar!
- En och heere, hij heeft zulke armoê.

De wijven kwamen in een troppelken bijeen rond Mele uit de smis. en luisterden als zij vertelde hoe Zander gisteren na de vroegmis gevallen was aan 't portaal van de kerk, en

- ware het niet geweest van 't volk er omtrent, van Mielie Poorters, den loodgieter, en Tone Paepe die Zander zijn handen opentrokken en een steen onder zijn hoofd schoven, hij zou warempel in zijn kwaal gebleven zijn, - en dan liep het gesprek over Miele en Tone, den kleermaker, die al zoo lang in twist lagen en gisteren, voor de eerste maal sedert wel zes jaren, samen gekout hadden en zoo nu weêr vereend waren met dat ongeval van Zander; - er kwamen nog wijven bij die vroegen naar 't gezeide, Triene Romél haastte haar de vertelling van Nele zélf te herhalen met veel gebaar; en zoo stonden zij nog een tijd lang te kouten ondereen met de handen onder hunnen voorschoot of met een hoek ervan opgelicht.

Als Zander al lang weg was, den meersch in, en dat de jongens barvoets pletsende op de blauwe schorren moeder eenen boterham kwamen vragen om naar school te gaan, trokken zij een voor een sleepvoetende weg, elk naar zijn huis, naar eigen bezigheid en werk, de deuren sloegen toe en 't wierd alles weder rustig op het dorp.

In den meersch gekomen staakte Zander zijn geschreeuw en dreef voor hem gezapig zijn dieren die hier en daar staande bleven iets te grazen, of trage stappend voortgingen de koppen vooruit den gezonden gersreuk op te snuiven.

Op de gewone weide gekomen ging de drift langzaam uiteen waar zinnelijkheid ze dreef: de zwangere beesten legden zich neêr en herkauwden hun vorig maal in rustig heen en weêr duwen en gedurig malen, de andere waarden ten allen kante en lazen de beste kruiden.

Zander wierp hem op zijnen buik in 't kort geschoren gers, met zijn armen lam langs zijn lijf, zijnen kop wat op zijde gedwongen en meende te slapen; maar onmeêdoogend stak de zon in zijnen nek en doog vast en zwaar op zijnen mageren rug, het zweet barstte hem uitwaarts en druppelde zijpelings overal langs zijn lichaam, hij voelde zijn hoofd zwaar wegen, geprangd in sterken band die hem duizelig

miek, vliegen gromzoefden rondom hem, aangetrokken door den stalgeur die hem aankleefde, en gunden hem geen rust; hij richtte hem met moeite op zijn kniên en met onbewust ziende oogen keek hij rond naar de geiten die: bontkleurige vlekken in het groen, voorgoed nu aan het grazen, in korte snokken het lage gers afbeten tot aan den wortel, altijd maar gedoezig voort, zonder opzien vooruitstappend om voorraad op te doen, zoo veel mogelijk eer het avond wierd en zij terug zouden keeren naar den stal.

Verder in hooger weiden kwamen benden koeien, aangedreven door kleine koeiers die hun zwepen kletsten, zongen en schreeuwend malkaâr beantwoorden dat het knetterde en helmend klonk over de vlakte.

Zander voelde ineens in hem iets opwellen van jongeren tijd en bij hem bijna ongekende jeugd, hij raapte zijn zweep op, zwaaide ze rondom hem en riep onmenschelijk eenen schreeuw die ver hergalmde en schapen en geiten schuchter en als verwonderd deed opzien, de koeiers tierden in luide lachen om het geroep van Zander, in de verte begon een koe te bijzen, al de andere staken den steert in de lucht en mieken zotte sprongen, geheel de meersch kwam in leven en bedrijf van blinkende kleurenpracht en heldere klaarte. Zander voelde in hem ongewoon de leutigheid van dit roeren der levende dingen, hij zette zijnen mond wijd open en schaterde het uit in een wild lachen tot dat hij van vermoeidheid neerviel en plat hem uitstrekte in rust na dat uitbundig geweld.

Daar lag hij nu te staroogen naar de verte en peinsde: - Nooit had hij gelijk anderen kunnen loopen en koeier spelen, nooit was hij zoo gelukkig geweest te leven gelijk andere menschens jongens leefden, voor zijn oogen zag hij vroeger dagen toen hij, arme sukkel van een jongen, door de knapen uit de buurt belachen en bespot werd om zijn onmachtig lijf, hij zag nog het armtierig leven dat hij leed bij vader en moeder, ginds, in dat arm huizeken langs den

meerschkant, waar vader avond op avond bedronken te huis kwam en moeder sloeg, om dan op den zolder te gaan liggen ronken; hij wist nog, lijk of het maar van gisteren was, hoe moeder haren jongen bij haar nam, hem weenend streelde om bij dat arm schaapken van heur kind wat troost te zoeken, hij wist nog wel dat zij dan samen slaping gíngen vragen bij Sieska, de bazin uit de Koornbloem, die medelijden had met hen, en hoe later dan, op een avond vader niet te huis gekomen was, en 's anderendaags versmoord gevonden wierd langs de beek waar hij met zijn hoofd te voren ingesukkeld was...

Nu stond voor hem geheel dat verleden armoedig leven en afbeulend werk van moeder en zijn eigen hongerig leven toen hij dagelijks de geiten wachten ging voor de geburen, en dan later als het wat beter ging en hij al de geiten van het dorp mocht meê doen, - de Pastor had hun dan wat geld gegeven en twee geiten voor hen gekocht, - later nog hielden zij bokken, moeder verouderde allengskens en hij verdiende dan den kost voor hen beiden.

Dat was de eenige betrekkelijk gelukkige tijd zijns levens, maar waar was die tijd nu?

Oh wat was het lang geleden reeds dat moeder daar nog was, en daar zat in den hoek van den heerd en dat zij hem troostte als hij kloeg:

- Die voor het oordje geboren is zal den stuiver niet krijgen, jongen, maar is 't dat ons Heere het zoo wil, 't is het teeken dat het zoo best is..... dat had zij hem zoo dikwijls gezeid de oude vrouw..... Maar dat alles was langen, langen tijd voorbij, moeder was dood en hij voelde dat er bij hem daar ook iets niet meer leefde, 't was een ijlte aan 't hart, vreugde was voor hem weg voorgoed en nu, nu ging de zwarte armoê hem in zijnen ouden dag nog komen vinden, hij deed meer dan mogelijk was met dagelijks de ronde te doen, dat ging hem nu wellicht ook gaan ontbreken, zijn beestjes, hij

beschouwde ze schier als iets dat hém behoorde, hij kende zijn geiten met naam en hoedanigheid en zij kenden hem, en daar,.... 't er ging een ander de kudde drijven en de wekelijksche stuivers omhalen, dat geld dat hij zoo broodnoodig had, nu zou die ondragelijke hongerpijn. dat verleden leed, weer opkomen in zijnen buik, dat brandend zeer dat hij zoo wel kende, dat was hem weêr nakend, hij zou moeten bedelen geheele dagen langs de baan....

- Ach, ons Heer zal dat toch niet vragen van mij - peinsde Zander, dat ware te veel...

Met moeite stond Zander nu op om zijne dieren wat samen te drijven, maar op eens voelde hij als een zwaren schok, iets gloeien en kloppen in zijn hoofd, alles wierd beneveld en zwart, wankelend sloeg hij zijn armen open naar steun en viel voorover..... De dag verliep in voortdurende warmte, de avond viel stil en lang slepend over de weiden, de mist steeg uit de grachten en spreidde zich hooger klimmend in strepen die hangen bleven als ontplooide sluiers boven het bedauwend gers, de koeiers dreven schreeuwend en djakkend hun koeien naar huis, de beê klopte op de omliggende dorpen en alles wierd eentonig en doodsch.

De geiten kwamen te gaâr en zagen als verwonderd Zander daar liggen met wijd opengestrekte armen en verkrompen lijf te midden de weide, een schaap kwam voorzichtig nader al snoffelen en knabbelde aan den boord van zijn versleten vest, terwijl de jonge geitjes vlugvoetend in 't ronde, sprongen en pertig hun koppen tegeneen stootten; een oude geit begon te bleiten en trok den welbekenden weg op naar huis, al de andere dieren volgden, verlangend naar stalling en versch stroo.

RAF. VERMANDERE.

Op 't Sneeuwland[1].

Het was een sukkelding, men zei: ‘een helsche feekse’
Lijk 't plagend bengelvolk haar stout te tergen plagt.
Men vezelde in de buurt: ‘ze heeft een helsche macht’
Een nijdig onheilspook, geen menschlijk wezen leek ze,
En sommigen beweerden dat ze tooverde bij nacht.

Een heimlijk schepsel was die ‘Fiete’, en wie, wie raadde
Wat hert verholen bleef in dat gebocheld lijf?
Hoe slenterde ze voort? Wat deed ze in haar bedrijf?
En was ze niet bedacht alleen op 's menschen schade?
Voor elkeen die haar nakeek, bleef ze een raadselachtig wijf.

Ze ontsloop haar sombre kluize in 't vroegste van den uchten,
Om 't wroeten voort te doen en 't kruipen altijd rond,
In de eerde van haar land: een gierig stuksken grond,
Dat hield ze ‘van den arme’ en won ze schrale vruchten,
Toch was het in dat stuksken daar, dat ze ál haar weelde vond.

Nu, 't was bij kraaienweer, de luie velden lagen
Met glinstrend zilverwit van versche sneeuw bestrooid;
Langsheen de boorden praalde de elzenkant, getooid
In weeldrig weefselwerk en fijne kanten kragen
Om al de twijgskens wonderlicht en wonderlief geplooid.

(1) Brok uit het niet verschenen werk ‘Fiete’.

‘Een vreemde wereld’ schuddebolde Fiete en lonkte
Van op den wegeling, een bessemvege breed,
Hoe alles haar nu vreemd op heel die vlakte deed,
En hoe haar stil gedoen in 't glimmend wit nu pronkte,
En hoe vol verschen bloesem de oude vlier weer stond bekleed!

Zoo, eenig, deed ze denken daar aan eene monsterkraaie,
Grimsomber, aaklig zwart op glanzend glimmend blank;
Een rompe, kromgebeuld, tot tenden moe en mank,
En de oudjes wisten 't wél: ‘die Fie die is een taaie,
En... verre rijdt de kerre voort, al kraakt ze en is ze krank.

Hoe treurend keek dat hoofd met donkerloerende oogen,
Van tusschen hare schoûers naar 't wit der landen uit;
Hoe slingerden die arms, verteerd en slomgekruid,
En plodderden die voeten of ze loodzwaar wogen;
Hoe aaklig bij haar rauw gezucht dat reutlend keelgeluid.

Weer stond ze op 't hare nu en bij haar spruitestekken,
Elhooggespilde, een groepke, albij den wegelkant,
Ze lutst' hun mutsken af en rekte een rilde hand,
Om tastend hier en daar een spruitje nog te ontdekken,
En nog wat schaarsche winterwinst te garen op haar land.

Ze grijnsde: ‘Koulijk werk!’ doch wat ze krochte en rilde
En hoe ze kuchte schor en piepte uit hare borst,
‘Die spruitjes moesten af!’ vóor 't vreten van den vorst.
Die spruitjes af!’ 't zou gaan en 't moest, gelijk ze 't wilde.
Die 't pover heeft moet pover doen, geen slaafwerk, geene korst.’

Haar panderke moest vol, besprak ze, en zonder dralen,
Elk stekje tastte ze af en botte een knopke eraan,
Hoe luttelklein het groeide ‘in 't panderke zou 't gaan,’
't Genot van 't korfke-vol zou al het leed betalen
En al de smerte op 't winterveld om winning uitgestaan.

De losgetaste sneeuw doorbeet haar blauwe handen
En stak met priemen scherp door elken zieken voet.
Ze viel aan 't kuchen weer, haar hoofd kwam heel in gloed.
Ze pijnde bij 't geweld en bêi hare oogen brandden
En al heure aadren puilden uit vol purper donker bloed.

Ze stond heel dwaas verlamd en hijgde om nieuwe krachten,
En drukte op hare borst de handen plat te gaar,
En dan op haren strot, er wrong iets nijpend daar,
En suffend kreesch ze 't uit in heesche jammerklachten:
‘'t Maakt ziek dat droog gekuch altijd en 't werken al te zwaar.’

Dan hief ze 't ijlend hoofd en veegde langs haar kaken
Met 't baalgoed van haar schort het loopend ziltig nat
En loerde naar omhoog. Het dik geluchte zat
Vol sneeuw nog en 't zou vast nog woeste buien braken.
‘Kwâ weeren!’ kloeg ze ‘vuile lucht, 't zijn ziekteweeren dat’.

Met luien slag op slag daar sloeg een kraaienbende
Al klagend ondereen, naar 't wijde broekland toe,
En 't joelend bengelgoed vóor Fietes vrij gedoe,
Verliet een stond het spel en spottend met de ellende
Van al die droeve zwevers daar, het tierde: ‘ahoe! ahoe!’

Ze zag dat guitenvolk: de Lamme's en de Lieve's
En ginds die roste Fiel. ‘Al deugenietsgebroed
En miswas’ gromde Fie, ‘voor niemendalle goed!
Dat pakt wanneer het past, die soorte, als 't maar gerief is,
Slechte ouders, slechte kinderkweek, het kwaad, het zit in 't bloed.’

Ze renden verder heen op zoek naar nieuwe pretten,
Tot bij Donaats beheer, het oude Wijmenhof;
Ze gooiden ballen sneeuw, dat klonk zoo leutig-dof
Op 't houten poorteberd, ze zouden 't heel bezetten!
Areê! ze joelden 't vierend uit: geen bal die niet en trof!

Daar had ze vrede meê, ‘Donaat was nooit een goede’,
Bedacht ze en schudde 't hoofd, ‘ei! was hij niet de pest
Die 't al verdierf in 't rond? dat wist de buurte best’
't Moest luid uit haren mond: ‘het is een geeselroede
Dat dikgeslabberd deugnietslijf uit anderman zijn test’.

Nu kwam 't verlette werk in haar bevangend woelen.
‘De spruitjes moesten af en vóor den vorst gered!’
Dat was haar taai besluit en dat besluit was wet.
Ze krochte voort, gejaagd, om dra 't genot te voelen
Van de afgedane bezigheid en 't schadeloos verlet.

‘Hé Fiete! Zwarte Fie!’ daar gekten schelle stemmen.
‘Hé! krab uw luizen, Fie, ahoe!... hé! Fiete! ahoe!
‘Ze en kijkt niet op! ze en hoort niet!.... toe!
‘Hé mannen! hekse Fie! we moeten die wat temmen!
‘Wie smeet er op dien bult nen bal? Wie, mannen, kan er toe?

Dat ronkte in Fiete's hoofd, al klanken, nauw ontvangen,
Toch raadde ze den zin. ‘Ze kende lang dien bucht!’
En deed gestadig voort, lijk argloos, onbeducht,
Ze grolde: ‘duvels zijn 't! dat nietsweerd moesten z'hangen’.
‘Hé Fietje!’ tierde 't luider weer, ‘hé Fietje een vreemde vrucht’.

Meteen, op 't panderken, daar kletste een sneeuwbal open.
Nu keek ze en zocht, verwoed, naar wraak voor al dien smaad.
‘Donaat!’ riep roste Fiel, Donaat die komt, Donaat!
En schetterend, terstond viel heel de bende aan 't loopen,
De versche witte velden door om nieuw - en vrijer kwaad.

Ze zag hem staan vóor 't hof en voelde 't leed versterven
Van 't kwade pertenvolk; ze pruttelde 't weer uit:
‘De slechtste nog is daar, die lange luie guit,
En zat hij verreweg die vent met heel zijn erve,
De streke ware zuiver dan van 't vuilste schalijk kruid’.

‘Donaat en deugt voor niets’ zoo grolde Fiete's oordeel.
Ze loerd' hem na en dacht: ‘'t is ingeboren kwaad,
Gelijk zijn vader was, zoo is hij ook Donaat,
Die kenden nooit goêwerk, naar des te beter voordeel,
En nooit en klapte iets wijs uit hen, maar altijd zotmanspraat.’

Hij stond gejonstig ginds en trok zijn blauwe kuilen
Het goedig pijpken uit. Ze ontweek zijn smertend zicht
En zag haar panderken: hij was nu af de plicht!
Dat was na 't werk de zege en voor geen goed te ruilen!
Ze smaakte vrij de deugd ervan en voelde 't herte licht.

Ze zou naar huis nu gaan om versche bezigheden,
Het ergste was gered en 's winters woest geweld
En zou geen deernis doen op 't naakte stuksken veld.
Al pijnend ging ze weer haar plompe plodderschreden,
En kuchte rauw en neep den strot als lag daar iets gekneld.

HERMAN BROECKAERT.
Dendermonde 1903.

Jezus de Nazarener.
(Rafaël Verhulst).

Vooraf moet ik biechten dat ik het stuk van Verhulst niet heb zien opvoeren en bovendien, dat ik weinig hoop koester het ooit op de planken te zullen aanschouwen. Wij, Belgise geesteliken, zijn van de grondige kennis en het volle genot der hoogste openbaring van de kunst - met - woorden uitgesloten. Inderdaad, daar een toneelstuk uit den aard der zaak voor het toneel bestemd is, daar het eerst op het beschilderd verhoog het door den schrijver gedacht en gewild leven krijgt, evenals muzieknoten eerst leven in den ademtocht van koper en hout en in de zindering der snaren, zo kan het en mag het alleen vóór het voetlicht beoordeeld worden. Overhaastig een beslissend vonnis vellen is onder alle omstandigheden waaghalzerij, maar voor Jezus de Nazarener is er nog een bizondere reden om niet te ijlen. Want op meer dan een plaats heeft Verhulst alles overgelaten aan den toneelspeler, en, in 't algemeen gesproken, het lot van zijn stuk hangt grotendeels af van het voorkomen en de kunst van hem die de Jezusrol op zich neemt.

Ik zal dus mijn verbeelding moeten ter hulp roepen en de rollen door haar laten verlevendigen. Doch neen. Ik zal me liever beperken tot het bespreken van die dingen die men enkel behoeft te lezen om er te mogen over meepraten.

Verhulst geeft ons de klassieke indeling in vijf bedrijven: En elk bedrijf heeft een opschrift dat de plaats aanduidt waar het bedrijf verloopt. Aldus: I. Jezus te Nazareth; II. Jezus

aan het meer van Gennesareth; III. Het Sanhedrin; IV. Het Proces (vóór het ‘Rechthuis’ van Pilatus); V. Golgotha. Uit deze opschriften blijkt alreeds dat Verhulst zich niet gestoord heeft aan de beruchte eenheid van tijd en plaats: geen mens, die iets afweet van Calderon en Shakespeare, zal hem daarvoor het Absolvo weigeren. We stappen er dus over heen en komen ter zake.

Jezus de Nazarener!

Rechtuit gezeid, dit uithangbord joeg me een bange griezeling over 't lijf en spande tevens mijn nieuwsgierigheid.

Immers, ik kende een helen resem *lyrise* ontboezemingen waarin de goddelike persoon van Kristus, zijn lieven, leven en lijden met meesterlike kunst gevierd werd. Ik kende ook een half dozijn Messiaden, *epise* gedichten, die den Godmens als held verheerlikten. Om maar de best bekende te noemen: den Heliand, die Kristus uitrust met de plunje van een allervolmaaksten, oudduitsen volkskoning, die hem omgeeft met een stoet van twaalf koene degens, en hem, aan de spits van dit gevolg, lerend, rechtend en zegenend uit Galilea laat trekken en hem doet opgaan ter verovering van Jeruzalemburg; de Messiade van Klopstock waarin Kristus wegnevelt in een baaierd van lijnloze schilderingen en vage gevoelens; 't Menschdom verlost van onzen De Koninck, een gewrocht dat ieder voorzeker gelezen heeft en ik dus niet nader behoef te kenschetsen. Drie werken, die ongetwijfeld mooie brokken behelzen, doch als geheel, als heldendicht, mislukt zijn.

Ik wist ook dat men al dikwels beproefd had Kristus ten tonele te voeren; ik spreek niet van passiespelen als te Oberammergau en elders; ik bedoel stukken waarin Kristus werkelik is een ‘dramatis persona’. En tot heden toe, dat wist ik, hadden alle zulke kristusstukken, zonder uitzondering, op de bordpapieren klippen van den schouwburg schipbreuk geleden.

Ik vergis me, van bordpapier waren die klippen niet, maar wel van harde, stugge, stevige rots: ik toon er enige.

Het treurspel, zegt Lessing (en deze spreekt Aristoteles na), is de uitbeelding van een handeling, die niet in berichtvorm, maar wel door medelijden en vrees (dus in dramatisen vorm) de loutering dezer hartstochten bewerkt. Zonder gevaar ver te verdolen, mogen we aannemen dat Lessing en zijn Stagiriet de rechte bepaling geven van het treurspel. Doel van het treurspel is dus: hartstochten louteren; middel daartoe: medelijden en vrees verwekken. Niet medelijden *of* vrees, zoals Pierre Corneille, de woorden van den Griek verdraaiend, geleerd heeft - hij wist wel waarom - maar medelijden *en* vrees. Want onze wijsgeer heeft het medelijden nooit zonder de vrees en de vrees nooit zonder het medelijden gedacht. Ze hangen aaneen als de Siamese zusters. Hij oordeelde namelik dat het ongeluk, dat als een Damokleszwaard boven het toekomstig voorwerp van ons medelijden gehangen werd, van dien aard moest zijn dat wij het ook voor óns hoofd of voor het hoofd van een van de onzen te duchten hadden. Zonder deze vrees geen medelijden. Kijk om u. Een mens b.v. die zó diep onder den rampspoed gebukt gaat dat niets bij machte is hem nog dieper te buigen, pleegt voor ander mensen geen medelijden te voelen. Evenmin een mens die zó volop in 't geluk zwemt dat hij zich vergeefs afvraagt uit welken hoek van den hemel er hem nog een ongeluk zou kunnen treffen. Het vreselike verklaart het deerniswaardige, en omgekeerd. Wat noemen we vreselik? Al datgene wat ons medelijden zou verwekken indien het den evenmens overkwam of overkomen moest. Wat achten we deerniswaardig? Al wat we zouden vrezen indien het ons bedreigde. Niet genoeg dus dat de rampzalige, die ons moet deren, zijn ongeluk niet verdient, ofschoon hij het zich door een of andere zwakheid op den hals getrokken heeft; indien zich de overtuiging niet opdringt: dit ongeluk kan ook óns treffen, dan zullen we koel blijven voor die onverdiende ellende, of liever, voor die overmatig bestrafte schuld. En hoe wordt voor zo'n overtuiging de weg gebaand? Door

van den geteisterde geen bozer mens te maken dan wij door den band allen zijn, door hem juist zó te laten denken en handelen als wij in zijn plaats zouden gedacht en gehandeld hebben, of althans menen, dat we hadden moeten denken en handelen: met één woord door hem te schilderen als zijnde van ons eigen vlees en bloed.

Laten we dit op Jezus toepassen. Is Jezus van ons eigen vlees en bloed? De vraag stellen is ze oplossen. Jezus was Godmens: Hij was versierd met al de volmaaktheden der beide naturen die Hij in zijn persoon verenigde; wij daarentegen zijn zwakke schepsels, speelbal van allerlei binnen- en buitenmachten. Jezus had zijn eigen geheime, ondoorgrondelike inzichten en besluiten die Hem gedachten deden uitspreken en daden plegen die aandruisen tegen ons gewone, laag-bij-den-grondse, menselike wijze van denken en doen. Wij, die onwillekeurig geneigd zijn de godheid te vermenseliken en te meten met onze maat, wij staan er stom voor dat Jezus, als de nood aan den man kwam, de almacht niet gebruikte waarover Hij beschikte: wij hadden dadelik een legioen engelen besteld of ten minste, op het voorbeeld van Petrus, naar het zwaard gegrepen. Wij vrezen het ongeluk niet dat Jezus trof, want in zijn plaats hadden we ons anders gedragen, en door ons gedrag dat ongeluk vermeden. Goed. Maar kunnen we geen medelijden hebben? Daartoe is het ongeluk van een onschuldige toch voldoende. Dat we een zekere meewarigheid kunnen gevoelen, is niet te lochenen.

Doch waarom zou de dichter zich met een vonk vergenoegen als hij vlammen kan opjagen. Hij heeft er alle belang bij om naar de volkomenheid te streven, d.i. naar het medelijden in den hoogsten graad. En zo 'n medelijden bestaat maar, indien het versterkt en verhoogd wordt door de vrees voor onszelven. Bovendien, de onspoed van een volkomen onschuldige is geen stof voor het treurspel: zo iets is gruwelik, zegt Lessing-Aristoteles.

Dat is de eerste klip waarop de Jezusrol tothiertoe op

het toneel verongelukte, en 't is ook de grootste. Maar er zijn er meer.

De taak van het treurspel is: hartstochten door hartstochten te louteren. Doch kan het karakter van Jezus, kan zelfs het karakter van een kristenmens *als* kristenmens, daarvoor dienen? Jezus was, en een kristenmens moet zijn, een toonbeeld van zachtmoedigheid en gelatenheid, van gedweeheid en onderwerping. ‘Als iemand op uw rechte kaak slaat, bied hem de linke!’ Zulke karakters lijden, ze handelen niet. Maar een toneelspel zonder handeling is doodgeboren. O, ik weet wel, dat het lijden zelf van Jezus een daad was, een daad van verlossing uit de klauw der zonde, doch die daad behoort tot de onzichtbare, bovennatuurlike orde en ontsnapt dus aan 't bereik van den toneeldichter.

Ander gevaar.

Voor Jezus, meer nog dan voor andere historise personen, is de dichter aan de geschiedenis gebonden. Springt hij wat te vrij om met gebeurtenissen die alle toeschouwers op hun duimpje kennen en die ze met heiligen eerbied willen behandeld zien, dan vrees ik wel dat hij het fijne, tere illuziewaas dat hij met vaardige vingeren om geest en hart van het publiek zoekt te weven, met eigen roekeloze hand zal verscheuren.

Van de ongelofelike moeilikheid om Jezus, een God, op het toneel te laten verbeelden door een mens gewaag ik nog niet. Er zijn misschien toneelkunstenaars die majesteit genoeg hebben in woord en in gebaar om ons een gehelen avond in den waan te houden dat we geen schepsel, geen sterveling voor ogen zien.

Ik wilde enkel maar zeggen dat theoretis gesproken en ingezien ondervindingen van vroeger, Jezus geen persoon is voor het treurspel. En dus voor 't toneelspel in 't algemeen, dat spreekt vanzelf, want ik kan me niet voorstellen dat Jezus zou dienst doen in een blijspel of een klucht.

Nu is het waar dat men in kunstzaken niet te gauw tot onmogelikheid besluiten moet. Het zou de eerste maal niet zijn dat een genie vandaag verwezenlikte wat de esthetiek gisteren voor onmogelik hield. En om op Verhulst terug te komen, men begrijpt dat ik niet zonder reden bang was voor zijn naam - want Verhulst is een toneelschrijver van naam en van talent - toen ik zag dat hij zo 'n gevaarlike stof als het Evangelie had aangedurfd, en hoe natuurlik mijn benieuwdheid was om te weten hoe hij zich uit den slag had getrokken.

Eilaas! mijn vrees was niet ongegrond. Verhulst heeft, evenals zijn voorgangers, een blauwe scheen gelopen op de aangewezen arduinpalen, en 't verwondert me niet, 't was onvermijdelik - 't ligt in den noodwendigen gang der dingen. In 't eerste bedrijf gaat alles wel. Daar handelt Jezus. ‘Schier plotseling, zonder dat iemand Hem komen zag, is Hij op den achtergrond van 't toneel verschenen’. Van dat eerste ogenblik af, is Hij man der daad. In een kalm-krachtige, verheven taal, in de taal zelf der Schrift, weerlegt Hij de boze aantijgingen van den overpriester Hanan, spreekt Hij, in goddelik-edele verontwaardiging, zijn wee uit over de Farizeërs, doet Hij Hanan zwichten voor zijn blik. Hij overwint zijn liefde tot Maria en Jozef, om het grote werk te beginnen waartoe de Heer hem roept. Hij zegt om dezelfde reden in zijn vaarwel aan Nazareth: ‘Ik laat den vree mijns levens in uw vreedzaam dal’. De gemoederen der opgehitste Nazareners brengt hij tot bedaren met een woord van barmhartigheid; en als ze, opnieuw opgestookt, onder Rakagehuil, hem stenigen willen, ‘strekt Hij zijn hand uit: en de gebalde vuisten, de opgeheven handen die de stenen omklemmen, de bevelende arm van den overste der synagoge, de grijns vol haat van Hanan, de toegrijpende en woeste gebaren van de opgeruide mannen, alles blijft versteend, roerloos, geronnen staan. Door die plots verstijfde menigte gaat Hij langzaam en majestatis weg.’ Over dit treffend, misschien

wat theatraal slot, valt het doek. En van nu af is het met den handelenden Jezus zogoed als gedaan. In 't begin van het twede bedrijf wordt er door Judas en Nicodemus veel óver hem gesproken. Dan ontvangt Hij in een boot 't bezoek van Nicodemus, maar we wonen het niet bij; Hij geeft een levensles aan de twistende apostelen Petrus en Judas, Hij neemt Maria van Magdala onder zijn hoede - allemaal dingen die weinig of geen verband hebben met den groten strijd tegen Hanan en C^{o}, waarvoor het eerste bedrijf ons geïnteresseerd heeft - en weigert ten slotte de koningskroon die de dankbare, geestdriftige scharen hem aanbieden. In 't derde bedrijf is Jezus 't onderwerp van een lange beraadslaging in het Sanhedrin. De aktieve rol die Jezus had moeten spelen, indien de geschiedenis er zich niet tegen verzet had, wordt hier overgenomen door Nicodemus. Nicodemus is de pleitbezorger, de woordvoerder, de verdediger van Jezus tegen zijn vijanden. Jezus zelf doet niets. Toch: op den versten achtergrond van 't toneel laat Hij zich door de zingende, palmenzwaaiende menigte triomfantelik naar Jeruzalem leiden. En - tussen haakjes gezeid - een toeschouwer die van Jezus' geschiedenis niets kent - vraagt zich tevergeefs af waarom Jezus hier aanvaardt wat Hij op 't einde van 't twede bedrijf heeft geweigerd. De beweegreden van deze besluitsverandering wordt in 't stuk nergens aangegeven. In het lange, vierde bedrijf, waarin veel te veel geredeneerd wordt, is Jezus al volop de volkomen onschuldige, vrijwillige, menselik onbegrijpelike lijder, die, zoals we boven zegden, ongeschikt blijkt te zijn voor het treurspel; Hij verricht bovendien niets; Hij spreekt in geheel het bedrijf maar twee woorden: eens ‘Neen’ en eens ‘gij hebt het gezegd’. En Verhulst moest Hem zo voorstellen: de geschiedenis bond hem. In het vijfde bedrijf, dat zeer kort is, treedt Jezus nog even op; we zien Hem met zijn kruis beladen, op weg naar Golgotha. 't Is alles.

Een woordje over Nicodemus.

Als ik in het aanhangsel van mijn bijbel de naamlijst nazie, dan lees ik nevens het woord Nicodemus het volgende: *occultus discipulus Christi.* Dat is met twee trekken het konterfeitsel van den braven Farizeër die Kristus hielp afdoen van het kruis. Dat is het portret dat de eeuwen ons van hem hebben bewaard: een eerlik mens, zonder knepen noch listen, die met een oprecht gemoed naar de waarheid zocht maar die voor die waarheid zijn bloed niet zou vergoten hebben, die zich wel achter de sluiers van den nacht met den Heiland onderhield maar die tegenover de vijanden van denzelfden Heiland enkel de schuchtere vraag opperde: 'Numquid lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso et cognoverit quid faciat?' Verhulst nu heeft aan Jozef van Arimathea's makker een karakter toegedicht dat hem voorzeker van fierheid zal doen omtuimelen in zijn graf, maar dat slechts nog een flauw, vervaagd denkbeeld geeft van het oorspronkelike. Zo 'n doenwijze getuigt misschien van goedhartigheid - maar pleit ze ook voor 't bestaan van een onbedriegeliken kunstzin? Mij dunkt dit. Wanneer ik in een toneelstuk een personage zie optreden aan wiens naam ik, en alle mensen met mij, gewoon ben een bepaald karakter vast te knopen, en ik bemerk na enigen tijd dat dit personage door den dichter met een heel ander karakter is beschonken, het moge schoner zijn of leliker, om het even, dan ontwaakt onvermijdelik mijn kritise geest, ik ga aan 't vergelijken, aan 't wikken en wegen, mijn begocheling is weg, het toneelspel wordt leugen, ik kan niet meer genieten. Zo ben ik gevaren met Nicodemus. In 't begin van 't eerste bedrijf, waar hij in een maanhelderen nacht Jezus komt zoeken in de vissersboot die voor anker ligt in 't meer van Gennesareth en waar hij schuw heenvliedt zohaast de dageraad de oosterkim kleurt, draagt hij zijn historis kleed. Maar waar hij in volle Sanhedrin, in de zitting die het doodvonnis van Jezus moet vellen, het gelach en den hoon van zijn ambtgenoten tart en den meester dien hij in 't geniep genegen was,

tegen door haat verblinde belagers verdedigt, en dat wel zo vast en zo hardnekkig dat hij te midden van de hevigste opschudding door Kajafas uit het korps gebannen wordt; meer nog, waar hij een bedrijf later, vóór de vierschaar van Pilatus het verdedigingswerk voortzet, en ditmaal onder de ogen van een menigte die ontzind is van woede, die met razend gehuil den dood eist van haar slachtoffer en, logis gesproken, ook den dood van Nicodemus had moeten vorderen, daar komt mijn esthetis gevoel in opstand.

Hetzelfde gebrek, maar in hoger maat nog, kleeft het karakter van Judas aan. Niemand zal in het stuk van Verhulst den Judas der kristelike overlevering herkennen. Ik wil Judas wat langer beschouwen nochtans, want hij is de enige tragise persoon en om zo te zeggen het drijfwiel van de ganse handeling.

Met heel Palestina, wacht hij op de komst van den Messias.

> Zijn blikken turen uit en zijn ooren luisteren;
> Zijn handen steken op, gekneusd en zwaar van kluisteren,
> En reiken naar den Heiland.

Hij heeft gehoord van den Boetgezant. Zou die de Verlosser wezen? Eilaas! hij zit reeds in den kerker.

> O arme menschengeest, die altijd zoekt en tast
> In duisternis, en waar hij meent het licht te ontwaren
> Zijn hoofd stuit dat het duizelt.

Doch daar lopen zonderlinge geruchten omtrent een timmermanszoon van Nazareth. In gezelschap van den overpriester Hanan, komt Judas naar Galilea om zich met eigen ogen van de gegrondheid dier geruchten te overtuigen. Ze ondervragen het volk, ze ondervragen de ouders van Jezus - ze ontmoeten Jezus zelf. Hanan scheldt en dreigt. Judas buigt zich voor Jezus, zegt: Mijn Rabbi! en kust den zoom van Rabbi's kleed. Van nu af volgt hij Hem op. Hij is de enige Judeër onder de Apostelen. Als dusdanig heeft hij van

zijn ruwe gezellen, vooral van Petrus, den kijfzieken gunsteling, veel te verduren. Hij is een van de weinigen die wat geleerdheid bezitten.

Dies werd hem de kas vertrouwd, En moet hij cijferen, en zien hoe zij er komen.

Zijn geloof in Jezus' zending is echter nog niet rotsvast. Hij weifelt nog en worstelt met zichzelf.

't Is waar, Jezus'
...*leer* is godlijk schoon, is rein en is verheven;
Hem dunkt zij zou een hooger richting kunnen geven
Aan't menschdom, doch de *leeraar* wordt verguisd, versmaad,
Omdat hij, arm en zwak, langs stille wegen gaat...
Is hij de koning nu door de eeuwen ons beloofd?...
. . . . . Soms zie ik als een glans
En ik geloof; dan slinkt weer alles weg. En thans,
Ik zoek en tast in 't rond, uitvoelend naar iets stevig,
Om 't wanklen mijner schreen te stutten. Ach! zoo hevig
Doorblaakt mij liefde tot de waarheid en mijn wil
Om hem te kennen is zoo groot, dat stom en stil,
Ik nachten door, gebogen op zijn spond, bleef waken,
Bespiedend zijnen slaap, om 't groot geheim te naken.
In 't nachtelijk geruisch der dingen om mij heen,
Zat ik bij hem geknield! Geen engel die verscheen...
Ik hoorde van zijn adem slechts het rustig hijgen
Niet wetend of hij wist dat ik daar was. En zwijgen
Bleef alles. 'k Sloop dan weg. Maar als ik 's morgens zag
Zijn blik, dan ging ik weder mee den ganschen dag.
't Is toch zoo goed, zoo vredig
En rustig bij den Heer!
Daar is 't geluk! De scharen hangen aan zijn mond
En spijzen met zijn woord: de waardschap is vergeten;
Want waar hij spreekt behoeven er noch drank noch eten.
't Is levend brood dat hij het volk te nutten geeft
En had hij nog de macht, 'k zou zeggen: Christus leeft!

Ongelukkig, van die macht is Judas nooit ooggetuige geweest - althans zo veronderstelt Verhulst -

'k Mocht van mirakels hooren;
Ik zag er nooit, want zij gebeuren na of voren
Als ik afwezig ben
om voor waardschap en voor pleisterplaatsen te zorgen.

Eenmaal nochtans hoopt hij een wonder te zien. 't Is op 't ogenblik dat duizenden mensen Jezus toeroepen:
‘Heil den Koning!’

Beveel, o Heer! zegt Judas dan tot zijn Meester,
Wij zullen gaan waar gij ons leidt en
Wij zullen met het zwaard uw vorstenrecht bepleiten!

En tot de menigte:

O Galileërs, juicht! begroet uw Koning! want
Het heil van Israël is midden in het land!
Een blik omhoog! Verwacht den vuursprong in de wolken,
Waaruit hij rijzen moet ten aanzien van de volken!’

Doch Jezus antwoordt: ‘Mijn Rijk is van dees wereld niet!’ en steekt van wal. Judas en 't volk staren tevergeefs naar de wolken:

Niets!... niets!... Is het de Christus wel als 't niet geschiedt!

Judas is ontgocheld, teleurgesteld, geknakt. Verhulst acht hem rijp voor verraad, en Hanan eveneens. Judas blijft echter overtuigd van Jezus' goedheid en bekent zich dankbaar voor 't geluk - niet onverdeeld wel is waar - dat hij in Jezus' gezelschap genoten heeft. Hanan wordt weldra gewaar dat Judas niet bereid is om zijn ouden Meester aan den dood te leveren. Daarom legt hij hem een ander plan voor:

‘Wij willen hem geen kwaad...
Neen, ons doel
Is slechts een eind te stellen aan het volksgewoel,
En te beletten dat het Pascha oorzaak weze
Van onlust onder 't volk; wij moeten Rome vreezen,
Zoo Jezus onverhinderd preekt. Maar, eens voorbij
Dees drukke Paaschweek, laten wij hem weder vrij.

Doch Judas blijft weigeren. Dan stelt Hanan de zaak zo voor, alsof het 't enige middel was om Jezus uit de handen van Pilatus te redden, en alsof Judas, indien hij niet gewillig was, aldus zelf de oorzaak zou wezen van Jezus' dood. De beurs die hij te voorschijn haalt, wordt door Judas eerst vinnig afgewezen, en 't is maar na herhaald aandringen van Hanan en steeds nog met weerzin dat Judas zich de beurs in de handen laat duwen en tevens de opdracht aanvaardt. De gebeurtenissen gaan hun gang: de Messias wordt geleverd, gevonnist en ter dood gesleurd. Petrus heeft zijn Meester laf verlochend. Doch, door een blik van den Godmens getroffen, is hij in tranen uitgeborsten.

O goddelijke gaaf van tranen, ploeg mijn wang,
Want weenen is het eenigst nog wat ik verlang,
En voor hem sterven!

In dezen toestand van vernedering, beschaming en zielsellende ontmoet hij den van wanhoop dronken, door smart en wroeging gefolterden Judas. Hij had alle redenen om met den ongelukkige medelijden te hebben. Doch neen! Tevergeefs verzekert Judas dat hij te goeder trouw gehandeld heeft:

Ik meende
Dat zij geen leed hem zouden doen; dat ik verleende
Mijn hulp, gelijk een vrome jood, die vol berouw
Voor vroegren misslag d'ouden godsdienst steunen wou.

Maar in mijn binnenst bleef ik toch een vriend des Heeren,
Die 't ergste deed om 't allerergste nog te keeren.
Nu zie ik alles in! Ja, 't is mijn schuld, mijn schuld!
De priesters hebben mij bedrogen; 'k heb gevuld
Den Tempel en dees gangen met de wilde kreten
Van mijn berouw!

PETRUS.
En 't geld?

JUDAS.
Hen in 't gelaat gesmeten!
't Was niet om geld te doen; o Simon, wees oprecht!
'k Heb niets verzwendeld, niets vergrendeld ooit! Gij zegt:
'En 't geld?' Wat konden toch die zilverlingen baten
Aan mij? 'k Heb voor den Heer en huis en kluis verlaten!
Loop, Simon-Petrus, want nog leeft de Heer! Nog is
Het tijd! och! ga tot hem en vraag vergiffenis
Voor mij!

Doch Petrus loopt niet heen en schenkt ook geen vergiffenis; integendeel, hij drijft Judas tot de uiterste wanhoop en pijnigt hem tot hij waanzinnig wegijlt.

Eenieder moet bekennen dat Judas al de eigenschappen van een tragis persoon in zich verenigt.

Hij verwekt inderdaad medelijden en vrees. De ramp die hem treft, namelik een geacht, geliefd wezen, ten gevolge van zijn zwakheid, alhoewel niet geheel door zijn schuld, aan den dood te zien overgeleverd, verdient ons volle medelijden, zoveel te meer daar hij geschilderd wordt als een man met deugden en gebreken, als een mens met wien we ons verwant gevoelen, als iemand die spreekt en handelt zoals wij in zijn omstandigheden waarschijnlik zouden gesproken en gehandeld hebben, zodat we het ongeluk, dat op hem neerstortte, ook voor onszelven duchten.

Deze Judas is een schepping van Verhulst en is een bewijs

van zijn groot kunnen. Jammer maar dat hij daarvoor de onwaarschijnlike veronderstelling heeft moeten maken dat Judas nooit mirakels gezien heeft, spijtig ook dat hij, om Judas tot wanhoop te drijven, geen ander middel heeft gevonden, dan aan Petrus een hardvochtige wreedheid toe te schrijven, die strookt noch met de toenmalige gemoedsgesteltenis, noch met het historis karakter van den Apostelvorst - Kristus zelf zou aan dezen Judas vergeven hebben; te betreuren vooral, bij Nicodemus heb ik gezegd waarom, te betreuren dat Verhulst van den Judas der geschiedenis is afgeweken. Want de Judas der overlevering is even tragis als de zijne.

Ziehier hoe. Ik mag veronderstellen dat de Iskarioot kassier is, dat hij ekonoom is, dat hij moet zorgen voor eten, drinken en andere benodigdheden. Nu komt de Paasweek. Er moet een lam gekocht worden, een zaal gehuurd; die zaal dient behoorlik versierd: allemaal buitengewone kosten. Judas vraagt zich af: Hoe zal ik die kosten dekken? Ik heb geen geld genoeg. Of liever - want de echte Judas, de rosse Judas, is gierig - hij heeft wél geld genoeg, maar het doet hem zeer zoveel ineens te moeten besteden. Wat gedaan? *Intravit autem Satanas in Judam.* Hij kreeg een duivels denkbeeld. Hij wist dat de hogepriesters op het leven van zijn meester loerden, maar hij wist tevens ook dat het zijn meester geen de minste moeite kostte om aan doodsgevaar te ontsnappen - hij was al zo dikwels ooggetuige geweest van mirakels. Hier was een uitstekende kans niet alleen om geld te kloppen maar om de hogepriesters eens ferm beet te nemen.

Hij gaat dus, zoals Lukas vertelt, en spreekt met de hogepriesters af hoe hij Jezus zal leveren. Die zijn blij en geven hem gaarn de som geld die hij eist voor den dienst. Judas zoekt nu een gelegenheid om, zonder veel gerucht, de streek te volbrengen. Maar hij heeft gerekend zonder de ondoorgrondelike besluiten van God; hij heeft gerekend als

mens. Jezus laat zich vangen, veroordeelen, martelen en doden. Nu gebeurt de tragise ommekeer. Judas heeft zijn Meester werkelik lief. Hij heeft zijn gebrek, zijn schraapzucht, maar hij is daarom niet slechter dan Petrus of de andere apostelen, die eveneens hun gebreken hebben. Hij staart met ontzetting op de gevolgen van zijn daad. Uit de bedenkelike maar toch niet boos bedoelde poets is buiten zijn weten en willen, maar toch door zijn toedoen, een schrikkelike ramp geworden. *Poenitentia ductus,* door berouw gedreven, draagt hij de dertig zilverlingen bij de priesters en ouderlingen terug, zeggend: Ik heb gezondigd, ik heb onschuldig bloed verkocht. Maar zij antwoorden: Wat kan ons dat schelen? Dat is uw zaak. De wanhoop om het onherstelbare valt hem aan. Hij slingert het geld over den tempelvloer, gaat heen en verhangt zich.

Dat is een echt tragis motief en het verwondert mij dat het totnogtoe zo weinig ontgonnen werd. V. Delille schreef verleden jaar een prijs uit voor het schrijven van een bijbelse novelle. Ik heb weinig geestdrift voor opgaven die de stof of het karakter der stof opdringen. Maar de opgave is er nu. En moest ik kunstenaar zijn en naar den prijs willen meedingen, waarlik ik zou geen vruchtbaarder thema weten dan juist dit Judasthema. Een middelmatig schrijver zou, uitgaande van deze gegevens, zonder veel inspanning een aangrijpende novelle leveren.

Er ware nog een en ander punt te gispen. Doch ik wil ophouden. Ik wil den schijn op mij niet laden als wou ik stelselmatig beknibbelen. Dat ik zó lang met de gebreken van Verhulst's stuk bezig geweest ben, is echter reeds een bewijs dat dit stuk een ernstig onderzoek verdient en dat de schrijver ervan een man is van meer dan alledaagse gaven. Er is nog goeds en schoons genoeg in Jezus de Nazarener om het begrijpelik te vinden dat twee verschillige keurraden hem met eenparigheid van stemmen met goud hebben bekroond en om te kunnen voorspellen dat de schouwburgbezoekers aan dit stuk hun bijval niet zullen ontzeggen.

De kristelike bevolking zal Verhulst dankbaar zijn voor de goede bedoelingen die hij uitspreekt in zijn proloog:

> Wij reiken vloke handen
> En nappen uit naar 't water van zijn Bloemenbron (Nazareth)
> Die zielen laaft met ideaal. Waar eens de zon
> Van meerder goedheid, breeder denken, is verrezen,
> Daar moet ook in 't verschiet nog heil te vinden wezen.
> En daarom hoop ik dat het is een goede daad
> Dit Christi spel, waarvoor het scherm nu opengaat.

Ons publiek dat reeds verzot is op de stomme passiespelen die reizende troepen, vooral in den Vasten, van stad tot stad gaan vertonen, zal nog veel gretiger toezien wanneer aan de personages bovendien nog taal en dramatise beweging geleend wordt. Het zal zich niet onttrekken aan den invloed van het bewonderenswaardig dramatis vermogen dat Rafaël Verhulst openbaart overal waar hij door de gebreken van zijn stof niet belemmerd wordt, overal waar hij vrij zijn zwingen kan uitslaan.

Dat hij een stuk voortreffelik kan aaneenstoten, bewijst o.a. het eerste bedrijf, mijns inziens, het beste. Daar zit afwisseling en leven in, de tonelen volgen ras en natuurlik op malkaar, de gesprekken zijn, zonder gezochtheid, zodanig ingericht dat wij omtrent heel de voorgeschiedenis van Jezus vernemen, we leren de vrienden en de vijanden van den Nazarener kennen, de knoop wordt gelegd, we vragen ons met belangstelling af wat er volgen moet op die eerste botsing der beide partijen, botsing waarbij de Heiland voorshands overwinnaar blijft.

Karakters schetsen (ik durf niet zeggen: uitbeelden) kan Verhulst ook. Ze moeten van verre komen die een Farizeërstong zullen laten ratelen als die van Hanan en Kajafas. En zelfs een Judas en een Nicodemus scheppen als de zijne kan de eerste de beste niet.

En dan, dat behendig uitbuiten van den kijk- en hoorlust van een volk wien de liefde voor landjuwelen en muziek van oudsher in het bloed zit.

De nieuwe schermen vervaardigd naar tekeningen van een kunstenaar als Alfred Van Neste; de drie optochten die zich schilderachtig over de planken bewegen; de muziek van Aug. De Boeck in het 2de, 3de en 5de bedrijf, zullen het publiek genoeg bekoren om de gebreken van het drama zelf te doen vergeten of zelfs te doen over het hoofd zien.

En - last not least - die heerlike, volklinkende, edeldrachtige verzen, zoals alleen nog Prosper Van Langendonck er weet te schrijven - en die nu en dan dragers zijn van verrassende waarheid, van pakkend gevoel, van overweldigende grootheid of van gloeiende welsprekendheid.

Verhulst kent blijkbaar Shakespeare. Van hem heeft hij het afwisselend gebruik van vers en proza afgekeken; ook de gang en de toon van sommige redevoeringen herinneren aan den groten Brit. Het is wenselik dat Verhulst zich met deze uiterlikheden voortaan niet meer vergenoegt, maar dat hij doordringt in den geest van Shakespeare's meesterstukken. Dan is er misschien nog hoop dat ik eens de ontmoedigde woorden zal mogen intrekken die ik vóór 3 jaar schreef naar aanleiding van Minnaert's beruchte Siddharta en dat we eindelik een Vlaams toneel zullen mogen begroeten dat zich zonder blozen vertonen kan aan de zijde van Shakespeare, de Vega, Schiller, Molière.

J. DE COCK.

November 1904.

De Katolieke Vlaamse Literatuur.

Een frisse wind waait over ons Vlaamse Letterkunde en geeft haar blozend leven. Maar bedroevend is het voor ons te zien dat aan katolieke zijde ons letterkunde niet is wat ze zijn moet en wat ze zou kunnen zijn.

Wat is er van waarde onder het weinige dat ons volk - ontwikkelden en onontwikkelden - te lezen krijgt van ons hedendaags katoliek schrijversgeslacht?

Noem me - naast Gezelle en een paar andere dichters - noem me een Vlaams Katoliek dichter, wiens gedichten niet pronkkamers zijn van houterige ritmen, bestoven beelden, versleten gevoelens.

Zoek me de novelle, de roman, die niet is een lamlendig schoorvoetend verhaal van doodgewone gebeurtenissen of van drakerige avonturen.

Waar zijn zij, die het ware leven hebben vastgegrepen, daar vóór zich gesteld en eerlik en mooi afgebeeld? Wie deed ons, met open mond, naar hem luisteren; wie kon ons doen zinderen van geneugte, doen wenen van medelijden, doen beven van vrees?

Het peil van ons katolieke letterkunde staat laag.

Maar mogen we wel spreken van een specifiek kristelike, katolieke literatuur?

Kunst is kunst, poezie is poezie - of ze ook van een god-

deloze of van een godsdienstige komt. Ook de katolieke artisten kunnen ‘de kunst om de kunst’ begeren: de kunst om 't genot van het schone dat ze erin vinden.

Maar de kunst is altijd de mooie uitbeelding van een brok natuur, van een stuk menselikheid - subjektieve of objektieve. Die menselikheid nu - die bij allen door dezelfde kunstmiddelen wordt weergegeven - is niet dezelfde bij allen. Diep schiet zij haar zuigwortels in de wijze van doen en laten, in de levenstoestanden en zielverlangens, in de liefde en de haat, in de levensopvatting en de mening over het ‘vanwaar’ en het ‘waarheen’ van hem die de menselikheid in de kunst uitbeeldt.

Het kunstbeeld, gekneed uit water en aarde van die zo ingewikkeld-samengestelde menselikheid, is dus bij elk artist van bizondere aard. De bestanddelen ervan hebben eerst traag moeten doorzijpelen door de individualiteit van de dichter en hebben daarvan noodzakelik een eigenaardige kleur behouden: zelfs in het hoogst objektieve werk ligt nog veel subjektiviteit. Welnu, juist omdat die menselikheid bij de kristenen bizondere eigenschappen heeft, is meestal het werk, gegroeid uit een kristelik man in een kristelike omgeving, onwillekeurig doorademd van een godsdienstige zucht.

Daarom echter is katoliek kunstwerk, niet onvermijdelik tendens-werk. Prediken mag een kristelik dichter niet doen, op gevaar af geen kunstwerk voort te brengen. Wil hij aan zijn medemensen iets meer geven dan kunstgenot, wil hij ze daarenboven in vrome stemming brengen, wil hij hun hartstochten louteren, - dan mag hij dit niet proberen door redenering, maar dan moet hij op ons trachten te werken door fraai uitgebeelde handelingen, gedachten en gevoelens. Zó kan hij het best goed verrichten, als hij het toch doen wil: we luisteren met genoegen naar hem, hij leert ons zonder dat we het weten, en *‘einen schönen Charakter zeichnen* - zei Jean Paul - *heisst der Welt einen Heiligen schenken und Heiligen machen’.*

Doch nooit mag een strekking het tastbaar hoofddoel zijn van een kunstwerk: want dan verdwijnt het louter kunstgenieten. En zeker mag ze niet de katolieken beletten het volle goede leven af te beelden.

Tot groot nadeel van ons katolieke literatuur zelf, wordt door sommige overvoorzichtigen vereist dat ook onze broertjes en zusjes met smaak zouden moeten kunnen snoepen aan al de lettervruchten van katolieken.

O, we weten het: iedereen draagt in zich om een woelend duiveltje, - en op de literaire voortbrengselen die het nog ophitsen, die op ons zedelik gemoed terugstotend werken, moet zonder dralen het brandmerk worden geslagen.

Maar omdat een overangstig gemoed - vervormd door een verkeerde opvoeding-in-onwetendheid of opgehitst door een verdorven fantasie - bij het goed-natuurlike ‘shocking’ zou huilen, - mag daarom aan het lezend publiek geen lektuur gegeven worden, die zijn eigen ware leven weergeeft, dat een botsen is van goede en kwade vermogens tegen malkaar?

Mag daarom de *goede* liefde, die het motief is van de levensimfonie van de meeste lezers, niet in al haar schakeringen voorgesteld worden? - Moet men het daarom den Schepper euvel opnemen dat - zoals Dr P. Schmidt zegt - *‘das genus: homo sapiens aus Männlein und Weiblein besteht und sein Bestehen an diese Zweiteilung geknüpft ist?’*

Wie zo iets niet lezen kan is een abnormaal mens. Die heeft slechts zichzelf tot het leven te sterken en te volmaken, maar die mag zich niet het recht aanmatigen de dichters over het leven zelf te doen zwijgen.

Weg met *‘dieser Aergernissucht, dieser erschrecklichen Empfindsamkeit und Entzündlichkeit, für welche selbst die Sprache und die Bilder des Evangeliums nicht immer zurückhaltend genug sind!’* zeggen we Pater Benediktijn Dr P.A. Kuhn na.

De kunst is - naar ons bescheiden mening - goed als ze

de dingen in hun volle waarheid voorstelt: het goede als goede: oorsprong van orde en geluk, - het slechte als slechte: oorsprong van wanorde en ongeluk. De kunst is slecht als ze het wezen van het slechte of het goede verwringt, door de overdrijving van een slecht bestanddeel in het goede, of van een goed bestanddeel in het slechte.

En als dat waar is, waarom zou dan zelfs de ondeugd niet mogen worden voorgesteld? Kan ze niet krachtig meewerken om de reinste zedelike indruk te weeg te brengen, wanneer ze op zulke wijze wordt voorgesteld dat ze walg verwekt?

Wie zou er lust toe voelen, wanneer hij *Quo Vadis* leest, de levenswijze van Petronius na te volgen, of, bij het lezen van *Macbeth*, de misdaden van die koning te bedrijven?

'Décrivez le vice, zegt Fierens-Gevaert, comme le Dante, pour que l'éternelle vision des peínes finales reste devant les yeux du lecteur et écarte de lui les tentations et les hontes.'(1)

Hoever strekken de grenzen van de zedelikheid in de kunst? Dat is heel relatief. Toch kunnen we bepaald zeggen dat een werk zedelik is, zolang het kunstgenot verschaft, d.i. zolang onze vermogens in orde en harmonie blijven, zolang de hogere vermogens boven de lage staan, zolang ons schoonheidsgevoel aangenaam gestreeld wordt.

Hoewel de zielkunde nog niets met zekerheid weet te antwoorden op de vraag: waarom dit of dat meer dan iets anders ons behaagliker en fijner treft(2) - voelen we toch de bewustheid dat die aandoening, groeiende uit het beschouwen van een kunstwerk, ons een hoger genot is, dat ze ons ziel verheft en breder horizonten vóór haar oog doet deinen, dat we door haar ons eigen ik, met zijn neigingen en hartstochten,

(1) Essai sur l'Art contemporain, bl. 124. Bibliothèque de philosophie contemporaine. Paris, Alcan, 1897.

(2) Een schone studie daarover staat te lezen in de *Revue Néo-Scolastique,* 1901, bl. 235.

met zijn begeerten en beslommeringen, met zijn liefde en haat, met zijn leven en strijden in het alledaagse, een ogenblik kwijt raken, om geestelik te genieten.

En hij, aan wiens geest genoegzaam sterke vleugels zijn gegroeid om hem te dragen boven zijn lager alledaags gedoe, kan in alles, wat niet de harmonie tussen de zielvermogens breekt - hoger genot vinden.

Heeft niet een dichter reeds een diep esteties genot aan het zinlike van de poezie: aan de deinende beweging van het ritme, aan klank- en woordenspel? Wat kon Gezelle zich vermeien aan het kinderlike *Timpe, tompe, teerelink....*

Mogen we het niet kunstgeneugte heten het gevoel van innige welligheid en kalm-vreedzame rust dat niet alleen in ons zenuw- en spierstelsel, maar ook in onze geest hangt, wanneer we in het bad liggen en het lauwe water langs alle poriën op ons laten inwerken?

Ze smaakte hoger genot die moeder - door Stijn Streuvels beschreven[1] - wanneer ze, na een verschrikkelike droom, haar twee kindjes nog blozend-levend vindt in hun wiegje, en, in dolle moederweelde, haar kop tussen hun kopjes legt, en haar 'sloeberkes' dreelt en kust en aait over hun mollig vlees 'om de deugd te voelen, tastelijk, van den schat dien ze behouden mocht en die zoo nipte verloren was'.

In het ideaal beeld dat we ons vormen van de schoonheid van een vrouw, is daar niet de tastbare zijde-achtigheid van haar huid een wezenlik bestanddeel in?

We denken dat hierin het verschil ligt tussen kunstgenot en louter zingenot: dat het kunstgenot ons schoonheidsgevoel rustig tevreden in zalige weelde zwijmen laat, terwijl aan de andere kant zingenot ons immer naar meer doet verlangen; verlangen gaat gepaard met gebrek, gebrek met lijden, en zingenot genieten we dus nooit in kalm-voldaanzijn.

(1) In *Sint Jan, Dagen,* bl. 106.

Ik las ergens van Victor Cousin: *'l'artiste n'aperçoit que le beau là où l'homme sensuel ne voit que l'attrayant ou l'effrayant'.* Ja, de kunst spiritualizeert ons zinnelike gewaarwordingen; zij maakt van ons zinnen de medewerkers van de geest en verheft ze zo boven het stoffelike, verfijnt ze, veredelt ze, - en toch blijven ze in hun natuurlike onderhorigheid aan den geest.

Als ik zolang bij dit vraagstuk van de zedelikheid in de kunst ben blijven stilstaan, dan was het om de jongeren ervan te overtuigen dat zij - zonder zich te storen aan alle schroomvallige, enghartige preutsheid - de schone brok menselikheid die in hen ligt of die ze rond hen bewegen zien, mogen en moeten uiten, met volle waarheid.

Daarin ligt het nodigste bestanddeel van de opgroei van ons katolieke vlaamse literatuur: aan ons volk moet lektuur gegeven worden die het lezen kan en wil.

En hoe komt het nu dat we aan katolieke zijde zo weinig schrijvers met talent hebben? Hoe komt het dat de zwellende botten en bloesems van het opgekomen geslacht, vol belofte van een weelderige rijpheid, zo'n schrale oogst geleverd hebben?

Nooit heeft het ons in de laatste tijden aan jonge bekwame krachten gemangeld. Onder de weldoende invloed van de studentenbeweging hebben velen hun taal grotendeels veroverd, hebben ze hun aangeboren hoedanigheden woekerend ontwikkeld, kregen ze bewustzijn van hun kunnen en voelden ze in hun aderen kriewelen een drang tot werkzaamheid.

Maar te weinig werden ze aangewakkerd om scheppende literatuur voort te brengen, hun eigen gevoelens en leven uit te beelden, het doen en denken van hun volk na te kijken, af te luisteren en te beschrijven, het botsen van karakters en doorworstelen van harde omstandigheden plasties voor te stellen.

Aan de jongeren werd steeds gezegd: studeert eerst. En

hun wetenschappelike studiën versterkten bij de meesten nog de overtuiging dat het wel best was, vóór men zelf de pen in de hand nam, eerst eens na te kijken hoe anderen ze hanteerden, en daarna waagden zij zich al eens aan het schrijven van een letterkundige studie. Hun geest slorpte immer meer op, en hoe meer hij door de deesem van hoger kunst verfijnde en oprees, - hoe meer bij hen alle lust tot scheppen uitdoofde. Want naast het gebrek aan oefening, kwam nu nog de overtuiging dat hetgeen zij zouden voortbrengen onvermijdelik oneindig lager zou staan als het schone dat zij bij de grote meesters genieten.

En zo zijn velen geworden tot kunst-aristokraten boven en buiten hun volk. Dat is voor hen ook wel het aangenaamste, zich af te sluiten in een tuin, waar ze voor hun eigen genot, kweken planten en bloemen met liefelike tinten en bedwelmende geuren. Wat geven ze er ook om of de gewone lui, aan de andere kant van de muur voorbijgaan en niets van dat genot zelfs nog vermoeden?

'Onder alle vormen van aristokrasie, zegt Brunetière(1), is de intellektuele in beginsel de onrechtvaardigste en de gevaarlikste bij uitstek, telkens wanneer zij haar meerderheid - een loutere gave gelijk een hoge tenorstem en de tilkracht van een sjouwer - misbruikt, om de minderbedeelden altijd meer en meer van zich te vervreemden, in plaats van zich zelf met haar rijkdom ten beste te geven aan de armeren van geest.'

Neen, de roeping van een artist - en zó mag ik spreken tot kristenen - is hoger dan een zelfzuchtig genieten. Een artist moet met volle palmen het kristalle zuiverend water van de veredeling in brede zwaai rondom over zijn medemensen sproeien, dat het hun langs kop en hals en lijf afloopt en hen reinigt van al het lagere.

Enkelen hebben aangevangen te schrijven.

(1) *Brunetière*, édition populaire, 7me éd., bl. 607.

En hoevelen kwamen hen te gemoet? Hoevelen drukten ze de hand? Wie zei een aanmoedigend woord?

Wie leerde ze van nabij kennen en kwam ze wijzen op de krachten die nog in hen lagen te slapen? Wie kwam liefdevol de proppende botten van hun geest ontzwachtelen? Waar bleef de koesterende zon die ze tot bloeiende bloesems zou warmen? Dat alles kwam niet. En ze zijn geworden als de meeste menschen: hun talent ligt te roesten onder de bezigheden van het dageliks leven.

Il existe en un mot chez les trois quarts des hommes
Un poète mort jeune, à qui l'homme survit[1].

Dat is maar al te waar in onze vlaamse katolieke wereld.

Anderen, al stonden ze ook alleen, hebben toch het stoute waagstuk aangedurfd in de volle wereld uit te zeggen wat in hen lag, of wat ze van de buitenwereld in zich weerspiegeld zagen. Maar hun eerste - en uit dien aard zelf nog stamelende - woorden werden, buiten hun vriendenkring, onthaald hier op een misprijzend lachje, daar op een schrillen spotkreet; of - erger nog - de klank van hun stem stierf weg in de ijle lucht: en niets treft zó pijnlik dan de doofheid of onverschilligheid van de mensen, aan wie men meent iets te moeten zeggen.

Verkeerd is het aan de jongeren hun vroeg-op-het-verhoog treden als een misstap aan te wrijven, en te oordelen dat ze best beneden zouden blijven tot ze waarlik iets buitengewoon aan hun medemensen te zeggen hebben. Niet iedereen is een genie dat zijn eerste en beste werk op 50-jarige ouderdom op het papier schrijft!

Een schrijver moet zijn gaven ontwikkelen door oefening, en dat zal hij slechts wanneer hij op ontvankelikheid en medegevoelen, op tegemoetkoming en ondersteuning rekenen mag. Ook een talent heeft open lucht, malse regen en warmende zonnestralen nodig om te gedijen.

(1) Alfred de Musset: *Ode à Sainte-Beuve.*

En kom! Schuifel nu niet het oude deuntje: een dichterbij-Gods-genade heeft niet nodig te worden ondersteund en aangemoedigd; hij dicht uit natuurdrang, omdat hij dichter is: net als de vogel zijn liedje zingt.

En Gezelle, dat genie, dat dertig jaar lang zweeg? Moet een gewoon schrijver dan niet worden aangemoedigd?

Men heeft het nu reeds zó dikwels herhaald dat we ten lange leste gaan geloven dat het wel zó zijn zal: dat een gedicht in zijn geheel de spontane uiting van gevoel is.

Maar alwie iets van kunst afweet, alwie slechts een brokje kunstenaarsgeest in den kop heeft, weet genoeg dat een gedicht - en daardoor beduid ik alle letterkundig voortbrengsel - zo maar niet plotseling ontvangen wordt uit de samenwerking van een klaar begrip met een gemakkelike zeggingskracht. Het onderzoek van de handschriften van dichters en schrijvers zou ons daarover veel verrassend kunnen leren.

Neen, bij de geboorte van een gevoel, van een gedachte, van een verbeelde handeling, hangt het kleed er zo maar niet gemaakt en gereed om. Er moet nog gemeten en gepast, gedriegd en genaaid worden, en dan hier nog een wrong gegeven, daar nog een plooitje gedraaid, ginder nog een kantje bijgelegd.

En waartoe al dat werk?

Om het genot van het verrichten zelf? Ja, ten dele. Maar ondertussen had de schrijver meer kunnen genieten van nieuwe gedachten, nieuwe beelden, nieuwe gevoelens, die alweer tot het bestaan zouden komen.

Waartoe al dat werk, tenzij om anderen te doen meedenken en meevoelen?

Hoe ontmoedigend, als men zijn geesteswerken moet opsluiten in de schuiven van zijn schrijftafel, omdat men ze niet ter lezing geven kan, of altans niet aan die personen voor wie ze bestemd zijn!

Ongelukkig is de toestand zó in onze katolieke vlaamse wereld.

't Wordt tijd dat de jongere katolieke dichters en schrijvers, die bekwaam zijn, denken en voelen met de pen in de hand, - 't wordt tijd dat zij die reeds verdienstelik werk hebben geschapen - al waren zij dan ook verscholen achter een deknaam - naar waarde geschat worden, - 't wordt tijd dat jonge talenten aangezet worden tot meerder en beter werk en dat ze loon naar verdienste ontvangen, - 't wordt tijd dat al die verlorengaande krachten, die nu op hun enigheid staan, gegroepeerd worden opdat zij zich te zamen in één tijdschrift bij het vlaamse volk zouden kunnen aanmelden: dan zal allengskens daaruit een bloeiende katolieke vlaamse literatuur opgroeien.

De Groene Linde wil de tribuun zijn van de jonge katolieke Vlamingen.

Jonge Vlaming, zijt ge er u van bewust dat ge staat, 'weerspieglend en weerklingend' in Gods prachtige natuur met haar dagelikse strijd van licht en duisternis, met haar baren, groeien en sterven, met haar duizendvoudige geruisen? - Hebt ge een gemoed, dat wel bedwongen wordt door de wil, maar toch zindert van medelijden en vrees, van liefde en hoop, van vreugde en smart voor u en voor anderen, - praamt u de boezem tot het uitzeggen van uw gevoel, en kunt ge het met kunstig woord en bevallig-natuurlike ritme? - Hebt ge open oog en oor voor het doen en denken van uw volk, ook van de hoger- en middenstanden, - heeft uw verbeelding een krachtig voorstellend en samenvoegend vermogen, - hebt ge werklust en... geduld? - Jonge Vlaming, kom dan onder de groene linde en zeg er wat ge te zeggen hebt.

Maar als ge komt, kom dan met het ideaal in uw kop te werken tot baat van uw vlaamse volk.

LEO VAN PUYVELDE.

Een nieuw hoedje.

Van den zomer nu was het juist drie jaar sedert zijn eerste communie en drie jaar dat zijn mutse nieuw was, rekende de jongen daar hij gekleed op zijn bedde zat en die muts in de handen hield en ze langs alle kanten ommewendde om ze te bezien. Schoon was ze wel in den tijd; hij wist het nog heel goed hoe preusch hij ze gedragen had alle zondagen en hoe weiger hij ze wegstak die eerste weken en er naar verlangde om ze den volgenden zondag weer uit te halen! Hij had ze gekregen van zijn peetje die nu al zoolange dood was en hij had nog onthouden het strenge beles op den grooten dag dat hij ze den eersten keer aandeed, en als hij er meê optrok om koeier te komen zijn hier op de hofstede:

- Zorg nu maar goed voor uw dingen, had peetje gezegd, en moeder zegde 't hem na: bezonderlijk uw kostelijke muts want ge krijgt er zoo gauw geen nieuwe!

Het was eene muts van blauwe pane die blonk en zwarte afzetsels in satijn die blonken en een bek die blonk dat hij hem er in spiegelen kon! En er stonden twee koperen knopjes van weerskanten die een gouden snoertje hielden om onder zijn kin te spannen als 't waaide. Daar waren geen kostelijker mutsen denkelijk in den jongen zijn meening en daarom had hij ze zoo goed bewaard; - maar aan alle schoone dingen komt een einde: hoelange was 't nu al voorbij en wat was er met hem al niet gebeurd dat zijn mutse had meêgemaakt? - Hij herinnerde zich een regenvlaag en

een vechtpartij waar ze bijzonder veel door geleden hadden - de muts bovenal! En van langerhand was de luister van de pane en de blank van 't satijn vervaald en de draden en naden waren bloot gekomen en er was een knopje verloren geraakt en 't gouden snoertje was uitgerafeld en open gevlasd... en alzoo was die groote eerbied versleten tot dat hij ze elken zondag achteloos op den kop trok als een ding dat hij door lange dragen gewend was geworden zonder nog te merken hoe 't er uit zag. Tot dat hij op een schoonen keer den boever had zien thuiskomen van de jaarmarkt met een glinster-nieuwe muts op waarvoor hij maar dertien stuivers betaald had. Dan was 't hem ingevallen dat die schoone, panen muts nu wel haar tijd had uitgedaan en daarbij had hij iets gevoeld als een vreugdige bekoring: de mogelijkheid met al 't belang van iets nieuws om op zijn hoofd voor den zondag! 't Gedacht had hij weken en weken bij gehouden, gekeurd en tegengesproken in zijn eigen en nu, dien zondagnoen dat hij zijn stalwerk gedaan en geëten had en gekleed zat op zijn bed boven den peerdenstal, heel alleen in de uiterste stilte van den zomerschen noenestond, was hij er ernstig mede bezig.

Ja, ze was versleten, de voering was eruit en als die naad nog een beetje verder loskwam zou er een vendel afhangen en 't ingewand blootliggen. - Mijn haar zou er deure groeien, bedacht hij en dit was het doorslaande van zijn redeneering omdat hij het spreekwoord kende waarmede men het uiterste van armoede en verval kenmerkte! Maar hij ontzag het alevenwel als eene daad van groot belang; de boerin moest het weten en 't zou een heele opschudding verwekken op de hoeve - de boever, de knecht en de meid en de dochters - elk zou er 't zijne op weten te zeggen; en 't was de eerste keer dat hij zoo iets op eigen hand moest begaan - moeder was er vroeger altijd bij geweest toen hij iets nieuws moest krijgen en, buiten een mes of een pijpje had hij nooit voor geen vijf cent verdaan....

Heel de week nu had hij 't bij zichzelf vast gezet om moed te krijgen: zondag koop ik een nieuwe muts! en hij had er een voorsmaak van vreugd in genomen bij 't gedacht alleen. Maar nu alevenwel, als 't te doene was, durfde hij niet, hij kreeg er al meer vreeze voor omdat 't hem een gewaagd, groot dingen scheen dat mislukken kon en zijn herte klopte.

Aan niemand en had hij nog zijn voornemen vermond, hij had het heel op zijn eigen willen doen en de gasten ermede verrassen en thuiskomen als 't gedaan was - evenals een kloeke vent en stoutmoedig vragen: hewel, wat denkt ge ervan? hoe staat ze mij, mijn nieuwe muts?

Maar hij voelde zich te flauw nu en er waren nog andere redens ook. Hij ging dus eerst tot bij Free den boever die onder 't euzie van 't ovenbuur een vogelnette te breien zat en hij toonde zijn versleten muts:

- Vindt ge niet dat ze versleten is Free?

- Ja, Spore, ze wordt kaal van nu voort, zei de knecht die achteloos van zijn werk opkeek om zoo gauw weer voort te doen.

- 'k Ga er mij vandage een nieuwe koopen, Free....

- Ja, deed de boever droog weg.

Zie wel, 't was maar dàt: Free vond er geen aardigheid in en Spoorke ging weer bij zijn bed, zette de muts op en zonder aarzelen nu begon hij verlaan zijn stuivers te overtellen. Hij haalde ze één voor één uit zijn ondervestezak en legde ze vóor hem open. Hij kende anders wel de zwaarte van zijn rijkdom en hij wist nog goed hoe hij aan de stuivers geraakt was. Zijn daghuur dat was 't zijne niet, dàt was moeders, daar dacht hij niet aan en hij droeg geregeld alle veertien dagen zijn loon naar huis. Maar 't andere was zijn drinkgeld en dàt mocht hij verdoen naar zijn zin en als hij 't in kleeren verdeed was 't toch niet verloren of vermooscht, meende hij. Vijf stuivers had hij gewonnen met mollen vangen; drie stuivers stiersgeld; vier had hij er gekregen van Lientje als aandeel in den konijnenkweek; vijf had hij er

gekregen om 't peerd uit te spannen van den huisheer als hij gekomen was. Dat miek samen zeventien stuivers, meer dan geld genoeg. Maar hij wilde 't niet al verdoen aan die muts - er kon iets voorvallen en zonder geld kon hij niet zijn en te kermis moest hij ook nog iets over hebben of als hij een anderen inval moest krijgen of iets zien dat hem aanstond of iets dat hij bij toeval onder den prijs kon bemachtigen....

En nu hij vastbesloten gereed stond met zijn schoenen aan, kreeg hij plots een anderen twijfel en vervaardheid en een nieuw gedacht kwam hem helpen.

- Als de boever eens gelogen had en een mutse veel duurder kostte?! en hij dacht hoe hij daar beschaamd zou staan in dien grooten winkel....

In plaats van ongezien te vertrekken langs de schuurpoort gelijk 't zijn voornemen was, besloot hij het ineens anders en hij ging naar de achterdeur en trad recht de keuken binnen waar de boerinne zat bij de koffietafel met de dochters, gelukkiglijk zonder ander volk erbij. Hij stond er eerst wat te drenzen met zijn schouder tegen de deurpost en mijde te glimlachen tot de boerin merkte dat hij iets vragen moest.

- Wat is er, Spoorke?

- Vrouwe, mag ik mijn weekgeld hebben? vroeg hij.

- Uw weekgeld? om wat te doen? - Ge zijt zondag naar huis geweest!

- 'k Moet mij een nieuwe mutse koopen, vrouwe.

- Gaat ge een nieuwe mutse koopen, een nieuwe mutse, Spoorke! ha, ha, riepen de dochters, - Spoorke koopt hem een nieuwe mutse en ze sprongen recht om het koeierke te bezien. En 't ventje eerzelde bedeesd achteruit. - Zie ne keer, Spoorke!!!

- En hebt ge geen geld? vroeg de boerin.

- Wat voor eene koopt ge? vroeg Matje.

- Ge moet zien dat ge een schoone koopt! en Lientje stak vermanend haar vinger op.

- Eene lijk den knape, dàt is een schoone! deed de jongen verstout.

- O, O, riepen de meisjes, ge zult er leelijk meê zijn en een ouden vent gelijken - de bek is te groot.

- Laat hem gerust, riep de boerin. Kom, hier is een frank en ze haalde het geldstuk uit haren schortezak.

- Ge moet een achtstikske koopen, dàt is schoon, eentje lijk onze Fons zijn zondagsche! riep Matje nog. Maar de jongen liet haar nu zeggen, hij kon voort, hij was gerust. Ze riepen en gekschoeren hem nog achterna maar hij was weg en hoorde 't niet meer. 'tWas een effen zondagnoen buiten, in de scheierende helderheid van de opene, zonnige lucht met loopenden wind en wolkjes. De menschen waren nog aan hun noenedutje - 't was nog te vroeg voor de vespers - en nergens was er iemand te zien op de landwegeltjes. In 't voorjaar was er noch kermis noch ommegang op heel de streek; de straten waren nog niet opgedroogd van de geweldige regens, de vruchten waren nog in den eersten groei - 't boerejaar was maar rechts begonnen en die eerste schoone zondag was er niets in de lucht van die bijzondere blijde stemming die zoo verschilt van de wekedagen buiten. De verlatenheid op de velden was de gedwongene kalme ruste met de versche herinnering van 't werk van gister en 't voorvoelen van 't werk dat wachtte voor morgen: een dag die zooeven begonnen, zonder feest of gerucht of blij getier zou voorbij zijn zonder iets achter te laten, geen enkel gedacht. Dit gevoelen hing den jongen in zijn gemoed door 't uitzicht van het land dat op hem wrocht; hij was zoo opgetogen uitgezet en nauw had hij eenige stappen gedaan of de verdrietigheid overviel hem en 't scheen hem nutteloos hier uit te zetten en belachelijk 't geen hij doen ging op 't dorp. - Waarom wachtte hij niet van eene muts te koopen tot het kermis of jaarmarkt was? Hij wist het niet en 't was nu te laat ook om 't uit te stellen, maar hij voelde er de deugd niet van en al de lust die hij verwacht had, was eraf! Hij stapte zonder overhaasting, bezig met zijn belangend voornemen en bewust dat hij nu een volslagen boeren-

knecht was en geen jongen meer, omdat hij op eigen hand zijn noodigheden verschafte. Zijn gedacht was vastberaden en hij belegde het om niets te nemen tegen zijn goesting of iets van twijfelachtig uitzicht... en van moeders doening herinnerde hij zich hoe ze het beging om iets te koopen. Terwijl zaten zijn vingers in den ondervestezak en telden het geld. De weinige menschen die hij ontmoette zag hij van ver afkomen en hij bespiedde het hoedje of de muts die ze op het hoofd hadden en antwoordde in 't voorbijgaan verstrooid-norsch een korten groet. En naar gelang het geval was herhaalde hij in zijn eigen, telkens er eèn voorbij was:

- Ventje, ge zoudt ook mogen naar den winkel trekken gelijk ik... Of -: Die heeft verleden zondag ook een nieuwe mutse gekocht!

Op den molendam, langs den grooten steenweg, zag de koeier een troepje jongens van zijn ouderdom die aan 't klinkemutsen waren. Hij kende ze, 't waren koeiers lijk hij van deze of gindsche hofstede en jongens van kortwoners die hier de vespers kwamen duiken en tuischten daar 't niemand zien mocht. 't Belangde Spoorke een stonde te blijven staan en 't geldspel van naderbij te volgen.

- Ha, Spore, ik win al dertien cent! riep Mussche en zegevierend hield hij hem 't geld in de opene hand onder den neus. Ze legden de muntstukken in reek, overhand een kop en een munte boven, en met een zwaai van den arm gooiden zij 't omhoog dat ze draaiend en naar goed geluk op den grond vielen. Dan schrabbelden zij errond om te zien ‘wat en welk’ en d'eene raapte de ‘koppen’ en d'andere de ‘munten’ op, gelijk ze gevallen lagen. De jongens spraken niet tenzij tusschen de gejaagde verwachting een luiden kreet van spijt of van vreugde, een verwijtsel of een spotspreuk of een uitdaging of een koeierslach als ze een geluksmeet gedaan hadden of als de kans hen tegensloeg. Spore stond dat af te zien en eindelijk, zonder een woord legde hij ineens een stuiver bij in de reke op Kalewiers hand.

Hij vervolgde de smete - de draaiende stuivers in de lucht en rap erbij was hij bij den grond om te tellen.

- Vier koppen!

De twee stuivers die hij gewonnen had raapte hij op en hield nu zijn eigen palm uitgesteken en liet de andere hun zaadje bijleggen. Hij speelde tot hij zes stuivers gewonnen had en liep dan den Molendam af zonder juw of houw te zeggen aan de gasten. Ze keken hem verwonderd achterna.

- Scheidt ge er al uit omdat ge wint? G'hebt er al genoeg van! riep Mussche.

- Waar loopt ge naartoe, ge vlucht met ons geld?!

- 'k Heb het gewonnen, dacht Spoorke en hij hield zijn lippen gesloten en ging zonder ommezien.

- Wat scheelt mij hun geleur, dacht hij als de molen ver genoeg bachten hem was. 't Poppelde en 't sprong en hij mocht geen blijdschap laten zien. Hij stapte kalm, stap, stap, omdat hij niet loopen dorst, maar hij telde ongeduldig den afstand die verbreedde bachten hem en hem veilig wegbracht van de rakkers die hun kluiten zoo dapper verloren hadden. Gasten! dat was nu een gelukske! Zes stuivers in zijn handje gegooid! Heb ik ze meê! - Ja! a! riep hij in zijn eigen. Drie-en-twintig stuivers zaten in zijn zakske.

Maar hij kwam aan de eerste huizen van 't dorp.

Binst de week loopt een koeier er onbedacht en zonder schroom blootshoofds en barvoets door de straat en gaat er stout de winkels in om boodschappen te doen voor den boer, maar 's zondags en op zijn eigen heeft de dorpsplaats iets dwingends voor hem, hij is er ongemakkelijk, beschaamd voor de menschen die zijn zondagsche kleeren bezien en dan weet hij niet hoe hij doen moet met handen en voeten en hij durft niets of niemand bezien. De huizen, de plantsieren zijn er heel anders dan bij den boer en te lande en de menschen 't zijn al gaapmuilen en treiters die er wonen. Nu rolde Spoorke algauw de beenderlingen van zijn broek neêr, stampte de modder van zijn schoenen en herknoopte zijn

halsdoek. Hij voelde iets als een bangen herteklop met 't ingaan van die nauwe straat in die hooge huizenreek, en ginder zag hij de opening van de dorpplaats waar 't zou te doen zijn. Hij kende drie hoedjeswinkels en die wilde hij rekewijs gaan afzien zonder besluit te nemen of keus te doen voor 't koopen vooraleer te weten wat er al te krijgen was - hij had heel den achtermiddag zijn tijd.

(Vervolgt.)

STIJN STREUVELS.

Ad quem ibimus?

Ik ben in 't land, waar schoon illuziën zingen.

Bezie met mij dien teeren bamisnevel
gekneed uit reine witte kinderdroomen.
Och, laat erdoor geen windeken blazen komen;
en laat geen loof vergaan, en geen geprevel,
hoe stil het zij, van uwe lippen stroomen.

Ik sta en wacht met eerbiedvolle schromen:
er móet uit deze nevelteederheden
iets blank en rein met goddelijke leden,
iets dat mijn liefde, zonder zich te ontvromen,
beminnen mag, me komen toegetreden;

ik zal het zoo met teederheid omhelzen:
mijn armen trillen reeds van groot verlangen!...
Eilaas, ik zie, lijk spokig-zwarte slangen,
opdoemen uit den mist de magere elzen!...

En in de loome lucht klappende ravenzwingen
spottend met al m'n begoochelingen -

Ik ben uit 't land gegaan waar schoon illuziën zingen.

J.H.

Wandelingske.

Wat een verrassing op dien namiddag van Wijnmaand! Het weer was vet, kleverig, nattig, poesterig: maar ik móést er uit - ik wilde land zien, land en lucht, boomen en boeren, hutten en hei. Ik ging uit wandelen achter het dorp, op den grooten weg - straatweg - lang en breed. In zijn twee smal-lange zijden staan knotwilgen gestoken, wat eiken of ander houtwerk. Om de vijf minuten komt er van rechts of van links een landweg op hem aanloopen uit een of anderen uithoek der gemeente. 't Is er helder en effen onder den voet. Niet te druk. Niet te eenzaam. Juist getroffen. Een dik half uur was ik al kuierend; ik dacht op niets; op niets: ik liet me ondergáán de rust, den vree van het landschap - het Brabantsche landschap, stil liggend te werken in eenvoud. En ik keek eens hot, en ik keek eens haar - Gód - wie had dát daar verwacht? Ging ik door plat Brabant of ergens langs den Rijn?... Een diepe, diepe baan lag me heel languit... vochtig den groengelen rug van gras en herfstblad... Midden daaróp - veertig stappen vàn me - was doende 'n troep lollige schapen met vachten van allerlei wit: ouwerikken-wit en lammetjes-wit; een herder - oud stuk boer in jekker van roode baai hing er neven, op langen schopstok. En er vóór, er achter, en er rond drilde, dribbelde en tippelde de hond in 'n pels van haasachtig bruin.

Wat jubeling van kleur op dezen stommen hoek! Jubeling van Herfst: geel, bruin, wit en rood.

Uden.
Noord-Brabant.
H. LINNEBANK,
Kruisheer.

Ik zou nu willen...

Ik zou nu willen dat
die jacht ging uit mijn hert
en kalme ruste kwam
in dezen moeden geest.

Ik kan niet bidden zoo
zoolang dat kloppen duurt,
dat jagen van mijn bloed,
door al mijn levensaderen.

Ik voel zoo fel de nood
zoo groot hier binnen mij
den geest te heffen hoog
en boven de aardsche dingen,

maar 't stormt nu in mijn ziel,
de winden huilen wild,
o 't wordt zoo donkernacht
en 't wil geen ruste komen.

JEF MULS.

Boekennieuws.

Beschouwingen, door M.A.P.C. Poelhekke, (fl. 1.50 = fr. 3.00). Venloo, G. Mosmans Sr. 1904.

Er zijn twee wijzen om zijn denkbeelden aan den man te brengen. Ofwel men beklimt den leerstoel, schrijft boven op de zwarte plank een grondbeginsel, een algemene waarheid en leidt daaruit af al de gevolgen, bizondere waarheden en toepassingen die er maar enigszins insteken. Deze methode volgt Poelhekke in het opstel: *Katholicisme en Vooruitgang,* welk opstel eigenlik een degelik-gedachte, warm-gevoelde en mooibewoorde rede is, door hem uitgesproken op den katholiekendag te Roermond (1900). Ofwel men volgt de methode die Lessing den 'kritischen Schrifsteller' met raad en daad aanprijst: 'Er suche sich nur erst jemanden, mit dem er streiten kann: so kömmt er nach und nach in die Materie, und das übrige findet sich.' Met deze aanbeveling heeft Poelhekke zijn voordeel gedaan in de overige zes stukken die zijn boek vullen en waarvan de opschriften luiden: *Katholicisme en literatuur bij onze naburen; Geestelijke (?) Poëzie; Hilda van Suylenburg; Shakespeare; Aubry de Vere; Potgieter.*

Belangwekkend, leerrijk en welgestijleerd zijn de *beschouwingen* welke de schrijver aan de boeken knoopt die hij in de genoemde stukken bespreekt.

In het eerste stuk ontleedt hij den inhoud van de bekende *Veremundus'*-schriften; hij is het met Veremundus, alias Karl Muth, 'omtrent de hoofdzaak eens,' en geeft hem gelijk waar hij zegt, 'dat de kunst der katholieken niet op de hoogte staat, waarop zij staan kon en *moest* en dat het hoog tijd wordt pogingen aan te wenden om dezen toestand te veranderen.'

Onder den titel: 'Geestelijke poëzie', zegt hij veel goeds van Rostand's dichtgave in *La Samaritaine*, 'ziet echter met weerzin dit drama op de planken'; elleboogmaten hoger stelt hij, als geestelik dichter, den schrijver der *Fioretti;* en wat andere Franciscus-bezingers betreft, de middeleeuwse Maerlant heeft het, volgens P., tienmaal beter gemaakt dan François Dejoux in zijn epico-dramatisen *S. François d'Assise,* of dan Lod. de Koninck in zijn tekst voor het *Franciscus*-oratoria van Tinel. 'Moge de weer ontluikende geestelijke poëzie steeds nader komen tot de Waarheid en daardoor zoowel deze als zichzelf dienen': zo besluit hij met een wens.

Hilda van Suylenburg is de heldin van een vrouwenroman dien P. 'een allerverderfelijkst werk' noemt, waartegen hij protest aantekent en dien hij 'zonder eenig voorbehoud' tot de klasse der 'gevaarlijke boeken' verwijst.

A Life of Willem Shakespeare door Sidney Lee, is een boek, waarop P. wel enige aanmerkingen maakt, maar dat hij niettemin 'uitmuntend' heet.

Den Iersen dichter *Aubry de Vere* ‘prijst P. het hoogst, als hij hem zijn Old Irish Lays hoort zingen, waarin bijwijlen de legende tot epos wordt. Hier viert de Vere's scheppende kracht haar grootste triomfen. Hier vooral staat hij als objectief dichter boven zijn stof, ordenend en schikkend, uitbeeldend, en toch - al treedt zijn persoonlijkheid geheel op den achtergrond - bezielend tot het levenlooze leven krijgt, tot de natuur bloeit en geurt, tot uit ver vervlogen tijden gestalten tot ons naderen van vleesch en bloed als wij, voelend, denkend, handelend, minnend en hatend als wij, en toch niet gelijk aan ons, toch levend in hooger sfeer, in reiner lucht. Eene breede kloof scheidt ons van het land waar zij leven, toch begrijpen wij hen. Uit dichterlijken geest geboren, zijn zij onstoffelijker dan wij en envenwel menschen der aarde; niet alledaagsch, toch door en door waar’.

-‘Waarlijk, de verschijning van Verwey's boek *(Leven van Potgieter)* is een gelukkige gebeurtenis. Juist en vooral, doordat Verwey dit Leven schreef, blijkt, dat in Potgieter's werk de duurzame levenskracht woont, eigen aan alle echte kunst, die ze een bestaan verzekert door wisselende inzichten en modes heen. Ieder voorname periode in de kunstontwikkeling moge in haar leuze een of meer factoren tot het ontstaan van artistiek werk als de eerste, ja de eenigste uitroepen: onafhankelijk van scholen bestaat het echte talent, dat wel den invloed van zijn tijd ondergaat, maar door het warre struikgewas van leer en leuzen toch uit eigen vermogen weet door te dringen tot de heldere bron des levens. De groote meesterwerken uit verschillende tijden staan naast elkaar in het nauwe verband, dat alle echte kunst samenvoegt, als het stralende bewijs, dat de schoonheid alle scholen overleeft.

We kunnen niet dan winnen bij de breedste opvatting. Waar we het echte zoeken, kan tijd of school ons onverschillig zijn. Zoo is 't ons om 't even, tot welke school of tot welken kring Potgieter behoorde, wij, die in hem zien een waarachtig dichter, een hard werker, een diep en gezond voelend kunstenaar, die in de dagen der beweging als in de rust zijner eenzaamheid na 1865, met onvermoeide kracht bleef werken, en in zijn arbeid een rijken schat naliet.’

Dit Beschouwingen-boek neemt met eer zijn plaats in naast Poelhekke's andere pennekinderen: *Modernen* en *Het Land der Zon.*

J.D.C.

De Vrouw en het Hooger Onderwijs. Uit het engelsch van Mgr J.L. Spalding, door Albertine Steenhoff-Smulders, (fl. 0.25 = fr. 0. 50). Venloo, G. Mosmans Sr. 1904.

Dit vlugschrift, eigenlik een lezing van den bekenden bisschop van Peoria ten voordele van een nieuw-te-stichten, thans reeds gestichte Katholieke Hoogeschool voor meisjes in Amerika, wordt door de vertaalster ‘onder de oogen der Hollandsche katholieke vrouwen gebracht, om de groote waarheden die er in verkondigd worden, en die nog maar al te weinig voor waarheid worden aangezien.’ - De vertaling is vloeiend; de uitgaaf, artistiek.

J.D.C.

Een nieuw hoedje.
(Slot.)

Aan den hoek, bij het appelkraam, waar de eerste kleermaker woonde, stonden een bendje jongens van de plaats en als ze den koeier zagen afkomen, hielden zij hem al gezamenlijk in den kijk. Als diezelfde kneekers het waagden binst de weke, een buitentoeitje te doen te lande en Spoore hen zag afkomen waren ze zeker van iets naar den kop te krijgen en de koeier was hen de baas met hoeveel ze ook waren, en als ze wegvluchtten kregen ze nog wat scheldwoorden achter hun veegen kop; daar op 't land of in de weide voelde de koeier zich in zijn volle doening en was hij bewust van zijne overmacht; - maar hier in de huizen, werd hij zoo verlegen voor die snotters, als een schuchter kind en hij vreesde al dat ze hem gingen uitlachen met zijn broek die te lang was, met zijn hemd dat uitbusde onder zijn open vestje en met zijne groote schoenen. Hij voelde 't al branden aan zijn lijf en misstaan al 't geen hij aan had. Hij was verlegen dat ze zijn stap gingen nadoen en den zwaai van zijne armen en hij stond een oogenblik in beraad of hij zou durven voorbijgaan waar ze stonden.

Hij vertrok naar den overkant kwansuis om aan den spekkenwinkel te kijken en vandaar dreefelde hij met den schouder langs de vensterbanken tot bij den ijzerwinkel. Hij bezag de vogelijzers, de messen, de trektangen en beitels en 't ander alaam, maar zonder lust of belang. En zijn flauw-

heid dwong hem zoo zeer dat bij bijna toegaf om een vogelijzerken te koopen en gauw weer naar huis te keeren. 't Scheen hem nu een heel lastig dingen hier alleen te loopen en zijn noodigheid te zoeken en hij wilde het liever uitstellen.

Maar op den zelfden stond vermande hij zich en vervocht die vrees met 't gedacht: wat hebben ze aan mij! ik kom hier met mijn geld! en hij duwde zich stout vooruit. Nu wilde hij zijn koop haastig aflappen als iemand die 't alle dagen doet maar in die stoutigheid bleef de verbouwering en hij vreesde voor een overhaasting die hem spijt zou bijbrengen. - 'K moet die mutse alle zondagen dragen en als ze misstaat 't is voor lange... en daarbij bedacht hij wat eendlijk jammer ding het is een muts te moeten dragen tegen zijn goesting: 't is verlangen naar den zondag of tegenzin voor den zondag, blij zijn of verdrietig. Hij wist er wonen, jongens die hun mutse te groot was of te klein, die er eene afgedeeld hadden van hun vader of voor wie moeder ze zelf maakte! en de jongens waren er als ongelukkigaards meê en de mutse was eene reden om overal mede te spotten! Een winkel op den hoek ging hij voorbij zonder 't venster in te kijken, en hij stapte de plaatsenaars zonder pinkoogen, vóor de teenen op 't plankier.

Al de hoofden draaiden mêe waar hij ging, geen enkele jongen die een woord sprak maar zoo gauw de koeier drie stappen ver was, schoten zij gezamentlijk in éen lach.

- Boerke-van-den-buiten! riep er een. Kwakkelgat! Wittekop! g'hebt uw vaders vestjen aan!

De scheldwoorden voelde Spoorke als steenen op zijn rug.

- Snotkeersen! gromde hij uit 't diepste van zijn verachting. Wacht tot ik u krijge! ge moogt allemale komen! 'k steek u den greep door den balg!

Dat was de ingeboren, redelooze vijandschap, de haat van boer tegen plaatsenaar bij de jongens. Maar nu was 't er mede afgeloopen zonder meer; ze riepen nog wat en loechen en Spoore voelde 't branden en zieden en krijzelen in zijn haar

en hij ging om weg te zijn tot ver over den derden hoedjeswinkel. Hij wandelde voort als iemand die ergens zijn moet over het dorp, drie straten ver, en als hij langs een ommeweg weer op zijn punt kwam, had het geklopt voor de vespers en de jongens waren met d'andere menschen gelukkiglijk in de kerk. Nu had hij de straten en heel het dorp voor zich alleen en hij kon met moete, als een gedaagde kerel zijn koop beleggen en zijn keus doen in den winkel. - Waar ik met geld in zijn hand zal staan, zullen ze mij wel geern zien komen, meende hij. De mutsen lagen bij heele reesems, opgeplooid in malkaar gesteken, voor 't venster, andere lagen open afzonderlijk met een prijscijfer op den band, schoone bloot aanschouwelijk en koopziende uitgestald om de liefhebbers aan te lokken. Er waren er bruine, zwarte, grijze, blauwe, gestreepte, met watjes bereuzeld en bevlokt, gestippelde, achtstikjes met blinkende kleppen, andere met oorlappen en van elke soort een heele hoeveelheid... en hoedjes en hoeden te veel om wel te zijn - heel den donkeren ondergrond vol, boven kleergoed en kleeren lagen zij als in een haaste, ordeloos opengeroefeld. In de open deur stonden houten postenakels op één pikkel die beste drachten aanhadden met den prijs aangeduid voor heel het boeltje op een papierken aan den hals; en aan kapstokken hingen gemaakte broeken en vesten en baaien - ge mocht hier in uw hemd binnen gaan ze konden u uitzetten op uw best als een bruidegom. Maar hij liet er alles liggen en ging naar den tweeden winkel en dan naar den derden en keerde dan weer naar den eersten. Wat hij beraamde stond op zijn wezen niet te zien; hij leunde met den schouder tegen den vensterboord en keek schijnbaar achteloos en gerust op al die dingen als iemand die niets noodig heeft en alleen wat staat te wachten. Binnen was een boerin bezig een vest te koopen voor haar jongen en een oud boerke dingelde op den prijs van eene broek. Spoorke wachtte, liet hen doen en als ze weg waren trad hij ineens en regelrecht 't deurgat in en zonder aarzelen wees hij naar een hoedje dat hij aan 't venster gezien had.

- Hoeveel kost dat daar, bazinne? vroeg hij stout.

Was 't gedacht gekomen al kijkend terwijl hij buiten stond of viel het als een ginster in zijn hoofd op 't groote oogenblik dat hij den mond opende? Hij wist het niet, maar 't was eruit en de bazinne had hem begrepen.

- Dat hoedje dáar? ze reikte het hem over. Ze nam hem de oude muts af en zette hem het hoedje op.

- Te klein, zei hij seffens en zonder haperen nam hij het af.

- En een muts? - vroeg hij halfluide. Die twee dingen worstelden nu in zijn voornemen en 't zou van de bazinne of van 't geluk afhangen - hij voelde zijn besluit heel in hare handen.

- O, we hebben er wel grootere, - hier zie, o... als ge een hoedje wilt? een hoedje is toch schooner....

Hij bedacht zich een oogenblîk als een gedaagde man die wacht om een besluit te nemen...

- Ba-ja, laat eens zien.

Nu haalde zij een groote doos en die lag vol met hoedjes van alle grootte en de vrouw pastte hem geduldig 't een na 't andere aan.

- Dit zal uwe cijfer zijn, besloot ze; zie ne keer in den spiegel - 't zit u als voor u gemaakt.

De jongen was nog achterdochtig, hij voelde 't ding zoo vreemd op den kop drukken en lijk hij zijn eigen beeld zag in den spiegel, wist hij op den stond niet of 't hoedje hem schoon of leelijk miek: hij verkende zich niet met dat ding op. Zijn herte hamerde geweldig van aandoening: nu moest hij beslissen en al de gedachten bestormden hem ineens. Waarom kocht hij nu een hoedje? en wat zouden ze zeggen op 't hof? en zijn moeder t'huis? 't Stond op zijn hoofd en 't scheen hem of hij een heldendaad beging met zoo ineens, zonder voorbedachtheid een hoedje te koopen in plaats van een muts: een koeier met een hoedje dat was hem ineens boven al de makkers stellen van de streek, dàar, klop!

- Hoeveel kost dat?

Ze nam het hem af en bekeek het cijfer waarmeê 't geteekend was. Daarbinst zag hij zijn oude muts als een fakel daar liggen, zijn afgedragen, versleten muts en hij had medelijden met die oude sloore: 't was een eigen goede kameraad dien hij ging verlaten!

- Twee frank vijftig.

- 'K heb zooveel geld niet! schoot hem 't gedacht als een schicht te binnen en nu kwam de goesting met al 't verlangen van zijn zinnen. De frank van zijn daghuur bekoorde hem reeds, maar tezelfder tijde schoot hem de boerenkneep door het hoofd; nu hij op het punt was van toe te geven, hersnapte hij zich met een zelfverwijtsel: ik was bijkans de aap!

- 't Is te veel, zei hij en medeen reikte hij naar zijn muts om te vertrekken.

- Een hoedje is toch deugdelijker dan een muts en profijtiger ook, het doet nog zooveel slete en alzoo wint ge 't in en 't verschoont met dragen.

- 'K heb zooveel geld niet, zei de jongen kortaf, - 'k wil u twee frank geven....

- Alla toe, met wien komt ge lachen.

Hij stond in 't deurgat met zijn rug half gewend naar de vrouw die 't hoedje op de hand hield. 't Scheen hem schoon als een droom en bekoorlijk als een zonde. Drie-en-twintig stuivers, rekende hij, zooveel had hij er zitten en daarvan waren er hem zes onverwacht toegerold op den molenwal. Maar 't scheen hem schande zooveel geld te verdoen als hij voor half zooveel eene muts kon krijgen.... maar 't gebeurde maar eens!

- 'K ga bloot spelen, zei hij, laat ons 't verschil deelen: mijn moeder heeft mij drie-en-twintig stuivers meêgegeven. Hij wachtte met angst naar de uitspraak maar vertrok toch. - Ze zal mij wel terug roepen, meende hij.

En ze riep hem terug.

- Manneke!

Hij kwam en telde met aandacht zijn stuivers op den disch. Hij zette het hoedje op vóor den spiegel en duwde zijn oude muts in zijn vestezak en vertrok zonder een woord. 't Speet hem voor 't geld maar hij was blij en bewust dat hij een goeden koop gedaan had en zooveel had afgedongen van de koopsom. Langs de huizen, in al de vensters zag hij de nieuwigheid op zijn hoofd weerspiegeld en hoe meer hij keek hoe beter hij 't vond. En eens dat hij de straat uit was, duwde hij om de vrees weg te krijgen en de ontroering en hij wilde gebaren dat hij het hoedje kalm en met voorbedachten rade gekocht en betaald had en dat er niets gebeurd was. Hij wandelde alzoo straat in, straat uit en bezag nu het goeds aan al de winkels zonder nog iets te koopen of bekoord te geraken naar iets. Nu had hij zijn wensch en zijn verlangen. En als hij meende dat 't tijd was, zette hij uit om zijn wegen te korten met de benieuwdheid om zijn koop te laten zien op het hof. De weg wenschte hij nog zoo lang want hoe goed was het met zijn hoofd waar hij 't hoedje staan wist en hoe preusch was hij om de boorden eens te beraken en 't nu eens wat achteruit en dan weer wat vooruit te zetten! Hij had het willen afnemen en 't nog eens goed bezien maar hij durfde niet omdat de menschen 't belachelijk zouden vinden; - maar zoo gauw hij thuis zou komen, daar mocht hij 't bewonderen met gemak! Hoe zou hij zijn beleg vertellen? en de dochters en de boever en de knape!... dàt was zijn grootste reden van preusche blijdschap. Dat was nu in plaats van een muts! Ja, jongens! maar hij zou het goed zorge dragen - 't was profijtiger dan een muts en 't zou wel zes jaar meêgaan zonder te verslijten, hadden ze gezegd. 't Knaagde hem algelijk een beetje dat hij al zijn drinkgeld verteerd had zonder iemands raad te vragen, maar 't was toch 't zijne. De poort stond open en hij beende voorzichtig langs de schuur en hij zou nu nog wat ronddraaien tot de anderen thuis kwamen eer hij zich uitkleeden wilde. Maar als hij voorbij den stal ging hoorde hij Matje die reeds bezig was met melken.

- Wie hebben we daar? riep het meisje. Toe, jongen, waar blijft ge zoolang, we zijn al aan 't werk.

- Seffens, seffens! kraaide de jongen luidruchtig en hij sprong haastig naar den peerdenstal om zijn beste kleeren uit te doen. Wanneer was het zoo laat geworden? - Hij sloot het hoedje in de koffer en snapte schoffelachtig zijn werkebroek en zijn kloefen.

- Lientje is uit en de meid is ook nog niet thuis, we moeten het werk alleen doen, zei Matje, waar bleeft ge zoolang? 't is bijna avond.

- 'K kom recht van 't dorp, antwoordde de koeier bedeesd en hij haastte zich om voort te doen. Matje zat onder een koe te melken en ze zong nu lustig haar liedje. Overal rond den stal en over de werf lag de verlatene stilte nog van den zomerschen vooravond in zondagsche stemming. De jongen overdacht hoe hij zijn belangend nieuws zou vertellen. Matje mocht het wel eerst weten, ze zag hem geern maar hij wachtte nog tot haar liedje uit was...

- Matje, zei hij dan, wilt ge wat weten? 'k heb mij een nieuw hoedje gekocht!

- Een hoedje!? toe ge lacht! deed zij ongeloovig.

- Wilt ge 't eens zien?

- Ja, gauw, kom, en ze sprong op van haar melkstoelken, zette den aker weg en keek eerst naar buiten of moeder er niet was. Ze liepen samen naar de slaapsteê van de boevers en daar haalde hij het uit de koffer.

- Zet het ne keer op. - O, jongen, riep ze, ge zijt een geirnde heerekind! en zult ge dat durven dragen? hoe meer ze hem bezag hoe harder ze lachen moest. En de jongen raadde dat het hem vreemd stond op zijn werkekleeren en hij hield het liever in de hand.

- 't En doet, ge zijt djent! ge zijt schoone! o, Spoorke, en hoeveel kost het?

- 'K heb het voor drie-en-twintig stuivers - ze vroegen twee frank en half, 't stond alzoo gemerkt, en hij keek in 's meisjes oogen om haar goedkeuring.

- 't Is schoone, deed ze bewonderend en ze draaide het in haar handen; - wat zal de knape zeggen? ze zullen jaloersch zijn! Gauw nu, we moeten voortdoen. Spoorke, t'avond moet ge 't eens opzetten, als ze thuis komen.

- 'K en doe, zeg het niet, Matje, ze zullen lachen!

En Matje loech het eerst en lijvelijk.

De meid kwam thuis en Lientje ook en de boever en de knape en elk haastte zich om zijn zondagsche kleeren uit te doen en aan 't werk te gaan.

Onder schuifelen en zingen en raadde niemand 't geen Spoore en Matje wisten en geheim hielden. Maar als de bezigheid voorbij was en ze buiten onder de linden bij tafel zaten en den avondkost verorberden, riep Matje luide:

- Gasten, g'en weet niets, gulder; hebt ge Spoorke al gezien en zijn nieuw hoedje? Hij heeft een hoedje gekocht!

- Een hoedje! riepen ze allemaal. Een hoedje, Spoorke! En de boerin ook keek ongeloovig naar het koeierken. De jongen wist niet waar kijken, verlegen hoe ze 't zouden opnemen, loech hij stilletjes en hij stond op en ging tot bij de boerin.

- Daar, Vrouwe, is mijn frank weer, houd hem tot zondag als ik naar huis ga.

- Haal het ne keer. Haal het hoedje dat we 't zien!

Hij wipte weg met een flikkersprong, blij als een smouterke en seffens was hij er bij en 't stond nu los en achteruit op zijn witten vlaskop. Fons, de zoon, en de boever wilden 't hem afnemen en bepootelen maar de boerin verbood het.

- Hier jongske; ja, waarlijk, 't is een hoedje! o, Gij blindersche kapoen! De dochters ook moesten het zien en betasten. Ze mieken het trensje los, onderzochten het zijden lint en het lederen omslag al den binnenkant en het merk in gouden letters dat in de kobbe geprent stond. Nu moest hij het opzetten en hem ronddraaien achter en vooren. Ze loechen en de meisjes palulden den jongen en dreelden hem en zegden al wat ze wisten om hem preusch te maken. Als de

knape en Free, de boever, naar bedde kwamen, vonden zij Spoorke bij 't lampje op de sponde zitten met zijn hoedje in de handen. En nu hadden zij hem gunstig: de boever met zijn grove pooten en de knaap onvoorzichtig genoeg, namen het jongentje tusschen hen. Ze deukten met een slag het nieuwe hoedje schandelijk op zijn hoofd en gaven er nog een dulst boven op en ze kittelden het koeierken en schonken en wribbelden hem maatjes dat zijn kinneken gloeide. Spoorke spartelde en riep ongenadig om hulp en als hij los gerocht uit hun geweldige armen, sprong hij weg met zijn hoedje uit den slag, al weenend als hij 't verneukte ding bezag en hij trachtte er de leelijke builen en blutsen uit te doen en het vermooschte ding weer bolrond te krijgen. 't Geen hij zoo weiger en kostelijk meende te behandelen, die wreede loeders hadden 't ineens aan de rampe geholpen en geschonden!

- Sloebers! riep hij al wat hij schelden kon, dat 'k maar macht en had, 'k zou u!... en hij stak de kleine gebalde vuist op. Tranen van spijt rolden uit zijn oogen. En de groote kerels lagen achterover op het bed te spartelen met armen en beenen en onbermhertig te lachen.

- Spoorke, kom e keer hier! spotten zij overhands. Spoorke, ik weet een schoon pauwpluimke zitten, kom hier en 'k steek het op uw hoedje!

Maar Spoorke zwichte zich wel; hij haastte zich de ladder op naar den hooidilte met zijn hoedje en daar, gerust op zijn eentje in 't donker lag hij te bedenken en te verlangen naar den komenden zondag, om naar huis te gaan met zijn schat. En hij voorzag hoe zijn broerkes en zustertjes rond hem zouden springen en hij preusch daar staan zou.

Maar, morgen was 't nog maar maandag en daar waren nog zes wekedagen achter om te wachten en te verlangen!

STIJN STREUVELS.

Jodenvreters.

Den 29^{en} Juni waren we al eens naar de Koppenstraat, een half uur ver, getramd om de aangekondigde Beukelaarvergadering bij te wonen. Doch toen we in de Koppenstraat uitstapten, hadden we beiden het huisnummer vergeten waarheen we ons begeven moesten, we zeilden drie kwartiers lang de eindelooze straat op en af gelijk kiekens die door 'n haag willen en nievers een gat vinden, de hoop dat ergens een samenscholing, een verlicht plakkaat, een paar dienders ons uit den nood zouden helpen veranderde in teleurstelling en, zoekens moe, deden we ten slotte wat we niet laten konden, we tramden terug naar huis, gros Jean comme devant.

't Was spijtig. Want toen we twee dagen daarna aan 'n straathoek een exemplaar bemachtigden van *Woekerjoden*, redevoering door graaf Beukelaar uitgesproken in Kelder's feestzalen, Koppenstraat, 29 (ha, 't was dààr te doen!), bemerkten we dat de redevoering niet volledig was. De laatste volzin luidde aldus: ‘Ge ziet het, Mijnheeren, een menschenleven is in de oogen van deze semieten niks; of zij handel drijven in oude kleeren of in meiskens, dat is voor die kerels gelijk. Met hetzelfde recht zouden we tegelijkertijd kunnen konijnen, hazen en joden jagen.’

Dan volgden eenige puntjes en daarop het bericht: ‘Bij deze woorden werd de vergadering door den bewakenden policieluitenant geschorst.’

En zeggen dat we dát niet beleefd hadden! Tot overmaat van ramp en als 't ware om ons te tergen vertelde ‘men’ dat de aanwezigen de zaal niet hadden willen ruimen, dat ze gefloten en gejouwd hadden, dat de dienstdoende policie hulp had moeten halen - kortom, een tooneeltje om er 't water van in den mond te krijgen.

Gelukkig werd er op het eigenste strooibriefken tegen den 13^{en} Juli een nieuwe vergadering aangekondigd, ditmaal in de ‘Muziekhal’, Frederikstraat, 112. Onderwerp: Rusteloos voorwaarts!

Nu zouden we niet verloren loopen. We schreven het adres op, avondmaalden een kwartier vroeger dan naar gewoonte, zetten ons boven op een omnibusdek en koosden, onder het heenhotsen, de zoete verwachting weldra getuigen te worden van een schouwspel dat - nu, we rekenden ten minste op 'n gevecht met stoelen en blanke sabels.

Doch...

...Om te beginnen werd ons de ingang versperd door twee kerels elk met 'n tinnen schaal vóor hen op een tafel. ‘Twintig cent intree, als 't u belieft!’ Wat was daar aan te doen? We dokten de twintig cent af, gingen de trap op, ontmoetten aan de poort der vergaderzaal twee pandoers met knevels als elsen en oogen als boren, kregen daar van 'n gazettenman een nummer van den ‘*Staatsburger*’ ten geschenke - dat was toch al een kleine schadevergoeding! - en botsten onmiddellijk daarna op een garçon met de servet over den arm en de vraag op de lippen: ‘Wat belieft er u?’ We waren geleverd! Nog wel dat het stikkend heet was en de lever droog: dan doet een ‘Pilsener’ deugd.

We gingen dieper de ruime, mooibeschilderde, welverlichte zaal in, namen plaats aan een tafel dicht bij een pijler die de omloopende gaanderij hielp schragen en volgden het voorbeeld van de ongeveer tweehonderd man die reeds rond de voorste tafels zaten: we verdiepten ons in het gekregen blad, lachten en praatten tusschenin, of dronken van ons glas of keken de binnenkomenden aan.

Allengskens steeg het getal aanwezigen tot het dubbel en de zaal geraakte zoogoed als vol. Op klokslag negen uren klommen twee policiemannen op het verhoog. Ze schoven een klein tafelken tegen den schermwand rechts van de toeschouwers, legden hun hoofddeksel af, trokken hun handschoenen uit en zetten zich neer. Door het publiek liep er drie sekonden lang gedempt gemor, een enkele stouterik waagde het te fluiten, een andere klapte in de handen. Doch de dienaars der gerechtigheid lieten zich niet storen. Ze bleven kalm als goden op den Olympus. Een der beiden, oogenschijnlijk de luitenant, haalde een notaboeksken voor de pin en scherpte zijn potlood...

Niet lang daarna verscheen het bureel: drie heeren. Ze namen plaats achter een tafel te midden van den Olympus. Een van de drie wisselde eenige woorden met den policieoverste en sprak dan een uur lang over belastingen. Maar niet dáárvoor was het dat het publiek naar de Muziekhal gekomen was: dat zag men wel. Het zat daar koel, onverschillig, onderworpen, met de gevoelens van iemand die naar de kermis gaat en zich onderweg een vlaag regen getroost. Toen het ophield te smokkelregenen - ik wil zeggen, toen de toespraak ten einde was, viel er als een last van de menigte en ze juichte meer omdat het eindelijk gedaan was dan om de degelijkheid van 't geen ze gehoord had.

De voorzitter stond recht, spoorde de heeren aanwezigen dringend aan om lid te worden van den Antisemietenbond, maakte den lof van den '*Staatsburger*' waarvan de lof eigenlijk niet meer te maken was, daar allen wisten hoe dit orgaan van genoemden bond sedert veertig jaar onversaagd en onvermoeid streed voor de verlossing van het verdrukte, het uitgezogen volk. Hij sloot natuurlijk met den wensch dat zij, wien het behoud van het vaderland aan het harte lag, en in dit geval verkeerden ze allen, zonder uitstel op den *Staatsburger* zouden inschrijven.

Daarop volgden tien minuten tusschenpoos, waarvan de

voorvechters der Anti-jodenpartij gebruik maakten om zich van tafel tot tafel te wringen en op een groot papier de nieuwe leden aan te teekenen. Mijn kameraad trok er zich uit met te zeggen dat hij nog geen kiezer was. Ik had al te veel grijs haar om mij op mijn jeugd te beroepen. ‘Ik ben uitlander’ zei ik, - ‘Rus?’ - ‘Neen, Belg.’ - ‘Word dan lid, 't kost maar....’ - ‘Neen, een naasten keer. Ik moet het eerst nog overleggen.’ Hij vertrok al meesmuilend.

Toen gebeurde het lang verwachte. De poort ging open en binnen kwam Drumont II, de geesel der Joden, de opperbevelhebber van 't Antisemietenleger, de beroemde, de beruchte, de onvergelijkelijke graaf Beukelaar. - Hij kwam als een orkaan, als een stormwind. Of beter nog. Zooals de Varende Vrouw over den steenweg drijft, en in den dweilenden zoom van heur sleep alles meevoert wat ze op heur scherende vaart ontmoet, zand, stroo, papier, hooi, om opeens, daar waar de straten elkander kruisen, het verzamelde vaagsel met 'n krachtigen ruk uit heur mantel te schudden zoodat de heele vangst dwarrelend en wervelend uiteenstuift en de naderende mensch haastig zich omkeert en het gezicht bedekt, zoo, met dezelfde snelheid en hetzelfde veroverend geweld, joeg graaf Beukelaer door de zaal. Zijn verschijning vaagde de stoelen kaal, want iedereen stond recht, en bij 't knikken van zijn hoofd naar links en naar rechts, bij 't genadig glimlachen van zijn grafelijken mond, en bij 't herhaaldelijk groeten van zijn geringde hand, geraakte al wat bewegelijk was in rep en in roer: de voeten trappelden, de armen zwaaiden, neusdoeken wuifden en van honderden tongen tegelijk wipten de bravo's de lucht in. Met veerkrachtigen tred schreed de graaf heen door een dreef van bewondering, onder een gewelf van vervoering, om eindelijk op te duiken op het verhoog, stralend van glorie en heerlijkheid, en om vandaar uit, voor zóoveel eer en zóoveel liefde, de bezeten menigte te bedanken door een driedubbele plechtige buiging - als een ‘gebisseerde’ liederzanger.

Aldus was het voorspel.

Maar - ‘ein Vorspiel nur!’ Dat was nog maar, hoe zou ik het zeggen, een oprollen-van-mouwen, een in-de-handenspuwen, een zich-vast-zetten en -schoren van een nog zwijgend reuzenorkest.

Stijf beleefd reikt de graaf den policie-overste de hand. Dan, met een vastberaden, bijna tartend gebaar plant hij een stoel vlak nevens de tafel der openbare macht, duwt de linkervuist in de heup, zet de breede borst uit als een blaasbalg, gooit zijn granieten Bismarckkop achterover en... ‘Mijne Heeren’ - het galmt als het gelui van een oorlogsklok - ‘de vorige maal heeft de policie onze vergadering geschorst. Maar dat stoort ons niet. Wordt vandaag de honderdste vergadering uiteengedreven, wel, dan beleggen we morgen de honderd en eerste...’ De policieluitenant draait streng het hoofd om en krabbelt iets op zijn boeksken; de menigte barst los in daverende toejuichingen; de graaf gebaart van niks, steekt zijn linker hand in den broekzak, en, nu dat de speeltuigen gestemd zijn, buldert hij zijn leitmotiv door de luisterende lucht... ‘Den moed niet opgegeven! Rusteloos voorwaarts!’

De sluimerende krachten zijn ontwaakt: de snaren gillen, het koper schettert, de trommels roffelen. Beukelaar speelt de eerste partij, een melodie van haat en verachting, met beschuldigingen in elken klemtoon. Nu eens stuiven de noten als spetterend schroot, dan horten ze kort en droog als steken van messen om dan plots te plompen als stroomwater waar lijken in ploffen; een bange poos daarna, een angstig ademhalen, een akelige stilte waarin men een kreunen verneemt en een rochelen, dat langzaam aanzwelt als een opgaande slang, hijgend, zoevend, sissend, tot het daar! sforzando! klakt, en uitbraakt een tros van bonzende, beukende ballen, rammelende scheldwoorden: ‘schurken, boeven, gespuis, lummels, aziaten’ - de graaf slaat de maat met geweldigen arm, het volk begeleidt met gebas en gebrul,

geplets en gestampvoet, gelach en getier, - een Jupiterswenk! en al die haat en spot en al dat geraas en lawaai dondert zich uit in een point-d'orgue dat de muren der muziekhal doet rillen van ontzetting.

De policie? Ze tuurde strak voor zich, krabde in heuren baard, en allengskens scheen de zitting van heur stoel te veranderen in een gloeienden rooster, maar - de vergadering schorsen deed ze niet.

En dat was jammer! We hadden er ons zooveel plezier van beloofd!

En ook de hemel vond dat het jammer was. Want zoohaast we buiten traden liet hij zich uit wrevel en onwil naar beneden vallen. En 't was geen azuur, en ook geen sterren. 't Waren tranen, echte tranen, eerst enkele droppen, dan lange, dunne draden, die groeiden, wiesen, verdikten tot volle gulpen openwellend tot breede, bobbelende plassen, voortstroelend in schuimende, ruchtige riolen. De koetsiers hulden zich in hun dikke mantels, drukten hun witten verglaasden hoed tot over hun ooren, en vroolijk klapte hun zweep: ‘Koetsiersweer!’ Onder balkons schoolden vluchtelingen samen: het mansvolk sloofde de broekspijpen om en zette de halskraag recht, de vrouwen raapten hun rokken op en drongen tegen de koetspoort om de spatten te ontwijken. Wij konden bijtijds in een omnibus springen, veroverden er nog een plaats van een voet breed en dommelden traagjes naar huis, heengevoerd door de eindelooze Frederikstraat, waarvan de natte asfaltvloer blonk in den schijn der lantaarns.

J. VARINCK.

De spoortunnel.

Ik keerde zeekren avond, - juist vóór Paschen, -
Misnoegd, doornat, met dokter Ghinéau,
Die me op een laten tocht had meegepraat
Terug door eikenhout en brokkelsteen
En over hooge, steile slingerbanen, -
Naar de Oudromeinsche stad in 't Walenland.

Wat aaklig tasten! Wat ellendig weer!
Wat duizelig zwarte kolken vóór ons voeten!...
En nergens 't gele vonkje van een raam,
Dat wenkend in den rotsenbaaierd glom!

Reeds had mijn jonge lentedroom gehoopt
Op nieuwen geur van bottend kreupelhout,
Op 't scheurend lied der eerste nachtegalen,
Op spelend sterrenzilver om ons hoofden.
Ik had gehoopt dat, in vallei en tuin,
Het zoet mysterie van 't verrijzend leven
Zijn kluisters zou verbreken op ons stappen,
Misschien dat heel de berg- en woudnatuur
Haar stemmen saam zou laten orgelen tot
Een hemelsch rein halléluja-koraal!...

Wat beelden droeg ik van dien tocht nu mee?....

Alleen een wreedgewonden boschbewoner,
Met zwartbebloede windsels om de knieën;
Een slordig meisje, naar den wand gekeerd
En met de handen vóór haar lijdende oogen,
Omdat zij 't lamplicht niet verdragen kon;
Een knarsend wiegje met een schreiend kind
Dat de armkens in de hoogte stak, omdat
Hem niemand versche melk meer bieden kwam, -
De typhus had zijn moeder weggerukt; -
Ziedaar den bleeken stoet der schrikgestalten,
Die jammerklagend aan mijn zijde gingen.

Wij plonsden spraakloos voort door sloot en slijk,
Ons jassen toegeknoopt tot aan de keel,
En hoorden hoe een verre bandhond huilde
En hoe een torenklok, met dof gebons,
Haar trage klanken door de bergen wierp.
Ik telde er twaalf. Het was dus middernacht.
Het bloed stiet ijzig door mijn leden om.
Wij kwetsten wang en voorhoofd aan de bramen,
Verwarden in de wortels van de dennen, -
En immer, immer schudd'en nieuwe buien
Hun killen last van verschgesmolten sneeuw
En zware hagelsteenen ons op 't lijf.
Geen kiem van leven om ons heen die naar
Het wondersein der lente scheen te beiden!
Geen gorgel die zijn paaschvreugd in het hout
Bedwingen moest!... Niets dan het winterspook
Dat toornig heerschen bleef in 't huivrend land....

Daar kwamen we aan den donkren spoortunnel,
Den schakel tusschen Warbe en 't ronde dal,
Waarin de grauwomwalde stad als in
Een steenen worstelcirk gelegen is.
‘Kom door! Het is bijna een mijl gewonnen!’

Beval de doktor, moe van dat geplas.
Maar 't streng verbod...? Hij had het mèer gewaagd!
Moest ooit een trein? Nù toch zoo laat niet meer!
De duisternis...? Zou hij verlichten met
Zijn pijp, die vlammen kon gelijk een toorts.

Een stap vooruit. Daar ploffen we in den kolk!
Ik meende dat ik door den bodem zonk, -
Zonk tot in 't voorgeborgte van de hel.
Geen genster, groot gelijk een speldekop,
Die uit de stomme steengewelven sloeg.
Wij kapten met ons stokken naar de riggels
Om van het sintelspoor niet af te duizelen,
Of grepen tastend, steunend naar den muur,
Wanneer wij tegen schroef of dwarshout stieten.....
En kijk! daar kwam het ziekenaangezicht
Mij tegengrijnzen als een saterskop.
De man stak de armen kermend naar mij uit,
Terwijl het schuim hem van de lippen vlokte
En 't bloed, met lange purperstralen, door
De linnen reepels van zijn wonden brak.
Hij smeekte ‘Kap me 't been meedoogend af!
Verlos me van die wreede folterpijn!’
En zakte, toen wij zwijgend verder slopen,
Met vloekgebaren achterover op
Zijn legerzak....
Bij 't knarsen van ons zolen
Hoorde ik, dàar, links - het knarsen van een wieg
En duidlijk werd me 't schreien van een kind....
‘Zeg, dokter, hoort ge wel?’ waagde ik te vragen.
‘Verbeelding!’ Knorde hij mij wrevel toe....
Doch weder, weder trof die kinderstem, -
Dichtbij, - mijn oor, zacht lallend: ‘Moeder! Moeder!’
Die sylben gleden mij door merg en been!...

Dàar stond de wankle zoldertrap, waartegen
Het kranke meisje neergezonken was,
De handen schuttend vóór haar oog geduwd,
De losgewoelde haren op den rug,
Terwijl zij hoestte, hoestte, och arme, alsof
Zij zich de borst aan stukken hoesten wou!
Een morsig huis vol wanhoop en ellende,
Een eindelooze sleep van menschlijk wee,
De krampen van den honger, 't vuur der koortsen,
Bloed, tranen, blasse wangen, gele lijken, -
Hoe ben ik in die spookgrot niet versmacht!

Hèlp! vriend!... De dokter gaf geen antwoord meer...
Alleen de laaiende assche van zijn pijp
Wierp nu en dan een rooden bloedschijn op
't Salpeterwater, lekkend van den wand.
Daarover schoot zijn scherpe schaduw dan, -
Apocalyptisch vreemd en reuzengroot,
Weer plots verzwolgen door het diepe hol...
Mijn angst werd toornig wrokken tegen hem.
Dat misselijk mensch, zoo oud, zoo wreedgezind,
Wat moest ik met hem medeloopen ook?...
Wie weet of hij mij niet verloren leidde?
Of ik niet in een waterput zou storten?
Of niet een nachttrein mij vermorzelen zou?
Een nachttrein!... Gèen onmogelijkheid was dat!
Het spoor stond met de hoofdstad in verband!...
O, bij dat vreeslijk beeld begonnen plots
Mijn zinnen te ijlen, te ijlen,.... even of
De booze nachtmeer door mijne droomen reed.
Ik wilde roepen: niets! mijn tong was lam!
Ik wist niet: ging ik voor- of achterwaarts?...
En daar, dat dof geruisch dat naderstiet?
Dat brandend oog zoo strak op mij gericht?
Was dat geen spooklantaren van een trein?...

Onmachtig kromp ik naar den killen muur....
Neen, 't was de dokter die mij helpen kwam,
Die op mijn noodgegil was toegesneld,
Die met zijn klare gloeipijp vóór mij stond,
Die minzaam pratend met den arm mij greep - en
Mij verder door den natten doolhof trok.
‘Hierlangs.... Nog enkele stappen... Volg mij maar...
Pas op: hier ligt een zware steen... Hou moed:
Wij zijn er aanstonds door... Mij dunkt, ik word
De frissche lucht der beemden al gewaar....
Goddank, daar lacht de schoone hemel weer!’

En jà, het wàs de schoone hemel weer,
Niet meer bevlekt door nare wolkenschimmen,
Geen baaierd meer van vuile regenstroomen,
Maar hoog, diep, spiegelklaar, oneindig groot,
Die, brandend van een zwerm van dikke starren,
En druipend van zijn witten melkweg, boven
De rotsen van het ingeslapen dal,
De zilverbogen van zijn koepels wierp.

Ik sloeg de handen samen op de borst,
Verrukt - bijna verblind door zooveel glans!
Mijn longen slurpten in de lauwe winden,
Die met aroom van jonge hagebloemen
En bottende eiken van de helling bliezen.
‘Hosannah!’ rolde 't van mijn lippen, toen
Ik hoorde hoe de golven van de beek
Zich klaatrend, zegevierend, biddend door
De harde schakels van hun bedding wrongen,
En hoe in biezen, bramen, struikgewassen,
Op bruggen, ónder bruggen, links en rechts,
De nachtergalen, - twee, drie, vier, vijf, - o, hèel, hèel
Een koor van nachtegalen, plots ontwaakt,
Elkanders hymnen met hun hymnen steunend,

Elkander antwoord roepend uit de verte,
Hun heilige vreugde bij 't verrijzen van
Het leven, na 't bedaren van den storm, -
In luid gejubel zaten uit te brallen....

Plots was de ellende van de hut vergeten.
Geen grijsaard kermde door die liedren heen.
De schimmen deinsden vóór het starrenlicht
Terug. Het zwarte bloed, het koude slijk
Werd door het beekje spoedig weggespoeld.

En hoor, met luider, voller tonen deinde
De lofmuziek der fiere vogels heen
En weer, de bergen in, de bergen uit,
Naar de echorijke hoeken van het dal....

Geen voet verroerend, zwijgend, ademloos,
Met de armen op een hoogen steen geleund,
De dokter even diep ontroerd als ik, -
Zoo lieten we uit de hooge takken, mét
De laatste dikke perels van de stortvlaag,
De malsche perels van dien klankenregen
Verkwikkend op ons vrije boesems droppen.
Het leek alsof die rustelooze diertjes
Uit alle looverhoeken kwamen toegehupt;
Alsof ze ons nauwer wilden sluiten in
De blijde cirkels van hun melodie;
Als vlogen ze ons met open gorgel over
Het hoofd; als kwamen ons hun vlerken aaien;
Als lieten zij hun vlugge klankfuzeeën
Voor, achter en bezijden ons losbranden.
Zweeg de eene stem, een andere ving weer aan;
Waar droeve tonen nokten, jokten blijde;
Het siste en sarde en tikte en trilde alom,
Een luide storm van lentevreugd gelijk,

Die duizend dingen op een enklen stond,
't Verzwegen heil van heel een wintertijd,
Nu 't Resurrexit door de wereld klonk, -
In liefdetrillers en victoriekreten
Naar 't starrenheim daarboven zweepen wou!

Het dal geleek een ruime kathedraal,
Waarin mysterievolle lampen flitsten,
Waarin een machtig wonderorgel stond,
Bespeeld door vingervlugge Serafijnen,
Een orgel dat, op twintig plaatsen tevens,
Zijn jubelstroomen uit de sluizen van
Zijn fluiten en pedalen klaatren liet,
De lucht herscheppend in een reuzenboom
Met ruischend loof en zilvren takkenlaai,
Elk nieuwe voois gelijk een nieuwe bloem
Hem slingrend om de blanke wiegelkruin....

Wij stapten huiswaarts door dat klankmirakel,
Het natte nachtbezoek niet meer betreurend,
Gevoelend dat de Schepping nu voor goed
Het grauwe doodenlaken had verscheurd,
Begrijpend dat het nu voor mensch en dier,
Voor alles en voor allen Pàschen was -
En in ons vrome boezems bonsde en bad
Het mee: ‘Halléluja! Halléluja!’

LAMBRECHT LAMBRECHTS.

De Boetgezant.

I.

Zijn naam was Johannes. Hij was achttien jaar oud, rijzig en slank als de koornhalm dien de laatste voorwintersche warmte uit den grond opjaagt. Zijn hoekig en uitgemergeld gelaat toonde dat hij een zuivere was, een die zijn driften temperde en naar volmaaktheid zocht. Zijn donkere oogen lichtten onder zijn breed voorhoofd als die van een koortslijder. Zijn haar hing in lange slissen tot op zijn schouders: hij was een Nazir, een gewijde.

Zijn moeder Elisabeth had hem, door een wonder, gebaard toen haar jaren reeds lang verstreken waren. Hij was een wonderkind, late vrucht van haar echt met Zacharias, een opperpriester uit den stam van Abias: Gods hand was over hem. Johannes had van zijn moeder haren hartstocht, haar scherpzinnigheid en gevoelige verbeelding geërfd: het ras van David leefde in hem.

Zacharias, een wijs en zachtaardig priester, had hem de rijpheid en vastheid van geest als in zijn bloed geschonken. Zacharias was groot, statig in zijn houding, breed van gebaren: een patriark. Een gansch witte baard kwam tot op zijn borst, en toen hij stond, gehuld in het lang linnen priesterkleed dat tot op zijn voeten in drapeerende plooien viel, en wolken geurigen wierook met zilveren ketengerinkel rond den offersteen slingerde, bogen de vrouwen hun hoofd voor zijn majesteit. Zijne donkere oogen, die de menigte

doorpeilden staken af op het witte van zijn baard en wenkbrauwen. Hij was eenvoudig, leefde met den geest en zocht het stoffelijke niet. Zijn groot lichaam was maar een puin, krank en vervallen; maar onder zijn lange verstreuvelde wenkbrauwen leefde gansch zijn ziel, door eenzame overweging in zijn donkere levendige oogen als afgezonderd.

Met hartstochtelijke liefde beminde hij zijnen Johannes: met bezorgheid en nauwgezetheid had hij den geest en het hart van het kind gekneed en gevormd, gelijk de beeldenmaker in de gewillige klei het beeld zijner idealen boetseert, en er zijn denken, zijn willen en zielsverlangen in uitwerkt. Het beeld van een mensch, volmaakt naar hart en geest, had had hij gedroomd; dat beeld wilde hij verwezenlijken in zijn kind Johannes en de angstige koorts van den beeldenkneder die zijn schepping lief heeft gevoelde hij bij zijn vaderwerk. Het lustte hem zijn jongen denker mede te nemen op zijn mijmerende slenteringen rond Hebron. Als over een zuivere ontluikende lotusbloem gebogen zag hij met innige belangstelling dat jong en vroegrijp verstand opengaan.... En dan, gevoelde hij meer dan ooit dat hij hem beminde. Zijn heilige vrouw Elisabeth was reeds lang dood en zij had hem in Johannes haar evenbeeld geschonken: al zijnen hartstocht had hij op hem overgedragen. Hij leefde in dat derde levenstijdsvak waarin het ouderhart wederom het opbruisend geweld schijnt te kennen der jonge liefde, de laatste opblakering van een uitstervend vuur.

Altijd gingen zij samen. En de vrouwen, de kooplieden en de kameeldrijvers der woestijn zagen ze dan achterna: dien oude geleund op een knobbeligen olijfstaf en Johannes hem de hand gevend, en zeiden tot elkaar: ‘De vader herleeft verjongd in den zoon - Gods plannen zijn vol verdoken wonderen....’ Berg op, berg af doolden zij langs de heuvelen waar de graven waren in de rots gekapt. En de vader sprak van Jehovah, van de ziel, van de wet en van de komst van Hem die Israël zou redden. Immers de vreemde keizer was

meester in Jerusalem en een ontuchtigaard zat op den troon van Galilea. De priesters en de prinsen stonden voor hem gebogen en de schande was in het land.

Bij zulke gesprekken was het mager aangezicht van Johannes gespannen en het bloed joeg door de aderen zijner slapen. Hij had de wet en de profeten doorgrond en diepe vraagstukken leeren oplossen. Hij was een denker en zoeker. Zijn vader, in de eenvoudigheid zijns herten, geloofde, zonder den waarom van zijn diep geloof te zoeken, zooals gansch het volk geloofde. Maar Johannes had 's menschen natuur en de schepping doorgrond. Hij had gretig de leerstelsels der Grieken en der Arasiers doorvorscht en hij had zich zelven bewezen dat eens een God dien mensch en gansch die schepping moest uit het niet getrokken hebben: dat er in den mensch een kracht leefde, onstoffelijk en onsterfelijk gelijk de Schepper zelf en het beeld zijner natuur - en hij sprak over die vraagstukken met zulk een kunde dat Zacharias zijnen diepen geest bewonderde.

Eens gingen zij, verslonden in een koortsig gesprek over den staat van het land en over Hem die het zou verlossen: - Vader, zei Johannes, 't zal een groote koning zijn, nietwaar, en zijn troon zal in Jerusalem hoog verheven worden, en de volkeren zullen aan zijn voeten zijn wanneer hij den schandigen overweldiger zal onttroond hebben. - Is het nog lang eer de tijden daar zijn?

Zacharias was bewogen en zijn stem klonk onvast toen hij antwoordde: - Zoon, ik geloof niet dat wij ooit met onze oogen het rijk der gerechtigheid zullen aanschouwen.

En nochtans het volk wacht en zucht naar Hem in nood en wee, naar Hem die zal heerschen op Davids troon..... - Vader, antwoordde de jongeling, het is tijd dat Hij kome: Een ontuchtige besmet den troon, een slaaf van den vreemden keizer - en de priesters in Jerusalem zijn in schande rond hem gebogen: dat is het rijk van God niet. O, mijne ziel streeft en wenscht naar iets oneindigs en groots om

er op te steunen. En nochtans, mijn leven is zoo klein, zoo vruchteloos.....

- Eilaas, zegde de oude man, de zaligheid is nog verre, want hunne macht is nog te groot: de Phariseërs misprijzen het volk en haten en verdrukken het; de Sadduceërs leven in losbandigheid en schande en treden de wet met de voeten, overal heerscht het kwaad gesteund op de macht.....

Hij bukte het hoofd en zweeg. Zij gingen voort in den gloed der zon.

- Maar vader, zei opeens Johannes, uit zijn droomerij opgeschud: gij hebt mij eens gezeid dat mijn moeder Elisabeth in een graf van gebrek en koude is omgekomen: maar nooit hebt gij mij verteld waar dat was en hoe het mogelijk was dat die vrouw van gebrek kon sterven.

Zacharias rechtte driftig zijn hoofd, als werd hij door een adder gestoken.

- Johannes... zei hij smeekend.... Johannes....

- Och vader, de tijd is gekomen dat ik het weten moet, een zoon moet zijn moeder leeren beminnen.....

- Johannes!

- Ik weet het, vader, ik bedroef u, maar om de liefde van haar, vertel het.

De oude man bukte het hoofd, maar opeens begon hij met doffe stem, alsof hij voor zijn herinnering alleen sprak.... 't Was over achttien jaar, toen hij romeinsche soldaten uitzond om de kinderen te vermoorden. Vreemdelingen hadden hem gezeid dat een kind geboren was dat eens op den troon van Israël zou zetelen: gij waart nauw geboren. O! Ik hoor het nog hoe zij met hun rythmischen stalen stap Hebron doorliepen, hoe de vrouwen huilden, en de mannen woedend trachtten weerstand te bieden. Uitzinnig van vrees was zij weggevlucht met haar kind toen ik den bevelhebber te gemoet gegaan was. Ik zocht gansch den nacht met toortsen in de bergen, in de graven en de rotsen: 's morgends vond ik haar in de grot van Macphela:

haar kind schreide aan haar versteven borst. O! mijn God! mijn God! straf hem, den bloedwolf, straf hem!...

De oude priester weende.

Johannes had al zijn woorden gretig opgevangen en als druppelen vergif drupten zij een voor een in zijn hart: hij was bleek gefolterd door droefheid, gramschap en ontsteltenis...

Mijn moeder!.... ook mijn moeder.... 't waren de eenige woorden die hij uitspreken kon. - Zij gingen beiden voort in wrange stilzwijgendheid.

Opeens hoorden zij in de verte stemmen van lieden die schenen peerden aan te jagen: aan den omdraai van het rotsige heuvelpad verschenen mannen die een cederhouten draagkoets, op den rug van twee kleine grauwe ezels opgehangen, met luid getoep stierden; luid kletste de zweep uit kameelenleer van den menner; zij reden de twee wandelaars voorbij. De purperen gordijnen werden terzij geschoven en het hoofd eener jonkvrouw keek uit de koets: nieuwsgierig zag zij de wandelaars aan.

Zij was in dien ouderdom waarop alle jonge jodinnen beelden zijn van schoonheid: levendig schitterden haar zwarte oogen en men las erin dat zij overtuigd was van haar meesterschap over de herten; lange zwarte pinkers deden de schoonheid harer oogen nog meer uitkomen en gaven haar een zoet voorkomen van maagdelijke schuchterheid.

Hare zwarte krullende haarlokken waren met een gouden band rond haar voorhoofd gespannen en een zijden lichtrooden doek beschutte haar hoofd en viel tot op hare schouderen. Haar aangezicht was zuiver gesneden, haar mond klein en hoogrood hare lippen. Een snoer witte peerlen was rond haren hals geregen.

- Salomea, zei een vrouwenstem binnen in de draagkoets, is het lang nog eer wij aan het landgoed zijn?

- Ik geloof, moeder, dat wij er dicht bij zijn. En hare stem klonk zoet als de wind die 's avonds door de sycomoren vaart.

Johannes had bij het zien der jonge dochter de oogen nedergeslagen; hij had in zijn hart een geweldigen schok gevoeld als van bloed dat stokte: de blik dezer vrouw miek den Nazir verlegen en ontzette hem.

Zij had haar doordringende oogen nog nooit voor iemand afgewend - en zij had hem doorkeken met een diepen blik en driftig haar hoofd achter de dichte gordijn teruggetrokken. Johannes was een schoone jongeling. Het beschouwend leven had zijn aangezicht verbleekt, en een geheimzinnige glans zweefde erover: een licht, hooger dan de stof. Nochtans, al was hij een wijze en een naar volmaaktheid strevend gewijde, kende hij den prikkel toch der menschelijke driften, en het zien dezer vrouw stoorde zijn maagdelijk hart des te geweldiger daar hij het kwaad nooit gekend had. Ja, soms, wanneer hij mijmerend ging, had hij gedroomd van eens, zooals zijn vader de priester, gelukkig te zijn aan de zijde van een bemind wezen, van eene aangebeden vrouw. En zijn jong hart was bewogen geweest. Lang had hij in vertwijfeling God ondervraagd - en eindelijk had hij zijn schoonen droom verzaakt uit gansch zijn ziel, met vollen vasten wil, en hij had plechtige geloften gedaan. De stof was gevallen door den drift, hij zou in zijn lichaam de stof zuiveren door boetveerdiging en kastijding en aldus de driften verbannen: en zijn boeten was woest en bovenmenschelijk.

Maar soms, in uren van vertwijfeling rees de oude droom in zijn verbeelding weder op. Toen hij Salomea gezien had was hij wedergekomen, zijn droom, gelijk een lachende beeldenspiegeling in de woestijn na een stormigen dag.... En nu zij verdwenen was bleef dat beeld hem bij als een nachtmerrie.

- Moeder, zei de jonkvrouw - is dat Zacharias de priester niet, met zijnen zoon?

- Ja, Salomea, 't is die oude suffer: hij gelooft vast dat Elias eens uit zijn graf zal opstaan om het land van Israël te

komen redden en Caesar den wereldmeester van zijnen troon te bliksemen. - En zij loech zuur en ongeloovig.

- Zijn zoon is een leviet zeker.

- 't Is een jonge vos: hij spreekt reeds veel in de vergaderingen van het volk - en het volk is met hem. Hij is een gewijde, een Nazir, en heeft plechtig de belofte gedaan nooit wijn te proeven en nooit een vrouw te beminnen. Eilaas! hoe een verblinde vader toch het verstand der jongelingen verwringt en ze maakt tot zinneloozen van wie het domme volk zegt dat de duivel in hen woont! Hij is het die in de bijeenkomsten uitvalt tegen de wettige overheid en tegen prinsen en grooten: 't is een oproerige. Herodes moest hem vangen: men trapt de slangen dood als ze nog klein zijn.

- Hij is schoon, moeder, met zijn lang vlottend kroezelhaar: hij zou gansch Rome kunnen in opschudding brengen. Herodias bezag Salomea met verwonderden ondervragenden blik....

- 't Is een jonge vos, zei zij kortweg.... en zij verviel in hare droomerij.

Zij ook was schoon, Herodias, beeldschoon: het evenbeeld van Salomea - zij was maar zestien jaar ouder dan hare dochter: geen rimpel was te bespeuren op de rozige slapen of op het albasten voorhoofd der prinses.

Zij was gekleed met stoffen die schemerden van kleuren... - Hij verzaakt het genot, hij treedt de liefde met de voeten, hernam zij opeens: arme zinnelooze waar is dan zijn levensdoel? De wereld leeft maar van liefde en voor de liefde. Ja! wat kan het toch maken eens in den eeuwigen nacht te vallen, als wij maar in het leven liefde gesmaakt hebben? - Beminnen is de ademtocht van het opperwezen dat door de wereld vaart. Wij moeten beminnen, in volle vrijheid, in volle genot....

Salomea bloosde; de moeder verviel weder in hare mijmering. - De dochter speelde onachtzaam met haren elpenbeenen waaier.... zij droomde.

De weg daalde allengskens naar Hebron af. Eensklaps stonden de ezels stil. Achter een voorhof met olijfboomen en ceders omplant stond het buitengoed: een vierkanten witte teerling, met stallen en kleinere vleugels aangebouwd. Links op een helling stond een groen druivenveld. 't Was daar in de bergen dat Herodias, de vrouw van Philippus, broeder van Herodes, een schuilplaats kwam zoeken tegen den brandenden zomer: Philip leidde een losbandig leven in Rome, en Herodias was naar heur land teruggevlucht: de ikzuchtige en hooveerdige vrouw zocht praal en luister, en er wierd in het geheim in de vergaderingen verteld dat zij met Herodes schuldige betrekkingen onderhield. De twee vrouwen stapten uit de draagkoets en verdwenen achter het cederhout....

Zacharias en zijn zoon waren met versnelden stap verder op gegaan. Zij voelden het innig, zonder het van elkaar te zeggen: een zelfde doel trok hen aan, de grot van Macphela. De zoon wilde het graf zijner moeder zien, en de ouderling, die in zijn getrouw hert haar heilig beeld bewaarde, wilde er nog eens gaan bidden en weenen.

In de bergketen rond Hebron is een natuurlijke holte met twee kamers: de grot van Macphela, het graf van den aartsvader Abraham.

Vader en zoon traden er binnen, en geknield, de armen wijd uitgestrekt, ombewegelijk als twee beelden, baden zij lang. Men hoorde niets dan de lastige krijschende adem gang van den ouderling.

- Vader, fluisterde Johannes, 't is alsof ik haren geest rondom mij voelde: de ziel mijner moeder vaart over mij: er zal een tijd komen dat de wreede het bloed zal uitboeten...

- Driftig stond Zacharias recht: Kom kind, zegde hij, de avond zal weldra vallen.

Hij trad wankelend naar buiten.

Zwijgend keerden zij naar Hebron terug, beiden in gedachten verslonden. De jongeling hield zijn oogen op den rot-

sigen weg gevestigd: hij was diep ontroerd. Overal waar hij zijne oogen stilhield: op de grijze rots, op den steenigen weg, in den blauwen hemel, overal zweefde het beeld dier vrouw voor zijne oogen scherp en klaar afgeteekend - zoo schemert voor den blik de zonneschijf wanneer de oogen haar te lang bezien. En de zwarte oogen, in het matte ovaal van het aangezicht, vervolgden hem en keken hem aan zoo wonderlijk; en de lippen plooiden in een bevalligen verlokkenden lach - en hij kampte vergeefs om haar beeld, zoo jeugdig en bekorend, uit zijne verbeelding te verdrijven.

- Zoon, zegde opeens Zacharias, de pijnlijke stilte verbrekend, 't is morgen dat ik naar den tempel in Jerusalem mijn dienstbeurt ga vervullen, ik moet u verlaten. Bid den God onzer vaderen dat hij mijn baan zegene. Gij zult een maand lang de engel zijn die ons huis bewaakt.

Johannes antwoordde niet: hij mijmerde voort. Nu zag hij zijn moeder, stijf en koud, als een marmeren beeld, dood, uitgestrekt in de grot van Macphela: een schreiend kind zocht te vergeefs voedsel aan haar doodgevrozen moederborst.

Hij ijsde....

In den vroegen morgen vertrok Zacharias naar Jerusalem. De oude priester was gezeten op een kleinen grijzen ezel, met fijne taaie pooten. Zijne dienaren Achmed en Timaessa gingen met hem. Johannes boog de knieën voor zijn vader en deze legde zijn handen op het hoofd van zijnen zoon en hief de oogen ten hemel: Mijn zoon, dat de God der sterken u steune en dat zijn geest over u weze. Johannes weende, - en de vader vertrok.... de bergen in....

Gansch den nacht had Johannes in zijn droomen zijn moeder gezien, doodsnikkend in een rotskloof.

En haar beeld ook, het beeld der andere was verschenen: haar oogen gloeiden, groenachtig, als die van een jakhals, in het duistere; hare witte hand was gekromd als een klauw, en met een grijns van genoegen doorploeterde zij

het arme lijk - en dan, had zij met haar witte klauw het aangezicht van Johannes willen doorkrauwen. Opschrikkend was hij wakker gesprongen op zijn rieten slaapmat.

De doodelijke eenigheid die hem zoo lief was overwoog nu den jongen man: het priesterhuis scheen hem te eng, te eenig, te droevig... Hij had willen vluchten, de wijde vlakte in....

Hij nam het boek der profetieën en uren lang las hij, op zijn mat geknield, in Isaias, weenend en overwegend: hij at niet.

De grot van Macphela, het graf van den aartsvader en dat zijner moeder stond voor zijn oogen: hij had willen droomen gaan in haar geheimvolle duisterheid. Een geheimzinnige macht trok hem naar de rotskloof. Toen het bijna avond was trok hij de bergen in, alwaar zijn vader naar den tempel vertrokken was, om de grot nog eens weder te zien. Het hoofd gebogen trok hij langs haar landgoed: en hij durfde niet opkijken - als een schuldige.

Van achter het dichte gewas van den wijngaard had een vrouw hem bespied, en hare oogen hadden geglinsterd door de bladeren als die eener wilde kat die een prooi beloert. Zij bezag den jongen man met wondere oogen: 't was hij, de Nazir, die zijn lichaam kleinbrokkelde en verpletterde en er genoegen en een levensdoel in vond het genot te verzaken: 't moest een wondere kop zijn. Zij verstond hem niet. Haar vrouwelijke nieuwsgierigheid was geprikkeld, en zij had willen zijne aardige gedachten doorgronden. Daarenboven, zij, zij hunkerde naar genuchten, en een gril was in haar hert ontstaan: zij had willen dat maagdelijk lijf voelen trillen onder den prikkel van hare streeling. Zou een toegewijde een volmaaktheidzoeker kunnen weerstaan? Hij die tegen de machtigen uitviel en niet vervaard zou zijn Caesar in de oogen te kijken, zou hij een maagdenblik kunnen ondergaan? Zou Degene die zijn steun was, hem vrijwaren? - Was zijn geloof in Hem zóó vast?

Zij had haar gevoel aan Herodias bekend,

- Moeder, had ze kortweg gezegd, ik wil genegenheid zoeken in volle vrijheid.

De flauwhertige moeder, die al de grillen harer dochter involgde, was op die bekentenis recht gesprongen.

- Verdwaasde! riep zij, hoe is het mogelijk!....

Maar een helsch plan was in haren boozen vrouwenkop opgerezen. Haar dochter zou den machtige met den geest, die tegen den vorst, haren minnaar, uitviel, verlokken; en zij zou zijnen val bespieden, en dan zou zij hem in schande door de dienaren doen wegjagen, als een hond, huilend onder de wroeging.... En het volk zou hem misprijzen...

Salomea had besloten den jongen Nazir te volgen - zij zou haar vrouwengril voldoen.

Zij ging.

Droomerig stapte Johannes vooruit, leunend op een langen wijngaardtronk, en het beeld zijner doode moeder zweefde voor zijn oogen, altijd. Hij trad de grot van Macphela binnen. De boeter viel op zijn knieën en het hoofd tegen den grond, weende hij. Een onweder woedde in zijn driftigen geest. Hij, de overweldiger, de overspeler, die Galilea bestuurde, hij de onzuivere die met heidenen verbond miek, hij had ook het bloed zijner onschuldige moeder op zijn handen. Oog voor oog, tand voor tand....

Hij had ze nooit gekend de zoetheid der moederkussen, het hertsgenoegen van den moederlach.... Hij, de bloedgierige had het kind willen vermoorden, en hij had de moeder aan het hert geraakt... en gelijk de gekwetste leeuwin uit de wildernis met haar jong in een rotskloof, ver van den jager gaat doodsnakken... zoo was zij gevlucht, om te gaan sterven... Oog voor oog, leven voor leven. En hij droomde van zijn moeder te wreken, van op te staan tegen den wreede, van het volk tegen hem op te jagen, en tegen de vleiers, de hofmannen, de rijken en de priesters die vuig rond den vorst kruipen en schandig zijne driften paaien... O ja! gansch zijn

volk, zijn arme broeders leden en waren verdrukt... en Hij moest komen, die de Verlossing zou zijn en het Leven...

Hij lag daar twee uren, snikkend en denkend.....

Tand voor tand: zijn wraak, hij droomde ze schrikkelijk in hare gerechtigheid, monsterachtig in haar uitvoering, de wraak zijner moeder....

- Gelooft gij in Jehovah, Nazir? - vroeg een zoete stem achter hem.

- Moeder!... zei hij, opschrikkend.

Hij rilde - was die vrouwenstem haar stem, van Elisabeth die oprees uit haar graf?....

Driftig wendde hij het hoofd om. Een jonge vrouw stond achter hem: haar zwarte oogen glinsterden in 't duister, en haar roode lippen waren tot een lach geplooid. Johannes stond als versteend. 't Was zij, het beeld uit den droom: Salomea.

- Vrouw, zei hij op ernstigen, verwijtenden toon.....

- Verschooning, Nazir, zei zij, men heeft mij gezegd dat gij een wijze zijt en de geheime leer kent. Ik ben Salomea, dochter van Herodias. Zeg mij: gelooft gij in Hem? Ik geloof niet.... Mijn moeder heeft mij zoo geleerd. Onderricht mij.

Johannes stond in beraad: het bijzijn eener vrouw joeg een gruw over zijn lijf.

- Dochter, zei hij zacht, zijt gij gekomen om mij te beproeven? - En opeens bezag hij haar diep en wild in 't stralen harer oogen. Zij moest haar blikken ten gronde slaan want zijn oogen waren krachtig en overmeesterend.

- Gij misprijst mij? lispelde zij onhoorbaar en nederig: het hart van den schuwen boeter was verteederd.

- Neen mijn kind, ik misprijs niemand, want Hij die boven ons leeft kan ook niemand misprijzen dan den booze, en Hij is de volmaaktheid.

- Gij geloof dus vast in Hem?

- Zoo vast als aan de zon die ik zie. Ware de zon voor

onze oogen verdoken, toch, omdat het licht en de warmte bestaan zouden wij mogen gelooven dat de oorzaak van warmte en licht bestaat. Wij zijn klein en stoffelijk: er moet dus Iemand bestaan die dat stoffelijke heeft voortgebracht.... 't is Hij die op den berg gesproken heeft te midden van bliksem en vuur.... en Deze moet het werk zijner handen liefhebben, kind...

- t' Is dus Hij, zegde Salomea, die ons gemaakt en geschikt heeft zooals wij zijn. Waarom verwijt gij soms de menschen dat ze beminnen, indien de liefde een ingeboren zucht van het hart is.... men heeft mij gezegd dat gij dit in vergaderingen aan mijn moeder verweten hebt?

- Zij beminnen niet volgens de orde en volgens Zijn wet, zegde Johannes barsch.

- Gij misprijst ze, zei Salomea bedroefd.

- Ik heb u gezegd dat ik niemand misprijs, alleen het kwaad.

- Dus, zegde Salomea, met glinsterende oogen, gij kunt nog beminnen: gij hebt nochtans beloofd nooit een vrouw te kennen. Gij zijt Nazir. Waarom hebt gij het gevoel verzaakt?

Johannes richtte driftig het hoofd op: hij gevoelde den boozen strik dien deze vrouw hem spande.

- Ja, zei hij, vrouw, ik bemin alle wezens, in Hem die alles bemint.

- Ach!.. zegde zij met smeekende stem, haar witte handen vouwend, ach wist gij hoe mijn hert liefde, ware liefde zoekt. Zij hebben mij gezeid in Rome dat ze mij aanbaden, 't waren zelfzuchtigen. Zij aanbaden hun eigen ik. Niemand heeft mij ooit bemind. Mijn moeder heeft mijn vader verlaten. Zij ook bemint hem niet: zij zoekt macht en praal, en mij ook bemint zij niet. Morgen zal zij koningin van Galilea en Ferea worden - maar ik ben haar leven beu, het walgt mij. Mijn ziel zucht, zoekend naar liefde. O, zeg mij nog eens dat gij mij zoudt kunnen beminnen.

- Vrouw..... riep Johannes, verschrikt sperden zijne oogen open.... hij deinsde achteruit, als vernietigd, geen woord kwam uit zijn heesche keel.....

- Och kom met mij, voer zij voort, gij die mijn hert zoekt, word mijn beminde, neem bezit van mijn ziel, van gansch mijn zijn. Kom Johannes.... Ik ben van het bloed der prinsen... gij zijt de zoon van een eenvoudig priester: maar wij zullen samen vluchten, naar Rome, kom... en haar witte hand, van onder haren sneeuwwitten sluier, strekte zich naar den jongeling uit, Het angstzweet perelde op de slapen van Johannes: die hand was de klauw van den droom... Hij gruwde, hij was ijselijk geworden, zijn aangezicht was afzichtelijk ontzet... Die vrouwenklauw wilde zijn hert doorrijten.

- Vrouw, huilde hij, raak mij niet: zijn oogen glarieden.

Zij was achteruit geweken toen zij hem zoo leelijk had gezien, misvormd door het gruwen, verwonderd over het uitwerksel harer woorden. - Eensklaps viel de nacht.

- Gij wilt mij tergen!... de zwakheid mag niet roekeloos zijn, wil zij geëerbiedigd worden...

- Nazir!... smeekte zij verlegen....

- Ik vloek u!... riep hij krijschend en heesch: dat God u straffe, en huilend vluchtte hij den nacht in. - Zij weende.

Zij weende omdat hij haar gevloekt had... zij was benauwd alleen in 't duister - en zij vluchtte huiswaarts. Johannes ijlde vooruit, in den nacht.

Voortstormend zag hij nog haar gruwelijk beeld voor zijnen geest en één gedachte maar bezielde hem: vluchten, vluchten, verre weg van die grot; vluchten, verre weg van de menschen. Van jongs af had de eenzaamheid en de woeste plechtigheid der wildernis hem aangetrokken. Als een onzichtbare hand stuwde hem voort en joeg hem vooruit, de berghelling af, in woeste vlucht. De koude nachtwind zweepte langs zijn ooren, zijn borst hijgde; zijn mond was opengesperd.

Hij bleef staan voor het kleine witgekalkte priesterhuis, tegen den bergwand uit rotsteenen gebouwd en waarvan een kamer in de rots gekapt was.

In den stal lag een kameel dien Johannes gebruikte wanneer hij de woestijn introk, wanneer hij in de eenzaamheid wilde gaan overwegen en de kluizenaars ondervragen.

Johannes wekte het dier, deed de koord aan den ring die door zijn neus genepen was en leidde het buiten.

Het boog gewillig de knieën....

Ga, zei Johannes terwijl hij den rosharigen langen nek van den kemel streelde, ga Nama, mijn getrouwe.... Als een schicht vloog de kameel vooruit woestijnwaarts, en zijn lang uitgerekte schaduw liep mee in het zilveren maanlicht....

FR. VAN DEN BOSSCHE.

Herfststemmen.

De wind, de wind, het wee,
het winterkomen!
Ze klagen wild, de boomen,
gelijk de zee.

Een vlage sleept gedwee
langs verre zoomen
de bruine bladen mee
naar 't graf, lijk droomen...

De wind, de wind! De waan
der boomenlaan,
het wreede gillen

van hen die hoog en wijd
in reuzenstrijd
bezwijken willen.

A. KLUYSKENS.

Sprookje.

Aan den zoom van 't immergroene dennewoud stond eenzaam en stil een huisje - vriendlijk wit met de klare vensters vol bloemen, en 't rood der dakpannen in 't zonlicht schel afstekend tegen donkere boomen, waarboven rustig 't strakke blauw straalde van den wolkeloozen herfstdag. Er stond een jongetje op den drempel tegen de deurpost geleund, te turen over de velden in de verte waar de spitse van 't dorpskerkje éven opkeek boven de huisjes rondom neergehurkt - en dan staarde hij weer in de geheimvolle diepte van 't woud waaruit als een lokkende stem van ver het zachte geroep klonk van den jagershoren! O, 't woud, als hij er gaan mocht vrij en ongestoord, gaan ten einde toe, en nog veel verder ál maar door.... en hij droomde in een vaag en droef verlangen naar iets, heel ver en heel schoon, iets wat rust was en geluk en vrede - iets wonderlijks, waaraan zijn denken nog geen naam gegeven had.

De knaap was ontevreden en zijn oogen keken al maar duister en droef. Het huisje leek hem eng en dof en hij wilde de wijde wereld in, dat dwaze ventje...

'Wat wil je dan toch meer, mijn jongen, dan wat je moeder je geven kan? Kreeg je niet alles altijd, wat je maar verlangde? Had ik je niet lief boven alles; en nog méer?'

Ja, dat moest hij nu allemaal wel toegeven: doch hij vleide en schreide zóólang, dat moeder hem eindelijk liet gaan. Maar toen hij vertrekken zou, weende ze toch zóo bitter, dat 't kanarievogeltje in zijn kooi niet zingen dorst,

den heelen dag niet! - en ze zei: ‘Wanneer kom je terug, mijn jongen! toch zeker met Sint Maarten om 't vuurtje te branden met ons en de eerste koek te eten van het nieuwe zomerkoren!...’

‘Ja, Moeder, ik weet 't niet, moeder - maar ik zal niet láng blijven!’

‘Met Sinterklaas kom-je toch met ons 't klompje hier zetten onder de schouw?’ - ‘Ja, ja ik zal gauw terugkomen!’ - ‘Maar zeker met kerstmis hoor, als ons de Engeltjes uit den hemel den groenen boom brengen met alles wat je 't Kindje maar vraagt - en geluk en vreugde voor allen?’

‘Ja, moeder, ja - nu laat me gaan!...’

En hij ging, zingend als een jonge vogel die zijn huwelijksreisje maakt in de Mei. En hij ging heel ver dien dag, zoo vèr mogelijk. De appels die moeder in zijn zakje gestoken had, kwamen hem zeer wel, en later stilde hij zijn honger met bessen, die er nog al waren, en zwarte bramen vooral. En zingen deed hij toen niet meer: want hij moest erg geeuwen! Maar niet omkeeren, hoor - niet terug naar huis! - Daar hoort hij opeens den jagershoren vlak bij - twee honden schieten langs hem door, met groote sprongen, - en de jagers komen ijlings toegesneld. Die dachten eerst werkelijk dat hij een strooper was.... ‘Wel nee, zei een juffrouw die ook mee deed, - zoo 'n ventje, kom toch!...’ En toen was het goed.

‘Ben je verdwaald? vroegen ze.’ ‘Hoe kom je hier zoo, kereltje?...’

En hij werd rood van kwaadheid om dit laatste woord... wat dachten ze wel, hij - hij die 't geluk zocht... ‘Wil je met ons meegaan?’ vroeg er een toen verder. - En daar kwam een van de honden met het arme haasje heel bebloed in zijn bek... ‘Nee, zei de jongen - ik dank u!’ Dat zijn nou rijke menschen, dacht hij, en die komen zich hier moe maken voor hun plezier - met 't doodschieten van haasjes en konijnen! Hij vond 't jammer van die mooie juffrouw,

die gezegd had, dat ze 't toch zoo verrukkelijk vond. Ik zal vinden wat ik zoek, dacht hij, en ging voort, - tot hij uitgeput bij een klooster kwam. Uit de verte had hem zacht angelus-gelui nader geroepen. Een patertje in ruige pij, en een bruine kap over den kaalkop, kwam naar hem toe. ‘Hoe kom je hier zoo afgemat en zoo bleek, mijn jongen?’

‘Ik ben niet moe en ook niet bleek,’ zei hij terug, want - zie-je - dat wou hij voor zoo 'n pater niet weten!..... ‘Ik zoek 't geluk!’

‘Alleluia!’ riep de pater in 't latijn uit--- ‘dan heb je 't gevonden!.. hoor je 't niet, daar klept 't klokje van 't geluk!..’

‘Wat is dat?’ zei 't ventje...

‘Wel, ons klooster!’

‘O daar moet ik niets van hebben!’

‘Wat, zei 't patertje?’ en werd boos - ‘wat? en je zoekt 't geluk?! Nu, daar is 't, daar! daar hebben we 't allemaal gevonden!’

‘Mij goed - zei de jongen brutaal weg, ik zoek 't dáár niet!’

En hij ging - en hoorde de pater achter zich prevelen: ‘miserere, miserere!...’

En nu was er meer kreupelhout in 't bosch, waartusschen smalle paadjes slingerden: blaren wuifden om hem heen en hier en daar was er ook nog een paarsche bloem en een enkele gele, ofschoon de herftsbladeren reeds in menigte vielen. Toen kwam hem een jong meisje tegen, net zoo groot als hij. ‘Dag meisje..’ en hij boog zoo mooi hij kon!.. ‘Dag jongen,’ zei ze zachtjes, en keek verlegen in haar korfje.... ‘Ben je niet bang alleen hier’, zei hij, ‘zal ik met je gaan?..’ - ‘Ja zei ze vriendelijk, asjeblieft’ - en lachte.... en, toen had je die kuiltjes eens moeten zien, en haar wangen.... en ze vertelde wat ze in 't bosch kwam zoeken: ik weet precies niet meer wat 't was.... natuurlijk zou mijn jongen haar graag helpen!. en hij was blij dat hij nog net drie appels in zijn zak had - en die gaf hij haar - en zij at ze smakelijk op.... en toen hij haar 't mandje had gevuld, plukte hij nog de enkele

bloemen die er waren, maar niet de gele: en hij zei toen 't ruikertje klaar was: ‘Nu moet je maar denken dat 't allemaal roode zijn...’ En zij gingen samen pretmakend verder; en onder het praten had 't meisje al heel gauw al de bloemen ontbladerd... ‘Nu ga 'k naar huis, zei ze toen... Dag jongen!...’ En hij staarde haar zwijgend na.... ‘Ha, liefde’ zei hij in zich zelve - ‘Zoolang ze wat van je halen kunnen, is 't goed - Maar ik zál vinden wat 'k zoek.’

En zoo kwam hij bij een vijver,... 't Onbewogen vlak weerkaatste 't diepe hemelblauw en een wacht van droomende dennen stond roerloos om 't water dat te sluimeren scheen.... Hij boog zich over den spiegelenden vijver om te drinken - Doch nauwelijks hadden zijn lippen 't beroerd of daar welde eene stem op, uit den watergrond:

‘Gij die overal vergeefs gezocht hebt.... hier rust de parel van 't geluk, sterreklaar op mijn donkeren bodem! Daal af in mijn diepte en neem den schat: hij zal u gelukkig mamaken voor immer.’

En mijn jongen wist niet wat hij hoorde en zag: hij stond er bedremmeld met open mond niet wetend wat te doen....

Daar ritselt iets tusschen de boomen; een oud man die kleine dennen omkapte en op een kruiwagen meenam. Hij had den knaap bemerkt en keek hem aan, met spiedende oogen.

‘Dag man,’ zei de knaap, instinktmatig....

Wat zag die oude er vreemd uit!... ‘Manneke wat zoekt ge hier?’

‘Ik wandel hier maar wat,’ kwam er verlegen uit.

‘Zoo, zei de oude - hier!’ - en hij kapte weer een boompje weg - ‘je zoekt zeker 't geluk, hé - jawel; maar ik verzeker-je dat je 't hier niet behoeft te zoeken! Maar kijk, (en hij wees ze met zijn hakmes), aan deze boompjes zal 't geluk bloeien.’ - ‘Aan die afgekapte dingen?’ lachte de knaap.

‘Ja, zei de man met klem, dat zijn kérstboompjes.’

‘Nu, die zijn goed voor kinderen!’ en mee ging hij weg.

Maar nu kwamen hem de woorden zijner moeder in 't hoofd: al dat moois van 't Kerstkind en de Engeltjes, wat ze hem vroeger zoo vaak had verteld, en wat ze hem nog gezeid had bij 't afscheid: ‘dat die alles geven wat je verlangt, uit den Hemel meebrengen geluk en vrede voor allen...’

En daar kwam de man met zijn kruiwagen weer; eerst een eindje doór, alsof hij hem niet zag; maar 't hoofd omkeerend: ‘Kom, wil je mee gaan: weldra is 't kerstmis; ik zal je naar huis brengen.’

‘Dank-je, man - zei hij - hier zijn meér kerstboompjes dan daar ginds.’

En hij liep terug naar den vijver en de stem rees weér uit de diepte omhoog: ‘Sterreklaar op mijn donkeren bodem rust de parel van 't geluk. Daal af in mijn schoot en neem den schat: Hij maakt u gelukkig voor immer’.

Gejaagd loopt de knaap heen en weer langs 't water, vol begeerte en zelfzuchtig verlangen. - De klare spiegel bleef vlak en ongerimpeld. Hebben moest hij ze, de wonderparel, - maar hoe ze bemachtigen? In 't water duiken - en verdrinken, hè.... Zou hij er in verdrinken? Wie weet; maar toch: dit was gewaagd en wél gevaarlijk; maar wacht eens: 't is winter.... zou de vijver niet uitdrogen: of versteenen tot ijs.... en dan, dan - ja, ja: de ijsbrokken uithalen en dan 't water uitscheppen tot de bodem zichtbaar werd, met de parel sterreklaar op zijn donker bed. En vlug gaarde hij hout om een vuurtje aan te leggen tegen dat 't koud werd: nu ging hij op den rand zitten wachten, tot de vorst komen zou. Hij wachtte en 't was winter - echt hoor! Daar lag hij nu 's nachts van kou verkleumd bij de smeulende asch van zijn koud vuurtje: nu had hij wel naar huis gewild, maar zijn bevrozen voeten droegen hem niet meer en zijn verstijfde armen kon hij niet meer bewegen. Zijn oogen zagen schreiend naar de sterren op, diep in den nacht en diep in 't water, waar ze spottend lachten met zijn geween: en daar was 't opeens of harpen klonken van verre: en door 't nacht-

blauw vlogen op witte vleugeltjes de engelen van kerstmis en zongen vreugde en vrede aan alle menschen: en ze droegen groote korven met zich mee en manden vol speelgoed en snuisterijen en hemelsch gebak.

Mijn jongen staarde ze na, met een ontzettend gevoel van spijt en pijn, toen vielen zijn oogen dicht.

De engeltjes met 't geluk kwamen bij de broers en zusjes van 't eigenzinnig jongentje; in 't huis dat hij ontloopen was, bloeide nu de kerstboom met veel licht van bonte kaarsen, kleurrijk moois en lekkere dingen, alle maal van 't kindje uit den hemel.

't Heele huisgezin zat pretglanzend om 't feestelijk boompje heen met wafelen en worstebroodjes - blij en gelukkig. En voor moeder had 't Jesukind uit den hemel een nieuw zoontje meegebracht!

FELIX RUTTEN.

Verzen.

Uit ‘jeugd’

Herinneringen....

Ik heb de deuren mijner Jeugd
Met vroom geween gesloten,
En stil den sleutel weggeroeid
In vale gaarde-slooten....

De ronde rimpels gleden toe....
De sleutel lag gezonken....
Wat ik dien avond 't water schonk
Zal nooit een oog belonken.

Ik liet de luiken openstaan
In 't vredig zonne-zinken....
En zie - bleek-rooz'ge stralen-glans
Kwam nog de wanden blinken....

Dan is mijn blik een laatste reis
In 't scheemrig huis gegleden,
En heeft mijn hert den troost gekend
Der zoetste zaligheden....

Mijn vroegste kinderjaren zijn
In 't blank verschiet verschenen....
'k Heb er zoo velen weergezien
Nu lang.... lang reeds verdwenen....

.... Gekomen is de Bruidegom
In 't duistere der nachten....
Zij stonden daar.... met roode lamp....
Alsof zij hem verwachtten.

En haastig zijn ze meêgegaan
Met vreugde-volle harten....
En niet eén kus en niet eén woord
Tot 't stillen ónzer smarten!...

o 'k Draag hun gul gelaat in 't oog,
In 't herte een eeuwig minnen....
Nooit zal de tijd me rond hun beeld
't Vergetens-rag zien spinnen....

Maar... stonden soms de dagen op
Aan wolken-zware kimmen,
Toch mocht weldra in 't middag-uur
De zon ten hemel klimmen

En schittrend bleef haar goud en licht
Langs al mijn wegen waren....
o 't Scheen me dat de zonne nooit
Ter westerkim kon varen....

Want rustig-rijp hing 't blozend ooft
In breed-gekruinde boomen,
En zoenend bracht de zoele wind
Mij zware roos-aromen....

Mijn schaapjes graasden in de wei
Met zilver-witte vachten,
En laafden hunnen reinen dorst
Aan water-klare grachten....

En toch....
nu is het avond-uur
Uit 't roozig zwerk gezegen....
De boomen ruischen rond het huis
Het duistert langs de wegen....

Nu moet ik gaan.... de tijd is daar
En uit mijn jeugdig leven...!
Nu moet ik gaan.... want 'k zie de dauw
Reeds witte webben weven....

Mijn jeugd was schoon.... een zaalge troost
Voor laatre levens-dagen....
Zal ook het nadrend leven mij
In vrome vrede dragen?

Nog dikwijls zal de Erinnering
Mijn geest op lichte zwingen
Naar 't leed-verlaten huis der Jeugd
Met vreugde weder-bringen....

Mijn jeugd was schoon....

JORIS EECKHOUT.

Twee musschen.

Nog zie 'k dat wonder wintertafereel!

Twee kleine musschen
In 't sneeuwgespeel,
Kozen en kussen,
Zoeken en loeren
De kruimelkens weg,
Die vielen tusschen
Het sneeuwbeleg, -
Roeren en poeren
Met snavel en snuit,
Pakken en pikken
Smakken en slikken,
Trekken malkanders pluimekens uit,
Slokken, en kroppen de gulzige keel
Al snoepen, - èlk zijn deel!....

Nu poozen ze eens even,
En snateren wat,
In korte zinnen,
Van lieven en minnen,
Van hond en kat
En musschenleven!....

De grove noten,
Het klaar geluiden,
Even beginnen
Met korte zinnen,
Met stokken en stooten,
En.... scheiden weer uit!....

‘Tjiep! tjiep!’ Zoo luidt de klare noot;
En korter, krachtiger, met klem,
Zoo koent de stoute mannenstem:

‘Tjiptjiep! - Geef Marten uwen poot!
Mijn lief, mijn aardig tjoeleken,
- Tjiptjiep! -
Een tootjen op uw smoeleken,
Een plaatsken in uw herteken,
Mijn mollig, lief kwâperteken,
Een pieperke van uw beksken daar,
En ik ben klaar!....

Maar, zingt de schalksche musschenmeid:
‘Sliep! sliep!
Hé, Marten-musch, met wijs beleid
Heeft moeder mij de les gezeid,
Heur wijsheid in mijn hert geleid:
- Kind, wacht je voor wat minnen heet -
En klaar is Keet!....’

Nu lijzer, langer,
Liefgetaald
En smachtend, banger,
Wederhaalt
Het musschemanneken 't liefdelied:
‘Tjieptjiep, wiwiet!....’
En dan, in sneller weegefluit,
Daar stoot hij 't smachtend minnegeluid,
Met snikken en snokken ter kelen uit!....

En 't musschemeideken, sarrend-lang,
Zingt hem heur spottenden wederzang,
En lacht met zijn klacht:
‘Sliep, sliep! Ajoe!’
En trekt heur grauw kapoteken toe!

Al lichter, lichter valt de sneê,
Al dichter, dichter wordt de spreê
Van blankende vlokken;
Al zachter, zachter, gaat 't moedloos gepiep:
‘Tjiep! tjiep!....’

En kijven en kussen,
Met blijder taal,
Zoo doen de musschen
Altemaal,
Al hotepootlen vrij
En blij
In 't eindloos winterbachanaal!....

VILVOORDEN.
ARAN BURFS.

Ik stond.

Ik stond met mijn hoofd in den rozelaar
En rook de zoet-rokige rozen;
En rond mij viel 't nachtelijk donker zoo naar -
- 't Weerlichtte bij tusschenpoozen.

De doornen haakten mijn kleeren vast
Heel even; maar 'k werd niet boos en
Niet toornig, want, o zoo zalig was 't
Ik stond met mijn hoofd in de rozen.

Ik stond met mijn hoofd in de rozelaar
Den rozelaar van het leven
Vijandelijk donker viel om mij zoo naar
En onweer kwam alles doen beven.

Vijandelijke doornen haakten mij vast
En pijnden bij tusschenpoozen
Maar u achtte ze niet... o zoo zalig was 't
- Ik stond met mijn hoofd in de rozen.

X.

Februari.

De stormen slaan met zwaren vleugelslag
De logge wolken saam die dreigend loeien
En drijven ze - als een kudde wilde koeien -
Nachtdonker langs de paden van den dag.

Der zonne gouden lichtschip streek de vlag
En zonk ontluisterd neer in slavenboeien;
De kimme zwijmt in 't stervend roode gloeien
Van de avond, of ze in bloed verzonken lag.

En zwaatlende olmen schudden 't somber hoofd;
De pijnen zwiepen kermend heen en weer,
Bang klagen krankenzuchten in den nacht.

Steeds zwaait de storm zijn wiek met wilde kracht
Pots kletterplast de regen stuivend neer -
In tranen wordt de lach des lichts gedoofd.

FELIX RUTTEN.

'T is tijd.

't Is tijd de drooge Wetenschap
'n keer van kant te leggen,
om kinderlijk den *On-*
ze Vader op te zeggen.

De Wetenschap! de Wetenschap!
We zoeken lijk de blinden
en willen er, met veel vernuft
'n sperke licht in vinden.

En seffens komt 'n spottend koor
van duizend wonder dingen,
in onzen kop 't wanhopig lied
der Onbekendheid zingen.

Het woord der hoogste Klaarte blijft
in elke ziel geschreven,
en onze driften hebben 't maar
ten halven uitgewreven.

't Is tijd de drooge Wetenschap,
in zegepraal gedregen,
te wikken en, eenvoudig, met
'n klein gewicht te wegen.

We moeten eens, rechtzinnig en
van hooveerdij genezen,
vóór God den Heer, in 't stof geknield
den *Onze Vader* lezen.

En biechten, dat we zondaars zijn
en bitter weinig weten
en vragen, dat Hij 't kwade zou
vergeten en vergeten.

Om. K. DE LAEY.

Ter ruste nu.

Weer is mijn dichjen afgedicht....
't Is middernacht;
Reeds kwijnt mijn roode lampelicht,
En knettert zacht:
't Wil sterven en verloren gaan,
Eer dat ik nog ben opgestaan.

Knak!... Knak...! De lage vlam verbleekt
En deemstert plots,
Gelijk het oog eens vaders breekt
Als de ure Gods
Geslaan is, en als treurenis
Het langzaam vult met duisternis.

Er daalt een vreê in hart en huis
Zoo vreemd, zoo zacht!
't Is of de stemmen, 't voetgeruisch,
De stille klacht,
Van langgestorvnen rond mij gaan,
Wier blanke beelden bij mij staan.

En nu ter rust!... Onze oude klok
Telt, zoetgemond,
Haar zilverlingen, de oude schrok!
En stond na stond
Valt in Gods schatkist, - de Eeuwigheid, -
Ten Doemsdag toe, die allen beidt.

EGIDE STRAVIUS

Vrede.

Hoor, hoor dat lieve klokgeluid
In 't vroege dag-ontwaken;
De zonne licht haar blijdschap uit
Op torens en op daken.

Een witte rook klimt in de lucht
En draait in kleine kringen.
't Gewoel der stad komt als een zucht
Tot in mijn ooren zingen.

't Begijnhof rust zoo zacht, zoo zacht
Met hooge, stille boomen,
't Beweegloos Minnewater lacht
En zwanen erop droomen.

Ik voel de blijde, diepe rust
Der dingen om mij mede
En in mijn hart als onbewust
Zingt 't lied van weidschen vrede.

BRUGGE, 2 - IV - 04
GABRIEL VERBORGHT.

Sneeuw.

De vlokjes, de vlokjes
de sneeuweklokjes
dwarr'len, dwarr'len
al met den wind
opwaarts,
neerwaarts,
tuimlend gezwind,
omhooge,
omlage,
uit de grauwe sneeuwevlage,
lijk kind'ren die spelemeien
met gansche reien
in de koele meie!

Eisa! de sneeuw
wat ligt ze dikke thans
gestrooid!
't Is winter heel en gansch:
het blinkt, het glanst
van al die sneeuw, die versch gevallen is, -

het glimmert van heur witheid!
De daken en de wegenis,
ze zijn al wit
al wit gesneeuwd;
en sneeuw zelfs in de boomen zit,
vol zachte, schoone blankheid!

Van welke stof
zou sneeuw wel zijn
geweven, toch zoo teere fijn?
Zoekt mij een stof
zoo wit als sneeuw,
zoo zuiver blank, lijk sneeuw kan zijn?
Geen zwanendons,
zoo wit, zoo rein,
geen zomerwolk
waarin de zonne zit,
en kan zoo blank niet zijn,
als zuiver witte sneeuw!

JUSTINA ANTONISSEN.
1903

'n Brokke natuur.

Al in den vroegen morgend, zit ik reeds uit mijn kamervenster te turen naar den nieuwen wijk van Sint Pieters-Aalst[1] die juist over t' mijnent gemaakt wordt.

Buiten ligt alles nog verzonken in 'nen diepen, dikken smoor.

In de verte: niets te zien van 't lieve parkje dat, in 't kruisen der nieuwe straten tot eenieders verzet aangelegd is; -

(1) bij Gent.

niets van die dunne rei populieren die hunne scherplange kruinen ten hemel verheffen en den gezichteinder als 't ware met 'nen fijngebekten kant omzoomen; - niets te ontwaren van die twee lieve, nieuwbeplante lanen die van weêrskanten naar 't parkje leiden en het om zijn midden ronden; - niets van dien lichten, witten damp die daar, in klaarvollen dag, van tusschen de takken der als-dooreengevlochten rote linden, ginter, links dier verste laan, omhooge schiet, en waar ook het vliegend en fluitend gevaarte zijnen zwarten gebobbelden steert doórsnijdt; - niets, eindelijk, van 't ronde kerktorentje dat, rechtopzijds, van achter dien vuilen uchtendnevel, mij zijne tot biddenprangende en helle klokkestemme toezendt.

Maar ziet.... almeteens, stijgt er 'n roodende gloed op uit het hooge Oosten; eene roodblauwendige schijf breekt den nevel doór en verft van de schitterende, gouden stralen die haar al achter den rug ontschieten, in vurigen glans den rond haar drijvenden wolkenhemel.

Nu, stillekesaan rijst ze naar omhoog; stillekesaan verliest ze entwat van den donkeren gloed die haar bedekt, van dien nevelachtigen sluier die haar omhult, - totdat eindelijk de lieve daggodinne, de zon, het morgendkleed van haar afschudt, én door den damp die de vlakte nog immer omringt, én door de lichte rei populieren die nu zichtbaar worden, hare nog ietwat flauwe stralen schiet en allengkens in den volsten luister te voorschijn komt.

De dikke mist, die daar zooeven voor mijn oogen lag, verdampt nu, en boomen en struiken, en hagen en gras met 'nen zuivren pereldauw besproeiende, vergaat hij, lijk dunne, stijgende rookzuilkens, in de nog half koele-zoele lucht.

Daar staat ze nu te pralen, de langverwachte, de bekoorlijke zonne, te schitteren en te stekken aan dien wolachtigen, wolkenloozen hemel. Met kwistigen hoorn overgiet ze, van 't licht en de warmte harer áldoenherlevende stralen én 't populieren en parkje, én linden en lanen, én torentje én de grauwe, braakliggende vlakte.

En te midden dier vlakte, het ongerimpeld waterken in 't grachtje - dat zooéven, in donkere, kronkelende, zilveren streep door 't vroeger zoe weligwassend vruchtenveld liep -, het baadt zich thans met zichtbaar genoegen, met boordevolle wellust in den goudgelen zonneschijn die 't als met een nieuw leven bezielt.

Een nieuw leven...! ja waarlijk; want ziet, men zou zeggen dat daar iets roert, dáár in die schitterende, weerkaatsende streep; ja kijkt: langs de kanten, die struiken.... ze weerspiegelen zich in 't gretig grachtjen, en, als eventjes een frissche morgendzucht in hunne ranke takjes speelt, o! dan geeft dat zuchtje leven en roerte aan 't waterken, en, in diens traagkabbelenden, klaren weerschijn, leven en roeren alsdán die zwarte, trillende twijgjes.

En dan, op 't vage veld: hoe wild wippen en springen die bende musschen doorelkaar; hoort ze tjiepend en kriepend opvliegen om wat verder te gaan zitten, daar, waar over eenige dagen 'n partije groengelend loof nog stond.

En ginter, weer dat allerliefst parkje, met zijne treurwilgen en kleine sperrekens, met zijn groeiend en groenend gras; vol bottende en bloeiende bloemekens. En nog op 't laatste, wat meer zonnewaarts toe, datzelfde puntiggerond kerktoreken met zijn witijzeren kruise daarboven op, zijn kruise, dat nu blekt en verbleekt in den brandenden zonneschijn....

Zoo zit ik nog steeds voort te droomen, beziende en genietende die overheerlijke, opgaande zonne: die rijzende, rijzende zonne, vol schakeerende kleuren, die nu aan 't bovenste van mijn venster, aan 't blauwe uitspansel zit te gloeien als 'n vuurbol en door haar sterk-stekend licht mijne oogen verblindt. En dan sluit ik ze, mijne oogen, en in mijn binnenste, snakt mijn ziele naar 't Eeuwige Licht - naar God zelven - waarvan Godsliefde die allerprachtigste, aan schoonheid en glorie onuitputbare zon is: waarin mijne

ziel voor eeuwig zou willen baden, voor eeuwig zich ontlasten van al wat haar bindt en haar boeit hier beneden en tóch, niet bij machte is haar te doen genieten die hertverkwikkende, zaligheidszwangere zonne: Gods-eeuwige wonne!

MAURITS LACQUET.

Nog ‘de Katholieke Vlaamsche Litteratuur’.

Een oogenbliksken kom ik onder de Groene Linde me zetten, niet om een lied te zingen; maar om een eenvoudig woord te zeggen, mijn woord, het woord van mijne overtuiging.

- Jonge dichter, mijn broeder, waar gaat gij heen?... Welk woordeken staat er geschilderd op den wegwijzer, die uwen weg aantoont?... Zie, het doet me pijn.... er is een bane, zoo eenzaam.... och! die leidt - naar de weidsche hoven, waar scheppers komen plaatsen hun grootsche marmeren beelden levend door den albelevenenden adem van hunne kunstenaarsziele - naar het land van het ‘wild, krioelend Heldenspel. Ga en zie of dát niet uwe baan moet zijn!’

De 19e eeuw is geweest de tijd van de lyrieke dichtkunst. De romantieken vroeger, de modernen nu, hebben ons overgoten en overstelpt met zoo'n vloed subjectivisme, dat al wie z'n tijdgenooten met ditzelfde bad niet begunstigde schijnt geen dichter te kunnen zijn.

De modernen hebben ons op taalgebied onbetwijfelbaar groote diensten bewezen; maar die mannen van het natuurlijke en de waarheid zijn geworden de wetgevers van de mode... in 't dichten! Zie, daar zijn ze in Noord-Nederland opgestaan, een heele reeks, met bestudeerd-melancholischen

blik, en bleek-ernstig aangezicht, en gemaakt-weenend hebben zij gezongen! o! van hun eeuwig-oneindig-doodend lijden om hunne onsterfelijke-onvoldane-immerdorstige liefde! En dat alles verklankt in dat ‘alleen zaligmakend sonnet’. Mag er nog verscheidenheid bestaan in de kunst?

Ja! en ze zal, met Gods hulp, wederkeeren!

In Vlaanderen is een geniale zanger gekomen: de mystieke ideaal-realist, de heilige priester, Guido Gezelle. Hij ook heeft het lyrische lied aangeslagen, doch zoo eigen, zoo grootsch, zoo overweldigend-machtig en - luistert! modernen - zoo afwisselend in vorm, dat niemand van hem ontkennen zal dat hij alle wezens uit de natuur een stem gaf om den Schepper te loven!

Wie zal het nog aandurven na hem een lied te zingen! En, Heer, van de Gezelle-epigonen, verlos ons Vaderland!

Tegen de twee stroomingen is reactie gekomen: felle reactie, die, hoe kon het anders, in tegenovergestelde gebreken is gevallen: men heeft niet alleen getracht al het zieke subjectivisme te bannen, maar men heeft verboden nog te gevoelen: men ziet, men hoort, men tast, men riekt alleen, en de poezie is geworden muziek, schilderkunst, enz.; ze is geworden schildering door het woord, muziek door het woord - dat mag gedeeltelijk, maar niet om alle gevoel te knakken en dood te wurgen.

Allo! dichters! Weet dat er eene dichtsoort bestaat - objectief in haar wezen, dat geen gezond subjectivismus uitsluit - een dichtsoort die ten volledigste beantwoordt aan 't wezen der poezie: de kunst om door het woord een krachtigen en geordenden invloed op den mensch uit te oefenen of nog de uitdrukking door 't woord van gevoelens en beeldrijke gedachten.

De kunst van Vondel en Rodenbach!

‘De kunst der 20^{e} eeuw’ zal ‘eene sociale kunst, een volkskunst zijn!’

Op alle gebied heeft het volk zich opgewerkt - op politiek

en sociaal gebied - daarom moet de kunst noodzakelijk rekenschap houden met zijne macht. Rijkdom en weelde, in onze gewesten bijzonderlijk, hebben de lezing in eer gebracht bij het volk: de werkman moet z'n dagblad, minstens zijn weekblad hebben; van den anderen kant de toenemende bezorgdheid van wetgever en maatschappelijken geleerde om den volke kennis te geven doet immermeer in de lagere klassen den zucht naar hooger bestaan ontwaken: naar kunst!

De aristokratische kunst is niet voor deze eeuw: zij zal doodgeboren worden. De kunst moet zijn volkskunst.

Volkskunst.... wat?

Het dramatisch instinkt is den mensch ingeboren: bewijzen de kinderspelen; bewijze ook het feit, dat bij alle volken - zoo oudere als moderne - zoohaast de gelegenheid zich voordoet, 't drama - ruw misschien en kunsteloos! maar toch drama - ontstaat en immer vooruitgaat!

Het drama is eene sociale kunst, omdat het den machtigsten invloed uitoefent; omdat het niet eischt een groote geestesinspanning - wat den minder ontwikkelde lastig valt; - daar door de vertooning, door 't verstoffelijken en 't belichamen van de handeling, de dichter, om tot den geest en tot 't gemoed te spreken, geholpen wordt door het meest ontwikkeld zintuig: de oogen.

Het drama is de volledigste kunst: Rodenbach noemde het ‘synthesis aller Kunst’: het is de samenwerking tot een zelfde ontroering van alle kunsten: *de plastieke*: het is bouwkunst en schilderkunst om den décor, het is beeldhouwkunst om de beeldengroepen van de spelers; de *rythmische* vooral: het woord gebonden of ongebonden en de muziek, die door een inleiding en tusschenspelen den toeschouwer bereidt en stemt tot wat volgen zal; en die ofwel alleen de bijzonderste plaatsen en de hooge punten onderlijnt, ofwel het gansche stuk dóor de schepping van den dichter kracht bijzet. Die volledigheid óok is een reden van het populair

zijn van het drama: in onze eeuw, zocht men het meest kunstgenot in de korte tijdruimte: natuurlijk gevolg van de koortsachtige gejaagdheid en van de geldzucht, die de kinderen onzer geslachten kenmerken!

Ik heb theorieën uiteengezet!

Het is een feit, dat er nooit meer geld verspeeld werd dood openbare besturen voor een schouwburg, dan hedendaags. Wat moeite wordt er gedaan om behoorlijke vertooningen te geven! Ook bij ons: te Amsterdam en te Antwerpen, bijv. om maar de bijzonderste steden te noemen. Van 'n anderen kant, wordt het in zulke plaatsen een gewoonte onder het hooge volk en de alleen-treffelijke standen regelmatig in den schouwburg te verschijnen; het volk zal niet lang meer wachten eer het ook zijn deel vraagt.

Wat zullen onze Katholieke Vlaamsche schrijvers doen tegenover dit onloochenbaar verschijnsel, tegenover dien fataal-naderenden toestand!

Gij, de jongeren, bijzonderlijk: met een vurig gemoed, een medelijdend hert, een onverschrokken werklust!

Zoudt gij het waarlijk deftig meenen op de eerste bladzijde van uwe gevrochten te schrijven: ‘l'art pour l'art?!’ zoudt gij den hoop vermeerderen van die godekens, die zichzelf een altaar opbouwen, om erop te pronken, hooveerdigen die vergeten dat hunne kunst moet dienen tot verheffing en opbeuring van hun volk, niet tot eigen roem!

Vergeet niet, dat onder de vijanden van ons Geloof mannen zijn, die den toestand verstonden, zich op 't drama hebben toegelegd en ernstig-letterkundig werk leverden; maar ongelukkiglijk het volk verleiden en bedriegen.

Haast u! jonge dichters!

Zingt ons uw wel en uw wee; zingt ons gansch 't epos van uw leven, maar zingt het van op het tooneel door den

mond van die helden, die ons zullen doen mede-jubelen en medeweenen.

Bouwt ons een grootschen kunsttempel waar het Vlaamsche volk kome bidden en hoog-leven;

Geeft ons weer, geeft weer aan onze vaderlandsche letteren de blijde eeuw van den Katholieken Joost van den Vondel!

ALF. DE ROEPER.

Lode Baekelmans.
(De Doolaer en de Weidsche stad[1].)

Lode Baekelmans heeft reeds met het allereerste wat hij schreef bewezen te zijn een dier sterke temperamenten, die hunne kunst willen opwerken tot algemeene, beschaafde wereldkunst: ô, ik zinspeel geenszins op het procédé, het middel dat hij in die kleine schetsen van *Blauwe Nevels* aanwenden dierf; ik spreek niet van dat naturalism naar de mode, 't welk hij in zijne werken blootlegde als een echt ‘durver’; maar ik bedoel heel dien gang zijner verhalen, die, met hun hoedanigheden en gebreken, beduiden mochten hoe hij het leven dorst zien vlak in het gezicht, en de werkelijkheid vatte met beide greetvolle handen. De twee daaropvolgende werkjes: ‘De Waard uit de Bloeiende Eglantier’ en - ‘Marieken van Nijmegen’ wezen als op een kentering in z'n kunstgevoel: 't wierden klein-burgerlijke zedeschetsen op héél-onhebbelijke, zware en slecht-verteerbare wijze opgedischt. Niet hooger klommen de kleinere verhalen, later in ‘Vlaanderen’ verschenen, die vooral uitteekenden om den verrukkelijken humor waarmede 't kleinburgerlijk gedoe was afgechetst.

Toen kwam het eerste boekdeel van den Cyclus ‘Het Hommelnest’, en.... wat was het?...

Ik heb het boek met genoegen gelezen, in éénen trek, van het begin tot het einde. 't Was niet om het tragische silhouettenspel van zielen en lichamen, dat er in epische tinten zou worden afgebeeld. Ware het geen onaanneemlijk contrast met den ruw-naturalistischen opzet van het werk, ik noemde het veeleer een ‘stil-leven.’ De schokken die in het werk voorkomen, gaan te loor en te niete in een donzige zachtheid die opwa-

(1) *Wageningen,* Johan Pieterse, 1904.

semt uit de ziel van den held: *Lieven Vanden Bergh*. Deze is noch *nevrosé* noch *révolté*: 't is een zwerver van den buiten, met in z'n ziel de stoere maar gelatene werkkracht van den landeling. Als de laatste banden die hem aan z'n dorp, daar ergens aan den overkant der Schelde, nog boeiden, geslaakt zijn, - geeft hij toe aan de overstelpende bekoring die voor hem verpersoonlijkt is in de groote Stad - met een hoofdletter, - de groote handelsmetropool.

Men denkt onwillekeurig aan *Georges Rodenbach's* ‘Bruges la morte’, wanneer men ziet de overwegende rol door de groote Stad gespeeld in handel en wandel van den roman-held! Met dit onderscheid nochtans dat bij G. Rodenbach de Stad Brugge optreedt als meer bepaaldelijk inwerkend op het zieleleven van den held, en aldus wordt, onder de kunstige hand van den schilderenden kunstenaar, tot wat ik zou willen noemen een *ziels-atmosfeer,* heel in overeenstemming met de psychologische toestanden in hem. Bij Baekelmans daarentegen wordt de Stad Antwerpen, de groote handelsmetropool, met hare schepen-spuwende Schelde, haar bedrijvig dokken-gedoe, visschersgesjouw, handelsgemakel, fabriekengestoom, hier veeleer als de handelende persoon voorgesteld, beschikkende over de motorische kracht, die het zenuwspel, lijf en leden van den held zal ln beweging brengen. De Stad is hier, onder al hare afwisselende gedaanten van rustende reuzenmachien, of bedrijvig raderwerkin-beweging, een gedurige aanlokking: de alleen-zalig-makende, alleenvrede-brengende belofte van geluk en voorspoed in een lateren tijd.

En dat is juist het grootste zwak in de compositie van dezen roman, dat de werking van de Stad op dezen blooden boerenslungel bepaald blijft tot *het uiterlijke*. Zij suggereert in hem, met haar aandurende loktaal, eene reeks *daden*, die echter niet ingegeven zijn door diepere roerselen der ziel, - ten allerhoogste door een zinnelijk gevoel, dat meer uit het instinct, danwel uit den geest of uit het hart komt.

Ik wijs duidelijker aan: wanneer bv. *Lieven van den Berghe* bij Paruchke slapen gaat en weêrstaan wil aan de bekorende zonde, dat gevoel van weêrstand komt niet uit het hart, is geen resultaat van psychologische roerselen in hém, - zelfs niet van een meer beredeneerd nadenken; - 't is de repulsieve weêrslag van het lichaam vóór het onmenschelijk-ongewone; 't is het menschelijk instinct dat hier in werking komt, - niet de menschelijke ziel. 't Zelfde spel van blootlichamelijken aard zien we afgespeeld in 't volgende tooneel, een der end-bladzijden van het boek:

‘Lieven schrikte op, keek zijn gezel aan, een magere slungel met bleeke, afgunstige boeventronie.

- 'k Weet een goede djop, als wij niets krijgen moeten wij het maar

pakken.... wat zegt gij daarvan?... 'k Weet ieverans eene goede djop.,..

- Watte?

- Geen gevaar, hoegenaamd geen gevaar, 't is er maar voor 't pakken.... eens overhoop.... duizenden en nog eens duizenden....

- Waar? bangde Lieven, en zijn adem joeg fel.

- Ja, dat zeg ik nu seffens.... maar eerst een akkoord.,.. wij moeten met tweeën zijn.... en ik zag het zoo direkt: dat is mijn man om een handje uit te steken....

- Waar?

- 'k Heb ze al lang in 't oog gehouden, 't is een kleinigheid.... samen werken, samen deelen.... samen stelen, samen hangen!...

- Stelen! hangen? Wat meent gij toch? hijgde Lieven.

- Speel nu niet de stomme in de klucht! 't Is een oud wijf... niemand verliest er iets bij....

- Weg smeerlap! kreet Lieven, weg!..... Watte ik een moord doen!...'

Men zou meenen dat Lode Bnekelmans vreest nog en tastende zoekt, om dieper in 't zieleleven dóór te werken! De stad is voor *Lieven vanden Bergh* de aanlokkende Zonde; ze toont hem niets dan de uiterste zedelijke depravatie; ze geeft hem niets dan ontgoochelingen en ellende! En toch, meent ge, dat bij den held wel ooit machtig en ernstig een gevoel van heimwee naar zijnen Polder opkomt, zooals dit toch in werkelijkheid gebeuren zou en moet? Geenszins: slechts hier en daar komt dat heimwee vluchtigjes en onbepaald om den hoek gluren, en het neemt geenszins de tragische proporties aan, die het in werkelijkheid zou moeten aannemen.

De held van dit verhaal is ziel-en-willoos: daarom is in dit boek, ondanks de ruwe naturaliteiten, een zóó donzig waas zwevende, waarin alle schokken der handeling verloren gaan! Er is geen botsing van karakters. zelfs niet van instincten en gewoon-menschelijke naturen!...

Er is één hoofdidee dat overheerscht en als de spil is, waarrond draait heel de verhalende aktie: de aanlokkende kracht der stad!

Er is in dit werk niet alleen weinig zielestudie; - er is ook weinig plasticiteit, weinig epische kracht in! Lode Baekelmans *vertelt* te veel, is te veel '*litterator*', - *schildert* te weinig, is te krachteloos om grootsche tafereelen te evokeeren! Ik zou bv. Streuvels of G. Eekhoud die scenen willen zien hertoetsen, waar de hongersnood heerschende is onder de Antwerpsche dokwerkers: 'Vijf-en-twintig-duizend mannen zijn zonder werk....' Een thema dat in de treffendste, meest-tragische kleuren kon worden uitgebeeld, en dat hier niet gaat boven het doodgewone, van een vlak-blakke dokkers-verhaal.

Er is in dit werk veel, zeer veel, dat niet in onmiddellijk verband staat met de hoofd-aktie; zeer veel, dat blijkbaar aangebracht is met het doel den roman, of néén - liever, het vertelselke - uit te lengen! Niets van dit alles zou ik in het boek willen missen; er zit te veel fijne humor in àl die scenen uit het Antwerpsche visschersleven, te veel kennis van het Antwerpsche dokkersbestaan. Hadde Lode Baekelmans dit leven meêgedaan, hij zou het stellig noch beter kennen, noch beter afschetsen! Er is geen bladzijde waar niet de jolige sinjoor uit de mouw komt; niet één figuur dat niet typiek zij, en uit de werkelijkheid gegrepen. Hoofdstukken XXI en XXII, die met heel het verhaal maar weinig te zien hebben, zijn van het schoonste wat ik in het boek te smaken kreeg: men zou dit verhaal van het leven van den Antwerpschen Christus, als uit den mond van den ouên Busschop opgeteekend wanen!... Dergelijke bladzijden verschoonen veel van Baekelmans'slordigheid in tale en stijl.

Er gaat uit het werk een schoone leering op; voor wie tusschen de lijnen iets of wat lezen wil heeft dit werk, dat ondanks al zijne gebreken, een kunstgewrocht heeten mag, een sociale beteekenis.

'.... 'k Heb er al zooveel overgezet van Vlaanderen naar Brabent, en dagelijks zag ik er nog anderen blijmoedig langs den tijd stappen naar de stad toe.... 't Mag hun goed gaan, maar van menigeen werd niet meer gehoord.... en d'armoe van de stad is droever dan die van buiten....

.... En de jongens die heengaan blijven geen polderjongens, en worden toch ook geen Antwerpsche pagadders.... al drinken zij hunne pint in de '*Dry Kauwen*' of in '*De Tarme Tet*' want ik ken ook wel de Stad.... 'k heb vroeger ook wel aan de werf geweest toen ik jong was en met de beurt op de stad vaarde....'

Zoo wijsgeert de oude schipper aan z'n overzetboot, en zegt nog van die stad: ''t Is een hommelnest, 't is een hommelnest, waar elkendeen denkt aan '*scharbij*'.... Zij zeggen hebben is hebben en krijgen is de kunst.... de buitenjongens gaan er kapot.... en die niet sterven verliezen hunne ziel in 't hommelnest. Brabant is het land der wellustelingen.... denk aan Bath en aan de vreeselijke wraak van God.... het hoovaardig volk verzoop in de Schelde zooals alles wat rijk en slecht is verdient.... Nu is Antwerpen de trotsche ziel van Brabant, en verlokt en verleidt ons volk, dat zijne ziel verliest in 't hommelnest....'

Dit is de waarschuwende beleering die opgaat, meene ik, uit: '*De Doolaar en de Weidsche stad.*' Ze is dezelfde die *René Bazin* ontwikkelde in '*La Terre qui meurt*' - *C. Buysse* in *''t Gezin van Paemel'* - *Pastor Pattijn* in '*Naar den afgroud'* - *Peter Rosegger* in '*Jacob der Letzte*', en die luidde: 'De woelig-verlangende drang der landelingen naar 't

groote-stadsleven is hun bederf, en eene ernstig-te-overdenken, sociale kwaal, die leiden moet naar den afgrond.'

Lode Baekelmans heeft die les negatief uitgewerkt; 't is te zeggen dat hij - in tegenstelling met het procédé zijner voorgangers - de handeling van 't verhaal geplaatst heeft in de stad zelf, en daartoe slechts één individu heeft gebruikt. Den nefasten invloed van het stadsleven op den dorpeling heeft hij bestudeerd - alhoewel niet grondig, niet diep genoeg - op den éénling. Het dorp heeft hij ons niet getoond in de dood-kankerende, leêge vereenzaming waarin het gedompeld wordt; noch en heeft hij het ons geschilderd in die andere manifesteering van de sociale kwaal, waar het ingenomen wordt door de stikwolkende grootnijverheid; - maar het individu, den landeling heeft hij verplaatst in zijne nieuwe omgeving, in 't raderend enkel-beweeg der varende, drijvende metropool en.... men weet de rest!

Ik heb het boek met genoegen gelezen, in één trek, van het begin tot het einde! Laat mij dat van Baekelmans volgende werken ook kunnen getuigen.

ARAN BURFS.

Boekennieuws.

Lezingen en Toespraken van W. De Veer, S.J., 2e dr. Amsterdam, C.L. van Langenhuysen, 1905.

De titel van dit boek noemt den inhoud. Pater de Veer blijkt niet alleen dichter maar ook redenaar te zijn - en het feit dat deze verzameling lezingen en toespraken voor de tweede maal in druk verschijnt is op zichzelf welsprekend genoeg om alle nadere bijzonderheden en toelichtingen overbodig te maken, Het werk is opgedragen aan Hugo Verriest. Het handelt over: I 't Bestaan van God; II. Den staat zonder Godsdienst; III. Christus en den werkman; IV. Heldenmoed; V. Geloof en Wetenschap; VI. Lacordaire; VII. Dr Schaepman.

Lentelinde, het lied van een jonge liefde, door Jan Eelen. - W.L. Brusse, Rotterdam; De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen, 1904.

Jan Eelen is jong evenals zijn liefde. Maar zijn vers-techniek is zoo goed als die van een oude. Als ik zeg 'oude', bedoel ik niet een Ledeganck, Rens of Blieck - quod absit! - maar om 't even welk bekwaam leerling uit de school van 80. Laat Eelen zelf nu eens wat ouder worden, laat zijn leven met de jaren een rijken inhoud krijgen, laat hem dien inhoud veruitwendigen in een eigen taal en zelfgeziene beelden, dan hebben wij alle redenen om te hopen dat hij eens voor ons zal verschijnen als een dichter van meer dan gewone gaven.

De boetgezant.

II.

In die tijden leefden vele kluizenaren en anachoreten in de Arabische woestijn: zij scholen in de rotskloven, in de holen, in de graven, of in kluizen die ze eigenhandig met takken en leem opbouwden. Er waren daar joden van alle geslachten, die het verderf der samenleving beu, in de woestijn drongen, diep in de zandige vlakten, er een eenig en heilig leven leidden, in boetveerdigheid en gebed: en allen leefden in zuiverheid. Zij droegen meest armtierige kleederen van kemelhaar en leefden van zeem, sprinkhanen en hysoop. Er waren er zelf die verdroogde biezen rond hun lijf bonden om er een kleedsel van te maken. Zij waren overtuigd dat het lichaam gezondigd had, dat zij het dus uitermate moesten kastijden en verbrijzelen met hunne driften te bevechten; opdat hunne ziel eens in het Rijk zou mogen komen: 't ware heilige ikzuchtigen...

Drij dagen en drij nachten liep de kameel door het dwarrelende zand der wildernis. Johannes overdacht hoe hij dikwijls naar de woestijn willen vluchten had om er een volmaakter leven te leiden. Maar de liefde voor zijnen vader had hem weerhouden, Maar nu de helsche geest hem genaakt had door de hand dezer vrouw, nu moest hij vluchten; vluchten of hij zou verloren gaan: en het lustte hem de ijlende zoekende vaart na te gaan; uitgeput zat hij op het beest vastgeklampt, biddend tot God, weifelend

tusschen de vrees en de hoop. Vluchten! vluchten! Nama! herhaalde hij: en hij was één in die dolle vlucht met zijn trouwe beest. 't Was alsof Nama verstond dat hij met zijnen Meester vluchten moest verre, verre, zoo verre mogelijk van de booze menschen: en één waren zij, één van gedacht, één bijna van lijf; rond hen strekte de eentonige grijsgrauwe woestheid, met hier en daar een tak hysoop of een wilden struik. Johannes had de koord waarmede men den kemel stiert losgelaten. De zon brandde boven zijn hoofd. Hij sloot de oogen... En wederom rees dat beeld voor zijn geest: Salomea die hem spottend toelachte: vlucht! vlucht! ik verlaat u niet. En hij hitste Nama op: vluchten! vluchten!... met droge rochelende stem... Maar de loop van den kameel vertraagde stilaan, ongemerkt... opeens struikelde hij en zijn lijf plofte loodzwaar neder in het zand dat opstoof - Johannes verschrikte, en liet een heeschen schreeuw...

- 't Was donker toen hij verwonderd zijne oogen opende. Onbeweeglijk, nevens hem, in 't zand lag Nama zijn getrouwe, dood. Johannes, hij was van uitgeputheid op den slag in bezwijming gevallen: die loodzware rust, de dood gelijk, had hem verkwikt. Rond hem ging en herging een groote jakhals, die over dood huilde: zijne oogen glinsterden in 't duister. En 't waren als hare oogen - maar het dier had hem niet genaakt.

De zon rees op in eene glorie: Johannes zag in de schemering zijnen Nama liggen: en hij weende omdat hij dood was, zijn getrouwe, in 't rosse vel had de jakhals eene groote holte gevreten, bloedig en peersch.

Nat en verkleumd stond Johannes lastig op, en hij zocht water om zijnen verterenden dorst te stillen. Hij vond eenen waterput wat verder in eene kleine oasis, en hij at wat hijsoop dat tusschen eene rots groeide en wilden honing die overvloedig was, en hij plukte donkerroode kriekebeieren aan eenen doornigen Nabeq.

Hij keerde weder naar de plaats waar Nama uitgestrekt lag. Hij overdacht zijn lot, en hij voelde zijn hart trillen van geluk omdat hij ver van de menschen was, en hij besloot een leven te leiden van woeste gestrenge boet, in de wildernis.

Die begeerte leefde in zijn hert diep en onmetelijk. Zijn vroeger leven scheen hem zoo klein, zoo doelloos, zoo verkrompen. Eenen oogenblik had de stof hem aangetrokken en 't was alsof die bekoring zijn hert bezoedelde en zijne ziel verlaagde... Hij wilde iets bovenmenschelijks, iets oneindigs. Waar zou hij het vinden!

Waar zou het wezen zijn, dat machtiger dan alle stoffelijke schepsel de oneindigheid van zijn hertsverlangen zou kunnen voldoen? Zijn hert, docht hem, was een afgrond zonder bodem, wie zou hem ooit kunnen vervullen?

Niets in de wereld scheen hem machtig genoeg zijne zielsbegeerten te voldoen, en hij was verheugd al dat kleine, dat verkrompene verlaten te hebben en in de woestijn gelukkig te zijn..., de keten losgerukt te hebben die hem vastkluisterde...

Hij had nog zijn lang linnen kleed dat hij in Hebron droeg. Om allen band met hem en de wereld te breken besloot hij zijne wereldskleederen te vernietigen en een kameelenvel voor kleedij te dragen.

Hij begon Nama te villen: hij wrocht uren lang met ware razernij, heesch krijschte en snikte hij.

Uitgaande van de peersche wonde die de jakhals opengeknaagd had, reet hij geweldig de purperachtige vliezen van het magere kemelrif, en met eenen puntigen kei teerend ritste hij het vel af. Zijne handen waren gepurperd met bloed, zijne armen besmeurd.

Vier uren wrocht hij in de laaiende zon. Hij sleepte het ontvelde bloedig geplekte lijf van den armen Nama lastig en stenend in eene rotskloof, en met zijn bovenkleed strooide hij er zand over. Het vel legde hij op het zand in de zon, om te drogen.

De avond was gekomen toen zijn werk ten einde was. De geweldige zongloed had het kemelsvel half gedroogd. Met vreugdig geweld trok Johannes zijn lang linnenkleed uit en delfde het boven Nama in de rotskloof. God! bad hij, kleed in mij den ouden zondaar uit opdat ik de kleederen der rechtveerdigheid aantrekke en een nieuw leven moge beginnen...

En hij miek een kleed uit het beestenvel dat hij om zijne lenden spande met de menkoord waarmede hij Nama gedreven had... En gelukkig sliep hij in, met zijn hoofd op eenen steen geleund.

's Morgens doolde Johannes rond, want hij wist niet waar hij was, en hij zocht iemand te vinden. Van op eenen zandheuvel bevond hij dat eene delling van lieverlede naar het oosten afdaalde en dat er ginds in de diepte water moest zijn. Hij stapte haastig naar dien kant toe, en na eene wijl gegaan te hebben kwam hij aan den oever van eenen stortvloed...

In het klare water lag een ouderling naakt te baden. Een lange grijze baard hing tot op zijne hoogroode borst. Johannes dacht op zijnen vader en hij weende...

Met zijne oogen toe lag de oude man, onbeweeglijk in het groene, langs den oever. En het klare water klotste en zabberde om zijne hoogroode borst - en zijn lang wit haar spoelde mede, en de stroom scheen er grillig mede te spelen. De man droomde, en mijmerend scheen hij gelukkig. Johannes naderde en zijne naakte voeten mieken geen gerucht op het mollige kiezelzand.

- Meester, zei hij, de vrede zij met u.

De man maakte geene beweging, zijne oogen bleven gesloten: hij scheen niet verwonderd die menschenstem nevens hem te hooren. Hij sliep niet nochtans, want hij antwoordde onhoorbaar:

De vrede zij met u, broeder.

Johannes wachtte aan den oever dat de ouderling zou

ontwaken uit zijne mijmering. Maar hij bleef verslonden in zijne gelukzalige droomerij en in het zuiverend bad zijner genuchten.

- Vader, zei Johannes, met luide stem, ik ben een jongeling van alles ontbloot; ik kom in de woestijn volmaaktheid zoeken.

De oude man opende de oogen en stond steenend uit het water op. Hij trok een grof kameelenharen kleedsel aan. Hij kwam tot bij Johannes, en bezag hem, daar hij zoo aardig stond met zijn rosse kemelvel rond zijne heupen gesnoerd. De oude glimlachte.

- Wie zijt gij? - vroeg hij, en zijn verdoofde matte blik keek diep in de helle oogen van den jongen man.

- Ik ben Johannes, zoon van Zacharias den priester uit Hebron. Ik zoek de eenigheid en de wijsheid.

De grijze eremijt bezag hem met belangstelling.

- Ik heb uwen vader gekend, kind, zei hij. Ik ben Banus van Macheroon, 't is al vele jaren dat ik in de woestijn leef, om eens weerdig te zijn mijnen geest in het Rijk te brengen.

De overspeler die op den troon van Galilea regeerde heeft mij mijne eenige dochter ontnomen.

De onteerde maagd, mijn kind, is gestorven onder hare schande en haar wee. - De menschen zijn slecht en ik wil ze niet meer kennen. - Waarom komt gij mij in mijne droefheid storen?

- Meester, vergeef het mij, ik zocht eenen leidsman voor mijn nieuw leven.

- Iedereen, jongeling, moet de leidsman zijn van zijn eigen hert. Gij alleen kunt u weerdig maken eens in het Rijk te komen.

Johannes begreep dat de oude Banus met de Esseniaansche kluizenaren in betrek was.

- Vader, zei hij, dat God u bescherme, ik zal weggaan.

Banus bezag Johannes met welgenoegen, daar hij zoo

ootmoedig stond, de geest schept er genoegen in de anderen voor hen vernederd te zien staan: dit gevoel onderging Banus, al leefde hij in de woestenij, ver van de menschen, om volmaaktheid te zoeken.

- Neen, zei hij, Johannes, waarom zijt gij gekomen? Gij hebt uwen vader verlaten. Gij hebt hem bedroefd, kind.

- Mijn vader, zei Johannes verteederd - hij weet wel dat ik de volmaaktheid nastreef. Neen, zei hij schuw, ik kon ginder niet blijven, en zijn hand wees het westen in: een onkuische stelt zijne schandige driften ten toon op den troon van David. De hoogpriesters, de schriftgeleerden, de prinsen en de leden van het Sanhedrijn paaien zijne schandige ontucht. Morgen zullen zij de Wet met de voeten treden en de schande door Gods woord bekrachtigen. De moeders weenen, de maagden worden onteerd, de verloofde wordt uit de armen van den huilenden bruidegom gerukt. Neen, onder die schande kon ik niet blijven: het roept wraak ten hemel... Ja! een Verlosser moet komen, het is tijd dat wij boetveerdigheid doen.

De oude Banus stond en luisterde. Hij doorwoelde het witte zand met zijne naakte teenen. Ik ben gekomen, voer Johannes voort, om de wereld en de bekoring te vluchten en om de ongerechtigheid uit te boeten, indien wij God smeeken zal hij niet toelaten dat de ongerechtigheid en de schande voortdure.

Gelijk een oude grootvader met welgenoegen de stoute taal van zijne kleinkinderen beluistert, had Banus den jongeling aanhoord - die met zijne gloedvolle taal zijn hart had overmeesterd.

- Zij zijn te machtig, mijn zoon, zei hij vreesachtig, de zaligheid is nog verre.

Sprekend was Banus van den oever van den stortvloed weggegaan: Johannes was hem gevolgd tot aan de rotskloof waarin hij leefde.

De jonge boeter bezag dien ouden vervallen man, gansch

doorrimpeld en terneergebukt: hij was voorzeker met de Esseniaansche kluizenaren in betrek geweest. Johannes wilde zijne gedachten doorgronden.

- Meester, vroeg hij aarzelend... wat dacht gij badend in den stroom?

- Ik zuiverde mijn lichaam, jongeling, en bad God dat Hij zoo ook mijne ziel zou witwasschen.

Zij waren aan de kluis gekomen. De ouderling bleef stilstaan: Jongeling, zei hij, niemand komt hier binnen die niet gezuiverd is: Dat zij die ons leven najagen eerst hun lichaam zuiveren tot teeken dat zij de zuiverheid verlangen voor hunnen geest.

Ga jongeling...

Johannes verliet zijnen meester en keerde naar den stroom terug: 't was een kleine stortvloed die naar den Jordaan vloeit. Hij legde zijn vellen kleed af, en naakt trad hij in het witte speerzende water.

- Mijn God, zei hij, de oogen ten Hemel richtend, heilig mij, en zuiver mij in het water uwer gerechtigheid. Hij keerde gezuiverd weder tot Banus, die in zijne grot nedergeknield lag.

- Vader, sprak Johannes, zegen mij, in naam van Dezen die u tot hem geroepen heeft in deze wildernis. Banus stond op: Hij strekte zijne rechter hand over Johannes, en met zijn linker op zijn hoofd geleund bad hij lang - en hij kuste den jongeling op het voorhoofd.

Johannes leefde acht jaren nevens den ouden Banus, in gebed en in vasten, zijne boetpleging was bovenmenschelijk en wild. Dikwijls, als in eene schemering, had de herinnering den lieven heuveltop van Hebron voor zijne oogen getooverd, het beeld van de wereld kwam hem kwellen en het beeld van de vrouw uit zijnen droom ook kwam hem folteren en het lustte hem zijn lichaam te pijnigen en te temmen, en zijn wezen afzichtelijk te maken opdat die vrouw die hem

vervolgde van hem zou walgen. Toen hij soms in den Jordaanstroom ging baden bezag hij zijn aangezicht in den gladden waterspiegel: zijn haar doorgroeide en doorstreuvelde als een doornstruik, zijn baard wierd ruw en misgroeid, zijn vel grauw en doorbrand en de woeste bovenmenschelijke boeter loech de misvorming van zijn beeld toe die van lieverlede toenam. Van dag tot dag had hij de gedachten meer en meer doorgrond van Banus zijnen meester. 't Was een geestelijke ikzuchtige die er maar naar streefde zijn eigen te volmaken en zalig te maken... Maar Johannes wilde meer. Zijn volk leefde in schande, hij wilde het opbeuren. Op den troon zat een overspeler: hij wilde hem te keer gaan, want er lag bloed op zijne klauwen, bloed van kinderen, bloed van maagden, bloed van moeders, het bloed ook zijner moeder. Hij verliet Banus.

Eenen nacht vertrok hij, het Oosten in. En hij doolde lang in de woestijn en ging tot aan de Doode zee, en hij sprak met de anachoreten en doorgrondde en vergeleek hunne leerstelsels. Hij sliep onder den blooten hemel, met het hoofd op eenen steen en hij weigerde zijne maag bijna alle voedsel; hij ving sprinkhanen in de wildernis, en hij at ze, na ze met een weinig zeem omringd te hebben. Hij voelde het: zijn leven was te ikzuchtig, te zelfzoekend, hij wilde zijne broeders tot zijne zaak wenden, hun de boetveerdigheid leeren en de boetgezant worden van het nieuwe rijk der rechtveerdigheid. Hij besloot zijne broeders te gaan vinden. En hij trok de wildernis weder door tot aan de plaats waar hij met Banus geleefd had. De oude man lag dood in zijne rotskloof en de wolfhonden en de jakhalzen hadden zijn vleesch bijna verscheurd.

Johannes, na zijnen ouden meester in het zand begraven te hebben, zakte den stroom af tot aan het wed van Betharaba, alwaar de karavanen door de woestijn naar het Oosten trekken. Aan den oever van den stroom zaten kemeldrij-

vers en joodsche kooplieden en aten platte brooden met dadels, en dronken water uit den Jordaan. Aan den oever, onder eenen openwaaienden palmboom stond een kameel met zijne lange pooten in het water, en met den hals naar den vloed uitgerekt dronk hij met lange teugen en deed zijnen voorraad op eer hij de reis door het brandende zand doen zou. Hij herdacht op dit zicht zijnen Nama en zijne vlucht.

- De vrede zij met u, broeders, zei Johannes, nader komend.

De mannen bezagen hem verwonderd met zijnen verwilderden baard, zijn beestenvel en zijne bloote voeten. - Dat God u in zijne hoede neme, antwoorde de oudste der mannen. - Johannes glimlachte tevreden toen hij zag dat de menschen hem afzichtelijk en miskennelijk vonden en hem met angstige vrees bezagen.

- Hoe is het in Jerusalem? vroeg Johannes. Ik heb rondgezwerfd en ik weet niets van mijn land.

- Zijt gij een kind van Israël? vroeg de oudste.

- Ik ben Johannes, antwoordde hij eenvoudig, Zacharias zoon. De lieden traden nieuwsgierig nader, zij hadden van hem hooren spreken.

- Hoe is het in Jerusalem? hervroeg Johannes.

- Eilaas! Nazir, hij heerscht nog altijd, en de verlossing komt niet.

- De verlossing! de verlossing! zij is nakend, riep Johannes uit, in vervoering: en zijne stem klonk ruw snijdend en mannelijk - Ik zie Hem, Hij komt gezeten op eenen troon van glorie, de volkeren zijn aan zijne voeten - en ik ben niet weerdig het stof zijner voeten af te kussen, en de koorden zijner sandalen los te rijgen!... Hij zal den booze onttronen, de kwade zal van den troon gedonderd worden door den schicht zijner gerechtigheid. Oh!.. de schande en de zonde heerscht in Israël; Hij zal de weg zijn en het

leven: Volk, doet boetveerdigheid, opdat de hemel Hem zende die ons redden moet.

De mannen hadden eenen kring gemaakt rond dien wilden man die zoo krachtig sprak en zij fluisterden: 't is een heilige - een ziener - een profeet: Gods hand is over hem. Zijn aangezicht was ruw en vuil verzengd, zijne kleedij van ros kameelenvel gaf hem een dierlijk en afzichtelijk uitzien. Maar in die oogen gloeide een begeesterend bovennatuurlijk licht. Uit dien mond kwamen krachtige woorden die den geest ontroerden en de harten opjoegen, en zij voeren over den opeengepakten mannenkring als een brandende onweerswind. Andere Joden en Arabieren die verder gelegerd waren kwamen toegeloopen, denkende dat iets gebeurd was.

- Gij zijt arm, ellendig, verlaten, broeders, maar ik zweer het u, in zijn Rijk der gerechtigheid zult gij de eersten zijn en hooger tronen dan de Phariseers, de schriftgeleerden, de ontuchtige prinsen en slechte rijken. Gij zijt verstooten, misprezen, verdrukt - de tol slurpt uw zweet en goed op gelijk de vuiligheid en de kanker het lijf der melaatschen opteert: Weg met de ongerechtigheid. De beloofde der profeten zal komen, de gerechtige en de machtige, en hij zal heerschen: En hij zal u vrij maken. Maar zijn land moet gereed zijn en zijne wegen gebaand: Doet boetveerdigheid en smeekt den God onzer vaderen dat hij Hem aan ons volk schenke.

Doet boetveerdigheid, en tot teeken daarvan, laat het zuiverend water over u vloeien opdat Hij die alles zuivert en verschoont uwe zielen wit wassche.

De mannen hadden hijgend geluisterd naar de woorden van den heilige, zoo moedig, zoo krachtig. En zij hadden gedroomd van gerechtigheid en gelijkheid en van de herstelling van het Rijk door den beloofden Redder. Zij trokken hunne lange grauwe kleederen uit en zij traden in het witte zuivere water van den Jordaan dat schuimend over hunne

lichamen brobbelde, en luide beleden zij hunne zonden en hunne ongerechtigheid. Johannes, strekte zijne handen over hen uit, en zegende ze zeggende: Dat God u zuivere, in de waters der boetveerdigheid die de zonden uitwasschen - weest mijn broeders. En hij kustte ze een voor een op hun voorhoofd, gelijk Banus de oude meester gedaan had. En zij bleven bij hem drij dagen, en hij onderwees en sterkte ze. Dan stegen zij op hunne kameelen, en sprekend over den wonderen boetgezant reden zij de dorre oneindige zandvlakte in, eerste volgelingen van Johannes den Dooper....

Het hart van den Dooper was vervuld met vrede en genoegen. Hij naakte het doel van gansch een leven, den eindzegen van eenen woesten bloedigen strijd.

De karavanen volgden op de karavanen, en hij zegde aan zijne broeders wat hij aan de eersten verkondigd had: hij preekte de boetveerdigheid. Zijne stem dreunde in de woestijn, en vond weerklank in het land zijner vaderen. Lieden die van den Jordaan gezuiverd en ontroerd door zijne wilde welsprekendheid wederkwamen, vertelden wonderen van den gezant: Elias was uit zijn graf opgestaan om het teeken der boetvaardigheid in het doopsel van het water aan te leeren. In Jerusalem vertelde men dat de Messias door de profeten beloofd, hij die het land zou redden, aan den oever van den Jordaan leefde. 't Was een onbekende koning die geheim in de wildernis leefde, het volk ophitste en zijne wegen baande om dan met zijne legermacht af te komen, en de machtigen werden ongerust over die beweging onder het volk. Maar Johannes zei: Ik ben de Messias niet, een grootere dan ik zal mij volgen: ik ben niet weerdig de schabelle te zijn zijner voeten.

Maar het volk stroomde altijd toe, nieuwsgierigen kwamen den wilden bovenmenschelijken Elias zien die opgestaan was. En zijne stem trok de menigte tot hem, en zij aanveerdden het teeken in het water der boetveerdigheid.

En de Dooper loofde God omdat de redding nabij was: de herten en de geesten, de banen en burgen in het land waren gereed om den Verlosser te ontvangen. O! de schande zou vernederd worden aan zijne voeten... en het bloed der onschuldigen, het bloed zijner moeder door den overweldiger omgebracht zou welhaast gewroken worden. De stem van het volk riep reeds: Wee en wraak in de wildernis en in de steden...

Israël zou gered worden...

Eens, na eenen lastigen dag zat hij vermoeid in eene rotsholte, hij dacht op zijne moeder en vergeefs poogde hij rust te zoeken in den slaap. De schim van Elisabeth rees voor zijne verbeelding: duidelijk, in de grot van Abraham. Het was zijn ideaal van zuiverheid en boete, de verpersoonlijking van gansch zijn levensdoel... En eensklaps, het ander beeld ook, het beeld der bekoring verscheen zoo verlokkend lachend. Zij rees op, de jonge dochter zooals hij haar gezien had in de draagkoets, met hare haarbanden door het rosse goud opgebonden en haren sierlijken hoofddoek die wuifde... Om hare rijzige gestalte hing een lang linnen doorschijnend kleed in breede drapeerende plooien, en een bloedstriem doortrok purper het witte kleed. De hagelwitte zwanenhals der vrouw stond zoo fier en zoo verlokkend. Hare oogen bekeken hem met eene uitdrukking van reinen eenvoud... en zij folterden hem. En zie, het godinnenbeeld had hem toegelachen en hare handen naar hem uitgestrekt, en hare handen waren in kromme klauwen verwrongen en er kleefde bloed, purper op die witte vrouwenvingeren. En zij smeekte zoet, zooals in de grot van Macphela: Kom Johannes!... Kom, het leven is kort, wees gelukzalig in de liefde. Kom... en gij zult groot en machtig zijn door mijne liefde, de liefde is de adem van de Godheid. Hij in wien gij gelooft heeft ons geschikt voor de liefde, hij gebiedt ons de liefde... En zij had hare lippen tot bij zijn voorhoofd

gebracht... en hij had haren zoelen adem op zijn aangezicht gevoeld. - Hij was opgeschrikt en achteruit snakkend had hij gegild... Moeder! - Altijd bad hij zijne heilige moeder als hij in nood was. - Voor zijne grot zat een rosse hyeen op haar achterste pooten gehurkt en zij doorstraalde den boeter met het groenachtig licht van hare valsche oogen, 't waren als hare oogen. En luide loech zij haren bloedhunkerenden doodslach... en zij verdween in den nacht...

Maar het beeld verdween niet: het vervolgde en het folterde hem, en het liet hem geen vrede. En hij deed gelijk te Hebron, hij begon te vluchten het Oosten in en zij ijlde hem voor in zijnen driftigen loop - zijn hert wankelde. Hij riep om hulp tot God... en God scheen hem niet te hooren. Zijne handen wringend onder de foltering van zijnen geest en den aanval der duivelsche bekoring rolde Johannes huilend van pijn zijn lijf in den struik van eenen Nabeq wiens takken met lange hardijzeren doornen bezet zijn. Scherp als staal drongen zij vliemend door het kemelsvel en reten door zijn vleesch tot op de beenderen, en hij huilde van wellust toen hij de wrange pijn zijne gedachtenmartelarij voelde stillen. Zijn bloed druppelde zuiverrood in het grauwe zand dat het gretig opslurpte - en uitgeput en bevredigd door de pijn viel de Boeter met zijn hoofd op eenen platten steen en sluimerde stil in...

(Slot volgt).

FR. VAN DEN BOSSCHE.

Kempiese schetsen.

I.
Baas Klits.

Op de vesting waar hoge bomen boven zwarte grachten uitsteken, werd hij geboren, leefde daar en gaf er den Heer zijn ziel.

Bij zijn achtbare familie heette hij Pier Knorremans; maar voor gewone mensen ‘Klits’; voor volwassen jongens ‘Klits, Klets’; voor kwájongens ‘Klits, Klets, Klats’; voor guiten, deugnieten, gekscheerders en zatlappen ‘Klits, Klats, Klaats’.

Pier hield er dus een aantal welklinkende namen op na, maar tegen wil en dank, en peter en meter waren bij al dit dopen en herdopen niet aanwezig geweest.

Hij had ze ten geschenke gekregen van zijn dorpsgenoten waarbij Pier geboekt stond als een lastig man.

Immer dwaalde hij heel alleen 't dorp rond, vluchtte de mensen, die hem steeds den oorlog verklaarden en die zijn bloed - dat moest zwart bloed zijn - aan 't koken brachten.

Pier was als een razende hond voor ieder menselijk wezen dat in 't rustig vlekje op kleine benen liep.

Nauweliks was hij buiten zijn deur of hij lag overhoop met ieder, die in 't bereik zijner ogen kwam. Maar dat waren me ook ogen! Wat zagen z'er scheel en boosaardig

uit; wat konden ze fonkelen onder dik-behaarde wenkbrauwen en over een bouwvalligen bril, die hing op een neus als een notendop en waarvan de beroeste benen achter de oorlappen haakten.

Die vlammende ogen lagen diep verborgen in een mager, benig gelaat. Op kaken en wangen groeide geelrood borstelig haar als stoppels, die in Augustus op een afgemaaid korenveld droevig in de lucht staan te staren. ‘'t Zijn allemaal levenmakers, zatlappen, leeglopers, mensenplagers,’ zei Pier als hij over zijn medeburgers sprak. ‘Dat ze naar de maan lopen; ik kan ze zien noch luchten; ze moeten van mij hun fikken afhouden.’

Zijn zusters dachten en praatten even als hij.

‘De wereld gaat om zeep’ meende Trien, ‘van dansen en toilet maken hebben ze den mond vol; dat kan zo niet blijven duren’.

‘Laat ons maar achter de kachel blijven zitten, dan haalt men zich ook niets op den hals’ haakte Floor er aan.

‘Ja’ zei Pier, ‘ze hebben me straks toen ik naar de tuin om groenten ging, weer uitgejouwd!... Die bengels toch!... Ik zal ze... Ze zijn opgevoed als bosuilen. Daar moet een einde aan komen; ik zal er nog een de benen kapot slaan.’

Waarom gevoelde dan Pier zoo'n haat tegen zijn medeburgers! Kwam het dat hij bezitter was van zoveel titels?

Knorremans' zusters hielden herberg.

Daags na de kermis kwamen ‘Nol uit de Koel’ en ‘Jefke Pauw’ 's morgens omstreeks zeven uur, door een heten nadorst gedreven, bij Pier al soezend en waggelend binnen gestrompeld en vroegen ieder een pot bier.

Daar de zusters ten kerke gegaan waren was Pier ‘huisbewaarder’ en moest, ofschoon met tegenzin, zelf de klanten bedienen.

Hij kwam al knorrende met twee pinten voor den dag.

Nol proefde, trok een apengezicht, smeet glas en bier over de witgeschuurde tafel en morde: ‘d'es Klits van gisteren!’

‘Wat,... waat... Klits van gisteren?’ gromde Pier en hij klapte zijn vijf vingers op Nol's tronie; ‘Is m'n bier klits, dan is dit klets!’

‘En dat klats’ schreeuwde Jefke Pauw.

‘En dees moppen ‘klaats’ huilde ‘Nol uit de Koel’ en Pier rolde hals over kop de bezemstelen omhoog de tafel onder, terwijl de twee ander 'm smeerden.

Die gebeurtenis ging 't dorp rond.

Twee gendarmen, 't geweer met 'n koperen knop erop over de schouder en 't kaasmes op den naad der broek, gingen heldhaftig een onderzoek instellen en de zaak kwam eerlang voor den vrederechter.

Deze rechtsgeleerde, 't heilig gelegenheidsgewaad om 't lijf, ondervroeg de plichtigen.

‘Jefke is een ‘gepatenteerde’ zatlap, Mijnheer de ‘Zuus’, sprak Pier, voor 't groene laken met zijn pet spelend. Hij heeft me in m'n eer gekrenkt door te beweren dat ik ‘klitsbier’ verkoop. Dat mocht ik toch van zo 'n mager haan niet laten zeggen.’

‘Bedaar, Knorremans, gij zijt hier niet achter de schenkbank’ sprak de statige rechter streng.

‘Maar ervoor’ zei iemand onder het nieuwsgierig publiek.

Er werd gelachen en de deurwaarder moest tot stilte vermanen.

Jefke Pauw was aan 't woord. ‘Die oude knorpot, Mijnheer Zuus, heeft de handen naar mij durven uitsteken toen ik hem maar een onnozel woordje zei; dat kon noch mocht ik verdragen en ik heb hem mijn vijf geboden op zijn cijferplaat geplakt dat de groote wijzer op zes-en-dertig sprong’.

‘Ge hadt maar niet moeten beginnen, dugrinsijzer.’

‘Nol uit de Koel’ was beschaamd. Hij zweeg dat hij zweette. Z'n moeder had hem erg bekeven ‘dat was nog nooit in de familie voorgevallen, op het bankske te moeten zitten.’

De rechter vroeg het ‘avies’ van den burgemeester, die naast hem de rol van openbaar ministerie al sluimerend uitoefende.

‘Laat dat zoo maar, Zuus, 't zijn kermis-fratsen.’

En de man der wet was dien dag goed geluimd - gisteren had hij veel wild geschoten - liet het zo, knikte en velde het vonnis over de drie zondaars.

‘Aangezien Pier Knorremans in deze gemeente, en zelfs wijd en zijd bekend is als een kittelachtig en onverdraagzaam mens en hij bijgevolg naar verdiensten behandeld werd;

Aangezien ongetwijfeld, daags na 'n kermis veel klits- en kletsbier in alle herbergen van 't dorp te koelen staat;

Aangezien Arnold en Jozef 's morgens rustige burgers zijn;

Aangezien dit; aangezien dat.... Spreek ik allen vrij.

Maar past op, dat gij hier niet meer verschijnt, want dan zal ik u door de gevangenisdeur duwen!’

Zij kwamen er goedkoop van af; doch bij Pier was dit ‘goed afkomen’ slechts schijnbaar, want door dit voorval werd en bleef hij gedoopt met lieve naampjes.

Dit zou hem 't hart breken en een nagel voor zijn doodskist worden.

Sindsdien maakten de onschuldige woordjes ‘klits en klets’ een bloedschokkenden indruk op hem; onophoudelik kraaiden z' in zijn ooren en dat martelend kraaien vervolgde hem overal!

Kwaadwillende wezens, die dat wisten - en allemaal wisten ze het - herinnerden hem zijn ‘klits bier’ riepen hem

achterna met de tergende bijnamen van ‘klits, klets’ en maakten van zijn korten voornaam ‘Pier’ 't ratelende: ‘Pirrr, Pirrrr.’ En zoo kwam het dat Pier onmogelik met iemand gemoedelik kon leven,

Gooide een voerman een te harden ‘klits, klets’ uit zijn zweep, Pier vond terstond dat die boerenkinkel hem een deel zijner toenamen naar het hoofd slingerde en dan was 't kermis.

Het klein gespuis was er vooral op uit Pier te ‘judassen.’ Dat kwam na school voor Pier zijn woning al klitsende en kletsende doorgestoeid en dan begon een leventje.

Pier schoot de sarrende en vluchtende bengels achterna; doch dit volkje bewoog zich op sneller benen.

Die van 't college onderscheidden zich vooral in dit torten en plagen; die waren ‘haantje vooraantje’ in kluchtige tooneeltjes die elk jaar in 't begin van Oktober op de bewuste vesting afgespeeld werden.

De groentjes, die het inzicht hadden vaders broeken op de beïnkte banken van 't college te verslijten, werden plechtig den dag zelf hunner intrede voorbij Knorremans woning geleid.

‘Jaag die mussen daar eens weg’ riep dan heimelik bij gepasten stond een oude of een versaangekomen makker.

‘Pirr! Pirrr! Pirrrrr!’ klonk het schril door de geelgebladerde bomen der eenzame vesting.

Gelijk een spin, die wild toeschiet op een armzalig vliegje, zo even in haar net verward, sprong Knorremans uit zijn schuilplaats, zwaaiende met al wat hij in handen kreeg: riek, gaffel, pook, bezem; en daarmede kreeg de eerste de beste - 't was altijd een nieuwe - hete plekken geslagen op zijn krimpend lichaam.

De bewaker van het College moest dit geschil slechten, maar dan volgde een schandalige kibbelpartij die gans de buurte bijeen tromde.

Pier hield voet bij stuk en overlaadde iedereen met hoogen langdravende dreigementen en verbeelde stokslagen.

De verbaasde ‘surveillant’ - meestal een pas gebakken - dacht een dwaze voor te hebben en trachtte dan Knorremans te bedaren - of tegenover een kwaadgeestig man te staan en dan sprak hij van ‘ongehoorde feiten’ van ‘onbeschoft mens’ van ‘wet en recht’ hetgeen Pier nog meer deed huilen en sneller zwaaien; en de snaken, die het vuurtje hadden aangestoken, joegen nog altijd - in 't geniep lachende - troepen halstarrige vogels uit de goud-bruine bomen-kruinen. Eindelik moesten de zusters, Trien en Floor hun verstoorden broeder het huis binnentronen.

Tot zelfs in zijn eigen huis, in de herberg zijner eerbiedwaardige zusters, waar hij 's avonds een aarden pijpje van plaatselik maaksel doórrookte, kwam de boosheid der mensen hem tergen.

Rikske en Jentje spraken eens over weer en wind bij Pier.

‘A propoe’ zei Rikske, die schoenmaker van ambacht was, ‘ik kan van avond lekker smullen. Een fijn soupeetje! Ik heb te mijnent in den tuin tien vogels geschoten en hadden de kinderen op straat niet ‘Pirrr’ geschreeuwd, ik had er een hele boel.’

Pier fronst de wenkbrauwen.

‘Van tuin gesproken’ liet Jentje volgen ‘ik heb dit jaar mooie aardappelen, als knollen.’ Jentje vormt met zijn lange vingers een grote o.

Pier blaast!... knol was nog een dier woorden die hem erg op de zenuwen werkten.

‘De aardappels,’ hernam Rikske ‘zijn duur en de varkens goedkoop. 't Mijne heb ik verkocht, want het was 'n vervelend beest, het ‘knorde’ zonder ophouden.’

Knorremans wiegelde op zijn stoel alsof hem spelden in de benen staken.

Jentje en Rikske dronken hun pint leeg en keerden huiswaarts.

't Was tijd, er had een bloedig gevecht kunnen geleverd worden.

Dergelijke snuisterijen werden vele avonden Pier heimelik thuis gedaan.

Hij zou er van sterven, dageliks kreeg hij 't op de zenuwen; hij werd bleek, vermagerde.

Dikke rimpels vergroofden zijn gelaatstrekken.

't Was blijkbaar, dat een geheime ziekte - zoo geheim als hij zelf - hem in 't lijf zat.

Hij voelde zich mat en slaperig, legde zich te bed hele uren, lange dagen. Werd hij wakker dan knipperden zijn ogen alsof ze het daglicht niet meer verdragen konden.

Soms ontwaakte hij verschrikt... dan dwaalde voor zijn dromenden geest een spook met 'n klitsende en kletsende zweep.

Een koortsige angst greep hem bij de keel, zijn boezem hijgde en zwoegde; hij sprong dan overeind op zijn bed, spitste de oren als een schuw haas en hield zijn adem in.

Toch kwam er niets... Soms smeet hij de lakens weg, balde de vuisten en spande zijn witkwijnende ogen wijd open.

Zijn zusters, aan wie hij zijn dromen vertelde, moesten voor zijn genoegen de vesting opgaan om de schavuiten die ‘mussen’ uit de bomen joegen en paarden ‘klatsoerden’ te achtervolgen en oorvijgen te geven.

Een benauwd zweet parelde op zijn geel voorhoofd....

‘Broer, drink nog 'ns uit het fleske van den doktoor’ zei Trien zacht ‘dat zal u verfrissen, dat zal u goed doen.... toe broer...’

‘Weg... met uw lommel’ antwoordde Pier bars, de ogen weer toenijpend.

Het zou niet lang meer met hem duren en de zusters ontboden een priester bij zijn ziekbed.

De komst van den paster trof hem... Een rekken en een krimpen deed het bed akelig kraken.

Het laatste oogenblik van zijn bestaan rees angstvol voor zijn ogen... zijn borst ging snel op en neer...

Tot het bewustzijn teruggekeerd, legde Pier met snikkende stem de belijdenis af zijner zonden.

De biechtvader sprak hem troostvolle woorden toe, die de zieke maar half scheen te horen. Na een wijl vervolgde de priester: ‘Kwam het er op aan,... zoudt ge ook met moed sterven?’

Geen antwoord!... een doffen zucht... Nog eens herhaalde de herder: ‘Kwam het er op aan?...’

Ditmaal merkte de zuster op: ‘Och, Heer Pastoor, hij hoort het al niet meer.’

Rechtop vloog Pier en snauwde zijne zuster toe: ‘Du ezel, moet ik niet!...’ Roerloos viel hij neder... de veer van Pier's binnenwerk was knak doorgesprongen. Van de plagerij zijner medeburgers was hij voor altoos verlost.

De schrijnwerker kwam den volgenden dag met de doodkist en wilde er Pier zachtjes inleggen.

Doch de hoge rug belette het toemaken, en de man kwaad en ontevreden, gromde: ‘Na zijn dood is Knorremans nog even dwars, nog dezelfde stijfkop.’

JAAK BOONEN.

De Kruisberg.

In het jaar 1641 gaf onze groote Nederlandsche dichter Joost van den Vondel tegelijk met het treurspel ‘Peter en Pauwels’ zijn lierzang ‘de Kruisberg’ in het licht.

Langen tijd was men in twijfel omtrent het ware jaartal van dit overigens zoo bekende gedicht. Van Lennep stelde het in 1624, omdat volgens zijn gevoelen ‘de Kruisberg voor een Katholiek nog niet katholiek genoeg was’. Doch op aanwijzing van Alb.-Thijm kwam hij van zijn onverklaarbare meening terug. Niemand zal er dan ook aan twijfelen of de Kruisberg is van uitmuntend katholiek gehalte: en zelfs met zoo hooge katholieke gevoelens is dit gedicht bezield, dat het, tot beter waardeering er van, niet zonder nut kan zijn, den gemoedstoestand van Vondel bij het dichten dezer verzen meer van nabij te beschouwen.

Lang had Vondels geest zich eenzaam en beklemd gevoeld onder den kouden hemel van het Protestantisme; maar eindelijk na veel strijd en beproeving, toen hij de kostbare ‘perle’ had gevonden, mocht hij met opgetogen gemoed ons zijn geluk schetsen:

> ‘Gelukkig is de man, die uit de wilde zee
> Zooveler dwalingen en jammeren en wee,
> Door alle klippen heen, bij wijle in schuim begraven,
> Van barningen bestulpt, in 't eind de stille haven
> Des godsdienst innezeilt.’

Vondel had den oorsprong van den waren vrede gevonden. Hij was ingegaan in dien schoonen tuin, waar de vrede bloeit, in de heilige Katholieke Kerk. Zijn ontvankelijk gemoed had de zachte genaden opgevangen, die daar nederdauwen, om de goede christenen in hun strijd te verkwikken. Hij was opgetogen geweest van vreugde, dankliederen had hij laten ontvloeien aan zijne ziel, zijn God ter eere, die hem met zooveel liefde had ingeleid in dat oord zijner uitverkorenen. Maar terwijl hij wandelt in dien bloemengaard der Katholieke Kerk en er de zoete geuren inademt, die zijn hart in vervoering brengen, ontwaart zijn oog een uitgelezen plek, waar te midden van stekelige doornen wonderschoone rozen en leliën bloeien, zoo hemelzoet van geur, als hij er nergens zag ooit te voren.

Vondel was gaan nederknielen aan den voet van het kruis, dien doornigen rozestruik; hij had het lijden overwogen van den goddelijken Meester en er een geluk gesmaakt te groot voor zijn verrukte ziel, dan dat het niet moest overvloeien in een heerlijken lierzang, die ons al het goddelijke toont, dat eene ziel kan smaken in de overweging van het lijden des Heeren. Die lierzang, zijn Kruisberg, is de gloedvolle uiting eener ziel in beschouwing; het is een toonbeeld van verhevene mystiek. Afgezien van de ruimere beteekenis, die door katholieken - om niet eens van niet-katholieken en ongeloovigen te spreken - aan dit woord gegeven wordt, verstaat de katholieke godgeleerde onder mystiek in engere beteekenis den toestand, waartoe God somtijds de biddende ziel boven de gewone grenzen van geestelijk kennen en gevoelen verheft en waarin hij haar zelfs bijwijlen tot hoogere beschouwing van het hemelsche opvoert. Nu heeft men naar analogie van deze geestelijke mystiek dienzelfden naam toegepast op letterkundige werken van godsdienstigen aard, behandeld door dichters, die zich daarbij op geheel bijzondere wijze in hun poëtische vlucht hebben

verheven. Niet dat men hier aan een onmiddelijke inwerking Gods te denken heeft, maar, voorgelicht door het geloof, hebben zij door eigen natuurlijke werking van verbeelding en gevoel, zich een wereld geschapen, die eenigszins doet denken aan die, waarin de heiligen, door een bovennatuurlijke en buitengewone genade van God, in hun visioenen zijn opgestegen.

Zulk een mystiek gedicht en wel mystiek in den verhevensten zin is ‘de Kruisberg’. Het is geen dichterlijke bewerking van fraaie gedachten, geen gezochte opeenhooping van schoone beelden zonder samenhang. Neen, hier verheft zich eene ziel ver boven de aarde op de vleugelen der aanschouwing en zingt daar, tronend op de reine luchten van hoogeren dampkring, het lied dat haar wordt ingegeven door het zien zelve. Hier vrage men dan ook niet naar juiste verdeeling of rhetorische opeenvolging van gedachten: eene ziel in beschouwing is geen redeneerende ziel; zij drukt uit wat zij ziet, zij ziet het eene gezicht voortvloeien uit het andere en zoo geeft zij ons een opeenvolgende reeks van hemelsche zieningen, telkens hooger stijgend, telkens dieper wegzinkend in het heerlijke lichtgezicht. - Doch volgen wij onzen dichter naar de plaats zijner geestvervoering: Het is op den berg van Calvarië. Daar zien wij den Godmensch, den schoonsten der menschenkinderen, op het oogenblik zelve dat zijn afgepijnigd lichaam stervend hangt aan het kruis. Na de wreede geeseling en pijnlijke doornenkroning is hij geheel met bloed bedekt. Handen en voeten zijn met nagelen doorboord. Is het wonder, dat een dichterlijke geest, bij het aanschouwen van dit roode bloed, bij het zien van Jezus' zachtmoedige liefde, als van zelf zich het beeld vormt van de liefelijke roos? En dat verbleekte gelaat gelijkt het niet een blanke lelie vol aantrekkelijke schoonheid?

Bij dat rozekleurig bloed en lelierein gelaat gevoelt de

dichter zich dan ook opgevoerd in zijn heerlijk droomgezicht. Zonder ophouden ziet hij de rozen en leliën bloeien en groeien, telkens ziet hij ze in schoonere gedaanten en kleuren, telkens bieden zij hem stof tot schoonere beeldspraak.

Want gelijk in een droom verschillende gedachten en beelden voor onzen geest ineenvloeien en als één geheel te voorschijn treden, zoo vloeien ook in de lyrische aanschouwing des dichters de beelden der rozen en leliën ineen en vertoonen zich aan hem in telkens nieuwe schakeering. - Een korte omschrijving van het gedicht zal er het bewijs van leveren:

Schoon, zoo klinkt het ons toe, schoon zijn de rozen, die bloeien op de bekoorlijke bergen van Griekenland - maar zij zijn toch niet de schoonste dezer aarde. O neen! op den berg van Golgotha, op dien kouden, steenachtigen grond groeien andere rozen, met zoeter geur en meer bekoorlijkheid dan de edelste rozen der wereld. Daar, op dien berg van het heilig kruis, uit de wreedgeslagen wonden van Jezus' hoofd, o, daar vormt zich een schooner krans van rozen, dan kan worden samengebonden uit de zachtste rozeknoppen. Het heilig bloed, dat door de ruwe doornenkroon opbruist, is als een teedere roos, die door de distelen haar zachte bladeren schiet en den geheelen omtrek met zoeten geur vervult. En door de doornenkroon zelve wordt de glans, de luister van het goddelijk aanschijn beschaduwd en getemperd, zoodat we met vrijen blik mogen opzien naar dit heerlijk schouwspel. Ziet eens hoe schoon die fonkelende druppelen zijn, wanneer ze daar parelen op de doornen, schitterend als robijnen aan een koningskroon:

> ‘De rozedruppels strekken schoon'
> Robijnen aan de doornenkroon.’

Maar de blanke leliebloem, het aanbiddelijk gelaat des Heeren, wordt overplast door dien regen van rozen, door

dat voortgutsende bloed. En toch, uit dat gelaat is het, dat de zon haar licht ontvangt, de zon, die thans begint te beven in hare assen en verduistert en schijnt te bezwijmen en te sterven, omdat haar lichtbron is uitgedoofd, het aanschijn van Christus verbleekt, die bloeiende lelie verwelkt.

Gelijk de lelie echter bij haar sterven de lucht nog met zoete geuren vult, die de harten der menschen verkwikken, zoo stort ook Jezus, de stervende leliebloem, nu hij het moede, afgetobde hoofd laat hangen, met zijn laatsten ademtocht den zoeten geur van het zoenbloed uit: Hemel en aarde zijn vervuld van de oneindige verdiensten des kruisdoods.

O, daar komen zij reeds toegestroomd, de vrome vrouwen met Maria Magdalena en de vrienden van Jezus met den heiligen Joannes, zoodra het verduisterde zonlicht weer neerstraalt over de nog bevende aarde. En na hen komen nog talloozen elken morgen bij Jezus nederknielen in gebed en overweging van zijn heilig lijden:

> ‘De christenbijen met verlangen
> Zich spoeden naar dien rozegaard,
> Zoo ras het licht de lucht verklaart.’

Zij vliegen toe, die christenbijen, uitgelokt door den geurigen rozengaard des kruises. Zij zwermen om Jezus, de bloem des levens, schooner dan de ontluikende lenteknop en om de bebloede rozewangen des goddelijken Meesters; en de zoetste vertroostingen vloeien hun toe uit het lijden en de smarten en de pijnen van den Verlosser. Zelfs de gal waarmede hij werd gelaafd en de alsem, en de bitterheid van het doornenbosch wordt hun een zoete honig.

Is het wonder dat het ook den aartsengelen een wellust is daar te vertoeven, dat ook zij op hun snelle vleugelen nederschieten, bekoord door dat leliewit van het verbleekte aanschijn des Gekruisten en door den rozenblos

uit het stroomende bloed verwekt? Uit dat leliewit en dien rozenblos zullen zij een goddelijke spijs bereiden, een hemelschen wijn persen, zich de bekoorlijkste lekkernijen scheppen, waardoor alleen engelen worden gevoed, de spijs en den drank en de zoetheid van Gods lof, dien zij zullen zingen in den hemel om het lijden van zijn Zoon:

> ‘Uit leliewit en rozenblos
> D'Aartsenglen mann' en nektar kneden,
> En hemelsch suiker en ambroos.’

Neen, hoe dikwijls de frissche lentemorgen ons ook de zachtste en schoonste rozen komt bereiden, nog nooit heeft hij eene roos geteeld, die zoo de afgetobde ziel verkwikt en verfrischt en zoo het schier wanhopige hart versterkt, als de geuren, die nederdauwen van den bloedigen rozelaar des kruises. Die boom des levens is met bloed als met rozen overdekt en bedauwd met de bittere tranen, ontvallen aan de weenende oogen van Jezus, tot troost der treurende, der altijd bedroefde zielen.

En het bloed en het water zijner heilige zijde is voor het dorstige hart een bron van rooden en witten wijn, den wijn der goddelijke liefde, zoo zuiver en zoet al nooit een tong heeft gesmaakt:

> ‘Hier springt voor al die dorstig zijn
> Een bron van roode en witte wijn,
> Zoo lekker als ooit tong kon keuren.’

En de vijf heilige wonden, als zuivere fonteinen vloeien ze immer door, en vormen een vloed van alle heil en zaligheid, waarin de besmeurde ziel mag nederdalen, om zich rein te wasschen van alle schuld.

En de aderen brengen purper voort, waarmede de Koning zijne koninklijke bruid, de heilige Kerk, wil versieren, die bruid, zoolange eeuwen te voren reeds bezongen door Davids psalmen en Salomons Hooglied.

Doch om zoo verheven liederen te zingen, hebben ook zij reeds hunne profetische tongen moeten doopen in deze bron, door lans en nagelen geopend. David heeft in verrukking het oor moeten leenen aan deze ruischende fontein en op dat geluid alleen de goddelijke harp kunnen stemmen, wier klanken nu nog de wereld doortrillen; nergens anders heeft Salomon het bedwelmend zielsgenot kunnen indrinken, dat hem het lied aller liederen, het 'Hooglied' ontlokte:

> 'Toen David stelde luisterscharp,
> Op dat geruisch zijn schelle harp,
> En Salomon zijn hooge klanken.'

O rots, rijker dan de rots, waaruit Mozes slechts water deed opwellen, o bloed en waterrijke rots! O bron, ontsprongen in het hart zelve van Gods zoon, de wijsheid! O geneesmiddel in alle ziekten naar lichaam en ziel! O, geef mij ook een enkelen droppel van dat goddelijk bloed, opdat mijne tong er door bevochtigd worde en niet langer zoo dor en dorstig blijve. Dan zal ik mijn Verlosser leeren danken, terwijl ik nederzit aan de oevers van den gouden stroom zijner heilige wonden. De boom des kruises, zelf bedekt met de vleugelen der Cherubijnen, zal zijn zachte schaduw over mij uitspreiden; Ja, zoo zal ik mijn Verlosser danken. Want daár is het toch, dat het moede, afgetobde hart rust vindt, dat het getroost wordt in al zijne smarten. Daár hebben alle zielen, die zijn heengevlucht uit de wilde woestenij der wereld, hun woontent opgeslagen:

> 'Daar nestlen alle tamme veugelen.'

En de schoonste lofzangen stijgen daar omhoog, die zij bij beurte en als in wedstrijd opzenden naar het paradijs.

In de schaduw van dien kruisboom leert de ziel haar kwade hartstochten en lusten bedwingen, zij laat zich leiden

door de zachte wetten van God, door het gebit en den toom zijner liefde:

> ‘Daar leert de ziel haar lusten teuglen
> Met Gods gebit en rozentoom.’

Daar gaan haar oogen open en zij ziet, dat de wereld slechts ijdelheid is en een bedrieglijke droom. Thans is haar eenige lust geheel op te gaan in het aanschouwen van den Middelaar des nieuwen Verbonds en met de innigste liefde kust zij zijn bleeken rozenmond.

Onder de heilige vrouwen, bij Jezus graf bijeengekomen, kon men ook Magdalena zien, die weende en treurde en zocht naar haar beminden Meester. Balsem droeg zij in hare handen, tranen welden in hare oogen, gebeden fluisterden hare lippen en zij zocht God met een vast betrouwen, dat in dien duisteren nacht straalde als een vuurbaak.

Tot zoover de paraphrase van dit overschoone gedicht.

O! spreek ze nog eens uit, zou ik u met C.R. de Klerk willen toeroepen, deze heerlijke verzen en zeg eens, of ze niet zijn ‘de zienersvreugde van een, die is opgenomen in den derden hemel van het paradijs der scouwingh en die de taal der aarde tot zich wenkt, opdat zij zegge, als een naïef kind, de jubelende bedwelming van al die witte heerheid.’

H.K.

Naar 't kasteel geweest!

Moeder zat nevens 't venster en zette 'nen lap in Jefkens schoolbroek, terwijl ze grommelend dreigde Jefken peers en blauw te slaan, den eersten keer dat hij nog op 'nen boom klom. Aan 't uitgedoofde haardvuur zat Mieken, met klein Anneken op haren schoot. Nevens haar, op moeders melkblok, zat Tisteken, en teekende met een houtskool 'nen soldaat op de wetplank, en Dorken was in de assche onder den koeiketel aan 't blazen, of er nog vuur was om patatten te bakken.

De deur gaat open, en vader, in zijn besten kiel, en Jefken, in zijn zondagsch grijs kostuum treden binnen; vader met kalmen stap, Jefken met een wip onder vaders arm door, recht naar 't viertal bij den koeiketel.

- 'Jef, zegt vader kwaad weg, doe eerst de deur toe, en zij zoo dwaas niet!' - 'Jef, zegt moeder even kwaad, had ik geweten dat uw broek weeral zoo kapot was, ge zoudt niet meegegaan zijn.'

- ''t Is nogal goed dat ge 't niet gezien hebt, denkt Jef stil, en luidop erbij - want dan had ik geenen borrel...'

- 'Jef, is 't nu gedaan met uw lawijt?' riep vader.

Jef hoorde genoeg dat moeder niets mocht weten van de borrels bij Teunis, en hij ging dan maar stil bij Mieken zitten.

- 'Menheer was zeker weeral blij dat hij de landhuur kreeg?' vroeg moeder wijl ze 'nen draad overbeet.

- ‘Da 's aan hem niet te zien, - zoo 'n honderd frank meer of minder,’ - antwoordde vader wijl hij zijn rekschoenen uittrok en zijn klompen aanstak.

- ‘.... en vader, zoo vertelde Jefken nevens den koeiketel, bleef toen bij dien kaalkop in die schoone kamer zitten, en ze klapten over een papier, dat vader in de hand hield en van betalen, en ik keek naar 't geen er in de kamer zoo al te zien was. Opeens zei de kletskop: ‘Ga gij maar eens in den hof kijken, m'ne jongen - Antoon, wijs hem den weg eens’ - Antoon was een andere menheer die in 'nen hoek van de kamer zat te schrijven, en die liet mij dan in den hof 'lijk de kletskop...’

- ‘Jef, durft ge menheer nog éénen keer kletskop noemen, dan sla 'k u om d'ooren,’ - dreigde vader.

Jef zweeg eenige stonden. Vader ging voort met spreken over de betaling, en dat menheer ‘zoo 'ne goeie vent was’ en dat ze ‘toch niet te veel betaalden...’

- 'k Heb het anders goed gezien, zulle Mieken, zei Jef, hij was zoo kaal als een klomp boter en hij had 'nen neus bekans gelijk ons peperbus. Maar dat is daar 'nen hof, Mieken, 'k heb er nog van m'n leven geen grooteren gezien! Allemaal boomen en appelen en peren! Oeioeioei! wel honderdduizend - (Dorken meende dat Jef vloekte en zei: hou!) En daar liep een fijn gegritseld pad met 'nen draai door den hof, daar ging ik over en loerde zoo al eens of er nergens 'n vermaaide appel lag om hem dan mee naar huis te brengen. En weet ge wat ik toen zag? Wel, 'nen grooten kuil, zeker wel honderd keeren zoo groot als onze mestput, en daar zwommen groote witte vogels in, precies of z'er vast op lagen. Ik raapte 'nen kei op om er eens naar te gooien, of ze dan zouden opvliegen, en ik draaide al met m'n arm - ‘Wüüst!...’ kwam er toen iemand; ik verschoot, liet m'n kei vallen en keek gansch verbluft naar een meisken dat daar op eene bank zat, en zoo mager en lang was als 'n boonstaak.

- ‘'k Geloof dat ge weeral aan de borrels gezeten hebt, zei moeder opeens tot vader, 'k riek het aan...’

- ‘Jef, riep vader, zijt ge niet beschaamd de juffrouw van 't kasteel 'nen boonstaak te noemen. Zoo 'k u nog hoor!’

- ‘Kom, Mieken, zei Jefken, dan zullen we maar buiten gaan zitten.’

Mieken, met Anneken op den arm, Tisteken met zijn wetplank, Dorken met zijn halfgebakken patatten, volgden Jefken, en zij zetten zich neer in 't gras onder een perenboom.

- ‘En was dat de juffrouw van 't kasteel?’ vroeg Mieken.

- ‘Ja, ging Jefken voort, en zij had nog schooner kleeren aan dan ons moeder heur beste. 't Was zij die wüüst gezeid had, en omdat ik daar toen zoo verschrokken stond te kijken, zei ze met 'nen lach: ‘Kom maar eens naar hier, baasken. Wie zijt gij en hoe komt ge in den hof?’

- ‘Onze vader zit daarbinnen met... 'nen kletskop, meende ik te zeggen, maar ik zei, met 'nen menheer, en hij brengt veel geld!’

- ‘Ha zoo, zei ze toen, ge zijt het zoontje van pachter Lauwers! Wel! wel! En hoe is 't met moeder?’ - Ik antwoordde dat ons moeder ons Dorken 'n lap had gegeven omdat hij ons Annekens melk had uitgedronken en dat ze m'n werkedaagsche broek aan 't maken was.

- ‘En zeg me nu eens, manneken, wat ge met dien steen daar juist van zin waart?’ - vroeg ze.

- ‘'k Meende eens te zien hoe wijd ik kost gooien, juffrouw, zei ik, want vader had gezegd da 'k moest beleefd zijn; - maar me docht dat ze 't niet geloofde, want ze lachte er mêe, en toen kwam ze zoo’ - en Jefken streelde met zijn hand over Miekens wang - ‘ge zijt een aardig baasken, zei z' er bij.’

Tisteken deed bij Dorken ook eens 'lijk de juffrouw bij Jefken had gedaan, en hij gaf Dorken vier of vijf zwarte

vegen over zijn wang, daar zijn handen heel en al de kleur hadden van de houtskool.

- ‘En die juffrouw, Mieken, weet ge hoe heur haar was? 't Is juist 'lijk dat van onzen kater...’

- ‘Ros?’ vroeg Mieken.

- ‘Ja, ros, zoo ros is 't, en als ze heur oogen ronddraaide...’

- ‘En kreegt ge niets van die juffrouw?’ vroeg Dorken wien 't verhaal nog al lang scheen.

- ‘Ja, 'k heb wel drij roô appels gekregen; zie maar eens! - Maar Door, wat hebt ge daar jongen? - wat hebt ge daar in uwe hand? - Laat eens rap zien!’ - Jefken stond recht met een der drij appels in de hand. Dorken had snel zijne gesloten hand diep in zijnen broekzak gesteken - ‘'t Is maar 'ne soldatenknop’ - piepte hij met bevende stem.

- ‘Ja, ja, 'ne soldatenknop, ik zie het wel; maar dat is de mijne, zulle, jongen! Dien heeft ons moeder uit m'n werkedaagsche broek gehaald. Maar dat wil niet zeggen dat gij dien krijgt. Hier geven of ge krijgt niets van m'n appels?’

- ‘Krijg 'k 'nen heelen als ik hem teruggeef?’ vroeg Door.

- ‘Wat! 'nen heelen? - Twee keeren bijten zoo hard ge kunt! - Ons Mieken eerst.’ - Mieken beet in den appel, dien Jef voor alle zekerheid in de hand hield, dat het sap haar langs de kin liep, dan Tisteken, dan Dorken, die twee keeren bijten mocht. Jef at de rest op.

- ‘Alleêe, Door, jongen, geef me m'nen knop.’

- ‘Neêe..,n’ schreeuwde Doorken, en ging met zijn heel lijfken op zijn gesloten hand liggen. Jef zat er al gauw boven op. Tisteken hielp hem omdat hij nog twee appels had, en zijn vuile handen gaven Jefs grijs kostuum langs alle kanten zwarte vlekken. Dorken huilde zoo hard dat Anneken ook begon te schreeuwen.

- ‘Ons moeder! ons moeder!’ riep Mieken opeens.

Lap! lap! lap! - dat 't klonk. Moeder sloeg de vechters om de ooren dat ze jankend uiteenvlogen; ze hield Jefken met zijnen kraag. - ‘Zie nu toch eens aan! en dat z'n beste kostuum! Zoo 'n sloeber van 'ne jongen! Arrêh! Arrêh! Arrêh!’ - En bij iederen Arrêh! kreeg Jefken 'n oorveeg.

Een kwartierken later. Vader was op het veld aan 't werken. In de huiskamer brandde 't vuur onder 't middageten. De kelderkamerdeur stond met eene spleet open, en op eene kist zat Jef, in zijn gelapte schoolbroek, te huilen, niet omdat het nog zeer deed, maar omdat hij zijn twee appels kwijt was, en den soldatenknop. Aan 't vuur teekende Tisteken 'nen anderen soldaat op de wetplank, en Dorken bakte patatten onder de assche. Moeder was aan 't boteren en dacht aan de betaalde landhuur. Mieken wiegde klein Anneken en met een schalkschen blik naar Jef kijkend zong ze:

Do! do! kinneke do,
As Jefken nie' zal zwijgen,
Zal hij geen pappeken krijgen!...

ERNEST CLAES.

Amsterdam.

Aan G. BREITNER.

Mijn stad, mijn stad! mijn moodie rijke stad!
Ik zie uw grachten langs de boomen wuiven
In 't voorjaar met hun lente-groene kuiven,
Zoo als ze wiegen boven 't waterpad.

Ik zie uw bruggen, welvend over 't nat,
Beneden wèer in spiegelschaûw gebogen,
Uw hooge huizen door de meeuw bevlogen,
Uw teere torens in de lucht gevat.

Ik heb u lief! mijn oogen, die beminnen
Uw fiere schoonheid en uw feestgepraal
Van rijke kleuren, en een koningstaal
Uit dichterwoorden wou ik wel verzinnen
En staan gaan in een gouden zonnestraal,
Om U te loven duizend-duizend maal!

H. EDENS.

Klokken-spel.

Trippelvoetjes dansen hoog van het carillon
Over 't oude stadje in de mid-zomerzon.
Ze glijden langs den toren, ze draven over 't dak,
Tuimelen vlug naar beneden, wippen van tak tot tak;
Klimmen dan weer op de huizen, zwieren langs roode steen,
Duiklen de ramen binnen en vluchten verschrikt weer heen.
Dan gaat het holderdebolder voort door de nauwe steeg,
't Jaagt door de breede hoofdstraat, 't is er zoo groot en leeg;
Tot ze vermoeid van 't ravotten zich spreiden over de zee,
En ver, ver naar vreemde diepten voeren de golven ze mee.
Ginds op den bodem klinkt dan 't lied der Zilvervloot
En menig dappre zeeheld glimlacht er in den dood.
Dat doen de oude klanken, hoog van het carillon
Trippend in 't oude stadje in de mid-zomerzon.

H. EDENS.

Te Munster.

I.
Mijn kwartier.

In de sakristij van Sint-Lambertuskerk had ik aan een onderpastoor gevraagd of hij mij geen burgershuis wist waar ik voor drie weken zou kunnen een kamer huren. Hij had den kop opgericht, een oogenblik met gefronste wenkbrauwen voor zich gestaard en dan langzaam neen geschud. Toen wendde hij zich tot Kahlmann, den koster.

‘Koster, weet gij van niets?’ en hij herhaalde mijn vraag. De koster wist ook niets zeker maar vroeg mij waar ik van nacht gelogeerd had.

Ik zei: ‘Bij Menneman, in 't Munstersch hof.’

‘Wel, zei hij, ik zal u te tien uren komen roepen en dan gaan we op zoek.’

Ik ging terug naar 't Munstersch hof en bestelde mijn ontbijt. In de gelagzaal was het zoo koud als buiten en het zag er onbehagelijk uit: de stoelen zaten met hun pikkels omhoog op de tafels als wouden ze op hun beurt karnaval vieren - 't was immers Asschewoendag vandaag - en over den vuilen vloer hadden de meiden al water gegoten en het vocht stond daar nu beweegloos in zwarte, drassige plassen. Men leidde mij in een hooge, schemerige zijkamer waar in een groote kachel een stil vuur brandde. Ik was daar moederziel alleen. Te midden stond er op stevige pooten een zware eiken tafel; tegen den wand een diepe kanapee waarvan de groenachtige overtrek half versleten was; rondom tegen de

muren hingen kleurlooze prenten in oude, kunstelooze lijsten. Een daarvan bevatte de bekende teekening van Steinle: Wer das Glück hat, führt die Braut heim.

Toen ik met mijn ontbijt klaar was, wandelde ik met de handen op den rug een tijd lang over den planken bodem weg en weer, snuffelde nog wat in een hoop dagbladen en weekschriften die daar ergens lagen, betaalde dan aan de eerste kellnerin de beste mijn gelag, trok mijn overjas aan, zette mijn hoed op en ging in de breede koetspoort koster Kahlmann afwachten.

Ik had daar nog tijd genoeg om naar het gekleurde wapen der stad Munster te kijken dat boven mij in een gewitten gewelfboog gemetseld was, om mijn beschouwingen te maken over dit ouderwetsch, eenigszins verweerd gasthof, dat wellicht vóór een eeuw het middelpunt mocht geweest zijn van druk verkeer maar nu vrij verlaten scheen - en ook tijd om koude te krijgen.

Eindelijk kwam Kahlmann. Ik stak mijn regenscherm open, want er viel gesmolten sneeuw uit de droevig-grijze lucht, en trad met hem op straat.

Kahlmann was een kort, lijvig man die zijn beenen wat uiteenscharrelde en een weinig gebogen ging. Uit zijn glad geschoren gezicht straalden een paar grijze, vriendelijke oogen van onder lange, bleeke wimpers. Zijn haren stonden dun en waren rosachtig. Hij droeg een zwarte broek, zwarten jas en zwarten bollen hoed. Alleman kende hem en groette hem van verre met 'nen knik en een vriendelijken ‘Morjen.’ Kahlmann kende ook groot en klein op straat en in de huizen. Alle tien stappen trok hij een deur open en vroeg gemoedelijk aan den baas of bazin die te voorschijn kwam: ‘Hoe gaat het met het Geschäft?’ - hij sprak de *sch* op zijn vlaamsch uit - en zonder een antwoord af te wachten: ‘Hebt gij soms geen Zimmerchen vrij voor 'nen geestelijken heer?’ en dan wees hij op mij. En als ze van

neen zeiden dan antwoordde hij ‘Schade!’ draaide op zijn hielen en met een ‘Atjüs’ was hij weer buiten en aan een ander deur. Ondertusschen praatte hij maar altijd door tegen mij. Hij vertelde me dat hij een kozijn had die bisschop was en een anderen kozijn te Rome; dat hij de week te voren Prins Eitel Friedrich, die te Bonn studeerde, rond de Lambertikerk geleid had en hem alles gewezen en uitgelegd; dat ik waarschijnlijk wel gelezen had dat de prins naar Munster overgekomen was ter gelegenheid van het bal dat de Westfaalsche adel met den karnaval jaarlijks gaf; dat ik volstrekt zijn pastoor eens moest bezoeken die zoo'n braaf, goed man was; dat...

Op dit oogenblik landden we aan op de eerste verdieping van nummer 184 in de Hörsterstrasse en klopten bij Frau Tippel.

Ah! eindelijk! die had kamers... We traden een minuut binnen in een lang, smal vertrek waar een oud man met witten baard in een zetel achter een warme kookkachel zat.

‘Grosspapa! ge stemt toch toe?’ vroeg Frau Tippel. Grosspapa knikte en Frau Tippel toonde ons drie kamers: tenden een donkeren gang een kleinen salon die tot proppens gevuld was met tafels en kasten en stoelen en zetels, en waar er noch op de meubels noch aan de wanden een voetbreed plaats was waar niet allerhande ‘Schmucksachen’ stonden of hingen - meest toch portretten; links van den salon een slaapkamerken dat niet meer slikken kon dan de twee bedden, de kleerkast en de waschtafel die zoo dicht mogelijk bijeengeschoven stonden en dat schaarsch verlicht was door een enkel venster dat uitgaf op een eng steegsken en een hoogen groen-geokerden gevel waar ik met de hand aan kon; rechts was er een derde kamer, netjes bemeubeld: malsche kanapee, een tafel waarop enkel een paar boeken en een bronzen lamp op een vierkanten rooden lap, een hooge kachel in een hoek en twee vensters langs de straat.

- ‘Dit is de studeerkamer; hier heeft Dr Linnenbrink verleden jaar ook drie maand gestudeerd,’ zei Frau Tippel.

- ‘En de prijs?’ vroeg Kahlmann.

Frau Tippel vouwde de handen op de borst, hief de oogen ten hemel als een Mater Dolorosa, en klaagde met een diepen zucht dat ze zelf zoo 'n dure huishuur betaalde en dat ik voor geen volle maand kwam...

- ‘Nu, vrouwken, bepaal een prijs’ onderbrak Kahlmann.

- ‘25 mark,’ zei ze.

- ‘De koop is gesloten,’ zei ik, ‘ik ga seffens naar de statie om mijn reiszak.’

Kahlmann ging met mij al pratend terug tot aan de Lambertikerk: daar was een standplaats van den elektrieken tram.

- ‘Dat noemt men hier den ‘katholischen Bahnhof,’ zei Kahlmann en hij wees op de talrijke spoorstaven die daar malkaar kruisten. Er was nog geen wagen te zien. De koster deed mij de schoonheden bewonderen van zijn kerk en toonde mij aan de westzijde van den toren - die er uitzag als een clownshoed uit steenen traliewerk - de plaats waar eens de lijken van Jan van Leyden en twee andere wederdoopers in een ijzeren kevie ten toon gehangen hadden.

De elektrieke tram kwam rinkelend aangezoefd, met den schuins opgerichten staart langs de dikke metalen draden glijdend. ‘Kahlmann heeft toch drinkgeld verdiend,’ dacht ik en haalde mijn geldbeugel uit den broekzak. Maar het verontwaardigd gezicht dat die man toen opzette, is niet te beschrijven. ‘Als ge hem niet wegsteekt, loop ik weg,’ zei hij, en hij was werkelijk al drie stappen ver. Ik durfde niet aandringen, uit vrees dien kozijn van een bisschop, dien koster die, zooals ik later vernam, bijna almachtig over kerk en gebuurte heerschte, te krenken. Ik dankte van harte, hij hield zich even hartelijk ten dienste, ik gaf hem de hand en steeg in den tram.

Zoo woonde ik dan in bij Frau Tippel en kon het leven zijn regelmatigen gang gaan.

Overdag was Frau Tippel weinig te zien. 's Morgens ontstak ze de kachel in mijn ‘studeerkamer’, dan zette ze op een schenkbord mijn ontbijt gereed: een paar Butterbrödchen met gesuikerden koffie, ging naar de mis in de Martinikerk dichtbij en vertoonde zich niet meer.

Maar van een uur of tien af kwam Grosspapa binnen. Dan had hij al een mis bijgewoond in de domkerk, een mis bijna uitsluitend gehoord door eenige oudjes die, links en rechts in de banken verstrooid, sedert jaren hun vaste plaats hadden en die bij het uitgaan telkens wisten te zeggen welke van de ‘habitués’ er ‘geschwänzt’ had.

‘Morjen!’ zei Grosspapa wanneer hij binnentrad, en dan was zijn eerste werk naar het venster gaan: hij wreef met zijn grooten, rooden neusdoek een klare plek in de bedampte ruit, keek naar den haan op Martinikerk, liet zijn blikken onderzoekend over den hemel zwerven en voorspelde het weer dat het overdag zou worden, Daarna liet hij zich vlak voor de stoof in zijn malsch gevoederden schommelstoel vallen en paste 't vuur op: dat was zijn taak.

Grosspapa moest in zijn tijd een man geweest zijn als een boom, een Kristoffel zooals er in de domkerk een tegen 'nen pilaar stond. Doch zijn baard was voller en langer dan die van Kristoffel. Nu echter was hij spierwit, evenals het netjes met een streep gekamd haar. Het langwerpig, rood gezicht lag in rimpels. Het bovenlijf boog lichtjes voorover.

Zoolang ik vlijtig in mijn papieren zat te snuisteren was hij muisstil. Nu eens lag hij achterover geleund, met de oogen toe, en wiegde zachtjes - als een zwaar eksternest in een dunnen populiertop; dan bukte hij zich diep, steunde zijn hoofd op zijn handen en rustte met de ellebogen op de knieën; van tijd tot tijd richtte hij zich op om met den koterhaak in de kachel te roefelen of om kolen te scheppen en dan krochte hij alsof hij een berg verzette.

Maar zoodra hij bemerkte dat ik mijn boek toegedaan had of de pen neergelegd en mij ruggelings in een hoek van den kanapee liet zinken, keerde hij zijn rood gezicht naar mij toe en begon te praten. Als hij het dan precies dien dag wat lastiger had op de borst of zijn jicht aan zijn gewrichten knaagde, dan kloeg hij steen en been en zuchtte ijselijk. ‘Mijn taak is volbracht,’ zei hij, ‘ik ben 85 jaar oud, al mijn kinderen zijn bij den Heer of deftig getrouwd en de wereld kan mij niets meer geven.’ Maar als hij wat minder bevangen was en zijn plaag voor een poos verdwenen, dan kon hij opstaan en met flinken tred in de kamer over en weer wandelen of zich voor mijn tafel plaatsen en zoodanig opgewonden spreken dat hij zich naar mij toe boog als wou hij het mij vlak in 't gezicht zeggen en met zijn harde kneukels geweldig op een stapel boeken trommelde.

Grosspapa had eigenlijk fransch bloed in de aderen. Zijn vader had onder Napoleon gediend maar had zijn kinderen toch geen fransch geleerd, iets wat Grosspapa betreurde. Tot vóór dertien jaar was Grosspapa koninklijk ‘Hegemeister’ geweest in de omstreken van Saarbrücken. Daar had hij aan een kruisstraat te midden van een uitgestrekt woud een schoon boschwachtersgedoe bewoond. Toen hij te oud werd voor zijn dienst, kreeg hij pensioen en kwam naar Munster. Daar nam hij zijn intrek bij een uitgetrouwde dochter die juist weduw geworden was, namelijk bij de eigenste Frau Tippel die mij nu herbergde. Ze had haar huis en het witgoed-Geschäft overgelaten aan haar zoon en de eerste verdieping gehuurd in de Hörsterstrasse, n° 184.

Maar - zooals dat gaat als men oude boomen verplant - Grosspapa kon geen wortels schieten in de ‘rote Erde’ en bleef met zijn innigste vezels aan de eiken en beuken hangen onder wier groene, zingende kruinen hij zijn beste dagen verleefd had. Weinig was er hier in Munster naar zijn zin. Hij kon knorren op de geestelijken die zoo duur zijn met hun diensten en gedurig komen bedelen voor hun

kerken - tot zijn eer weze gezegd dat hij altijd gaf; - hij kon met zijn armen in de lucht schermutselen als hij op het ‘blauwbloed’ te spreken kwam dat rondom in het Munsterland te midden van zijn bezittingen op omboschte kasteelen woont, en van daar uit almachtig over de pachters heerscht. ‘Van tijd tot tijd zet er zich zoo'n ‘verrückter Kerl’ van baron geheel alleen met een grooten jachthond in zijn karos; op den bok van achter aan de kast, zit een koetsier met knoppen als ‘westfälische Moppen’ en drijft met zijn eindelooze zweep de vier schuimende peerden aan zoodat het geheele getrek als een wilde jacht door de smalle straten van de stad komt gestormd en alles kapot- en omverrijdt.’ 't Zwaarst van al echter bezondigde zich in zijn oogen het Munstersch vrouwvolk; als hij dáár tegen uitschoot, dan werd het ‘grossartig’: dan spuwde hij vuur en vlam, dan werden mijn Wallenstein en Frans Essink en Drüke-Möhne zonder eerbied voor rang of geslacht bekneukeld en gekneed als deeg in een bakkerstrog. ‘Weet ge wel dat er hier in Munster bijna niemand trouwt?’ zei hij; ‘over tijd scheelde het geen haar of de gemeenteraad legde een belasting op de oude vrijsters en jonkmans en hadden de jonkmans zich niet zoo hevig verzet, het was er van gekomen. En waarom trouwt men niet? Omdat het vrouwvolk van Munster geen roode duit weerd is: dat aapt den adel na, dat kan schilderen, dat kan klavier-spelen, maar koken en een huishouden beredderen dat kan het niet, daarvoor trekt het den neus op... Als ge dat goedje wilt zien, haal dan eens vóór den noen 'nen draai langs den ‘Prinzipalmarkt’: daar wandelen die schoone meiskens arm aan arm onder den ‘Boog’ en blijven staan voor de kleerwinkels en lonken naar de heeren studenten of knikken op de officiers... of ga eens tegen een uur of vier in 't eerste koffiehuis 't beste: daar zitten de juffers en madammen rond een tafel koffie te slurpen en ‘Delikatessen’ te eten en tusschenin fluisteren ze elkaar al de liefde-

en huisgeheimen in de ooren die ze sedert acht dagen opgevangen hebben... en dat noemen die wijven ‘kransje’ houden...’

‘Trouwen hier dan werkelijk zoo weinig menschen?’ vroeg ik aan Grosspapa toen mij docht dat hij uitgebruist was.

‘Bijkans geen,’ antwoordde hij, ‘al wie een vrouw kan missen, trouwt niet, en wie er volstrekt een van doen heeft voor zijn Geschäft, die gaat er een zoeken drie uren van hier, in 't hartje van den buiten - zooals de boekbinder gedaan heeft die hier beneden woont...’ ‘Ja, ging hij op spijtigen toon voort, het arm volk, dat trouwt van eer het de kinderschoenen ontgroeid is, en dan moet de man soldaat worden of hij wint niet genoeg en heel de boel komt leven op de kosten van den Vincenz-Verein...’

Welsprekendst van al was de oude bij valavond, als de duisternis zoo langzaam in de kamer sloop, zich zwijgend in hoeken en kanten legerde, zich vastnestelde in de plooien der lange gordijnen en, als binnen alles gebusseld lag in ongrijpelijke doeken, bij het weer-buiten-kruipen de vensters besluierde en de omtrekken van de straat en van den Martinitoren allengskens vervaagde in een roerlooze doezeling. Dan kon hij de beenen uitstrekken en daar liggen in zijn zetel, behagelijk en stil, en met de ziel terugduiken in de verre, klare diepten van zijn verleden, en een of ander stuk oud-leven ophalen, meer om het zelf met teedere hand te kozen en te dreelen dan om het mij te laten bezien. Het was alsof er een goede geest onzichtbaar in de kamer zweefde en vertrouwelijk vertelde van goede, lang-vervlogen tijden. Want ik zag Grosspapa bijna niet: hij was maar een groote, donkere vlek in de deemstere kamer; alleen zijn gepantoffelde voeten en zijn magere knoesels teekenden onduidelijke lijnen in den rooden lichtkring dien de kachelgloed door een spleet op den vloer wierp. Liefst verwijlden dan zijn herinneringen bij

zijn sinds lang gestorven echtgenoote. Sprak hij daarvan, dan ging er een weeker trilling door zijn stem. Elf jaren lang had ze geworsteld tegen de zenuwkoorts. Dag voor dag had hij gezien hoe die vreeselijke ziekte een voor een al heur ledematen aangreep en bemeesterde tot er op den duur van haar niets meer overbleef dan een zwak, ellendig schepsel dat schudde en beefde waar het lag of zat. Toen had hij voor haar een rijstoel laten maken waarin ze in den zomer zachtjes voortgestuwd werd door de luwe dreven van zijn woud. Ook den schommelstoel, waarin hij nu lag, had hij voor haar laten maken - en nu was ze dood, ze rustte ginder in 't zuiden onder de trouwe kruinen die haar leven en lijden omruischt hadden, en thans zat hij, een stokoud man, in haar zetel en wachtte op den dood...

Als we al een geruime poos in 't stikdonker gezeten hadden, ontstaken we de lamp en lieten de stores af. Dan schoof hij een stoel bij tafel, kreeg uit de kast een dik kerkboek met groote roode en zwarte letters en teekeningen als in een misboek, zette behoedzaam zijn bril op, lei zijn gebloemd, rond potsken nevens zich en begon met een kruis zijn avondgebed te lezen. Daarna las hij een geestelijke overweging. En als ook dit gedaan was, legde hij zijn bril zorgvuldig dwars over zijn voorzichtig gesloten boek, bedekte zijn hoofd weer met zijn klak en ging in zijn zetel het zooeven gelezene zwijgend overwegen. Daarbij geraakte hij ook wel eens aan het sluimeren.

Na het avondeten kwam Frau Tippel ons somwijlen gezelschap houden. Ze nam plaats bij tafel en het helle lamplicht scheen dan vol op haar bleek gezicht en vlaskleurig haar. Haar rustig, goedig gezicht was omraamd door een smalle, zwart-saaien muts die met breede, gebreide snoeren over haar ooren heen onder heur kin vastgestrikt was. Door den bril keken een paar flauwe, blauw-grijze oogen met gespannen aandacht naar het witte outerkleed dat ze haakte en dat

in heur dunne, geduldig-bezige vingeren langzamerhand tot volledigheid aanwies.

Frau Tippel was zoo gespraakzaam als heur vader. Ze sprak op een hoogen, zingenden, tranerigen toon die noodzakelijk denken deed aan de Jeremiasklachten in de Goede week. De poozen tusschen heur rede vulde ze aan met een droeviggerekt jaa, jaa of met het lijdzaam-beschouwend epiphonema: Das ist so was auf der Welt! Heur gesprekken waren ernstig als heur dagelijksche bezigheid. Ze sprak van de Martinikerk, van den nieuwen ‘kaplan’ en hoe hij preekte; van den Elisabethen-Verein waar ze te zamen met andere burgervrouwen elke week een namiddag werkte voor de arme kerken; van een arme zieke vrouw die ze regelmatig bezocht en ondersteunde; van heur ouden biechtvader, pater Cassian, die 't jaar tevoren gestorven was en wiens meest begoede biechtelingen uit dankbaarheid uitgelegd hadden voor een grafzerk. Ze haalde uit den salon een grooten, dikken album te voorschijn om mij pater Cassian's portret te toonen: een uitgemergeld maar zielvol oudemenschen-gezicht, gemoedelijk genesteld in de bruine Capucienen-kap. En dewijl de album er nu eenmaal was, doorbladerde zij hem links en rechts en liet heel de familie en al de vrienden en al de kennissen die er een plaats in bekomen hadden voorbij mijn oogen schuiven, en tevens speelde zij ook met subtiele vingeren in de albumbladen van heur geheugen en gemoed en lei er de veel warmer en levendiger beelden bloot die dáár onuitwischbaar geteekend stonden. Daarna kwam er nog een doos aan de beurt die niet meer toe kon van de doodsbeeldekens, eerste-kommunie- en eerste-missantjes die er te zamen met prentkaarten, spijskaarten en brieven kakelbont op malkaar gestapeld lagen en één voor één werden al die stukken overgereikt, bekeken en besproken.

Evenals heur vader, die van uit zijn zetel oplettend toehoorde en er nu en dan met een opheldérend woord tusschen

kwam, leefde Frau Tippel vooral in 't verleden. Ze had immers al kleinkinderen, en een grootmoeder heeft gewoonlijk de beste jaren achter den rug. En zooals Grosspapa zijn herinneringsranken met voorliefde vlocht rond het onvergankelijke beeld van zijn afgestorven vrouw, zoo staarden de oogen van Frau Tippel's innigste wezen bijna onafgewend op de trekken van heur overleden man. Heur Adolf was steeds een wakkere, opgeruimde vent geweest, een warme vriend van zon en lust en leven. Heel het voorjaar, dat dien keer bijzonder droef en guur en grijs geweest was, had hij door het venster turend, gewenscht: Dat het toch maar Mei was. En 't werd Mei, zooals altijd. Den vijfden van die maand, op een woensdag, een blauwen, zoelen dag dat de musschen vochten in de dakgoot en er een lauwe, geurige lentewind uit de westfaalsche heide over de stad waaide, was hij nog meegegaan naar het ‘kransken’ en had er geschertst, gelachen en gezongen. Hij kon zoo goed zingen. En dien zelfden avond was het vreeselijke gebeurd: een beroerte bliksemde hem neer en twee dagen daarna lag hij onder de baar...

Om half-tien gingen we gewoonlijk te bed. Frau Tippel raapte heur haakwerk bijeen en zette hier en daar een stoel op zijn plaats; Grosspapa richtte zich op uit zijn zetel, schoof den koterhaak op zijde, stopte de kachel dicht om het vuur te dooven en begon zijn halsboordje los te maken. Wij wenschten elkaar ‘Gute nacht’ en ieder sloot zich op in zijn slaapkamer.

Vijf minuten daarna was op de eerste verdieping alles doodstil. Beneden, gelijkvloers, sloeg nog een tijd lang nu en dan een deur toe; onder mijn venster trappelde het paard van den bakker door het steenen gangsken naar zijn stal; nog wat onduidelijk geroezemoes op straat - dan langzaam wegglijden in donzige, wonnige bewusteloosheid...

Op een donderdag morgen - ik woonde al een goei veer-

tien dagen bij Frau Tippel - geschiedde het dat er onder de negen-urenmis in de domkerk een zeker plaatsken leeg bleef en dat de oudjes die in de buurt zaten zich verwonderd en half angstig afvroegen waarbij dat komen mocht.

Dat kwam hierbij. Daags tevoren had het gevrozen en zweepte er een snijdende oostwind fijne sneeuwkorrels door de straten. Ondanks de waarschuwing van Frau Tippel was Grosspapa naar den dom gegaan. Doch, noch zijn breede, slappe hoed, noch zijn zware wintermantel, noch zijn dikke, warme handschoenen hadden kunnen beletten dat hij zich erg verkoudde.

Ik was juist bezig met zelf aan de kachel te futselen, toen Frau Tippel in de ‘studeerkamer’ kwam en, met den druk in de oogen, zei: ‘Mijn vader is in 't geheel niet wel, hij ligt nog te bed.’

Ze noodigde mij uit om eens te komen zien. Ik volgde haar in de zijkamer. Het was er half-donker. Tegen den wand stond een ruim bed met een hemel er boven. Grosspapa lag onder een dikken vederzak en een zware, roode sprei. Kleine zweetdruppels glommen op zijn voorhoofd aan den rand van de witte slaapmuts. Zijn gezicht gloeide van 't geweld. Want ras en piepend ging de asem. De borst zwoegde lastig en men zag het deksel duidelijk heffen en dalen.

Grosspapa wendde het hoofd naar ons en staarde met doffe, pijnlijk-zoekende blikken. Hij vertrok heel zijn lijf, haalde diep en sissend adem, en sprak dan schier onhoorbaar, met benauwde kuchen daartusschen: ‘'t Is uit met mij... haal den kapelaan.’

Frau Tippel wist zeer goed dat haar vader een man van jaren was en dus ieder oogenblik voor den dood kon staan, maar ze was er zoodanig aan gewend geraakt den ouden man, schijnbaar steeds denzelfden, aan heur zijde te zien voortleven alsof er nooit een einde moest komen, dat ze nu toch ontstelde en een stond sprakeloos bleef.

Wel troostten we den zieke en zeiden dat hij den moed nog niet mocht opgeven, dat het zoo erg niet was en het nog kon keeren - doch we betrouwden onze eigen woorden niet en haalden geneesheer en biechtvader.

De eene schreef een fleschken voor - och, 't was zijn vak; de andere bleef eenige minuten alleen met den oude, en bracht Onzen-Lieven-Heer en de heilige Olie uit de kerk.... Toen blonken er vreugdetranen in het stralend gezicht van den lijder.

Tegen avond kwam er een hoestbui, de adem stokte, nog een snok, dan langzaam ineenzijgen - er was weer een rechtvaardige gestorven.

Twee dagen daarna zongen de geestelijken - ‘die zoo duur zijn met hun diensten’ - het laatste Requiescat bij een open graf, we smeten elk een vervrozen aardkluit op de houten kist zoodat het dof omhoogklonk, het stof vereenigde zich weder met het stof.

Rust zacht, oude man, tot weerziens!

Kort daarop moest ik afreizen. Toen ik met pak en zak gereed stond, drukte mij Frau Tippel een doodsbeeldje in de hand, blikte mij smeekend aan: ‘Eerwaarde, zei ze, bid voor Grosspapa, als 't u belieft... en ook voor mij... ach, das ist so was auf der Welt’ en er schoten tranen onder heur grijze wimpers.

(Uit de Reistesch.)

J. VARINCK.

Paaschklokken.

Nu gaan de klokken hun vrijen gang
In hoogtijgewaad en Paaschkleedije!
‘De Meie! De Meie.....!’
Hun blij gezang,
Hun leutige, lentige klink-klank-klank,
Lijkt jolige harrewarrije.

Met breeden zwier, met breeden zwaai
Zwenken de plooien der bronzen kleedije.
‘De Meie! De Meie.....!’
De lentende boomen, stugge en taai
Ontvangen met mildig kruingewaai
Die zilveren tintamarije!.....

De klokken! De klokken, groot en klein,
Nu los en ontdaan van de boetepije,
Overstrooien met rozemarijn
Het blije gewaad der Meie.

De klokken kwamen van Rome terug
En zingen met reiner ziele:
‘We vielen, we vielen!....
O, Heere Christ!....
En thans, en thans, -
Uw eere en uw werk en uw glorie is 't, -
Thans wijden wij den zonneglans
Tot blijde lente, tot blijden dans!.....’
De boomen en schroomen niet langer meer
De dagen, de tragen, van 't winterweêr,
Noch blijven ze stom en stugge!.....

De torve zin wil blijder wezen!
De groote Waarheid is in 't licht gerezen,
In 't zonnig klaar-zijn, dat de Dag verworf!
De klokken plengen, luide en lang
Ten toren uit hun zegezang,
Hun klink-klank-klank,
Als blijde bijenvluchten uit den korve!.....

ARAN BURFS.
Paschen 1904.

Bij mijn ziel alleen.

Bij mijn ziel alléén nu schuil ik:
Aan haar bevende oren huil ik
Uur aan uur de woeste smart
Die mijn stalen strakheid tart.

'k Wil geen vrede! 'k Voelde 't komen,
Ging het tegen zonder schromen, -
'k Proestte 't uit in wilden lach,
Toen 'k mijn hart gereten zag.

'k Rijt zelf open al mijn wonden,
Laat nu stroomen, langs de gronden
Van mijn boezem, al mijn bloed:
Dáárin smoort mijn euvelmoed.

LEO VAN PUYVELDE.

In de kerk.

Ciba me, Domine, pane lacrymarum
et potum da mihi in lacrimis.
Imit. Chr. I, XXII

O mens... bekijk u, lach uw groot-zijn uit!
Waar was uw sterkte, - waar uw vroom besluit
Gans op te gaan in liefde en kunstgenieten?
De boosheid viel op u. Uw aders lieten
Lauw bloed doorzijpelen, 't monster plakte erop
Zijn zuigers en het slurpte drop op drop.
En duizelig waart ge reeds aan 't nederzijgen.
Daar roept een stem. - 't Bewustzijn voel ik stijgen:
- 'Die boosheid weg!' - Gerukt werd ze van 't lijf.
- 'Nu uit dit duister woud vol kwaad bedrijf!'
En vóór mij tasten bevend mijne handen,
Mijn ogen puilen uit hun rode randen,
En zien niets dan de donkere oneindigheid
Die in de bomenkruinen openspreidt
Haar mantel ruisend van geheimenissen.
Zwak wankelbeende ik door de duisternissen...
Daar voel 'k een huivring, die mij 't lijf doorsnelt
En bibberen doet. Ben ik in 't wijde veld?
De wilde wind vlijt zich op de aarde, en neder
Zijgt zacht het blindend stof, en breder, breder
Deint rondom mij de helle horizon
En in het laaiend licht der witte zon
Blijwiekend stijgt mijn zieleduif ten hogen.
Nu lig ik in de kerke neergebogen,
Alléén hier bij mijn grote God, alléén...
De bevende avondstilte daalt beneen
Van uit het hoog gewelf, en neder nijgen
Ook hoop en liefde en doen mijn wroeging zwijgen,

En olie van geloof en stille vree
Vloeit over 't bruisen van mijn driftenzee
En glijdt ze glanzend glad. Een bundel stralen,
Vol tinteling van robijnen en opalen,
Zijgt uit het blauwrood venster neer, en laat,
Alvoor hij op een grafzerk sterven gaat,
Op 't voorhoofd van de dode Kristus glijden
Een kus, die gloeit van vurig medelijden.

LEO VAN PUYVELDE.

Christen Ideaal.

Wie met een min of meer zuivere bewustheid zijner eigen begrippen - onze moderne menschen houden veel hun eigen revelatie voor het oprechtst - deze op het leven toepassen, omdat ze hem toeschijnen eene totale weerde te vormen zijner diep-individueele gevoelens, is allicht bezig den buitenkant der wereld te formalizeeren tot een niet-naar-algemeene waarheid overeengekomen, maar eigenaardig samenstel begrippen en stellingen, die zoó een enge maat worden van 't leven, omdat ze dit leven niet nemen naar het voor de meerdere menschen algemeen-heerlijk voor oogen komt, doch wel naar het in hun eigen apaart juist-besloten persoontje eenige prismeeringen verkrijgt.

Heel het leven rondsom wordt tot een of meervuldige systemen door den individueelen denker of schrijver gevormd en dikwijls buiten alle religieuse openbaring, supraphysieke waarheden en geestelijke bewezenheden om, dus tot een deel ontkenning van 't echte ondervonden en bewezen leven; het resultaat hiervan is ellendig-arm, want alle waarheden en alle leven worden door hen tot streng-verkorte begrippen

verkleind, omdat ze allen individueel-systematisch bezien zijn en niet naar in- en uitwendig algemeen menschelijke grondgevoelens. - Door de verheerlijking van 't eigen Ik en de verloochening der lang-gekende waarheden en metaphysieke zekerheden wordt de ‘Geestelijke Schoonheid der Wereld’ verarmt, daar de individueele resultaten nooit de eeuwenlange proefondervindelijke uitslagen door heel de geestelijke aarde geleverd, kunnen verminderen of ontkennen en, als ze negatief inwerken, noch verbeteren noch versterken.

In dien aard is de Katholieke Kerk geen individueel systeem maar een algemeen menschelijke waarheid, niet de eigen meeningen van eén of twee menschen, maar de volste en sterkste vorm aller geestelijke waarheden, waarin het individu met zijn heele persoonlijkheid oneindig kan genieten en in een breede allermenschelijkste stuwing dien hoogen vorm kan volmaken en uitbreiden. Zij berust grondelijk op het algemeen erkende dat zich beroept op heelder eeuwen experimenteele menschheid 'wijl de zuiver-in-zich-zelf-verkrompen moderne denker enkel de openbaring van 't eigen kort-experimenteel leven aanneemt en sommige bepaalde reflexies der menschen, geprismeerd door *zijn Wezen.*

Dees zeker: de Katholieke Kerk is nog geen enge rhetoriek geworden waarin eenige verfronselde ‘*menschelijke* begrippen’ malkaar verouderen en ontasemen lijk het wel voorkomt in de sociale en esthetische stelsels door sommigen eigenhandig opgebouwd; ze heeft meer rijk gevulde en doór-stormde eeuwen dan al onze klein-levende tijdschriften maanden achter den rug. Zè is de Algemeene Waarheid tegenover de Egoistische Individualiteit, het hoogst Geestelijke Leven tegenover het klamme Systeem, ik wil zeggen Thomas van Aquino en Thomas à Kempis hier tegenover - om het te zeggen - de individualiteit van M. Aug. Vermeylen, leeraar aan de Vrije Brusselsche Universiteit.

In het April-nummer van ‘Vlaanderen’ wijdt deze knappe prozateur een schoon-verwoorde kroniek aan Mej. Belpaire's boek ‘Christen Ideaal’ en onderzoekt erin vooral de weerde der betrekkingen tusschen ‘kunst’ en ‘geloof’.

Zoo komt hij er toe te bepalen, als grondwezen zijner redeneering, dat *om de Kunst te beoordeelen men moet uitgaan van den eeuwigen grondslag aller kunst het zuiver-menschelijke en niet van de waarheid eener bepaalde confessie.*

Het zuiver-menschelijke sluit dus het *zuiver-menschelijkste* buiten: het Geloof -; de innerlijke kracht van millioenen menschen wordt hier door het scabreuze systeem van Vermeylen eenvoudig aan de deur gezet. Bij hem is het Geloof iets heel anders dan het algemeen-menschelijke en waarom dan niet verder gegaan en beweert dat het kristene geloof lijk een schurftige korst is die men af onze wereld krabben moet?

Geloof en kunst worden door hem tot twee *onderscheiden* systeems en haast onvereenigbaar, omdat hij naar individueele eigene begrippen *meent* het Geloof, 't welk als een oversterke algemeen-menschelijke kracht in de meerderheid der menschen leeft, in dermate te kunnen objectiveren dat het als systeem en armelijk-verkleinde Beweging buiten zijn gevoelen komt omleven.

Practisch wil hij dus zeker zeggen dat, om Leonardo da Vinci's Cenaculo te *verstaan* en *mee te leven* men zijn zuiverste menschelijkheid - het Geloof - maar even uit kop en hert moet schudden en dit andere ‘zuiver-menschelijke’, door M. Vermeylen heel vage bepaald, hem dan wel allergemakkelijkst da Vinci zal doen *doorvoelen.*

Heel het symbolische Goden- en Godinnendom van Griekenland is dus enkel ook maar de heel gewone uiting van Vermeylen's ‘gespecifieerde spontane algemeene menschelijkheid’ en 't Paganisme ervan als geloof, zuiver een *bijkomend* koleurken, niet het *straalpunt* zelve waaruit heel dit geloovig Heidendom zijne uitbeelding verkreeg?

Vermeylen's bewering - buiten de onordelijke visie en onweerde ervan als algemeen bewezen waarheid - is dus enkel van betrekkelijke weerde en enkel als individueel resultaat aanpasselijk op *die* apaarte gemoederen die zóo oordeelen en zóo denken; zeker niet op die meerderheid van menschen wier geloof - als het Hoogste - daad en krachten beleidt; want die oordeelen met het Geloof in hun oogen als het begin en ende van alles.

Vorige grondleugen, waarop heel de redeneering zijner kroniek berust, laat hem dan ook toe met gerusten gemoede deze deducties voor te staan: *Als men een mensch als mensch beoordeelt mag men ten slotte geen overwicht geven aan de vraag: wat gelooft hij? wat meent hij? maar wel hoeveel leven en schoonheid spreekt er uit hem? enz.*

Alzoo net of Leven en schoonheid niet vereenigd groeien in en door het Geloof en we, zoo het te beoordeelen werk religieuse kunst is of door geloovige moraalmobielen een inwendige sterkte verkregen heeft, wij ons *allereerst* niet zullen hoeven te plaatsen op dit éene punt, die essentieele oerkracht dat Wezen en Oorzaak is van zijn Werk -, alsof diegene welke *gelooven* dat maar als een *bijkomend* verschijnsel zouden aan te merken hebben en niet als de *grondweerde* zelve van het Geheel?

Ook deze zin waarin een heel zonder-geloofsysteem tot diepe klaarheid wordt: *dat haar Katholicisme te dikwijls haar gevoel voor het menschelijke-zonder-meer verarmt en verduistert en haar niet, zooals het moet, dat wil zeggen onbevooroordeeld, laat genieten het oorspronkelijke werk van den Geest, de schoonheid van het menschelijke-zonder-meer, de kunst.*

Niet waar, hier wordt het Katholicisme effenaf buiten het Algemeene Leven gezet: het ‘menschelijke-zonder-meer’ groeit immers buiten het Geloof? en deze metaphysieke kracht kan men er toch maar best in missen; Katholieke Kunst - die Vermeylen evenmin aanneemt en onmogelijk

acht, want die moet toch immers het tegenovergestelde van *liberale* kunst zijn - is bevooroordeelde kunst; de kunst van da Vinci, Giotto, Fra Angelico, Memlinc, Metsys, van der Weyden, enz. - het menschelijke-*met*-meer, - is veroordeeld even als 't Geloof, en toch spreekt Vermeylen hersttochtig van het ‘oorspronkelijk Werk van den *Geest*’. Zóo worden de woorden tot een sammelende rhetoriek omdat ze hunne hoogste beteekenis door het persoonlijk systeem verliezen.

Mag ik zóo niet gemakkelijk Vermeylen aanpassen: ‘dat zijn *individueel systeem* te dikwijls zijn gevoel voor het *menschelijke-met-meer* verarmt en verduistert en hem niet zooals het moet, dat wil zeggen onbevooroordeeld, laat genieten het oorspronkelijk werk van den *Geest*, de schoonheid van het menschelijke-*met*-meer, de Kunst *met* en *tot* God’?

Na die beweringen en deducties van Vermeylen wordt het eenvoudig-duidelijk dat de ‘confessie eener waarheid’ die hij ons verwijt te doen gelden als criterium in de kunst, ook wel zeker bij M. Vermeylen zelve te vinden is, al is die dan wel niet ‘kerkelijk’ maar kleiner en meer vernepen ‘individueel’; want wat is zijn zuivere-menschelijkheid ontdaan van 't kristene Geloof? Eenvoudig eene ‘confessie naar eene bepaalde waarheid’ die naar zijn persoonlijk systeem gevormd werd. Het stelsel op deze confessie berustend wordt dus dan ook zoo eenvoudig mogelijk:

1º Alleen wie *niet-katholiek* is heeft de volledige intuitie van het menschelijk hart en kan zeer natuurlijk de groote kunst bezitten.
2º Wie katholiek is en toch groote kunst heeft voortgebracht had dat nog te danken aan de ‘onderscheidende’ zuivere leer van het ‘spontaan algemeen menschelijke’.

Door zijne confessie wordt Vermeylen er natuurlijk toe gedreven volgende tendenszin *onbevooroordeeld* neer te schrijven ‘*het aandoenlijkste in dat boek is me de wanhopige poging om het spontaan algemeen menschelijke, waar niemand omheen kan, toch maar te doen passen in den kerkelijken sectegeest.*’

Hierin wordt oprecht-duidelijk de valsche afgescheidenheid van 't Geloof uit het Leven, en dit geloof arglistig benaamd met het hatelijke ‘kerkelijke sectegeest; 't is tevens eene duistere mystifieerende poging van Vermeylen zelve om Belpaire's overtuiging in 't eng-individueel schoentje *zijner* meeningen te dringen. - Want zoo we naar Vermeylen veronderstellen dat meening of overtuiging sectegeest is, dan loopt zijne kroniek totaal over van confessie en sectegeest - die een gedacht vooropstellen en verdedigen, - en met even zelfde recht passen we hem de maat met den hem eigen meter.

Let hier wel op die voorbedachte antithesis van woorden ‘spontane algemeene menschelijke’ en ‘kerkelijke sectegeest’; 't eene dat u den bloemigen reuk van een zoogezegd vrij en zuiver natuurleven zou moeten doen rieken, 't andere u ontasemen door den duffen kortwrangen smaak eener vroom-protestantsche casuistiek. Zoo bewegen op de valsche grondstelling - het geloof buiten het algemeen-menschelijke - door heel deze kroniek die kranig bijeengezette woordekens, die dan wel zeker van een sterke inductie zijn op de gemoederen van op-de-letter-levende menschen, en waardoor de Katholieke Kerk (Vermeylen zet er *Roomsche* voor, zeker om deAlgemeenheid te versteedschen?) een waterig kleurken verkrijgt, alsmeê de hoogte en breedte van de sekte der Zwinglianen, Stevenisten, Anabaptisten, Coxianen, enz.

Alzoo brengt Vermeylen noodzakelijk eene achterstallige brooze bewapening in beweging waardoor het Geloof onrechtstreeks tot een eng-zwakke wetenschappelijke verkleining komt en *zijne* zoogezegde ‘spontaan algemeene menschelijkheid’ tot eene wijdsheid wordt uitgelengd waarin het menschelijkste van den mensch, het Geloof - al heet hij het ook ‘Kerkelijke Sectegeest, Roomsch Katholicisme enz.’ - amper op een ‘parterre’ plaatsken aansprakelijk mag zijn.

Wel zegt Vermeylen '*Gelooven doen we toch in den grond, al teert de eene op andere beelden dan een andere*' en zou daardoor heel vergenoegd zijn Fétichisme en Totemisme op gelijke voeten zien leven met het Katholicisme, dat naar zijn schoon gepleisterde woorden wel soms op een dood-stinkend moeras lijkt dat te dempen valt in onzen tijd!

Hier komen de luisterrijke en visionnaire woorden van den eenvoudig-geleerden Dominikaner Lacordaire danig tot waarheid: 'Ne vous faites pas de Jésus-Christ, notre Maître, une exception au cours général des choses; de l'Église une petite société perdue au milieu des âges et des nations; de la foi une lampe obscure luisant en quelques âmes privilégiées; de la vie chrétienne enfin, une existence qui n'a de rapport qu'à elle-même, et qui proteste contre tout. Non, c'est là le thème de nos ennemis, ce n'est pas le nôtre. Enfants de Dieu, l'Univers est l'habitation de notre corps, les siècles la mesure de nos jours, le genre humain le compagnon et le théâtre de nos destinées, la raison notre illuminatrice, la foi une seconde splendeur née dans la première, l'Église un monde qui embrasse le passé, le présent, l'avenir, les peuples de la terre, avec les esprits du ciel, et, entre ces deux extrémités, tout ce que le Verbe de Dieu a pu concevoir sans nous le dire, et faire sans nous le montrer. L'inconnu même est à nous; il vit de notre vie, nous vivons de la sienne; et, au jour, ou le drame se clora par l'apparition totale de ce que nous sommes, il sera clair que l'unité régnait du pôle visible au pôle invisible de la création, et qu'elle y régnait par le Christ, image de Dieu, premier-né de toute créature, en qui tout a été fait aux cieux et en terre, ce qui se voit et ce qui ne se voit pas, les Dominations, et les Principautés et les Puissances, tout enfin, et lui avant tout, et tout en lui, lui le Chef de l'Église comme il est le principe du monde, le premier-né des morts aussi, tenant enfin la primauté en toutes choses, parce qu'il a plu à Dieu que toute

plénitude habitât en lui, et que le sang de sa croix réconciliât et pacifiât en lui tout ce qui est de la terre et tout ce qui est du Ciel[1].

Voilà l'horizon du chrétien; et si nos adversaires renfermés dans les bornes étroites de la nature sensible, mutilant la raison et profanant l'humanité, nous contestent la durée, l'espace et la lumière qui nous furent faits, ce n'est pas à nous de leur tendre la main, et d'accepter, par ignorance ou par trahison, le role subalterne qu'ils veulent nous créer, en ne se réservant pour eux mêmes, du reste, que les tristes limites du temps et les silencieux aspects des astres.'

Ook nog de volgende helderluidende zinnen tegen dit menschelijke-zonder-meer dat onze diepste menschelijkheid ontkroont van het Boven-Natuurgeloof, de Kunst scheidt van God en Mensch Jezus-Christus, de leegste Geest van den hoogsten Geest:

'Détruisez l'intime accord de la raison et de la foi dans les profondeurs de l'intelligence; poussez du pied, comme de vains songes les pélérinages de l'âme au pays de Dieu: faites cela, et étonnez vous que la vue baisse, que l'éternité s'efface devant le temps, l'infini devant la matière; que l'instinct prenne le pas sur la raison, et que l'homme, débarassé de ses ancres et de ses mâts, devienne une feuille emportée par les flots. On ne tombe pas sans déchoir.'

Het hoeft dus ook geen nader betoog dat in eene kroniek waar het menschelijk-zonder-meer als *de kunst* geldt en het Geloof enkel als een bijkomend verschijnsel mag tot weerde komen, zelfs wanneer het Kunstwerk door zijnen zuiveren geloofsaard de aanmerking ervan à priori totaal wettigt - Mej. Belpaire's boek in zijn *grondwezen* eenvoudig-ongeschonden blijft. Want Vermeylen's verwrongen visie op heel natuurlijke dingen heeft de blaeren der zuiverste essentie daarvan - het Geloof - noch kunnen afplukken noch

(1) Épitre aux Colosse, 1, 15 et suiv.

onhelpelijk verwelken. Enkel eene min of meer casuistieke kwestie van détails op eenige wat al te uitgebreide zinbedoelingen sommiger door Mej. Belpaire gebruikte woorden rest hem, waar M. Vermeylen heel sophistiek een fijn-scherp gebruik weet van te maken en zóo zijne redeneering eene behagelijke uitbreiding geeft die *alle schijn van waarheid* betracht. Daar is dan ook in juistheid het minste zijner kroniek al heeft het ook een woordelijke schijn van de grootste zekerheid en het stevigste betoog.

Mej. Belpaire heeft enkelijk in heur boek over kunstenaars en heiligen gesproken naar moreele en esthetische mobielen die als algemeene menschelijke waarheden ten zuiverste in het katholiek geloof liggen ontplooid.

Het menschelijke-zonder-meer verleidt Vermeylen al lichtelijk er toe dees kalm-devoot zinneken er over neer te schrijven - naar zijn onbevoordeeld systeem. '*Men mag het houden voor de vrome oefening van een geloovend verstand: een kommentaar op de acht zaligheden, gestaafd door voorbeelden uit kunst en litteratuurwereld* (en de besproken Heiligen?). Zulke muf-parochiale beoordeeling over een ernstig-gemeend boek is voor wie de eenvoudige en sobere artisticiteit van Mej. Belpaire kent, een kleurlooze zielloosheid, een allerstrikste en vernauwde weerdebepaling naar 'het menschelijke-zonder-meer'; het is in zijne schijnkalmte vol niet te rechtveerdigen bedoelingen. Er geschiedt hier eene overdrachtige behandeling die men beter doen zou toe te passen op smakelooze 'Paroissiens' en andere 'Hemelsche Palmhoven' maar niet op *dit* boek dat eerlijke kunstbeschouwing bevoelt en betracht.

Deze bedenkingen zouden zeker onvolledig zijn als ik niet gewaagde over den sterkvranken volzin waarmêe Vermeylen zijn literaire kroniek besluit en die enkel is een stoutmoedige en overdreven armzwaai, een verveerlijk groot oogenspalken tegen het Katholicisme.

Hij zegt: *Welnu als het Kristen Ideaal wordt opgevat zooals bij*

Mej. Belpaire het geval is en het waagt zich op het gebied der kunstbeschouwing, dan is 't een verarming van dien Geest die onze eenheid uitmaakt, dan is 't een dreigend gebaar tegen die Geestelijke Schoonheid van Vlaanderen die ons gemeenschappelijk ideaal moet zijn.

Dit is enkel een streng-logieke uitbotting van zijn menschelijke kunst-zonder-meer, boven uitpronkend met dit éene grootsche, ijdel-pompeuze woord 'De Geestelijke Schoonheid van Vlaanderen', dat als de sierlijke blaerenkruin van den boom is, of wat banaler bij Vermeijlen, het met goudblinkende letters prijkend opschrift van een bedrijvig confectiehuis.

Want in werkelijkheid en oprechtheid verengt Vermeylen op het schrompelig grondplan zijner bespreking - het menschelijke-zonder-meer - die zelfde Geestelijke Schoonheid van Vlaanderen door de individueele verkleining van een deel algemeene levensbegrippen tot een eigen-aardige natuurvisie, door het anathematiseren van onze boven-natuurwerelden, door de korzelige versmalling van het rond-dewereld heen kristen geloof, dat in het 'gemeenschappelijk ideaal' even een plaatsken krijgt lijk een bandhond in zijn kot. *Zijne* confessie naar eene bepaalde waarheid belet hem met vrije oogen aldus de juiste lengte en breedte *aller* geestelijke Schoonheid der Wereld te meten; in eenige woorden, zijn louter systematiseeren van het Leven door een bepaald zicht op de dingen, waardoor het Katholicisme als criterium tot kunstbeschouwing uit het leven gezet wordt, de nauwe verkleining van het Kristen Geloof tot meerdere aanvulling zijner afgetelde gedachten, beletten hem met gemoedelijken en onbevooroordeelden eenvoud van de Geestelijke Schoonheid van Vlaanderen te gewagen, omdat hem de katholieke schors van den Katholieken Levensboom in de oogen steekt.

Zulke microscopische verkleiningen door een schrijvend en geleerd man als Vermeylen vernauwen voor ons zijn

diepste wezen zelve, want ze verarmen hem *persoonlijk* in de Algemeene Geestelijke Schoonheid, waaruit hij het beheerschende beelderige frontispice trachte los te rukken: het Katholicisme, om dit zuiver-menschelijkste 'verkleind, verminkt en met zwakke handen geschonden, in zijne individueel-systematische doosjes te passen'.

Vooraleer deze kroniek te schrijven hadde Vermeylen deze woorden van Prosper van Langendonck moeten bedenken:

'En die synthesis (der herleving) zal christen zijn; het christendom in zijn zuiveren vorm: het Katholicisme, is breed genoeg om ieder persoonlijk streven te omvatten en staat nog en zal immer staan aan het toppunt van *alle* leven'.

Hier is de kunstbeschouwing niet buitengesloten. En moge op 't ende Vermeylen alle schuld zijner zóo kranke meening ook op Mej. Belpaire's boek terugwerpen, 't blijft ons eene groote zekerheid dat 'Christen Ideaal' hem even als een *gemakkelijk middel* voorkwam om *dit bezondere doel* 'eenen pijl af te schieten op het Katholicisme zelve.' Want let wel op, al is Vermeylen's bewering ten schijne tegen Belpaire's boek gericht, zijne kroniek is eenvoudig een dreigende 'revolte' tegen het Katholicisme, als het Eeuwige Algemeen Menschelijke in kunst en leven.

Nog dees: eene sterke hoogte dier Geestelijke Schoonheid van Vlaanderen is toch wel zeker de katholieke pastoor Gezelle die, in 'de waarheid zijner bepaalde confessie, den roomsch katholieken kerkelijken sectegeest' geene derdeweerde-kunstbeschouwing, maar wel veel 'spontaan algemeen menschelijke' gedichten schreef, effenaf meesterwerk. Konden die uit Vermeylen's verstand het gedacht niet drijven, dat het Katholicisme de verarming en uitbloeding zijn zal der Geestelijke Schoonheid van Vlaanderen?

Het tijdschrift 'Vlaanderen' als voornaam orgaan van vlaamsche letterkunde, zou dan ook die Geestelijke Schoon-

heid integraal moeten bezitten; ik hou staan dat heure geestelijke schoonheid heel betrekkelijk is. Of houdt Vermeylen soms die kleurig-photographische bent novellen welke er haast drij jaar in verschijnen en enkel eenige wel bekeken volkstoestanden bedoelen, voor de Synthesis of het Summum van dit begrip? De ‘Navolging Christi, de Summa Theologica, het Werk van St-Denys den Areopagiet’ zijn duizelige welvingen van geestelijke schoonheid; de novellen in ‘Vlaanderen’ raak-op 't-volk-af zijn eenvoudig maar van eene betrekkelijke geestelijke schoonheid, net lijk eenige pittoreske werkmanshuizekens. Even het verschil van Dante tot onzen simpelen vader Conscience, van Thomas van Aquino tot ‘Vlaanderen’,

Als ik nu deze verhandeling van A. Vermeylen lees, dan verwijt ik hem geenszins dat het een niet-katholieke meening is, maar wel: dat zijn persoonlijk systeem te dikwijls zijn gevoel voor het menschelijke verarmt en verduistert en hem niet zooals het moet, dat wil zeggen onbevooroordeeld, laat genieten het oorspronkelijk werk van den Geest, de Schoonheid van het menschelijke-*met*-meer, de kunst *met* en *tot* God’.

Palmenzondag.

KAREL VAN DEN OEVER.

Boekennieuws.

Gedichten van Frans Mariman. Leuven, Bomans en Vanbrusselen, 1905. (Prijs voor studenten - bij den schrijver besteld en gereed te betalen - 2 fr.; 25 ex. op één adres: 1,75 fr. 't stuk. In den handel: 2,50 fr. of 2,75 fr.).

Frans Mariman is priester; hij bestuurt de Zusters van den H. Vincentius a Paulo te St-Lievens-Houthem en hij is... dichter, noch min noch meer. Voor Vlamingen die geen lezers zijn van de *Godsdienstige Week van Vlaanderen* is deze mededeeling nieuws; voor de pastorijen en kloosters

van 't bisdom Gent is deze mededeeling een oude waarheid. Maar waarheid! Mijnheer Mariman mocht onbeschroomd zijn gedichtenboek de wijde wereld inzenden. De kritiek zonder God noch gebod zal wel den neus ophalen voor die verzen gezongen door Kristelijk, Gelooven, Aanbidden en Beminnen; wellicht zal zelfs kristelijke kritiek, in naam van de kunst, oordeelen dat zijn priesterlijke ijver hem soms meer doet redeneeren dan dichten; doch niemand die onpartijdig is en gevoelig voor ware poëzie zal ontkennen dat hier weerklinkt het ‘intiem-echt lied’ van een ‘menschelijk hert.’ Ik grijp in den tas en noem maar b.v. Aanbidding, het heerlijke ‘Jezus komt,’ Avond, Benedictie, Kraaien, Nieuwjaarsavond, Leste Vorst, In het Lof, Het diep-gevoelde ‘Ontspannen,’ Ave Gratia Plena... En om te bewijzen wat een flinke natuurschilder E.H. Mariman is, geef ik hier 't begin van ‘Ruig Weer’:

De wind is zot,
De wind is bot,
De wind doet booze perten:
Hij stampt de bezieboompjes om,
Hij snokt de boonestaken krom,
En trappeldanst door de erten.

In 't welig groen
Van 't zonseizoen
Speelt hij novembertoeren;
En zou, met zinneloos geweld,
Al wat staat op zijn baan gesteld,
Geplunderd, neêrtamboeren.

Indien hij maar
Aan 't vlottend haar
De boomen sleurde en pakte
Of al ne keer een losse pan
In honderd brijzelstukjes van
De vorst op strate smakte;...

Maar de akkers wil
Zijn kwade gril
Met schade alom bedekken:
Hij legt, met regenbuien zwaar,
De terwe en 't koren, hier en daar,
Vol platgekletste plekken.... enz.

Wie zulke verzen schrijven kan, mag gerust voor den dag komen en zeggen: Anch' io son' pittore!

D.C.

De boetgezant.

's Morgens hoorde hij een dof mommelend gerucht, van stemmen ondereen, dat uit het westen kwam: als van eene groote massa volk die naar den Jordaan opkwam. Mannen en vrouwen kwamen den Ziener, den profeet te gemoet: Midden van hen ging een jonge man: Hij scheen dertig jaar oud. Zijn donkerbruin lang haar liet zien dat hij een Nazir, een toegewijde was. Zijn baard was lang en in punt gegroeid. Armtierig zijne kleedij: een lang linnen kleed zonder naad en een blauwe wijde mantel: maar hij sleepte ze met eenvoudige majesteit, als een koningskleed: Hij was ongetwijfeld een man buiten het gemeene. - En nochtans een groep armtierige lieden gingen en spraken gemeenzaam met hem. Zij traden nader, zeggende: De vrede zij met U, Meester. Johannes begon hun toe te spreken: over de schande die over Israël woog, en over de schreeuwende ongerechtigheid en ongelijkheid, en over Hem die het volk zou verlossen. De jonge Galileeër luisterde naar hem - en hij glimlachte droef. En toen hij sprak van den Verlosser bezag hij Johannes diep in zijne oogen: De boetprediker zweeg, onthutst en verschrikt door dien doordringenden blik: en 't was alsof die oogen van zijnen wil bezit namen en hem dwongen te buigen: hij wankelde en viel geknield. De Galileërs die rond hem stonden moesten hem ondersteunen.

- Wie is die man die met U is, vroeg hij met flauwe stem.

- 't Is Jezus van Nazareth, onze meester, een Nazir, antwoordde een zijner volgelingen: een magere, tengere jongeling met blond krullend haar. - Meester, vroeg hij met belangstelling, heeft de vermoeienis en de boetveerdigheid U terneêr geslagen? - er is bloed op uw kleed.

- Johannes loech droef: de sterkste plooit en valt soms ook eens, fluisterde de boetgezant. En hij stond recht en herbegon te spreken over het doopsel der zuivering en der boetveerdigheid. En de Galileërs met hunnen meester aan het hoofd legden hunne kleederen af en traden den Jordaan in: en het water vloeide en speersde zuiverend over hen.... En zij traden uit de rivier en Johannes gaf hun zijnen vrede, met een kus op het voorhoofd, gelijk zijn leermeester Banus het hem voorgedaan had. Toen hij Jezus den zoen op het voorhoofd drukte zei deze zacht: Een kus ook zal mij verraden.

- Meester, vroeg Johannes, wie zijt gij?

Op dat oogenblik rommelde een donderslag: kort en droog. Een schitterend doordringend licht omringde het hoofd van den Gallileër: hij stond in eene glorie: langs de stralen uit den hemel kwam eene witte duif gevlogen en fladderde boven zijn hoofd, en eene stem krachtig als het geluid van den donder riep: Ziehier mijn welbeminde Zoon in Wien ik mijn behagen stel. De Joden langs den Jordaanoever, met hun hoofd in het zand, huilden van angst, alsof de simoen over hen vaarde. Johannes klopte op zijne borst en zuchtte: Heer, ik ben niet weerdig de koorden los te rijgen uwer sandalen...

Maar Jezus strekte zijne hand uit en rechtte den boetgezant op en gaf hem den vredekus.

- Johannes, zei hij, gij hebt mij het doopsel in het water gegeven, en gij zult in mijnen naam baden in het doopsel van het bloed omdat gij in mij zult verergerd zijn.

- Meester, vroeg Johannes zijt Gij het die Israël zult verlossen?

- Ik ben gekomen, antwoordde Jezus, niet alleen voor de kinderen Gods maar voor de kinderen der menschen... En hij vertrok met zijne volgelingen, de woestijn in. En het goud der zon vlamde als een aureool rond zijne lange donkerbruine nazirsharen.,.

- Heil hem die komt van wege God! riep Joannes begeesterd uit, - en hij sprak voort met dezen die gebleven waren om onderricht te worden.

Opeens schetterde een klaroen in de verte en aller oogen gingen naar den zandheuvel waarachter het geschal weerklonk. En boven op de heuvelhille zag men den rossen gloed van koperen helmen blinken.

- Meester, riep iemand: Vlucht, zijne soldaten komen u vangen.

- Ik vrees den ongerechtige niet zei Johannes kalm, en ging voort met spreken over de verlossing van het land. Stappend op maat deden de soldaten het stof warrelend opvliegen: het blanke staal hunner lansen brandde in de blekkerende zon. Zij bleven staan. De hoofdman alleen trad nader en vroeg waar Johannes de profeet was.

- Ik ben deze dien gij zoekt zei Johannes met vaste stem. Zacht zei hem de honderdman eenige woorden en Johannes volgde hem achter eenen zandheuvel. Zij spraken lang. Meenigeen zijner volgelingen slopen op den zandberg om te zien of hunnen Meester geen kwaad geschiedde: want zij hadden hem lief en het getal zijner volgelingen was groot. Velen waren er die, de volmaaktheid betrachtend, nevens hem in de spelonken en de rotsholen leefden en zijne disciepelen werden. En zijne faam ging Israël door. Salomea en Herodias hadden ook van dien wonderen boetgezant hooren spreken, en Annas, een prins der priesters, had hun gezegd dat hij oproer wilde verwekken en dat het volk dreigend werd. Herodias was reeds, binst het leven nog van haren man Philippe met Herodes zijnen broeder in den echt

getreden, en de priesters hadden hun huwelijk gezegend. Herodes had zijne wettige vrouw, de dochter van Areth den koning van Arabiën verstooten, en zij was bij haren vader weggevlucht.

De droom van Herodias was verwezenlijkt: zij troonde als prinses op eenen ouden koningstroon en slaven kropen rond hare voeten, en priesters en schriftgeleerden hadden de Wet voor haar verkracht. De dochter Salomea leefde een aardig en wild leven: al haar grillen volgde zij, en een gril van haar was een gebod voor de flauwhertige moeder; de drift was meester van haar hert en de schande schrikte haar niet af. De gril voor den opgeschoten jongeling van Hebron had zij lang vergeten, maar haar gevoel was nu in haat veranderd voor den boeter. Moeder en dochter haatten den Dooper om strijd. Zij hadden hem willen weerzien. Herodias had sedert zij van Johannes weder had hooren spreken een listig plan opgevat en zij had er Herodes over gesproken.

- Die Johannes, zegde zij, ruit het volk tegen ons op en erkent ons als zijne meesters niet: 't is omdat gij groot en verheven zijt, 't is dolle afgunst.

- Wij kunnen hem niet tegenwerken, want het volk is met hem, zei Herodes droomerig. Het blinde volk is altijd medegesleept als een dweeper over gelijkheid en gerechtigheid spreekt.

- Zulk een man zou een machtig werktuig in uwe handen zijn, wedervoer Herodias. Doe hem hier naar Macheron komen. 't Is een vos: hij wil groot en machtig worden, beloof hem rijkdom en hij is aan ons....

Herodes had verscheiden dagen daarover nagedacht en eindelijk had hij naar den Jordaan eenen gezant gezonden om den Meester der boeters te ontbieden. Ja! die Herodias was een fijngeslepen vrouwenkop.

Maar Johannes had den gezant kortaf geantwoord: Ik kan voor hem uit mijnen weg niet stappen, mijn rijk is hier...

En dagen waren voorbij gegaan. Johannes was sedert de komst van den gezant droomerig geworden: De honderdman had oude herinneringen uit de oude bedorven wereld medegebracht, en een oud beeld was voor de oogen van den boetprediker weder komen staan: *haar* beeld zoo aanlokkend, zoo hertstorend... En het kleine priesterhuis, zoo innig, zoo vreedzaam was voor zijn oogen opgerezen: het huis waar hij gedroomd had eens gelukkig te zijn, zooals de oude priester Zacharias, met het ineensmelten van zijn leven met dit eener aangebeden vrouw: het beeld van de wereld... En haar beeld folterde hem 's nachts in zijne droomen, toen hij in het zand uitgestrekt lag en 't was alsof hare aanraking den heilige besmet had, alsof er iets van de oude wereld in zijn hert herleefde... En met rijtende slagen van doornen om zijne gefolterde lenden trachtte hij die beelden weg te jagen. Maar zij keerden weder als wolfhonden die speur hebben op bloed. Hij wilde strijden tot het einde toe en de wereld zou hem van zijn levensdoel niet doen afwijken. En hij herdacht het werk dat hij onder zijn volk reeds had afgelegd. Het volk was tot hem gekomen, het was toegestroomd naar de woestijn om van hem boetveerdigheid te leeren en haar teeken te ontvangen.

Zijn werk was groot als zijn doel, en nochtans de afgrond van zijn hert was niet vervuld.

Hij dien het wonder hem getoond had, zou hij de vrede kunnen geven aan die gedurige hunkering zijner begeerte?

Neen, hij had het zelf gezegd, hij was de Messias niet, hij was de zoon van een ambachtsman, een eenvoudige. Hij was de beloofde koning niet, de meester die zijn hert zou bevredigen.

Misschien zou hij zijn doel bereiken en vinden in het land zijner vaderen?

Velen nog zijner broeders leefden in de dorpen en gehuchten, in de steden en de velden die zijne stem niet

gehoord hadden. Hij zou tot hen gaan en ze tot boetveerdigheid aanzetten. Hij besloot in Palestina te dringen om ook te gaan prediken en de verlossing te verkondigen. En Hij vertrok op eenen morgen met twee zijner volgelingen naar Hebron: zijn vader was lang dood, maar in zijn hert zweefde in 't geheim de begeerte het priesterhuizeken en de grot eens weder te zien.

Toen de kinderen hem zagen, in zijn kemelsvel gehuld, en met zijne naakte voeten, op de planken verhard als been, met zijnen vervuilden baard, liepen zij hem achterna, hem uitjouwend, en zij smeten met steenen, en zij riepen: Ei! ei! vuile schooier. Racca! Racca! slordige zwerver! - Maar de mannen deden ze zwijgen: 't is een heilige, zeiden zij. Johannes ging naar het huizeken waar hij eertijds gewoond had. Het stond leeg en verlaten: lang bad hij er, de armen opengestrekt. Daarna trok hij de bergen in naar het graf van zijne moeder Elisabeth. Maar zijn folterend beeld rees er op, en haastig verliet hij de grot van Macphela. De woeste boeter, uit wiens verdroogde oog sedert jaren geen traan meer gevloeid had, weende. - Hij dacht op Elisabeth zijne moeder... - Als de bliksem was onder de lieden van Hebron de mare als van een groot nieuws rondgeloopen: - Johannes, Zacharias' zoon, de anachoreet is wedergekomen. Het is een heilige en een profeet!... En zij stroomden bijeen en hij sprak hun over het rijk der Gerechtigheid en over de Boetveerdigheid. En hij doopte zijne broeders. En zoo doorliep hij gansch Palestina predikend en het volk aanwakkerend om boetveerdigheid te doen. En zij zeiden van hem: 't is een heilige, Gods hand is over hem. - Hij ging ook naar Macheron, waar het koninklijk paleis was; en in zijn hert droeg hij geheim den wensch haar weder te zien.

- Eens sprak hij van op een platte dak aan eene dichte menigte joden, toen eensklaps aan den omdraai eener straat klaroengeschal weerklonk. De koninklijke stoet verscheen.

In eene vergulde draagkoets met zwarte, roodgekuifde muilen bespannen, zaten Herodes en Herodias. De stoet hield voor den boetgezant stil en de prinsen stapten uit; vreezend mieken de joden plaats voor de barsche soldaten. Herodes zond eenen bevelhebber tot Johannes op het dak, met een rol perkament waarop hij zijn schandig huwelijk verrechtveerdigde. Maar Johannes bezag den vorst met een wilden blik en liet het schrift onachtzaam vallen en sprak voort tot zijne toehoorders en hij riep luid: Boetveerdigheid broeders! boetveerdigheid: de ongerechtigheid zal vallen en gestraft worden: het rijk van den booze loopt ten einde. Woedend vertrok de prins - maar hij durfde Johannes geen kwaad uit vrees voor het volksoproer.

- Flauwhertige, zei Herodias verwijtend, gij moest hem doen gevangen nemen: zijt gij bevreesd voor een hoop ongewapende kooplieden, ambachtslieden en kameeldrijvers? - neen, ik ben geen koningin meer.

- Het volk is voor hem had Herodes weifelend gezegd.

- Eene bende romeinsche krijgers met Corsulus aan 't hoofd is de wacht van den burcht komen versterken, zegde de vrouw: wat vermag een bende volk dan tegen ons?

Herodes zat in vertwijfeling. Maar zij omarmde driftig zijn rood zinnelijk hoofd en hem kussend zei zij paaiend: Doe dat, mijn hert; sedert die man tegen ons uitvalt, heb ik geen vrede meer. Zoolang hij meester blijft over het volk is het licht mijner oogen geen koning meer, en uwe lieve geen koningin.

- De vrouwenkus had Herodes overwonnen. Johannes had 's nachts zijnen intrek genomen in eenen hof beplant met knoestige olijfboomen. Eene bende soldaten met toortsen omsingelden hem. Op het zicht van den bloedigen gloed die de donkerte der boomen in laaie vlam stak was de Boetgezant rechtgesprongen. Zijne volgelingen, verschrikt, vluchtten weg. Hij wist dat zijne uur daar was. In den rossen

schijn der toortsen ging hij den bevelhebber te gemoet: Mijne taak is volbracht, zeide hij gelaten, boei mij.

Het soldatengespuis sleepte hem mede.

Grof schertsend dreven zij den spot met de naaktheid zijner harige borst en met zijne beestenkleedij en onder mishandelingen, geschimp en grove schandewoorden sleurden zij hem naar den burcht van Macheron, waar de gevangenis was. Een put was in de rots gekapt. Met eene koord werd Johannes beneden in den put gelaten en een zware rotsblok sloot de opening.

De leider der Doopers was nu in de eenigheid aan zijne overwegingen overgelaten. Hij had de wegen bereid voor den Koning die met zijne macht den booze zou komen onttronen.

Hij voelde het: zijne taak was volbracht: en hij loofde God luide in zijnen kerker. Hij voelde het, de strijd was volstreden: de zege was nakend. Ook, Hij misschien zou hem komen verlossen, maar hij verlangde het niet. Op eens werd de steen weggeschoven, en laaiend drong de gloed der blekkerende zon binnen en zette de duisternis van het gevang in brand. De gevangene moest zijne oogen sluiten.

- Hond, riep eene ruwe stem, doe de koord rond uwen hals dat wij den schoonen dans zien dien de valsche profeet aan eene galg zou uitvoeren - en een afgrijselijk gelach weerklonk. Johannas deed zelven de koord rond zijne leden en hij werd met snokken naar boven getrokken. En zijn arm lamgestreden en peerschgeboete lichaam botste zwaar van den eenen rotswand naar den anderen. Tusschen eenen groep soldaten werd hij van het gevang naar het paleis geleid. Zij wachtten een gansch uur in eenen breeden marmeren zuilengang. - Profeet, zeiden de beulen, vertel eens van den Caesar die de wereld zal overwinnen... En zij trokken bij volle handgrepen het haar uit zijnen baard: En hij sprak geen woord. - Een dienaar kwam den gevangene halen: Het soldatengebroed sleepte den heilige binnen.

- Dat er hem geen kwaad geschiede! huilde Herodes... Zij deinsden verschrikt. Johannes trad nader, het hoofd gebogen: hij was als een getemde leeuw met breede vlottende mane.

Herodes troonde op eenen verheven zetel, met purper omhangen. Zijn gelaat was donkerrood en purper doorvezeld door het misbruiken van wijn. Hij droeg eene kostelijke toga. Nevens hem troonde Herodias. Hare uitgezochte kleedij was spannend en wulpsch. Hare koperkleurige borst en armen waren ontbloot, en een sierlijke roodkleurige tabbaard met zware gouden borduursels omhulde haar lichaam: rozen waren in hare zware zwarte vlechten gevest. Zij doorkeek den Ziener met eenen kouden hoovaardigen blik. Nevens haar stond Salomea, en zij ook zag den verwilderden Johannes aan met groote verwonderde oogen: Was dat die Johannes, vroeger zoo edel, die nu het land in oproer bracht?

Zij was verschrikt, en zij gruwde van hem.

Het wilde leven van boetpleging hadden den zwervenden Johannes onkennelijk gemaakt, de ontberingen hadden zijn vleesch opgekankerd. Niets in hem was schoon dan zijne diepe zwarte oogen die levendig straalden. Hij keek naar den grond, want de oogen van haar schrikten hem af.

- Onderdaan, zegde Herodes, met welwillende stem, wij hebben besloten U in vrijheid te stellen: wij zullen U hier in Macheron een huis doen opbouwen waar gij met uwe volgelingen zult leven, en gij zult onze vriend en bijstander worden...

Johannes boog het hoofd dieper, hij raadde den list.

- Maar op ééne voorwaarde, dat gij aan het volk verkondigt dat ons huwelijk, door de priesters en schriftgeleerden goedgekeurd, wettig is en loffelijk.

- Prins, zei Johannes schuw, gij hebt Aretas dochter, uwe wettige vrouw schandig verstooten en uwen eed dien gij voor God gezworen hadt schuldig verbroken: hij die

meineed en overspel pleegt is gevloekt bij den Allerhooge, en woest dreunde zijne mannelijke stem in de zaal van den troon.

Woedend en purper van gramschap was Herodias recht gesprongen: Hond, riep zij, wij zullen uwen bassenden muil tot stilzwijgen dwingen met zweepslagen: Gij valt uwen koning aan.

- Vrouw, zei Johannes bedaard, ik heb gezegd: God zal u straffen.

- Maar, Broeder, zei Annas met zoetzeemige stem: 't is zij die plichtig was. Zij heeft overspel gepleegd met eenen honderdman.

- Dat zij dan geoordeeld worde volgens de wet, en de eed verbroken, antwoordde Johannes kalm: Gods wet is zelf voor prinsen geschreven: gij hebt zijn gebod miskend.

- Weg! weg met hem... huilde Herodias en de Boeter werd door de soldaten buitengesleurd.

Toen hij vertrok richtte Salomea ook op hem eenen diep misprijzenden blik, en al haar woedende wrok straalde in hare donkere oogen. Herodes was somber en zweeg.

Kom, zegde Herodias tot den prins, laat ons gaan nu, de genoodigden wachten ons. Het is de verjaardag van mijn hert, en zij sloot het hoofd van den tetrark in hare rozige armen - en mijn hert moet beloven vreugdig te zijn en den kommer te vergeten.

Zij traden met Annas den priester de feestzaal binnen: honderden genoodigden wachtten op de prinsen. Een oorverdoovend heilgeroep begroette de intrede van Herodes. Herodias glimlachte, want die vrouw kon de uitdrukking van haar valsch aangezicht naar willekeur veranderen: al hare woede scheen vergeten.

Heil! heil! de zon onzer dagen. Heil Herodes den machtige! Heil Caesars vriend!...

Herodes boog koel. - Het feest begon in lastig stilzwijgen.

Gansch het begin van het feestmaal bleef Herodes droomerig: en niemand was er die luide sprak: de gasten zochten eerst hunnen honger te stillen.

Maar toen de grieksche en roomsche wijn het grof zinnelijk wezen van den koning deden glimmen, dan verscheen een zweem van dierlijk genoegen over zijne wezenstrekken: hij begon te razen en te schertsen. De genoodigden lagen op purperen eetbedden aangeleund. Toen de vorst begon luide te spreken werd het geroep der genoodigden woester. Nu klonk er een verdwaasde lach. Dan hoorde men eenen schandigen uitroep. Schandevrouwen waren tusschen de hovelingen op het maal uitgenoodigd. Men hoorde gegiechel, gerucht, geproest en wild gebral.

- Die valsche profeet, zegde Annas opeens, is een stoute oproerige...

- Men moest hem temmen, verklaarde Caïphas.

Herodes bekeek ze met verdwaasden blik:

Het volk is met hem, stotterde hij, bedwelmd. Zijne macht is te groot... Ik zal mij wreken,.. Caesar zal mij verdedigen. Zijne stem was verdronken, zijne gebaren woest en onsamenhangend als zijn gesprek.

Herodias voelde dat de beslissende strijd moest gevoerd worden.

- Wij zijn toch meester, zei zij fleemend: of zou er meer dan een meester in Galilea en Perea zijn.

- Liefste, zei Herodes, ontwijkend, gij zijt te driftig...

Op dit oogenblik trad Salomea in de feestzaal binnen, met eenen nasleep jonge danseressen. Zij was wulpsch gekleed met doorschijnende vlottende kleederen. De genoodigden rechtten zich overeind om haar aan te zien; de vrouwen keken de jonge prinses nijdig toe; een rumoer van goedkeurende bewondering en van mommelende gesprekken ging onder de domgedronken genoodigden op.

- Heil Venus! riep Corsulus, de jonge romeinsche bevel-

hebber. Heil! Heil! bralden mannen en vrouwen woest dooreen.

Cithers en luiten achter groen verdoken, vingen eenen lustigen meêslependen trippeldans aan en de danseressen dwarrelden rond in tooverige kringen. Herodes verrukt was half overeind gehurkt. Zijn driftig hert was geroerd en het vuur der wulpschheid brandde in zijn bloed...

Herodias omringde zijn hoofd met hare naakte armen: Liefste van mijn hert, murmelde zij aan zijne oor, dat verdient een koninklijk geschenk.

Na den dans was Salomea nederig en schuchter tot achter het praalbed van Herodes getreden en deze omarmde ze driftig: - Kind, vraag al wat ge wilt, zegde hij bedwelmd door drank en drift, en 't is u gegeven. Herodias gaf een teeken aan hare dochter. Zij ging en zij spraken lang en driftig halfluide. Herodes wendde van haar zijne oogen niet af.

- Heer Vader, zei Salomea, een knie voor hem buigend, geef mij zijn hoofd op dezen zilveren schotel, en de haat deed hare duistere oogen fonkelen. Herodes was opgeschrokken, overeind.

Lieve... stotterde hij, lieve...

Herodias omarmde hem en kustte hem driftig: Mijn Heer en Koning, fleemde zij, heeft maar één koningswoord. - En Herodes zakte neder overwonnen door die vrouw en den wijn. Ja, zegde hij, Salomea, 't is u gegeven...

Lieve.... stotterde Herodes, - en een afgrijselijke drankhik versmoorde zijne stem...

Herodias wenkte Corsulus den honderdman en gaf hem een bevel. Hij vertrok wankelend.

Eenigen tijd later kwamen drij soldaten onder zijn geleide de feestzaal binnen. Een hunner droeg op den zilveren schotel het hoofd: afgrijselijk. De breede zwarte baard was met bloed bepereld en besmeerd. De oogen purperdooraderd

waren verschrikt en strak opengerekt, en zij schenen woest den laatsten gruwel van den doodslag uit te drukken. De dood had de laatste hand geslagen aan het werk dat het leven begonnen had: de kop van den boeter was nog meer uitgemergeld en verpeerscht: afzichtelijk. En zijne glazen oogen staarden vooruit. In de dood keken zij Caesar nog in de oogen, en een oneindig droef verwijt lag erin: hij bezag met zijnen doffen zielloozen blik die diepgevallen priesters die de Wet ten dienste van de schande verkracht hadden; die grooten en wulpsche rijken midden van schandevrouwen, genoodigden van eenen openbaren overspeler, die den lofzang zongen der gruwelen, den ruggraat vuig gekromd voor den ongerechtige... Het bloed vervulde de schotel en verfde zijne lange Nazirsharen en het druppelde bij perels purperzuiver op het getijgerde marmer van den vloer der feestzaal. Het bloed van den onschuldige, van den heilige was over hen. De genoodigden waren als versteend. Maar Corsulus, de jonge romein, om onverschrokken te schijnen trok den zielloozen kop van den gemartelden boetgezant bij den baard al roepende: Ewel profeet, uw vuige mond is gesloten!

Op dat oogenblik ging de mond open, als om den heiligschender te vloeken die met den doode de spotn dreef.

Salomea, sedert de soldaten binnengekomen waren had haar gruwelijk geschenk niet durven aanzien. Zij stond verpletterd onder de wroeging en de schuld. Maar toen zij de gillende kreten van afschrik der vrouwen en het verdwaasd gelach der mannen in de feestzaal hoorde, na de woorden van Corsulus, had zij hare oogen opengeslagen, en zij zag den afzichtelijken kop van Johannes, den heilige. Hij kwam nader op haar toe, en zij stond als verlamd. Zijne gruwelijke oogen vervolgden haar. Vluchten!... Vluchten, dacht zij, maar zij kon niet, als in een martelenden afbeulenden droom. Zijn blik gebood haar te blijven. De diepe zwarte oogen, rood doorstriemd, staarden haar aan, strak met eenen onein-

digen gruw als in de grot: hij was nog meer misvormd. Zijn geopende monde wilde haar nogmaals toeroepen: Ik vloek U... En hij naderde, hij was bij haar... En rood biggelde een druppel bloed en striemde als eene peersche wonde op haar sneeuwwitte danseressenkleed. Zij schrok, uitzinnig, alsof zijn bloed haar brandde.

Hij vloekt mij!... Hij doemt mij!... Weg!... Zijn bloed is over mij!... Zijn God zal mij straffen, 't is Zijn heilige!...

- Liefste, hikte Herodes verdwaasd.

En gillend van wanhoop, in hare doorschijnende wulpsche schandekleederen, vluchtte zij weg, huilend, in den diepen oneindigen nacht.

FR. VAN DEN BOSSCHE.

Meinacht.

De Meidag is vol luid en lustig heil,
Al zonnefeest en weeldekus en lach; -
Maar 't meinacht-zwijgen is vol weemoed, wijl
De stilte schreit bij nachtegaalgeklag.

De nauwbevonkte lucht is purperblauw
Waar ragteer dennekantwerk, zwart en fijn
Op afsteekt, half van wierookwitten dauw
Omgolfd, - als een gotieke tempelschrijn.

Spookachtig schemert door de donkre stilt'
De blanke ruikerpronk van 't bloeigeboomt,
Terwijl - men weet niet wàar verdoken - trilt,
Zoo zacht melodiesch, dat 't al luistrend droomt,

Der nachtegalen weenend miserere
Over de bloemen, nauw ontwaakt, gebroken
Over de droomen, die nu nooit meer keeren
Over de doôn, die droomend de oogen loken.

FELIX RUTTEN.

Vriendenafscheid.

‘Frits! 't is tijd, hoor... Binnen twintig minuten vertrekt uw trein, en de statie is een kwartier van hier.’

Op die woorden van papa trok Frits zijn uurwerk uit den ondervestzak, hield de uurplaat naar de helbrandende lamp toe, keek, en zei na eenig nadenken... ‘ja’

‘Beter vijf minuten te vroeg dan één te laat,’ sprak mama nog toen ze hoorde dat de steeds vooruitziende papa op komaf maken aandrong. Had ze durven rechtuit spreken, ze had Frits liever nog een poosje doen neerzitten, want Frits was heur eenige lieve zoon en moest voor een paar maanden weg naar Hamburg om er door 't verblijf in een groot handelshuis zijn koopmansstudiën te voltooien. Van morgen af zou papa ook alweer op reis gaan en ze schrikte reeds terug voor de lange reeks vervelende dagen dat ze alleen zou thuis zitten, zonder ander gezelschap dan dat van heur meid.

Frits haalde uit een hoek zijn reiszak te voorschijn, lei hoed en regenscherm op tafel en greep zijn overjas van den kapstok.

Willy, een kameraad die veel bij hem aan huis kwam, hielp hem zijn jas aantrekken. Willy had in de heele stad maar één mensch op wien hij zijn hart gezet had. Al de anderen die om hem heen woelden, konden hem weinig schelen. En nu ging die ééne vertrekken.

Ondertusschen was Frits bezig met zijn lederen handschoenen aan te doen en waren zijn ouders rechtgestaan.

Er heerschte een pijnlijke stilte. Men hoorde eenige oogenblikken lang enkel het jagen van de lichtvlam in de lamp.

Toen nam Frits plots een besluit, keerde zich naar papa, lei zijn handen op zijn schouders en zoende hem op de beide wangen. Daarna sloeg hij zijn armen om mama's hals en kuste ze innig.

Willy kreeg een kleur: zou Frits hém ook...? en keek blij-verlegen in het vage...

Doch Frits had geen 't minste vermoeden van 't geen er in Willy omging. Met een gemaakten glimlach, alsof het vertrekken hem niets deed, pakte hij den reiszak op en zei: ‘We gaan.’

En ze gingen door den kouden Novemberavond langs de bladerlooze laan naar het station. Ze spraken weinig onderweg, over onverschillige dingen.

In het station kocht Frits een ticket voor Willy. Ze trokken door de wachtzaal tweede klasse, lieten hun kaartjes knippen en begaven zich in de gasverlichte spoorhalle op zoek naar den trein.

Daar stond hij. Van voren dampte en kuchte de lokomotief. Daarachter een ketting wagens met groote, witte cijfers erop: 2, 3. De meeste deurkens waren toe: een kop tuurde hier en daar door een vensterken. Andere stonden nog open en lieten een diepe, klare gaping zien. ‘Hier is 't goed,’ zei Frits, en duwde den reiszak in een wagen der tweede klasse.

Op 't zelfde oogenblik leidde er een meisje een man binnen en kuste hem op 't voorhoofd alvorens heen te gaan.

Frits gaf Willy de hand, drukte eventjes de zijne, zei ‘stel het wel, tot weerziens’ en ging plaats nemen. Hij wierp zijn hoed in 't net, trok een handschoen uit en zette zich op zijn gemak in de kussens.

Toen kwam er een jonge heer den wagen binnen. ‘Ha,

Gust! rij-je mee?' Frits schudde lachend de hand van den aangesprokene en begon een vroolijk praatje.

Willy stond nog buiten in de kou, zonder te roeren, en zag toe. Hij kreeg het gevoel alsof er iets brak in hem, een begoocheling of zoo iets...

Hij wilde heengaan, maar hij bedacht zich. Waarheen zou hij ook gaan? Hij kende niemand in de stad: het beste wat hij had was hier...

Hij had iets willen zeggen om Frits bezig te houden, maar hij vond niets... God! wat draalde die trein!...

De treinwachter kwam om de kaartjes na te zien. Frits reikte het zijne over en ook dat van Gust. Het deurken werd toegeslagen, 'Fini!' De trein floot schel en zette zich schokkend en rammelend in beweging.

Frits blikte nog eens door 't raam, knikte even en wenkte vaarwel met de hand. Willy poogde te glimlachen, maar kon niet.

Toen spoedde hij zich uit het station, en schreed, zonder omzien, alsof hij vervolgd werd, door de ledige straten.

Op zijn kleine kamer was het koud. Hij sloot het venster, maar zijn licht stak hij niet aan. Hij zette zich in zijn zetel en - daar viel hem opeens zijn thuis te binnen, de warme, gezellige keuken, moeder, zijn zusters... De huiverige eenzaamheid sloeg over hem en hij begon te snikken in den donkeren.

C.

Sprookje.

I.

Swana was een schoone koningsdochter: zoo heelemaal 'n liefgevoelig kind, slank en rijzig als een lelie, en haar droomerig kopje zoo blank; diep-blauw haar oogen, als kwijnende zomeravond: al wie zijn beeltenis daar maar even in weerspiegeld zag, moest haar wel liefhebben.

Broertjes of zusjes, waar ze mee spelen mocht, had Swana niet; en er kwamen ook nooit vriendinnetjes, om pret met haar te maken in dien eeuwig-stillen tuin, waar zij altijd alleen moest zijn. Haar moeder had ze niet gekend; haar vader was 'n koning, somber, zwijgend, afgetrokken altijd, - 'n tooverkoning. Van Swana hield hij niet veel: zij was zoo 'n droomend, illusievolle, lichte zonnekindje! Hij altijd opgesloten in de duistere geheimzinnigheid zijner lichtlooze werkkamers, heel den dag... Daar mocht het prinsesje hem nooit storen; ze liep rond in de uitgestrekte tuinen om 't slot, tot ze moe was van 't alleen-zijn, en praten ging met de witte marmerbeelden die er stonden in menigte: doch altoos keken die haar aan met dezelfde, glanslooze oogen, en bewogen niet; anderen staarden roerloos in de zonnige blauwte op, et lieten het licht schijnen, onverschrokken, in hun wijd open blik.

De bloemen, die ze ook wel 's wat vertellen ging, knikten ernstig met 't hoofdje soms, of ze luisterden en antwoord geven wilden; maar hadden haar nog nooit gezeid, of ze wel verstonden wat Swana zegde, van lange tochten in 't park en 't bosch daarachter; van ontdekkingen in 't geheim-

zinnig kasteel, waar zij aldoor weer nieuwe dingen tegenkwam in gangen en vertrekken; of van haar willen-weten van hetgeen er was achter 't woud, en zooveel andere vragen waarop zij van vader nooit antwoord kreeg... Ze mocht niets vragen, ze mocht niets weten! Hoe mooi 't er was, in slot en gaarde, - meer dan een gevangene was ze niet. 't Ging nog 's zomers, als 't alles goed was en gelukkig rondom; dan vergat Swana de weemoed der verlatenheid wel een poos. Maar o die treurige wintereeuwigheid, als 't alles daar dor lag en dood in de kille eentonigheid van den sneeuw. Als ze 's avonds dan voor den haard zat en de vlammen zag kronkelen om de houtblokken, als gele slangen met vurige tong, joelden vraag bij vraag in haar kopje omhoog, knagend - gelijk de vlammen van 't vuur - aan de kalmte harer zielerust. Er stegen beelden op van louter licht, uit den goudschijn van den haard, als een belofte van heil en geluk: maar plots viel 't visioen dan weg in 't duister als vader, 't staren ziende, zei: dat 't tijd was...

Dan moest ze slapen gaan, - maar sliep niet, en moest denken, o zoo veel, aan dat wondere waar ze straks dan eindelijk slapend, altijd en altijd weer van droomde - mooi en heerlijk - maar zelf niet zeggen kunnend wat 't was....

Weer lente!

De eindelooze winterverveling is weggesmolten als sneeuw voor de zon en de dorheid en de donkerheid van zoo vele lichtlooze dagen, staat daar nu opeens te tintelen en te gloriën in frissche vreugd en glanzend-groene verjonging.

Hoe komt de lente toch zoo opeens?

Eerst zien we haar lang van verre schemeren: hier en daar een schuchter bottend twijgje - 'n belofte, - en een violenknopje, half ontloken, - 'n glimlach van blauw geloof.

Dan schijnt het veld, als sterker in zijn vertrouwensblijde

hoop, al groener uit te gloren. De blijde tinten groeien op, en loopen wijd en zijd al verder uit, en verder, en steeds klaarder.

Maar plots wordt de zon, die steeg als lente's jubelende bode, met sluipende boosheid omsingeld door 't gore wolkengeboefte, haar gouden glorievaan geveld en neergetreden, rood, bloedbespat, - en tegelijk der op-willende aarde jonge leven bestookt met stroomende regenflitsen en knetterend hagelschroot.

Doch 'n ongekende macht is met ons. Na langen strijd vol bangen angst, barst opeens dan zegevierend de lentedonder los op de tinnen der grauwe hemelburcht. Alom eén hijschen van blank en blauw overwinningsgewapper!... En stralend treedt uit de dreunend opengevallen luchtpoort, met blikkerende banier, herrezen, de zon ons te gemoet, de goudgeharnaste lente-heraut. En een duizendvoudig geschal van zilverklinkende schettertrompetten drijft de laatste, verstrooide wolkenhorden ter vlucht, verslagen, vernietigd!

Nu houdt de lente blijde inkomst in de smaragdgroene wereld, onder den blauwen hemeldom: en blijde gaat haar glimlach stralend uit over veld en vlakte, vol bloemen en blinkenden luister...

Zóó was 't weer Mei in Swana's land, en Swana's ziele! 't Hoofdje vol zonneschijn en lichten zang, vol droomen - als jonge vogelen levensblij. - Haar gepeins een bloeiende lentewei, àl bloemen en glimlach en lichtgeschitter in duizend parelen van dauw....

Opeens zoo was dat weer in haar diepste zelf: lente, lente! Wat 't was? Hoe gekomen daar nu zoo opeens?... Zij voelde alleen maar dat 't er was - licht en geluk -; en dat was alles wat ze wist.

En ze snelde park en hoven door om 't al toch maar goed

te zien, te genieten: de meizoentjes bij honderden in 't gras geregend, als zonnevonken, en de anemonen als maanlichtgedruppel in 't nachtduister van 't woud. Daar stond in 't licht te waaieren, bruin en rood, de beukenreeks tusschen 't geel en groen der boschboomen, zoo statig peinzend op haar eigen pracht; en de berken blank er naast met klaterend loof, dat - als uitgelaten kinderen - niet stil kon staan van plezier. Overal klonk vogelengezang, waar boven, rustig-hoog, de merel zong 't andante zijner zoete serenade. Overal de zonneschijn en 't gouden licht langs de blauwte en over 't groene bladgewiegel heen, regenend van loof op loof als parelend goud of gele wijndruppelen, en over den grazigen grond waar 't ritselend en ruischend levensvol te deinen lag, warm, warm en glanzend als Chineesche zijde.

Midden in 't licht, op 'n witbesterd anemonenveldje, zat Swana, - zelf een schoone groote wonderbloem - te kijken en te luisteren naar de juichende meibeweging van 't jonge lentefeest rondom. ‘Hoe mooi, hoe heerlijk....’ 't was alles wat ze zeggen kon: zachtjes eerst in haar zelve, dán tot de bloemen hardop, en luider dán en schallend uitgekraaid, door de stille woudeenzaamheid, dat 't klonk als koekoeksgeroep.... Dan zweeg ze opeens, door haar eigen stem verschrikt, luisterde, zag om..... maar er was niemand.

II.

En Zefiero was een schoone koningszoon.

Opeens was 't klaar gerezen in zijn ziel, als de morgenzon aan de zomerlucht: hij bond zijn gouden lokkenpracht bijeen, deed stevige schoenen aan de voeten, nam zijn vederhoed en de wondere fluit, - de fluit die hij liefhad - en toog heen.

Hij trok door streken die hem dierbaar waren, om de droomen er gedroomd en om de bloemen zijner kindervreugde. Maar hij ging ze voorbij met een lach.

Reeds was hij mijlen en mijlen ver gegaan, en gekomen in een groot, diep bosch. 't Scheen zonsondergang want 't was er duister en licht gelijktijdig, als een schroomvolle vreugde die zich niet durft uitspreken.

Een groot verlangen naar rust kwam over hem als een moeheid, en maakte zijn hoofd zwaar, loom zijn handen en voeten. Hij bleef staan en trachtte door den roerloozen looverhang de zon te zien die onderging. Nog een enkele vogel zong boven zijn hoofd; anders was alles ademloos, zonder beweging.

Maar wat bewoog daar wit tusschen de stammen in 't donker, wit en goud, als 'n lichte droom?... Hij strekte de handen uit, als kende hij die zwevende blankheid; en roepen wilde hij, maar kon niet, bleef staan, versteend, met open armen... En 't naderde, goud en wit wolkend, een zoetrokige bedwelming voor zijn ziel, een zingend licht: Swana!... 't Goud omluisterde kopje met bloemen gekransd, en vol bloemen de handen en 't blank gewaad - een feeënkind.

Beiden was de eerste verrassing als een schrikken, onwillekeurig; maar in een glimlach vlogen gelijktijdig hunne zielen elkander juichend te gemoet, met 'n luiden kreet van heil, dol, jubeldronken: twee kapellen plots bevrijd uit de zijden webben hunner droomverlangens. Swana's stralende oogen met hun diep-blauwen vrede, gaven den blonden prins de stille zekerheid dat dit nu 't heil was, dat hij zocht zoo lange, en van zoo ver; en zijn zoete stem die zong als muziek door de teêre vertrouwelijkheid van den dalenden dag, gaf Swana alles wat zij op hare beurt verlangd had, ongeweten.

Wie hij was, die daar zoo opeens nu lachend naast haar ging?...

Toen kwamen de vragen schuchter op en ze sprak haar nieuwsgierigheid uit met zachter, zachter stem. En hij vertelde....

Maar opeens toen dacht ze er aan dat zij gaan moest naar vader. 't Was al avond: heel den dag was ze weggeweest! Wat zou hij zeggen? Maar Zefiero dan; moest hij nu weggaan en zou ze hem niet weerzien? Wat had ze wel graag bij hem willen blijven in 't woud.... maar vader! -

Doch morgenvroeg zou ze weer komen bij den grooten vijver: daar hem weervinden, om heel den dag dan saam te zijn. Vaarwel! vaarwel!..

En vaak in 't voortsnellen keerde zij zich om met lachend gewuif en tranenoogen; - Toen was ze nog maar een wit, wegdonzend wolkje meer, met zonnigen rand, - en Zefiero stond alleen in 't woud, geheimzinnig volgeduisterd.

Van ingehouden kwaadheid rood stond koning Ruwhard op 't slotplein wachtend Swana's weerkomst.

Hij sprak geen woord en staarde somber haar van ver reeds aan met ruwen blik: ‘wat dee-je in 't bosch?’

‘Vader, snikte ze, lieve vader, zie me zoo niet aan!... O, hij was zoo goed en zacht, zoo mooi.... en zoo heel onverwacht is hij er gekomen 'k heb toch niets misdaan, vader....’

Zij schrok van de vlijmende woorden die haar tegenflitsten:

‘Nooit meer naar 't bosch, zeg ik je, nooit meer!’

Vastleggen zou hij haar, als 'n booze hond, aan een ketting.

En haar oogen opslaande zag Swana den vertoornden vader aan, met wanhoop en vertwijfeling, snikkend luid.

Toen werd ze opgesloten in haar kamertje.....

't Was nacht. De koning stapte heen en weer over 't terras, zonder oogen voor de manepracht rondom.

De parklanen, de jasmijnboschjes en rozenstruiken in groepen donker bij elkaar gehurkt, doken zwijgend bang in de schemerstilte weg. Over de nevel zweefde, fluweelig-wit, de maneglans die weemoedig in de blinkende vensters staarde en vonklend op de fonteinen viel, die weenden in de roerlooze ademloosheid. Opeens - of 't droomend lichtzilver zich had opgelost in klanken, zacht zich vlijend aan elkaar, en stijgend tot een ijle melodie, een licht teer zweven van geluidweefsels, vervluchtigend in bevend getril, met een zucht - zoo rees daar op 't geruisch der ritselende waterstralen 't geheimnisvol gezang eener fluit. Van verre weende ze week en weemoedig uit de zilveren manestilte omhoog met klagelijk smekend stemgesidder, en tot breeder stijging hooger opgevoerd vlood het lied dan, een droom gelijk, voort, tot schucher weer de klare klank verschemerde in zachtinnige teederheid en berusting. Zoo zong de fluit.....

En hoog in den burchtgevel ging heel zacht een venster open, en een kopje schemerde er in, licht tegen 't donker, als 'n ster.

Koning Ruwhard, die luisterend stond, wist 't alles juist; hij wist dat ginds Zefiero zat en speelde..... Zijn toorn steeg als 'n zwellende storm en zijn tooverstem - een schennis in de stilte uitgevloekt - dreunde zwaar koperachtig door den nacht...

De sterren in 't blauw loken de oogen dicht: en op hetzelfde oogenblik viel de klaterende fonteinsprong verschrikt neer en zweeg.

Waar pas 't lied klonk door 't struweel vloog een vogel schuw op en verdween.

‘Liefste’ kreet een meisjesstem, en stokte.

Er was geen Zefiero meer. Betooverd, was hij in een vogel veranderd en Nachtegaal geworden. -

Verre wijlde de dag nog en de stilte sliep ongestoord. Zwaar van dauw bogen de bloemen met 't hoofdje in 't gras, onder de schutse der boomen, waar de vogels sliepen. Eén echter was wakker en zong, - zong een schreiend lied vol heimwee en smart: de nachtegaal. Hij was gevlogen naar den rand van 't meer waar Swana komen zou met den dageraad en wachtte, en floot...

Swana was ontvlucht: en eer de maan gedaald was van de bleeke lucht, het woud doorgesneld naar den vijver, waar Zefiero komen zou. Voordat zij, bij 't water, nog gansch onder de boomen uit was getreden, wit in de witheid der eerste klaarte, vloog haar een vogel op den schouder. Zij wist nu wel, dat hij 't was en streelde zijn donzen kopje schreiend, terwijl hij droever tjuikte en droever: ‘Mijn liefste vogelijn, mijn arme liefste...’ En 't vogeltje zag haar treurig aan met knippende oogjes en zong aldoor en altijd klagender zijn zoetluidende klacht. ‘Mijn lieveling, wat nu?...’ en peinzend hief ze 't hoofdje. Daar schitteren zijn kleine pareloogen en 't vliegt op, boven haar in een tak, en verder wipt 't in een anderen, en weer voort door 't groen, of 't zeggen wou: kom, kom mee van hier!

Maar Swana staarde 't zwijgend roerloos na en dacht aan vader... Weer komt 't diertje terug, en zet zich bij haar neer, en streelt haar wangen met den bek, en vliegt dan weer op, en neurt, en vleit zoo verlokkend zoet: och kom toch, kom toch mee weg van hier!

Moet ze blijven, teruggaan, vluchten? en waarheen? Ze ziet om... een ritseling door de bladeren; takken knakkend weg geduwd; bang-bevreesd de vogel opgeschrokken en weg... Swana lijkbleek, bevend van ontzetting: Voor haar, vlak voor haar, koning Ruwhard, haar vader; - donker stormomwolkt 't voorhoofd en vlammend de blik, een levende verschrikking, dreigend, de vuist gebald.

Swana voelt zich bezwijmen, strekt de armen even op, grijpend, in 't ijle, zoekend steun...

‘Schaamtelooze, boet nu wat gij misdeedt, hier in eeuwig zwijgen: vleugelen moogt gij dragen maar tot vliegen niet; een vogel heeten maar leven met den visch, sprakeloos en stom; hermelijn zal 'k u laten tot kleedij, dat men weten moog' dat gij een koningsdochter waart; nu hoor des verleiders lokstem ten eeuwigen verwijt: Hij is blind van nu af; zoeken zal hij zonder vinden, nacht en dag, niet wetend waar gij zijt. Zijn stem zal wezen een eeuwige klacht, en geen zal hem aan zijn pluimen herkennen als een vorstenzoon.

Swana zeeg als levenloos op den grond neer. Hare armen sloegen in doodsangst door 't ijle heen met groot misbaar, zoocat de bladeren opstoven bij het geweld er van - 't waren werkelijk reuzige wieken. Ze was heel witdonzig, als pas gevallen sneeuw, - een zwaan.

De hals rees slank in de hoogte, en schudde met den geelgebekten, smallen kop; toen voorovergebogen, zoekend met halfverborgen, zwart-glinsterende oogen, den waterrand, met trage bewegingen er heen geschommeld, dook 't ronde voorlijf neer in 't kringelend nat, en gleed het water in, voortdrijvend.

Met forsche stoten rukte de zwaan nu over 't rimpelend vlak naar den overkant, keerde weer zich wendend, met trotschen zwaai, en zwom terug en weer heen opnieuw, af en aan, in zwijgend-zoekende oplettendheid. Toen bleef hij opeens stil liggen in 't midden, dook den kop in 't diep en hief hem, water slurpend, weer terstond verwonderd ziende om zich heen, terwijl de druppelen vielen van zijn bek, als fonkelende kristallen.

Zoo dreef hij daar een oogenblik, als 'n witte bloem op 't water kalm, toen weer voort over den vijver, heen en weer, zoekend altijd zoekend... En 't vereenzaamde bosch

rondom hing dieper de twijgen medelijdend neer als een treurgedachte.

Nu ligt hij opeens heel, heel stil: Van ver de nachtegaal! hoor... Hij roept met smeekende stemme om Swana; weet niet waar ze is; hij is blind, durft niet vliegen van 't twijgje waar hij zit... Heel den dag zingt hij... 't is avond! hij zingt nog altijd voort, en den nacht door, zonder voedsel, zonder rust of poozen...

Komt Swana niet, en draagt hem mee in stille veiligheid?...

't Is al morgen: Swana niet gekomen! - Zachter zingt hij, zachter voort. En altijd lag de zwaan nog op 't water, roerloos, stil of hij sterven ging... Dan hief hij zich opeens met een ruk half uit 't water op en sloeg met de breede wieken dat de lucht gonsde rondom, onder den zwaren vleugelslag: maar vliegen kon hij niet. Dan zakte hij weer op den vijver neer, te midden der wegdeinende rimpelcirkels, en bleef er peinzend drijven.

Nog altijd de nachtegaal, of 't van heel ver was, zoo zacht, zoo zwakjes: een droomerig geneurie slechts. - 't Geluid laat bijna héel na... nog 'n trillende toon, een stervenszucht... nu niets meer.

De zwaan, als niet beseffend, lang nog onbewegelijk...

Dan buigt hij den slanken hals loom achterover: een zacht gesnik steeg uit zijn binnenste op, diep, in weeke klanken vloeiend weenend weg door de stilte, als de laatste trillende klank eener springende harpesnaar. Hij vlijt den kop stil in de blanke veerenvacht en, tusschen groen van zwaardlisch en rietplanten, is hij verdweenen.

De zon ziet over de boomen heen en spiegelt zich in 't boschmeer, dat blauw is en rimpelloos, vol zilver. Er zingt geen vogel nu aan den vijverkant en overal luistert schuchter nog de stilte naar 't lied van den stervenden...

III.

Nu had des tooverkonings rentmeester een mooien, blonden jongen. De krullebol had Swana, de prinses, wel gekend en vaak haar nagestaard, met z'n diepe peinsoogen, verlangensvol, maar nooit had hij haar zoete spraak gehoord. En Swana zelf wist niet, dat er op haars vaders goed één was, die hare gangen volgde van ver met spiedende, smachtende blikken en weemoedig-verlangende ziel.

Nu was er de prinses niet meer! en vrij mocht de knaap nu gaan door veld en bosschen. - En zóo gebeurde 't dat hij kwam op de plaats waar Zefiero had gestaan dien blanken serenade-nacht, toen Ruwhard's toovervloek hem trof, Zefiero's fluit - z'n veelgeliefde - was er achter gebleven, wijl hij vlood..., en die vond des rentmeesters blonde jongen.

Dat was nu echt iets voor zoo'n ventje: Ze lag daar zoo voor hem tusschen 't gras en de bloemen, of ze er voor hem was neergelegd. Daar vat hij ze, vlug gebogen, vast, met beide handen en draait ze voorzichtig in zijn vingers rond en bekijkt ze van alle kanten en ziet er letters op gegrift...

Heeft niemand hem gezien?... Hij kijkt rond, stil-behoedzaam... Niemand! Nu zet hij z'n fluit aan de lippen en ademt er schuchter een toon uit, - een droeven klaagtoon.

Maar stil, stil... Ginds hooren ze 't. Zal vader straks niet zeggen: ‘Geef hier wat ge daar gevonden heb; dat hoort den koning, niet ons!... Snel den schat onder zijn buisje verborgen en weggevlucht als had hij kwaad gedaan... weg, weg, onder 't loof zich schuilhoudend... Zoo kwam hij met z'n fluit bij den plas.

Behagelijk en gerust laat hij zich neervallen in 't gras en lacht gelukkig zijn vondst tegen en beziet ze weer van links en rechts, tastend en streelend, en leest er op:

‘Liefde is de ziel.
Kunst de kracht: -
En Schoonheid herleeft
En Leven lacht...’

Maar hij begrijpt het niet. Nu drukt hij ze weer tegen zijn vreugde-trillende lippen.... Wat loopen de vingers gemakkelijk over de openingetjes heen en weer: En de tonen komen als van zelf, en rijen zich aan elkaar, als paarlen tot een stralend snoer... klank na klank zweeft uit zijn mond weg als blijde om 't bestaan, zich vlijend de een aan den anderen met verliefd gebaar in bonte groepen, wemelend door elkaar en uit elkander gaande in dansende beweging, vliegend op en neer in zwevende rythmen, vol kringelende vroolijkheid.

Hoe was er nu zoo veel verrukking en vreugdegejuich in 't fluitgeluid, dat de twijgen den dauw der morgentranen afschudden, en 't hoofd hieven opnieuw verblijd en verheerlijkt in 't jonge licht?

Er was opeens met die muziek een glimlach gekomen over alles, over de stilte en de morgenrust, - een liefdekus die 't al vervulde met verrukking en heil; 't steeg als een bedwelming op de stijgende ochtendgeuren, aldoor inniger, hooger, heerlijker, - terwijl daar nog maar altijd door die jongen rustig zat en floot, - tot uit het groen van zwaardlisch en rietplanten, zwanenwit opschemerde een blanke vorm, een meisjesgedaante, goudomgloried, met lentebloemen gekransd en vol bloemen de handen beide en 't witte, wuivende kleed, - als een zomerdroom zoo schoon, een Elf, een feeënkind... En uit het groen der twijgen aan den oever lacht haar te gemoet een andere, schoon en blond, als de rijzende dag, met zijn goudgolvenden lokkenvloed en den krans van lentebloemen er om heen. Een lichte glans lag om hen beide stralend, klaarder goud dan 't zonnelicht,

en vonkelend goud-groen als glimwormen-smaragd op hun gewaden, doorzijgend de plooien als zilver en draden van goud: 't lag over den grond rondom in breeden ring, en ging voor hen uit den vijver over, licht en kleurenvol bouwend een brug van glans. een regenboog voor hun voet...

Zoo gingen ze met zacht gezweef, in den lichten luister, zwijgend tot elkaar over den onbewogen plas. Hun glimlach lichtte voor hen uit en sierlijk groetten de handen van ver reeds elkander, met statige welkom-beweging, vol gratie, koninklijk, tot zij raakten elkaar, en beider glans ineenzeeg, als een zon in den zonneschijn rondom, en zij woorden spraken, niet verstaan... en 't woud en de zonnige lucht en 't beglansde water trilde van weelde...

Stil zat de jongen steeds en speelde zijn wonder-fluit.

Toen traden saam de lichtgestalten aan den oever waar hij zat... Zij kransen zijn blonde haren met hun bloementooi en streelen hem, zich buigend naar zijn voorhoofd, met liefkozingen en woorden zoet.

't Was hem opeens nu, of hij wakker werd uit een droom, maar een droom was 't niet. Swana stond voor hem, met den onbekenden prins Zefiero, in stralende werkelijkheid, - terwijl er tranen hem uit de oogen vielen van weelde en onzeggelijk geluk, toen hij de lang met liefde verlangde, Swana, de schoone daar zoo voór zich zag en spreken hoorde en voelde, op zijn voorhoofd, van hare lippen een kus...

Hij klemde zijn fluit op 't hart in angstig-knellende vingers, - bang dat hij ze nu verliezen zou, en Swana met den Prins, - of dat hij wellicht sterven ging: dat ware al even ongelukkig geweest... Maar hij stierf niet, en mocht zijn schat houden, zijn fluit en zijn kunst.

Nu gingen zij vandaar, Swana en Zefiero, als Schoonheid en Liefde, hand in hand, des schoonst-gedroomden levens heerlijk beeld en dichter-ideaal.

En met hen toog de blonde fluitknaap, hen dienende in verrukking, zingend, zingend zonder einde.

En waar zij gingen, scheen 't woud eerst voor goed te ontwaken, zoovol vogelenstemmen schoot 't bij hun komst, en 't waaide zoeter op in den glans die lichtend van hen uitging.... en 't was als rezen de bloemen hooger naar hen op en tintelend van geluk, verlangend om te kussen den zoom van hun kleed. Zoo gingen zij voort en verder.

Toen wuifden zwaardragende, in goud volgroeide korenvelden hun ruischend welkom toe, met buigende aren. En de menschen van 't verre, onbekende land, stroomden hen te gemoet met kransen en slingers van eeregroen, en zongen liederen langs den weg en uit versierde gevelvensters, bloemen strooiend, en vierden zoo hun koninklijke bruiloft, met vroolijkheid en muziek.

Bij 't feest zat de blondgelokte kunstenaar met zijn fluit aan hun voeten en zong:

> ‘Liefde is de ziel.
> Kunst de kracht: -
> En Schoonheid herleeft
> En Leven lacht...’

En zijn jubel was eindeloos, als 't heil van 't vorstelijk Paar.

FELIX RUTTEN.

Te Munster.

II.
De ‘Tischgesellschaft’.

Van aan den ondersten trap aan de straatdeur van nummer 184 in de Hörsterstrasse moest men juist drie-en-twintig keer stappen om den trap te bereiken van weduwe Dr Gausepohl op den hoek van de Herren- en Martinistrasse. Daar kreeg ik 's noens den buik vol voor 90 pfennig en zat ik 's avonds aan 't berd voor 60 pfennig. Het was een hoog, sedert jaren niet meer gekalkt huis, met veel groengeluikte vensters in den gevel. Ik kwam binnen met een passe-partout. In den gang zou men gemeend hebben in een klooster te zijn. Rechts tegen den wand tusschen twee koperen kandelaars een wit-plaasteren beeldje van Sint-Jozef waarvóór elken woensdag in een rood, kelkvormig glas een oliepitje glom; links een dito beeld van Onze-Lieve-Vrouw met dezelfde toebehoorten: daar brandde de lamp 's zaterdags. Uit den gang klom er een kronkeltrap naar de verdiepingen en vooreerst naar de eetzaal.

De eetzaal was een ruime, welverwarmde, heldere plaats die den kloosterindruk nog versterkte. Links tegen den muur stond, zorgvuldig toegedekt, een vleugelpiano waarop nieuwsbladen en Boden van allerlei heiligen verspreid lagen; daarboven een klein rek met een dozijn boeken: een paar romans van P. Spilmann S.J., de ‘gezuiverde’ uitgave van Quo Vadis?, Ben Hur en enkele platduitsche verhalen geschreven en geschonken door een bevrienden kapelaan;

hooger nog, tusschen de portretten van Leo XIII en Pius X, een regulateur die steeds een kwartuur vóór stond. Voorts overal vrome prenten, heiligenbeeldjes en gedenkenissen van bedevaarten. Daartusschen, tegen een venster, in een mooi muitje uit wit-en-rood geverfden ijzerdraad een kanarievogel die zong dat het helmde, zoogauw door de blanke gordijnen de zon scheen of er gerucht kwam in de kamer...

En regelmatig tusschen half één en kwart voor den éénen werd dat gerucht in overvloed gebracht door de Tischgesellschaft. Deze bestond, ‘meine Wenigkeit’ er bij gerekend, uit zes personen. Ze begroetten elkander met een ernst die voor de helft lachmarkterij was, met een ‘güten morgen!’ en een dienaar volgens al de regels van de nieuwste kunst. Dan grabbelde de eene nog even naar de morgenuitgaaf van den W*estfälischen Merkur* en las de laatste draadberichten over den Russisch-Japanschen oorlog; een andere voerde een praatje met den kanarievogel en liet wat zaad rijzen in een blikken bakje; een derde schreed met de handen op den rug fluitend door de kamer; een vierde en een vijfde gaven elkaar jokkend 'nen stomp in de ribben en stootten bij het wederzijdsch uitwijken een stoel omver die dof op het tapijt plofte; een zesde nam de laatste oogenblikken ijverig te baat om genoegelijk te dampen uit zijn lange porseleinkoppige pijp.

Op klokslag kwart voor één namen ze allen plaats rond een tafel die vóór een kanapee langsheen den muur gedekt stond. Er zaten er twee in den kanapee de overigen op stoelen. Zoohaast het gebed stil gezeid was, wijdde de Präsident mij van ambtswege in de geheimenissen der wetgeving die de tafelverrichtingen regelde. Ik heb werk gehad om ze mij in 't geheugen te prenten.

Paragraaf 1. Wie 's noens te laat komt, is verdonderd tot een groschen boet. Het weze u op het hart gedrukt dat wij ons schikken, niet naar de uur van Greenwich, maar wel

naar die van Sint-Martenstoren. Het derde kwartuur verkondigt de torenklok door drie tampen: zijt ge vóór den derden slag met de neusspits al in den huisgang, dan zijt gij nog in tijds, anders...!

Paragraaf 2. 's Vrijdags wordt er uitsluitend nederduitsch gesproken. Wie zoo onvoorzichtig is een volledigen - let op! - een volledigen volzin in 't hoogduitsch over zijn tong te laten komen, is veroordeeld tot een groschen boet. Een uitzondering wordt gemaakt voor de leden van de Tischgesellschaft die het nederduitsch niet machtig zijn. Deze wet is bijgevolg op u niet toepasselijk.

'Weet ge wat? zeg ik, ik zal vlaamsch spreken, dat zult ge wel verstaan'.

'Meent ge? laat eens hooren.'

Ik sprak eenige woorden vlaamsch en de nederduitschers knikten tevreden: ze verstonden me. Toen sprak de 'Kassierer' nederduitsch, en daar er juist op dat oogenblik een sneeuwvlaag schuins door de straat dreef en nijdig langs de vensters schroefde, 'küerde' (koutte) hij van 'miätske biesen.' De beide zuidduitschers die daar waren spanden ooren en hals maar gaven de pijp aan Marten, ik echter verstond die brabbeltaal volkomen.

'Wel! zeg ik, ge spreekt bijkans mijn gewesttaal: meertsche bijzen, (buien), dat zegt het volk bij ons ook.'

'Ziet ge dat? riep de 'professor' triomfantelijk uit, 'de niederdütske sprake is de sprake der menskeit.'

'Zwijgen!' beval de 'Präsident', 'Herr Doktor zal dus vlaamsch spreken, hij is een van de onzen. Nu blijft er een derde paragraaf'.

Al wie 's zaterdags zijn servet in zijnen ring steekt, betaalt een groschen boet... Ziedaar de voornaamste wetten; op de kleinere wetjes zal op tijd en stond uw aandacht gevestigd worden. Ten slotte moet ik u nog met de onderscheiden tafelwaardigheidsbekleeders bekend maken. Ik ben de 'Prä-

sident', hier zit de 'Kassierer' en daar 'Herr Ober'. Und jetzt kanns losgehen!'

En het 'ging los!'

Freule Gausepohl, die heur moeder, de weduwe Dr Gausepohl, in het klooster van Sint-Ariaan niet gevolgd was en die nu op heur eenzamen, ouden-dag des te dapperder kwezelde, bracht de spijzen op. Degene naar wien de lepel of vork van de opgediende schotel bij toeval den steel uitstak mocht eerst beginnen: ondanks de tafelhierarchie ging het hier volop republikeinsch toe. De lepel wees naar mij, ik was niet lui en greep aan. Dan reisden de gerechten rond: gang van de zon.

Er stond op tafel noch water noch bier: de besproeiïng moest Freule Gausepohl niet leveren. De 'kassierer' was daarmee belast. En hij zorgde ervoor ook. Tienmaal daags opende hij zijn blikken spaardoosken en telde de groschen na die de boeten ingebracht hadden: waren er zes bijeen, dan bestelde hij, onder het luide vreugdegejubel der dischgasten, een halve flesch moezelwijn. Meer dan zestig pfennig werd er op werkdagen nooit besteed; alleen 's zondags klom men grootmoedig tot een geheelenganschen mark. Evenwel, daar de leden van de Tischgesellschaft de wetten op hun duimken kenden en hun jonge, hongerige magen ze vóór het noodlottig uur naar den eetpost dreven - ze waren bovendien sluw en spitsvondig genoeg om voor hun zeldzame overtredingen duizend verontschuldigingen te bedenken - lag het in den aard der zaak dat de wijnbron maar alle maneschijnen eens kon vloeien. Gelukkig waren er buitengewone inkomsten! Het minste welvaren dat er den een of ander overkwam, werd dadelijk een zegen voor allen. Men behoefde maar te zeggen: 'Ik heb vannacht goed geslapen!' onmiddellijk was er een die voorstelde dit heugelijk feit te vieren door het onthalzen van een flesch. Daarbij kwam nog de spontane vrijgevigheid van de tafel-

genooten, die zelden te kort schoot. En eindelijk het groote, allesovertreffende redmiddel: de weddenschappen! Bij alle gelegenheden, bij alle redetwisten, bij alle gezegden werden weddenschappen aangeboden - en dikwijls werden ze ook aangegaan.

Eens beweerde de ‘Professor’ dat men op den smaak af Lieserer van Minheimer niet kon onderscheiden.

‘Dat kan men wel,’ zei Ober.

‘Dat kan men niet.’

‘Wedden?’

‘Ja.’

‘Hoor. Ge moogt me blinddoeken; tien keer vervolgens moogt ge mij een glas inschenken en laten proeven, en tien keer zal ik u zeggen: Die wijn is 't. Raad ik één keer mis, ge zijt gewonnen... Voor twee flesschen!’

‘Top!’ Daarop gaven ze elkaar den handslag...

Dat werd nu een vreugde in de Tischgesellschaft. Bij elke maaltijd kwam de groote gebeurtenis te berde en werd ze besproken met luide stem en koortsachtig gebaar. Men werd niet moede telkens opnieuw de voorwaarden nauwkeurig en uitvoerig vast te stellen. Het zou te doen zijn den eersten zondag die kwam, tusschen den bouilli en 't gebraad. Freule Gausepohl werd er omstandig van onderricht dat er een tusschenpoos zou zijn van twintig minuten, dat er ‘Ober’ voor elken slok twee minuten proeftijd vergund waren, en dat ze zich voor den tafeldienst naar dit intermezzo te schikken had. Freule sloeg voor met het middagmaal een kwartier vroeger aan te vangen, wat eenstemmig aangenomen werd. Er werd ‘Ober’ herhaaldelijk op het hart gedrukt dat hij maar heele kleine slokjes mocht drinken, dat er nog een glaasje moest overblijven voor de overige leden van de Tischgesellschaft, waarop ‘Ober’ om hen te plagen antwoordde dat hij toch een voldoende quantum moest innemen, anders kon hij het vocht niet beoordeelen... Eer

het zaterdag was, was heel de Tischgesellschaft in de weddenschap verwikkeld: twee hadden er een flesch gezet op ‘Ober’, de twee anderen daarentegen een flesch op den ‘Professor’, zoodat men het ongeduld en de spanning en de drukte begrijpen kan waarmee men zich 's anderendaags om half één aan tafel zette en met kennersblik de twee slanke, koele flesschen monsterde die oorzaak en voorwerp waren van den strijd. De soep was al uitgeschept, toen ‘Ober’ nog niet daar was, en de ‘Professor’ wreef reeds zijn handen en zei: ‘Hij durft niet komen,’ waarop een ander het vermoeden opperde: ‘Hij oefent zich eerst’, toen ‘Ober’ lachend binnentrad en op armgezwaai en ha! ha! geroep onthaald werd. Hij werd gepraamd om zijn soep rap uit te lepelen ten einde de anderen in te halen en toen met haastige beten weldra ook de bouilli zijn bestemming bereikt had, ging het peerd op den wagen.

‘Ober’ moest geheel alleen, te midden van den vloer, op den pianostoel gaan zitten, waar niemand hem met een schop op den voet een teeken kon geven. Ze moesten allen het strengste stilzwijgen bewaren - wie op een of ander manier aan ‘Ober’ een aanduiding gaf, werd met zware boet bedreigd. De ‘Professor’ bond ‘Ober’ een dubbelgevouwen handdoek voor de oogen zoodat alleen neus en mond vrij bleef. ‘Ober’ lei de beenen overeen, kruiste zijn armen op de borst en zei: ‘Kom maar af.’ Toen liet de ‘Professor’ de korken knallen en schonk uit elke flesch een glas vol. Een daarvan stak hij in ‘Ober's’ tastende hand. ‘Ober’ bracht het glas aan den mond, slurpte, smakte met tong en lippen, zwolg... Een stille sekonde... De ‘Professor’ stond recht nevens hem, de andere zaten op hunne stoelen zonder adem te halen en keken glimlachend met gespannen blik.

‘Lieserer!’ zei ‘Ober’.

Een algemeene zucht van verlichting: 't was er op.

‘Is één keer!’ zei de ‘Kassierer’ die zijn zakuurwerk in de hand hield en voor ‘Ober’ gewed had.

De ‘Professor’, een beetje zenuwachtig, wachtte een oogenblik, verzette een van de flesschen zonder te schenken en reikte hetzelfde glas van zooeven aan ‘Ober’.

‘Ober’ proefde... ‘Lieserer!’

‘Is twee keer!’ zei de Kassierer.

Zoo kwam het derde, het vierde, vijfde, zesde, zevende, achtste, negende glas, nu eens Lieserer, dan weer Minheimer, en telkens noemde ‘Ober’ met vaste, kalme stem den naam. Hij wachtte geen twee minuten tusschen elken slok, zooals afgesproken was, zelfs geen minuut. Zijn medestanders riepen hem toe ‘Gij waaghals! zoo rap niet!’ ‘Her damit!’ antwoordde ‘Ober’, bewust van zijn kracht en de professor, na den handdoek nog eens vaster geknoopt te hebben, overhandigde het laatste, beslissende glas...

‘Minheimer!’

‘Hoerah!’ riep de Kassierer: Ober had gewonnen. Op zes minuten had hij het klaar gebracht. Hij werd uitbundig gelukgewenscht door zijn medestanders en ook door zijn tegenpartij. De flesschen werden leeggeschonken, er werd allerzijds getikt en ge ‘hoch’ d - en nu was er wijn in zicht voor heel de volgende week.

Zoo vermaakten zich de leden van de ‘Tischgesellschaft’, en dit onschuldig, onbekommerd genot kon hun niemand misgunnen. Want gedurende de rest van den langen dag waren zij ernstige, degelijke menschen die, elk van zijnen kant, mannelijk hun levensplicht kweten.

De ‘President’ was een geboren Hanoveraner; hij was naar Munster gekomen om er hoofdopsteller te worden van het voornaamste dagblad voor stad en streek. Een krachtig gebouwd Noordduitscher was hij, met ronden, flinken kop tusschen de breede, krijgshaftig achteruitgedrongen schouders; wanneer hij de spitsen van zijn langen, rossigen

knevel naar onder wrong en bovendien met beide oogen scheel-weg naar den top keek van zijn stevigen neus, was hij een echte japanees - hij trok overigens partij voor deze gele broeders. Van 's morgens half zeven tot 's middags toe en van half-drie tot 's avonds half zeven arbeidde hij op het kantoor van den W.M. en bestuurde er het werkvolk. En hij deed het goed. De Kassierer deed hem een flesch geven, toen een der tafelgenooten op hem het woord van Bismarck toepaste: ‘Het is niet moeilijk van een hoofdredakteur een minister van binnen- of buitenlandsche zaken te maken, maar alle Regeerings- en andere Räte te zamen leveren nog geen stof om er een bekwamen redakteur uit te snijden.’ Hij was de eenige leek van 't gezelschap; jonggezel nochtans, alhoewel de deugnieten hem met een half dozijn juffers plaagden en gedurig hun makelaarschap tot zijn dienst stelden. Hij was als christen zoo overtuigd en werkdadig als zijn geestelijke makkers. Hij had een schoone bariton-basstem en geen enkel liefdadigheidsfeest werd er gegeven of hij werd aangesproken om mee te zingen - en hij weigerde nooit. Niet éénen avond had hij vrij. Doch werkte hij zelf, hij had er ook een handje van om anderen in 't gareel te spannen. Hoe dikwijls heeft de professor voor hem geen verslagen moeten schrijven over een of andere vergadering! Ook mij heeft hij gebezigd. Maar ik leed het gaarne. Eens liet hij mij met de abonnementskaart van zijn blad een populair-wetenschappelijke voordracht bijwonen die Prof. Dr Beyerle uit Breslau in de groote zaal van het Lortzingtheater hield over ‘Die Entstehung des deutschen Städtewesens im Mittelalter.’ Hij bood mij deze gelegenheid aan, in schijn om mij plezier te doen, en het was voor mij inderdaad een genoegen eens een ernstige, bloeiende hoogeschool-uitbreiding aan den gang te zien. Doch 's anderendaags deed hij mij mee naar zijn kamer, plaatste mij in zijn werkzetel, duwde mij een smalle strook groen papier onder

den neus, stak mij een vulpen in de hand, schoof mij een deel van Meyers's Konversations-Lexikon toe en - ofschoon ik bij hoog en bij laag verzekerde dat ik maar half geluisterd en het overige reeds vergeten had - zei hij: ‘schrijf mij gauw een verslag, ik zal hier ondertusschen in mijn kanapee wat slapen.’ Ik maakte van den nood een deugd, ik schreef, en denzelfden avond was ik gedrukt. Soms knorde de ‘President’ wel dat zijn diensten zoo slecht beloond werden, dat de nietkatholieke bladen beter betaalden, dat de ‘Press-Kapläne’ den stiel bedierven, doch die buien van kwade luim duurden niet lang; hij zette zich vóór zijn klavier en fantazeerde met vlugge, vaardige vingeren of speelde een sonate van Beethoven, of sloeg een van zijn klassieken open, en weldra brak de blijde, opgeruimde zonne weder door de wolken.

De blijmoedigste van allen was evenwel de kanapeegezel van den President. Hij had geen tafeldienst te verrichten en heette dan ook, naar zijn betrekking in de wereld, ‘Professor’ zonder meer. Elken morgen, terwijl ik bezig was met ontbijten, zag ik hem, in zijn zwaren wintermantel gehuld, naar het gymnasium trekken waar hij als Oberlehrer werkzaam was. Hij was de boute-en-train, de leutemaker, de nar van 't gezelschap. Wanneer hij 's noens in de eetzaal trad, en boven zijn welonderhouden buik - zijn ‘magazijn’, zooals ‘Ober’ soms boosaardig zei - zijn ronde, blondgehaarde kop zich vertoonde met die malsche, klaarwit-gevleeschde kaken, die heldere, blauwe, stralende oogen, met die gemoedelijke, goedige guitigheid die heel zijn wezen doordrong en doorscheen, dan ontspanden alle gezichten en een glans van opgewektheid blonk door heel de kamer. Hij begon met de spijzen welke Juffer Gausepohl te berde bracht in 't hebreeuwsch te noemen, keurde ze en scharde er een heusche brok van op zijn telloor; dan vertelde hij zijn gevarenissen van den verloopen halven dag - hij had er altijd

- en omwond ze met zelfgevonden anekdoten en de luimige schildering van zijn zonderlinge indrukken; tusschendoor randde hij met een onschuldige schampscheut den een of ander van 't gezelschap aan en wervelde aldus een stofwolk van afwerende, verzetaanteekenende, schijnbaar-verontwaardigde woorden op die zich dreigend boven zijnen kop samenpakte en die hij gebaarde te mijden door zich in de diepste diepte van zijn kanapeehoek te gaan verschuilen. Hij was een echte babbelkous; zijn klettermolen van een tong liet een ander haast niet aan het woord komen; zonder overgang, zonder te waarschuwen, sprong hij van 't een onderwerp op het ander, en hoe ernstig het behandelde stuk ook was, steeds werd het besproken op luchtigen, luimigen toon.

Voor den ernst van woord en doening was de Kassierer de baas. Hij was daarvoor ook kaplaan van Sint-Martens.

Ik zie hem daar nog zitten met zijn half-kalen schedel, zijn mager, bleek gezicht en heimelijk-schalkschen monkellach, - het blikken doosken met de boetpenningen naast hem. Hij was Nederduitscher evenals de Professor en de President. Doch hij was de eenige die bijna uitsluitend zijn gewesttaal sprak, hij was er waarlijk vast aan verkleefd, kende ze best en kruidde zijn zeggen met aardige spreekwoorden en sappige, volksche zegswijzen. Hij vroeg gaarn naar belgische toestanden, bijzonder naar die van het onderwijs. En wat dit kapitel betreft, was hij van oordeel dat zij, duitsche Katholieken, met hun leerplicht en hun degelijk ingerichte staatsscholen, alles wel ingezien, beter vaarden dan wij met ons onderwijsstelsel - dat per slot van rekening een fopperij was voor de katholieke bevolking.

‘Ober’ en ‘Herr Marx’ waren uit het Zuiden.

‘Ober’, de schenker der Tischgesellschaft, was uit Baden. Hij had gestudeerd aan de heerlijkst gelegen hoogeschool van heel Duitschland, aan die van Freiburg im

Breisgau. Dan moest hij kaplaan worden op een dorp waar hij in den biechtstoel italiaansch moest kennen. Om deze taal te leeren, ging hij een paar maanden doorbrengen aan de overzijde der Alpen. Nu had zijn bisschop hem twee jaar verlof geschonken om hem toe te laten een doktoraat te voltooien in de godgeleerdheid. Onder de leiding van Prof. Mausbach schreef hij thans te Munster een werk over moraal. Ober was ongelijk van stemming: den eenen keer was hij lustig als een lijster, een andermaal was hij duister en weiger als een raaf. Misschien was zijn geest binst die zwarte oogenblikken aan 't wroeten in de donkere schuilgangen van zijn doktersarbeid of was hij voor een stond heengewiekt naar de duurbare dennen van zijn Schwarzwald. Na den noen deed hij zijn wandeling langs de ‘Promenade’ om de stad, en door de prachtige, hoogstammige lanen van den ‘Schlossgarten’.

Herr Marx was thuis in den Hunsrück - in den ‘Rücken des Hundes’, zei de Professor. Hij had zwart kroezelhaar en een ruig wezen; de bijzichtigheid van zijn vriendelijke oogjes verhielp hij met een gouden bril. Hij was nog broeder studio en deed in klassieke letteren. Aan tafel vertegenwoordigde hij de oppositie; hij was in alles man van de uiterste linkerzijde, dat is, radikaal. De anderen trokken partij voor Japan: hij stond de Russen voor. Hij las den *Patriote* en den *Univers* en praalde met eenige volzinnen fransch. Hij vond niet alles slecht in Frankrijk en keurde niet alles goed in Pruisen. Hij schepte er genoegen in tegen Pruisen en zijn regeering te spoken en lachte in zijn vuist, wanneer hij aldus een verergerd protest van zijn vaderlandslievende dischgenooten kon uitlokken. In de eerste dagen van Maart liet hij zijn semester ‘abtestieren’, en vertrok, vergezeld van de laatste nagalmen der dreunende afscheidsrede van den President en de daverende ‘hoeras!’ van de overige Gesellschaft. Twee dagen daarna viel zijn naamdag. In naam

van het dischgenootschap werd er hem een behoorlijke hoeveelheid van de drie Westfaliana achterna gezonden: een half pond metworst, een brok pompernikkel en een fleschken echten ‘Münsterländer Korn’...

Goede, flinke, beminnelijke jongens waren ze allen, de leden van de Tischgesellschaft. Ook, toen we op den dag van mijn vertrek, het afscheid met een ‘bessere Flasche’ vierden, waren we goede vrienden geworden, en al is het niet waarschijnlijk dat ik ze in dit leven nog weerzie - hun aandenken leeft voort!

J.D.C.

Lotos.

I.

Blankroosge op Indie's blauwig-gouden vloed
Waar droome-schoone menschen stil voor knielen
Die met de schoonheid van hun passiegloed
In stomme aanbidding U te voeten vielen.

O Godenbloem die zoet vergeten doet
Waarom libellenzwermen trillend krielen
Terwijl 't gejubel der extase u groet
Van duizend droomgeluk'ge dweperszielen.

Vreemd dezen lande in vijvereenzaamheid
Uw bladen oopnend blank, en gouden hart,
Bloeit zwijgend hier uw schoon vergeten voort, -

Wijl 'k mijmrend aan den stillen vijverboord
Bepeins uw schoonheid en verlaten smart
Die siddrend stervend nog om liefde schreit.

II.

En langs den vijver die daar droomend ligt
Toog bleek de herder met zijn blanke heerde,
Die zoeter gras daarginds te zoeken leerde
Waar zonneschijn voor looverschaduw zwicht.

Op 't eenzaam open watervlak vermeerde
Witbloeiend als een maagdlijk minnedicht
De lotospronk zijn pracht in 't gouden licht
En wacht - of niet van ver de herder keerde.

Zij bloeit en blinkt in onvervuld begeer
En mijmert van de fluit des blonden knapen
Die langs den vijver achtloos, keer op keer,

Pijpend voorbijtrekt met zijn schapen,
En nu daar verre stil en eenzaam weer
Op bloemenlooze zoden licht te slapen.

III.

De waterbloemen rezen vol verlangen
In teere witheid op uit donkren grond
Van stille waters, en ontplooiden blond
In 't licht hun schoonheid zonder schroom of bangen.

En hooger steeg de zomerzon en zond
Haar felsten gloor uit op haar teere wangen,
Tot zij van weelde en wilde lust bevangen
De knoppen sloten toen de zon verzwond.

Nu daalt de peinzende avond roze neer
En zilvrig schemert droomend maangeglim
Geheimvol over 't purperblauwe meer,

Terwijl de sterren rijzen langs de kim
En op de sluimerstille vijverbaan
De bloemen droomend half weer opengaan.

FELIX RUTTEN.

Sluimerlied.

O mocht ik nu streelen
Uw glanzende haren,
Uw stil verdriet;
O mocht ik U spelen
Op zilveren snaren
Een sluimerlied.

O mocht ik nu sussen
Uw weenende klachten
In schoonen droom,
En zwijgend kussen
Uw oogen-prachten
Zoo droef en loom;

U dekken met fulpen
Wolwarme waden
Van week fluweel,
Met rozen en tulpen
En leliënbladen
Wit en goudgeel.

O dat nu in 't duister
Der droevige alleenheid
- Lief - van uw ziel,
Mijner liefde luister -
Volle sereenheid
Pinksterlijk viel,

Tot ik de zwermende
Wolkenrumoeren
Straks lichtstil klief
En in mijn armen, de
Sterke, u ontvoere
Mijn heerlijk Lief!

FELIX RUTTEN.

Gedachten.

't Is er zoo stil nu in de Natuur. Slechts bij tusschenpoozen, nu eens luider, dan weer zachter doch inniger, een ruischen van wind-gewaai door de blâren van boomen en struiken, als vaak de mantel ruischen kan van eene non door de stilte van een ziekenzaal.

't Is zoo stil nu in de Natuur, ver weg van alle werelddrukte, en in deze stilte ben ik alleen: ik sta er midden-in als 'n jonge boom in 'n zwaren nevel, die 's morgens gekomen is na klaren zomernacht.

Zooeven nog, voór ik het bosch inging, zag ik in de strakke blauwte der lucht de rijke, gouden Zon hangen, die mijn schaduw, kleintjes, voor me uit langs den grond liet meewandelen en haar wonnigen gloed op 't rustende bosch wierp en loech.

En nu, nu ik verdoken zit in 't groen, vallen slechts hier en daar, als door eene zeef, enkele lichtplekken om mij heen op 't hooge varengewas en op de doode blâren, afgevallen toen ze ziek waren: trilling van licht, langs het groen liefelijk naar beneden dansend, alsof de milde Zonne zelfs de geringste plantjes in de deemstering wilde komen bezoeken en liefkoozen, zooals eene hooge Vrouwe in schamele hutten liefde brengt en vreugde in de harten der armen.

Hoe kalm is 't nu hier en hoe vredig!

Ook ik voel in mij een kalmen vrede, als bloemen voelen moeten, die na den storm, behouden, in den gulden zonnejubel weder opleven in nieuwe weelde van liefde en licht.

O zoet zon-gelonk, dat tranen droogt en bedarend kalmte giet op harte-stormen; dat den kunstenaar bezielt, den eenvoudige een gebed in den mond en allen vrede in de ziel legt; dat op het heelal neerzwijmt als een lach van Geluk!

Kalmte in 't rond, breede, rustige kalmte.

Ook in mijne ziel die, afgezonderd van de wereld, als eene retraite houdt onder de mystieke gewelven van dezen woudtempel, zich-zelf beschouwend en denkend aan God.

Nu komen ze, nu naderen ze als elfen in een dicht Noorsch sagen-woud; daar zijn ze, daar hangen ze zwevend rondom, de blanke gedachten in witte gewaden, gedachten van Geloof en Hope, van Berouw en van Liefde, van Waarheid en van Kunst, gedachten, zuiver als 't gelaat van een kind.

Hier is 't, buiten, als de Natuur met onweerstaanbaar geweld het leugenachtige in ons aantast en verplettert, hier is 't, dat de Waarheid, zoo diep soms in 't hart verborgen, weer opborrelt, opbruist, opstormt.

Opleving der Waarheid: rozige dageraad na stormigen nacht, Noorderlichts-flikkering over duistere ijsvelden!

Waarheid! En wat is dan Waarheid?

Is leven, zonder meer, Waarheid?

Is Waarheid de lach, die wraak-gedachten dekt, als rozen in een' giftigen ruiker het venijn?

Waarheid de druk der hand, die vriendschap huichelt, terwijl de andere genotvol wroet in kalm-wreed geslagen wonden?

En de uitdrukkking van onschuld op een glad gelaat, welks oogen, bolle ziele-spiegels vol bedrog, het beeld der zonde weerkaatsen als dat der deugd -

de liefde die bedriegt -

de farizeesche vroomheid, schijndeugd -

is dat alles Waarheid?

Of heeft dat Middag-land de Waarheid, dat priesters verjaagt en onrecht doet in naam van ‘vooruitgang’ en van ‘vrijheid’, en Wetenschap vijandig tegenover Godsdienst stelt?

Wat is dan Waarheid?

Ga heen, ga naar buiten, de Natuur in, open oog en oor, hart en ziel, en zie en hoor. Laat vrij de zucht van 't onbedorven leven strijken langs de harpe van je ziel en uit haar snaren zacht de zoete klanken slaan tot melodieuzen zang van Waarheid.

Naar buiten, waanwijze, die in de steden rondgaat, eischend belangstelling en hulde, omdat je meer meent te weten dan een ander; - die neerziet op je naasten, omdat je jezelf beter waant en een: ‘Ik dank U, Heer!’ stamelt, wijl je ‘niet bent gelijk anderen;’ -

die blikken van bewondering vraagt voor lijfs-mooi en mode-grillen;... ijdele. -

Naar buiten, de Natuur in, de Natuur, waar je God in voelt en hem grijpen kunt met handen, vol Geloof.

Zie de Zon en wees dankbaar en blijde, omdat ze licht werpt op je pogen tot terugkeer naar de Waarheid.

Ga 't bosch in, waar hier en daar die Zon door zingt; leg daar je hoogmoed af, je leugenachtige natuur.

Zie de boomen, hunne kruinen de lucht in stekend, staan onder 't gulden zon-geschitter, vol statigen ernst zooals de stoere eik en de forsche beuk, of tegen de Zon teruglachend, zooals de witte levenslustige berk en de jeugdige den; zie, hoe ze blad en takken dragen en hier en daar, ten teeken van 't volle leven, zwanger gaan van ongeboren loof, of nieuw uitbotten.

Zie hoe sommige takken als biddend omhoog staan, terwijl de laagste, beschermend, breed uit-hangen over de struiken vol uitbarstenden groei, als jonge moeders met

haar handen doen over haar kleintjes, haar jongere levens.

Hoe smelt op sommige takken het zonne-goud en drupt omlaag of valt in stralen neer, waar de varens haar lustig spel in spelen, vol leute, terwijl de gevormde vuur-plassen ettelijke wormpjes hebben weten te verlokken om zich te baden in hunnen gloed, vol dart'le weelderigheid.

Beschouw die verschillende plantjes, hoe ze leven en samen stoeien; hoe ze het zon-licht zoeken en monkelen, als een verkwikkend straaltje ze kust.

Zij tenminste kennen niet die ‘vrees om te leven’, dat bleeke onheil-spook, dat in onze dagen overal op de wereld ronddoolt en van welks gewaad, als het zijne armen roert, een wind van pessimisme uitgaat, die het mensch-bestaan doorhuivert en levensmoeheid kweekt.

Neen, 't is hier àl groei en bloei en leven.

Hoe heerlijk die groenende zee, in zoo veelvoudige schakeeringen; donkergroen naast licht, of donker op nog donkerder: zachtvloeiende overgangen van de eene tint in de andere of bruske tegenstellingen van toon.

Er zingt uit al die blâren een zoet-verrukkelijke symphonie: fijne, hooge stemmen en zware en daartusschen, al naar kleur en lijn en bouw van het loover: mystieke kleurenmuziek.

En hoe mooi de zon - waar ze het geblâart, dat lijf en leden der boomen dekt, kan doorvloeien - haar licht zaait op al dat jonge groen en het verheldert en duidelijker doet zien, hoe een Onze-lieve-heersbeestje of mugske van blad op blad dribbelt of huppelt of vliegt; hoe ze de schaduwen der planten op den grassigen, blad-beschubden grond dooreenstrengelt en doet leven, telkens als een windje, al is 't slechts héél even, het planten-lijf beroert.

En dan nog het beekske, waarvan het gekabbel zachtkens tot je komt, als de wind gunstig is, en dat langzaam en lijzig zich door het bosch heen slangt; en de kleine vischjes die,

waar schaduw over 't water hangt, erin rondstoeien als kindertjes in een speeltuin, of rustig zich liggen te koesteren, waar een lichtgulp 't water raakt.

En hoe lavend is niet het inademen van die heerlijke geuren: eene verwijding voor het beklemde denken, een balsem voor 't hart.

Hoe kalm is dit alles en hoe zonder schijn-schoon, zonder leugen!

Hier voel je een schoonheids-ideaal tot je komen; hier voel je je ziel ook hooger duwen, om dat ideaal te gaan ontmoeten in de regionen van de Kunst, waar je misschien vaak raak'lings langs gestreken, maar nooit in doorgedrongen bent.

't Kan zijn, dat de Kunst je vreemd is: dan zul je er nu toch een kleine beroering van voelen sidderen door je thans min of meer ontharde ziel.

't Kan ook, dat je de Kunst wel voor je ziet, maar ze niet voelt: zooals je een bloem voor je zou zien en ze mooi zou vinden van blad en steel, van vorm en lijn en kleur; maar de ware schoonheid voel je er niet van, omdat je achter vorm, lijn en kleur niet 't leven ziet, 't sappige leven, dat deze uitwendigheden juist zoo móoi doet zijn als je ze ziet: maar mooier nog als je 't weet. Je kijkt naar die bloem aan den voet van een berg, met de Zon achter op je rug, maar zóó, dat je zelf het noodige Licht weert en je eigen schaduw erop doet vallen. En je ziet ze pas echt goed, als je jezelf niet plaatst tusschen bloem en Zon, of als vanover den berg het groote Licht voor je voeten valt: maar dan moet je naar beneden kijken, op de bloem en niet naar 't scherpe Licht, tenminste in 't eerst; anders krijg je kleurenplekken voor je oogen en 't ware beeld maakt plaats voor een valsch: zooals aan 't staren in 't Zonlicht, wen je dikwijls, ook pas langzaam, aan 't volle aanschouwen van de Waarheid!

Zoo moet dus 't Licht der Waarheid vallen op de Kunst; dan krijg je pas de goede opvatting ervan. Zoo zul je dan nú je halve kunst in je voelen groeien tot rijker ontwikkeling, de ideaal-sfeer meer nabij.

Maar ken je de Kunst wel, dan zul je nu, als een ventilator waar de luchtstroom door zuigt, je heele wezen ervan voelen doorstroomen, je neemt ze in je op als eene spons het water en je leeft en beweegt er je geheel en al in. Je zult je dan zoo vertrouwd weten in den glans van dat witte Licht, dat op de Hoogte blankt en een groot Geluk zul je over je voelen komen tusschen deze boomen, waar geen Haat door huilt en waar geen Wanhoop langs de stille stammen grijnst,

Dan zul je je zoo zalig voelen en tevreê en met wellust genieten van deze kalmte om je heen.

En als je die kalmte zult ingedronken hebben en de Natuur het leugenachtige in je overwonnen heeft, dan zul je, tenminste voor dàt oogenblik, het antwoord weten op die vraag, voor welke je in de woelingen des levens en de sleur van alledaagschheid geen tijd kunt, geen tijd wilt vinden om er eene openhartige beantwoordiging van te zoeken, de vraag, de in alle eeuwen door den Twijfel zoo angstig gestelde vraag: 'Wat is Waarheid?'

Ik droomde, dat de boomen langzaam weg-nevelden als in een blauwig waas en dat alles ijl werd om me heen.

Een flauw Licht groeit in de verte uit een effen-blauwe lucht voor mijne oogen en neemt langzaam toe tot eene intense witheid en er midden-in is een gulden gloed: zilver Licht van heilige Waarheid, als subtiele bruidswa hangend om de lendenen van het gouden idealen-beeld der reine Kunst, en als een aureool erom stralend en hoog, héél hoog erboven uit, tot diep den Hemel in: zóó droomde ik dat door de Waarheid het Goddelijke kan komen in de Kunst.

Zóó ook richt mijn denken om 't altaar van de Kunst een marmer-steenen kathedraal, die, op Waarheid kloek gevest, door de gebrandschilderde ruiten het Goddelijk Licht ontvangt, dat in jubelende rijkheid van kleuren-klanken, zoowel offeraar als offer met overweldigenden, gulden glans verlicht bij 't vieren van een Hooggetij.

JOKE.

September-nevel.

Wat hangt de nevel sluik en sloom
Toch op het land te mokken
Van 't Oosten naar het West
Langs Zuid en Noord getrokken.

Hij hangt zoo roerloos stil en stijf
In bladerdunne boomen:
't Is of geen straaltje zon
Door dat gordijn kan komen.

De zonne peilt en piekt en prikt
Met gloeiend gladde schichten,
Zij zwaait haar koper schild
En doet haar lansen lichten.

't Is àl vergeefs en misgedoeld
Zijn al haar schitter-schoten,
De nevel heeft zich dicht
En dichter nog gesloten.

Verveegd, verwaasd en griezelgrauw
Door-eèn zijn alle verven.....
Ach! zonne, help dan toch,
De kleuren gaan bederven!

H. EDENS.

Zwemmen.

Gevieren lagen ze in 't hooge gras, vol genoeglijk deugdhebben van niet in de school te zitten en vrij liggen te luieren in de stille rustigheid van den zomernamiddag. 't Spookte van tijd tot tijd hun maar eens voor de oogen, het zwarte bord tegen den muur, en de lang-armige magere schoolmeester, en de andere jongens die in de school waren en morgen geen roffel zouden krijgen voor de haagschool. Soms maar kwam het eens in hen op, doch even gauw stieten ze 't weg uit hunnen kop zonder er iets van te zeggen, en dachten aan hun deugdelijk niets-doen, en dat het nog lang duren zou, tot den avond.

Fompe lag op zijn rug, de klak op zijn oogen voor de hitte, zijn knieën hoog opgetrokken, en zijn voeten in de grassprieten. Kloon lag op zijn zij, met den kop op zijn hand en keek halfslapend naar den koperen knop op Tompe's leeren broekband. Nant, Tompe zijn broer, was 'n klits aan 't vlechten, die Gust aan 't boveneindje vasthield omdat ze voor hem was.

Vóór hen lag de eindeloos wijde beemd, grijs-groen waar 't hooi nog te wassen stond, witachtiger waar 't was afgemaaid, en in de verre verte schemerend uitgaand op den puur-blauwen hemel tegen den Testelschenberg, die reusachtig en plomp in de zon te rusten lag. Hier en ginds stond er een maaier kromgebogen en met breede zeisenslag door 't gras slaand, scherrekletsend soms met de wetstreek over 't glinsterend staal, wijl hij eens even opkeek hoe ver de zon al zat.

Een leeuwerk schoot schuinsch omhoog tierelierend in de lucht vlak boven de vier; Fompe stiet zijn klak eens van zijn oogen om te zien waar hij ergens hing, maar even gauw schoof hij ze terug daar de zon hem in zijn oogen priemde.

- ‘Hoe laat zou 't al zijn, Kloon?’ - vroeg hij.

- ‘'n Half-vijf of zoo iet’. -

Kloon geeuwde en Fompe eveneens.

- ‘'k Word er muug van, hier zoo op m'nen rug te liggen, zei Fompe na een poos; - zeg, mannen, da' w' eens gingen zwemmen?’

Hij was inmiddels opgestaan en Kloon ook. Bij ‘zwemmen’ was Nant al rechtgesprongen, en Gust deed de klits bijeen en stak ze in zijn tesch.

Z'en zeiden er niets meer van, omdat ze alle vier 'n lamme loomigheid in hun lijf voelden van daar zoo lang te liggen, en hun luie gedachten bezig waren met de streelende lustigheid van in 't water te zijn. Ze stapten door 't hooge beemdgras, dat de klaverblommen kittelend tusschen hun teenen bleven steken, recht naar de zwemplaats, ginds aan den draai van de Deulp.

Ze waren er gauw. Zwart-geelachtig glimmend liep het water eenzaam stille voort den verren beemd in, als weggedoken tusschen zijn hooge oevers. Fompe, Kloon en Nant hadden op 'nen weerlicht de kleeren van hun lijf, en van op den kant sprongen ze met 'nen doffen plomp de beek in dat de waterdroppels verschrokken en glinsterend omhoog vlogen, en in 't even zoo gladde watervlak bultige deiningen kwamen, die gingen doodklotsen tegen den kant. Alle drij doken ze 'nen oogenklik gansch onder, om aanstonds hun koppen weer boven te steken en 't water uit hun mond te blazen met een frasselenden puu! En natglimmend hing hun haar tegen hun kop geplakt en over hun bruin voorhoofd. Ze veegden 't water eens uit hun oogen, en zwommen dan op hun gemak weg en weer den draai over, dabbens, overhand

met iederen arm en been slaand in 't op maat mêeklotsende water, of zwierens met twee armen gelijk zonder beenen verroeren, en op en neer ging van hun lijf met de stil wegdeinende golfjes. En terwijl ze even stilstonden, water tot onder hun armen, hijgden ze diep en gingen eenige stappen voort, wringend tegen de zware watermassa.

Op den oever zat Gust er op zijn hukken naar te kijken. Hij had zijn kromme houten pijp gestopt en blies lustig den damp weg, want hier zag zijn vader toch niet dat hij 'n pijp had en smoorde. Veel aardigheid vond hij niet in 't zwemmen, en voor 'n verandering had hij Fompe zijn hemd verwisseld met dat van Kloon om er straks eens leute mee te hebben.

- ‘Komde gij er nie' in, Gust?’ vroeg opeens Fompe.
- ‘'k Kan bekans nie' zwemmen’.
- ‘Ge kunt het wel, en anders is leeren er goe' veur. As ge later eens ievers in 't water valt...’
- ‘Ge durft nie', jongen, zei Kloon schalksch lachend, ge durft uw hemd nie' uittrekken!’ en Fompe en Nant riepen 't ook. Gust stak dan zijn pijp in zijn broekzak, trok zijn kleeren uit en begon mêe te doen, om te toonen dat hij wel dierf.

En gevieren lagen ze zoo nog een half uur te plonzen en te slaan, en te lachen van 't plezier dat ze hadden. Ze straalden 't water malkander over den kop, en doken onder, en sprongen en zwommen als echte luie rappe schoolbengels die aan 't zwemmen zijn.

Nant ging eens aan den anderen kant van waar zij er in gegaan waren over de weiden kijken, en...

- ‘Zeg, mannen, daar leit op den kant iets te branden!’

Ze vlogen als katten en verschrokken den kant op, naar 'n dinge dat daar stil en op zijn gemak te blauw-rooken lag.

- ‘Verdomme! Verdomme! m'n broek!’ - riep Gust, en ze sprongen alle vier naar Gust zijn kleeren toe, naar

zijn brandende broek, waar de pijp het vuur had aangebracht, en alle vier grepen en sloegen naar de vunzende lappen die als gestoord nog meer rookten, en op hun natte lijf en beenen, waar de waterdroppels in lange lijnen van af liepen, kletterglansden de zonnestralen, die schalksch op hen neervielen, even of ze hadden er plezier in. En snel weg en weer wipten de lange magere beenen der vier bengels rond de broek, totdat Fompe deze met 'nen hoogen zwaai op eens de beek in gooide, en ze alle vier gelijk weer 't water in plompten om ze er uit te halen.

Wat was Gust zijn broek 'n aardig ding geworden. Een der broekpijpen was er heelengansch afgebrand, en met een onnoozel gezicht stond Gust er op te kijken, wijl hij ze vasthield en 't water er in lange druppels uitlekte. De drij andere schoten op eens in een luiden lach en rolden over 't gras van de zotte aardigheid die zij er in vonden. Dan deden ze hun kleeren weer aan, zonder dat Fompe of Kloon zagen dat zij elkanders hemd aantrokken.

'Nen heelen tijd lagen ze toen nog in 't hooi op den waterkant en hielden niet op leute te hebben met Gust zijn been, dat bijna gansch bloot door de stompe broekspijp stak, en met zijn hemd dat hij er nog had doorgetrokken.

Over de grachten was er in den beemd stilaan een witlichte damp komen hangen, die allengskens dikker werd, en zich als een dun-doorschijnend weefsel over de weiden uitspreidde. De zon was achter den Testelschenberg weggezonken, en kleurde den westerhemel met een afnemenden schemergloed. In de verte zag men hier en daar een maaier met de zeis op de schouder huiswaarts keeren.

Ze stonden op, met een lekker genoegen-voelen in hun lijf van de verfrissching, rekten hun armen hoog uit, en gaapten met wijden mond van den honger dien 't zwemmen hun gegeven had. 't Kwam hun thans weer voor de oogen, maar zwarter en langer dan daar straks, van den roffel dien

ze morgen krijgen zouden in de school, en de oorvegen als ze 't thuis wisten.

Ze lachten toen nog eens even met Gust zijn bloot been, dat daar zoo nuchterzot nevens de andere zwarte broekpijp onder Gust zijn lijf stond.

- ‘k Zal thuis slaag krijgen’, - zei Gust met een lang gezicht wijl hij drentelend aftrok naar huis. Fompe, Nant en Kloon gingen langs eenen anderen weg, en ze keken zoo lang ze konden naar Gust die 't over de weiden neerdalend duister inging, en naar zijn been, dat witvlekkend in den schemerenden nevel voortsloeg.

ERN. CLAES.

Op Gezelle's Geboortedag.

Meimorgen! - zilvrig-frisch der luchten blauwen
En jeugdig 't ijle licht dat stijgt en stijgt
Verguldend, goudklaar over 't koele dauwen

En schitterblank in paarlen blinkend zijgt
Op 't hooggerezen gras, vol zonnevonken -
Dat sluimerloom zich over 't slapen nijgt

Der pas-ontbloeide meipracht - weeldedronken
Den dag verbeidend en den zonneschijn;
In droomen lachend met verliefde lonken

Naar 't stille, lichtdoortrilde kristallijn
Van 't puur azuur, - waar 't klaatren al der bláren
Het statig dagen aanhoudt. - Alom zijn

Plots mede ontwaakt der vooglen drukke scharen
En 't joelt al juichend door de popelhal
- Of kindren blijde er luid aan 't schaatren waren.

De boomen strooien als een parelval
De neveldrupplen van hun ranke kuiven
Bij 't hooren van der hanen kraai-geschal

Dat uit de verte op roept.... En sneeuwig stuiven
Hun looverkluisen uit, door 't blauwe rond,
In zwermen, klepperwiekend, wilde duiven. -

De Leye loopt - als liep ze uit gouden mond -
Vol goud en glinsterlicht door groene weiden.
En statig staat, aan stillen horizont

De zon haar stralen-waaier uit te spreiden
En welft haar glorie, als een gouden troon,
In 't blauwe omhoog... - Zacht komt een Schaduw glijden

Van 't licht-uit, lang-smal, als een nieuwe toon
In 't feestconcert, lichtscheemrig over 't blinken
Der dauw-wei, storend niet haar schitterschoon...

En luider-juichend de ochtend-liedren klinken,
Terwijl - een nevelschim, ijlblank en fijn,
Zijn Geest, Hij, hoogstil naakt... zijn blikken drinken

De gulden klaarheid van den zonneschijn;
De bloemen buigen 't hoofd niet voor zijn voeten,
Maar schijnen zacht te rijzen óp naar zijn

Wijdzeegnend handenpaar, en - vroolijk - groeten
Den Meester bij zijn vroegen lente-gang;
Die schouwt verheugd naar al die stille stoeten

Van blanke sterren, die in dicht gedrang
Omrijen Hem, bij 't zoetgevooisde lokken
Van 's Dichters nieuwen, hemelmeie-zang.

En kozend speelt de koelte met zijn lokken... -
Zoo schrijdt Hij met een glimlach mij voorbij,
Gezelle....
Verre kleppen de ochtendklokken.

FELIX RUTTEN.

Boekennieuws.

Leo Balet. - Roeping. Bij E. van de Vecht, Amsterdam, 1905.

Reeds lang hadden de hollandse katholieken, in gespannen verwachting, onder malkaar gesproken en geschreven over de roman die Leo Balet ging laten verschijnen: daar zouden ze nu eindelik de eerste moderne katholieke roman hebben; en die roman zou heerlijk zijn, want Balet had reeds een paar prachtige schetsen geschreven en bewezen dat hij macht genoeg had om karakters in botsing te brengen; en die roman zou doór en doór godsdienstig zijn, want Balet was kapelaan. Het kon niet anders.

En nu verschijnt het boek. Aan de verwachting beantwoordt het niet: 't is geen roman, niets meer dan een lange novelle; en 't is absoluut niet ‘godsdienstig’... En 't boek wordt gebrandmerkt - altans door enkele woordvoerders, want we kennen er wel die in stilte goedkeuren.

Wij, jonge Vlamingen, die staan buiten de beweging rond het boek gemaakt, en het dan ook gemakkeliker zonder vooroordeel lezen kunnen, we kunnen het objektief als kunstwerk beschouwen. Wat geeft het ons dat het etiket ‘roman’ - dat er overigens niet opgeplakt werd door de schrijver - er niet op past? We willen het niet weten met de vastbepaalde regels van een of ander kunstsoort; we nemen het voor wat het is: de mooie uitbeelding van een brok mensenleven, en als dusdanig kunnen we het waarderen.

We genieten het ook omdat het de uitbeelding is van iets dat ons, katholieken, ten hoogste kan interesseren. Zou 't dan toch een katholiek werk zijn? Ja, en waarom niet? Juist het feit dat niet-katholieken het niet begrijpen kunnen en 't daarom, als *geheel,* mislukt heten, sterkt ons nog in die overtuiging.

Wie geeft me een meer katholiek onderwerp op dan de strijd van een hogere goddelike roeping tegen de aardse liefdeopwellingen van een jeugdig hart?

Jarenlang groeide in de ziel van de jonge gymnasiast onbewust het verlangen op naar het priesterschap. Zijn humaniteitstudieen zijn ten einde en hij komt op vakantie te huis, nog zonder vast besluit. In zijn enge kring leeft hij het alledaags burgerleventje mee. En nu komt daar plots de wereld vóór hem staan, de wereld waar hij wel middenin leefde, maar die hij nooit gevoeld had. Tegen zijn aangroeiende liefde voor een

lang bekende vriendin van zijn zuster worstelt hij eerst zwak omdat hij die liefde nog niet duidelik voelt, maar aldra wordt hij zich voor goed bewust van zijn roeping, en dan breekt hij heldhaftig af midden in de pijnlikste omstandigheden. Zijn vermeende schuld gaat hij kinderlik bekennen aan zijn biechtvader, die hem gerust stelt, en nu kan hij zich geheel geven aan zijn Kristus.

Het hoog tragiese van dat konflikt kunnen alléén de katholieken begrijpen en voelen, - en hoe kunnen we er toch aanstoot aan hebben, als ten slotte de stem van God aangehoord wordt? Want juist de overwinning van de held over de liefde voor de vrouw - liefde die dan toch diepnatuurlik en hoogstmenselik is - en dàt te midden van die omstandigheden, schijnt me de beste waarborg voor zijn roeping.

Dat nu Leo Balet deze worsteling zó objektief heeft kunnen uitbeelden, waar er zoveel gevaar was voor het opgaan in louter lyrisme, nevelige afgetrokkenheid en dorre redeneringen, - dat is de sterkste bekoring van zijn kunst.

Wil men kunst als deze, 'naturalistiese' kunst heten, wel dan is naturalistiese kunst zeer goed.

Er steekt zieleleven in dit boek, veel zieleleven, - het berust helemaal op de strijd in de ziel van de held. Maar dat zieleleven wordt ons niet bekend gemaakt door ellenlange redeneringen van de schrijver en beschouwingen van de held; - het staat daar voor de ogen van onze geest uitgebeeld zoals we het waarachtig in de werkelikheid zien. Elke innerlike toestand wordt ons aanschouwelik gemaakt door een woord, een gebaar, een houding, een daad.

Dàt juist is kunst. Het andere is wetenschap.

Toch is er wel wat te zeggen op de kompositie: zo o.a. hadden we wat vroeger mogen weten dat Anna herediteitskiemen van zinsverbijstering in zich droeg, dan zou het toneel in de toilet-kamer voor velen begrijpeliker zijn geweest. En nog: waarom moet altijd de natuur in overeenstemming zijn met de gemoedstoestand van de personages? Dat lijkt al te gemaakt.

Maar daarnaast, wat een heerlike pracht van tonelen, die men ziet, die men hoort, die men meeleeft en meevoelt! Wat scheelt het me dat Balet zijn stijl zou afgekeken hebben van onze hedendaagse meesters? Zijn talent zal er minder oorspronkelik om zijn, maar het ontroert er me niet minder om!

Heb ik nu over dit boek alles gezegd wat ik zeggen wilde? Ik wenste nog meer te zeggen, maar moet me tot dit éne bepalen. Er staan in dit boek een paar voorstellingen die wel niet slecht zijn,

maar toch best wegbleven, niet omdat Balet een kapelaan is, maar omdat... och ja, omdat, zo wordt er gezegd, ze een slechte indruk maken op sommige katholieken, - echter niet op hen voor wie het boek uit zijn aard bestemd is - durf ik menen.

Doch, is dat nu een voldoende reden om het werk en de schrijver te banbliksemen? - ook in naam van de kunst?

Als we zo enghartig-preuts blijven dan krijgen we nooit een katholieke nederlandse letterkunde, *die gelezen wordt*... En intussen blijven de katholieken werken lezen die ze niet zouden mogen in handen nemen. Men zou beter doen in der minne Balet op zijn zogezegde feilen opmerkzaam te maken, en hem aan te moedigen, in plaats van zijn scheppingslust te wurgen, - want Balet kàn nog veel beter.

Kapelaan Balet, er zijn Vlamingen die u waarderen.

LEO VAN PUYVELDE.

Edward Coremans. - *De Nederlandsche Letterkunde in België sedert 1830*, vertaald door Leo J. Krijn. Vlaamsche Boekhandel, L.J. Krijn, Brussel, 1905. fr. 3,00

Ze was niet benijdenswaardig de opdracht die Coremans vanwege het ministerie kreeg, hoewel die taak reeds veel vergemakkelikt was door het werk van Prof. Scharpé (en Th. Coopman): moeten lezen en keuren al wat gedurende de 75 laatste jaren op letterkundig gebied in Vlaanderen is voortgebracht, en dan de meeste schrijvers zo maar met een paar kenschetsende woorden waarderen. Hij heeft het niet altijd aangedurfd, en waar hij halve bladzijden lang enkel namenregisters drukt, daar weet hij zich toch te verontschuldigen met de opgelegde beknoptheid.

En behalve dat zijn werk al te veel den indruk laat ‘op last van het *belgies Staatsbestuur* voor de tentoonstelling te St-Louis’ te zijn geschreven, zouden we het hem nog kunnen als een klein verwijt aanwrijven dat hij - als hij dan toch weinig jaartallen opgeeft - de schrijvers behandeld heeft in de kronologiese orde van hun geboortejaar en niet in de orde van hun verdiensten.

Maar we moeten ook zeggen dat zijn blik over de beweging van onze literatuur, naar ons zeer bescheiden mening, juist is, en dat hij eerlik is in het waarderen van onze dichters en schrijvers.

Voor hem die, met besparing van geld en tijd, zich een algemeen begrip wil vormen van de ontwikkeling van onze vlaamse literatuur gedurende de 75 laatste jaren, kan dit boek - dat ervan een overzicht in vogelvlucht geeft - dienstig zijn.

L.V.P.

Vlaamsche Oogst, Proza en Poëzie van hedendaagsche Zuid-Nederlandsche schrijvers, bijeengebracht door Adolf Herckenrath. Amsterdam, S.L. van Looy, 1904.

In de eerste plaats een verwijt aan de verzamelaar. Hij heeft een ontgoocheling bereid aan al wie, afgaande op de titel, gemeend heeft hier te doen te hebben met een bloemlezing uit al de voornaamste vlaamse schrijvers van heden Hij geeft hier enkel een verzameling van de beste opstellen en gedichten verschenen in 'VAN NU EN STRAKS' en 'VLAANDEREN', en, omdat hij zich bijna uitsluitend daarbij bepaalde, was hij genoodzaakt van verscheidene schrijvers de beste stukken uit hun werken te laten liggen en stukken van minder waarde op te nemen... omdat enkel die in een van de twee tijdschriften verschenen.

En nog. Deze verzameling met zulk een titel moet wel bij de Hollanders - die over 't algemeen weinig van ons vlaamse toestanden afweten, en voor wie de bloemlezing is samengesteld - een zeer afgeknot denkbeeld geven van ons hedendaagse vlaamse literatuur. Hoe groot ook ons achting is voor al het werk dat de jeugdige groep van 'VAN NU EN STRAKS-VLAANDEREN' op zo korte tijd heeft voortgebracht, toch mogen we niet zonder protest voortdurend op de daken laten schreeuwen dat in 'VLAANDEREN' optreedt 'het dichtende en denkende Vlaanderen', zoals Vermeylen het schreef in zijn inleiding-kroniek van het eerste nummer. Zij zijn de besten, ja. Maar helpen andere tijdschriften dan niet tot de opbloei van ons vlaamse Literatuur? Is het werk van Pol de Mont, Victor de la Montagne, Arnold Sauwen, K. de Gheldere, Eug. van Oye, H. Claeys, Aug. Cuppens, Lenaerts, Janssens, Om. de Laey, Lod. Dosfel, Herman Broeckaert - om de jongsten niet te noemen - is het werk van die mannen dan dóód te zwijgen omdat ze niet publiceerden in 'VAN NU EN STRAKS-VLAANDEREN?'

Dat, om wille van de onpartijdige geschiedenis van ons letterkunde.

En toch moeten we Herckenrath danken omdat hij die jonge woelende krachten uit de vlaamse Literatuur in breder kring en vooral in Holland meer bekend maakt.

Een eigenlike vlaamse 'oogst' hebben we hier nog niet. En dat bekennen zelfs Vermeylen, Pr. van Langendonck en Herman Teirlinck. Deze laatste noemt het uitgeven van deze verzameling zelfs een 'aardigheid', in de vlaamse zin van het woord. 'Wij zien pas iets van ons doel en zullen wij gaan oordeelen dat wij iets bereikt hebben?' vraagt hij. De groep van 'VAN NU EN STAKS' trad voor het eerst op het verhoog in April 1893. De stichters van het Tijdschrift waren Cyriel Buysse, Emman. de Bom, Prosper van Langendonck en August Vermeylen. Hun doel? 'Een dorre korst lag over Vlaanderen's akker gegroeid: die korst moest gebroken worden. Dit zou het hoofddoel zijn van 'VAN NU EN STRAKS', zonder eenige bedoeling van richting of leiding gesticht, en waarin alle vrijheid werd gelaten aan de medewerkers, mannen van de meest verschillende individualiteit.' Ze waren jong en overmoedig, ze wilden van hun tijd zijn en van hun volk. Maar de richting, de middelen? Daarin zagen zij niet klaar. 'Toch, zegt Prosper van Langen-

donck, waren evenwel de meest ervarenen bezield door de gedachte dat de ontstaande beweging diende vastgeschakeld aan de traditie en vooral aan de zoo echte en oorspronkelijke Vlaamsche Kunst van Guido Gezelle, Hugo Verriest en Albrecht Rodenbach, in verband gebracht met de leidende ideeën van den dag.'

En zij die meenden een nieuwe kunst op te bouwen, deden - onbewust dikwels - niets anders dan het werk van hun voorgangers voortzetten.

Een tijd lang werden ze heftig bekampt omdat ze afbraken met de slenter van de Akademiekers. Lang stonden ze alleen, maar allengskens kwamen anderen zich bij hun schaar vervoegen, en allen hebben getracht te geven een eigenaardige kunstuiting van wat in hen lag en van wat in hen weerklank wekte.

Hebben ze nu aan het vlaamse volk een literatuur gegeven, passende op zijn aard en beantwoordende aan zijn verlangen? Het zou op zijn minst voorbarig zijn hierop met een ja of neen te antwoorden. De tijd is nog niet daar om die beweging histories te beoordelen in verband met onze vlaamse kultuurstrijd om haar invloed, die soms ook op anderen overwegend was, te bepalen, om elke schrijver in de nodige verhouding met de andere zijn plaats te geven. Op één feit willen we toch opmerkzaam maken: de proza is door en door vlaams, maar in de dichtkunst staan de meesten al te veel onder de invloed van de hollandse modernen. De invloed van Gezelle zal hierin wel beterschap brengen, en heeft ze al gebracht.

Ondertussen voelen we wel een aangename indruk van deze verzameling: het is een lente vol weelderig beloven. En laat er dan de adem van de tijd maar eens over waaien en het kat van het koren wegblazen: dan staan we een rijpe vlaamse oogst te verwachten.

En nu reeds rijst uit het midden van die groep vóór het aanzien van het nu en het later deze machtige driemanschap: Prosper van Langendonck, de dichter; Stijn Streuvels, de novellist; August Vermeylen, de kritikus.

Ten slotte moet hier nog gewezen worden op het onthaal van deze bundel in Noord Nederland. Dat onthaal was welwillend over 't algemeen, maar er blijkt ook uit dat de meer verfijnde Hollanders de Vlamingen nog niet tot in de ziel begrijpen. Alléén Boeken heeft in de XXe Eeuw (Jan. 1905) met veel geestdrift een zeer waarderend artikeltje geschreven over het stuk van Hugo Verriest over Albrecht Rodenbach, maar daartegenover komt staan Maria Viola in VAN ONZEN TIJD (Jan. 1905), die - naar haar eigen woorden: alleen afgaande op het weinige dat Verriest, in zijn studie van Rodenbach aanhaalt - de genialiteit van Rodenbach een geniale vergissing meende te moeten heten, en van Hall in DE GIDS, die bij het beoordelen van deze jonge vlaamse woordkunst niets anders doet dan wijzen op de eerbied die vlaamse jongeren hebben voor hun voorgangers - wat weet hij ervan? - om de gelegenheid te hebben nog eens even te grijnzen tegen het revolutionaire van de hollandse mannen van na '80.

L.v.P.

Een Rooske van Overzee, door August Cuppens. - n^{r} 46 der Duimpjesuitgave. V. Delille, Maldegem, 1904.

August Cuppens is een pastoor van te lande en een vriend van zijn volk, het Vlaamsche volk. Hij preekt Kristus voor het volk, hij sticht bonden en kringen voor het volk, hij wil de kunst voor het volk. Hij bestuurt de Duimpjes, een uitgave van boeken voor het volk. 't Is voor Duimpjes en het Duimpjespubliek dat hij gedicht heeft van ‘Een Rooske van overzee’. 't Is de ware geschiedenis van eene schoone, Iersche kasteeldochter, die een heelen hoop vrijers druipstaartend doet aftrekken, die de wereld verzaakt en Zusterken der Armen wordt. 't ‘Gravinneken’ is een toonbeeld van kristelijk geduld, bamhartigheid en offermoed. In den bloei harer jaren valt ze als slachtoffer van haar naastenliefde: ze betrapt de walgelijke ziekte van een mijnwerker, een ouden, verstokten zondaar dien ze verpleegt en door haar heldendood bekeert. Dit stichtelijk heiligenleven, gesteld in het Gezelliaansche Hiawatha-vers, voorgedragen in een eenvoudige, gemoedelijke, beeldschaarsche taal zal voorzeker bij het Duimpjespubliek den bijval genieten dien het ruimschoots verdient.

Heimwee, verzen van Constant Eeckels. L. Opdebeek, Antwerpen.

In Heimwee heeft Eeckels gebracht een rijpe vrucht: verzen zwaar van inhoud en heerlijk van vorm. Hij heeft het Ongeluk ontmoet op zijn levensweg en heeft er mee geworsteld als Jacob met den Engel, tot hij zegevierde... Van die *worsteling* merkt men evenwel maar weinig in de verzen. Daarentegen hoort men het heele boek door - te veel, naar mijn zin - zuchten en kreunen, jammeren en huilen. Indien Eeckels werkelijk zóó geleden heeft dat hij den nood gevoelde om zóóveel verzen te maken om zich van zijn wee te bevrijden, dan beklaag ik hem uit den grond van mijn hart, en verblij ik mij met hem dat hij den zielevrede eindelijk herwonnen heeft. Wat er ook van zij, hij heeft echte poëzie geleverd: in Heimwee liggen de meesterstukken te rapen. Ik zou misschien nog kunnen kibbelen over het al te overdadig gebruik dat hij maakt van het laatst in zwang gekomen kneepje om werkwoorden te smeden: alle mogelijke zelfstandige naamww. en hoedanigheidsww. worden met den uitgang ‘en’ gezegend, en 't werkwoord is klaar... De tijd zal leeren hoeveel er van die nieuwe taalschepsels leefbaar zijn.

J.D.C.

Drie portretten.

Zeger, of de middeleeuwsche Flamingant.

Hij is dertig jaar oud en, tweemaal per week, kaal geschoren. Groote vijand van alle uiterlijkheden, schijnt hij kouder dan een ijsveld. Voor hem, bevat 1302 het middenpunt aller verledene en toekomende tijden. Stoere wilskracht, gepaard met heilige verplichting maken den pool uit, waar zijn hert, gelijk een zeekompas, immer naartoe wijst. Een kleed volgens de *latest fashion* of *à la mode de Paris* komt hem voor als eene ketterij. Bij het noenmaal, laat hij zijne soep koud worden, om te redeneren over Vlaamsche beginsels en kotert zijn tanden uit, met den top zijner vork. Een tafelmes krijgt, in zijnen sterken vuist, het uitzicht eener strijdbijl. De tabak, welke hij rookt, uit lange pijpen, is inlandsch, gelijk zijne geheele doening en het einde zijner brieven, waar hij zich veel warmvoeliger kan toonen, dan in zijne samenspraak, sluit onveranderlijk met eene '*welgemeende kerelsgrepe.*'

Floris, of de Renaissance-Flamingant.

Zijn mond zit verloren, in een grijzen baard, waarvan de toppen wegwaaien, over zijn toegeknoopte redingote. In Juli, gelijk in December, draagt hij een hoogen zijden hoed, en een lachend gewemel rond zijne oogen. Zijn groet is gemeten en deftig. Hij bewondert de kunst en voelt zich opgewekt, om, bij eene of ander gelegenheid, in hexameters,

de *Vrijheid* of den *Vooruitgang* te bezingen. Zijne gedichten, gelijk de snede zijner kleedij, bewaren den smaak der jaren '60. Hij bezit een ingeboren liefde voor academische plechtigheden. Het *openbaar* leven maakt den zonneschijn uit zijner ziel. De buitenkant der dingen bekommert hem veel meer dan de binnenkant. Hij heeft afschuw van *enge* gedachten, gelijk van nauwe schoenen. Doch, over nachte, droomt hij soms van Marnix van Sinte Aldegonde en, bij dage, op verstrooide oogenblikken, neuriet onbewust het Wilhelmuslied.

Carlos, of de Neo-Flamingant.

Een lichte knevel priemt door zijne bovenste lip. Van het werkelijk leven weet hij niets anders, dan hetgeen men er van leert, op de Universiteit. Zijne droomen, vrij gelijk eene kudde zonder schaper, drijven meer in de toekomst, dan in 't verleden. Hij zoekt op den vreemde en wilt eene beweging, die de grenzen wegvaagt tusschen de dietsche gouwen. Hij streeft naar omhoog en spreekt, nu en dan, van het moeras, waarin zijn volk verstitk. Volgens den gril der mode, draagt hij Amerikaansche schoenen of een Engelschen *waterproof*. Zijn uiterlijk is cosmopolitisch. Doch hij beweert, in zijnen geest, eigenaardig te blijven. Het woord voornaamheid betoovert hem. Hij houdt niet van puinen en waant zich sterk genoeg, om de invallende monumenten van de grootheid der vaderen, met moderne bouwstoffen herop te richten. Den stroom der beschaving te willen op varen noemt hij onzin en burgerlijk-vlaamsche middelmatigheid schijnt hem evenmin welvoeglijk, als een paar handschoenen, met gaten in.

Antwerpen, Juni 1903.

OM. K. DE LAEY.

Eenen avond.

De lage misthemel hing effen blank over de wijde nachtelijke wereld en ginder omhoog in die veelte van de nevelwittigheid blonk versmoord en verzopen het vol-bleek manegezicht...

En de blinde duwde nog immer zijn open-en-toe met een dansend en dalend gepijp en getier door de omliggende stilte van den laten kermisavond.

Hij staarde dof voor hem als in een droomerige wijdte en trapte met zijn voeten het vooizeken meê; daar zijn handen en armen het gestadig opkomende tonengedruisch niet bijbleven dat er door zijn ziel en lijf ging.

Hij staarde met versteven wimpers en mat-witte oogen daar hij zat op de tafel in den hoek der herberg aan het dorpseinde.

Tien doffe bonsen waren, lang reeds, traag gallemend van uit den toren gevloden met rondbronse tonen die stil boven 't rumoer van de dorpskom kwamen uitlengen en sterven zacht, ver in de wit gesmoorde weiden.

En de blinde duwde zijn open-en-toe dat de muziektonen neêrdroppelden door de verlaten kamer als dauwdroppelen in een vroeg-stille morgen van àl de boomen in de gaarden.

Achter den vierkant houten toog zat een vrouw te dullebollen en somterwijlen deed de volle slaap heur hoofd op de armen vallen en ze schrok plots wakker op en hoorde weêr opnieuw het uitgerokken vooizeken van dien onvermoeiden blinden speleman en tusschen die zachte tonengam het

gemengd dorpsrumoer en de kreten van een schreeuwend orgel. Ze had daar gewrocht van na de hoogmis door den langen dag en dien durenden avond.

De vensterluiken stonden breed open waardeur men de vochtig bedauwde kalseide zag met een wemelende wittigheid daarover van 't bleeke manegesching. De koelte kwam gollepend binnengestroomd en deed haar eventjes rillen.

Daar kwamen z' aangedruist de bengels als loeiende winden deur de boomen met hun grof-stemmig lied. Ze sprongen de deur binnen en riepen het alles weer in daglawaai en deden zoo plots al die droomerige stilte dood met hun springlevend gedans en gesprong over 't dofklagend en kriepend plankier.

Ze grepen elkander aan in de lenden en de vrouw tapte de pinten. De speelman herkende haast aan hun stemmen en ‘goen avond Victoor’ de jonge kerels uit zijn gebuurte.

Ze schroefden en schoorden hun zwaargezoolde schoenen in draaiende polkaronde en dansten den laatsten dans op hun moegedragen beenen.

Nu leefde weêr de blinde speleman en stiet groflage tonen met vaste duwen geweldig uit zijn open-en-toe in jong volbloedig getier.

De jongens verasemden een korte poos en grepen dan elkander bij de hand en er kwam iets zoo wonder opschieten in al dat verward gedachtengewoel van meisjes en kermis en leute dat daar verre lag in dien langen avond en dat nu als ongenood en ongewekt uit hun goedaardige vriendschap oprees zoo haastig zonder teeken of woorden. Ze wrochten elkander de vuisten ineen en sprongen in een ronden kring over 't daverend plankier met hun dik vernagelde schoenen dat de dofgalm tegen de kamermuren uiteenvlood en door de vensterraam buiten over de straat sloeg. Hun zware kelen zongen 't lied in dalende en stijgende toongrepen:

Leven onze Fik
en hij mag er wezen
Leven onze Fik
en hij mag er zijn

en dan opnieuw met een einddaling op 't laatste verzeken

Zonder onze Fik
kunne wij niet wezen
Zonder onze Fik
kunne wij niet zijn.

De speelman had oogenblikkelijk zonder peinzen en als meêgedreven dat dreunend vooizeken ingevolgd en ze herhaalden 't en zongen 't tot ze moe overrug op hun stoelen vielen.

Toen eerst hield de speelman reizekens op en begon te dubben over de goedhartigheid van de jongens uit zijn gebuurte die hem nu zoo onverwacht en luid die leute kwamen jonnen.

Hij hoorde hen zeggen dat ze naar huis gingen gaan en 't deed hen bijna leed en de glimlach die er onbewust over zijn gelaat was komen zweven verstierf als hij dacht dat hij nu weêr verlaten zou spelen voor al die dansers die hij niet kende noch zag en die zoo blij zonder hem de kermis vierden.

De jongens zopen nog eens aan hun pinten, sprongen recht om naar buiten en stapten dan gearmd, door den mist en de maneschijn, over de straat weg en de blinde hoorde hun stappen en dan als ze ver waren zongen ze weêr

Zonder onze Fik
kunnen wij niet wezen
Zonder onze Fik
kunnen wij niet zijn

en zijn handen trokken en duwden 't aria in stille riltonen meê...

De vrouw was weêr op heur armen gevallen in slaap en stiet met heur ellebogen een glazeken van den toog dat kletterrammelend over den vloer in stukken sprong. Zij hief heur hoofd omhoog en keek verwilderd rond heur en luisterde, de speelman zond traag nog eenige trillertjes door de kamer en van den toren kwamen de klokketonen - twaalf op een lange reek door de nachtstilte gewandeld als over 't zachte tapijt van mooi blanken mist.

25 Sept. 1904 (kermis).

C.S.

Mariaschoot.

Een ronde delling langs den Demer,
Van bloemen wit en rood,
Lokt honderd kindren in de lente:
Zij heet Mariaschoot.

En midden in die ronde delling,
Van bloemen wit en rood,
Wenkt hun een blijde kloosterdrempel -
Gelijk Maria's schoot.

De kinderen spelen in de bloemen,
Zèlf bloemen wit en rood,
En klimmen op den kloosterdrempel -
Als op Maria's schoot.

De nonnen spelen met hen mede,
Ook bloemen wit en rood,
En zien hen van de trappen rollen -
Als van Maria's schoot.

LAMBRECHT LAMBRECHTS.

Zot geworden.

Triene oud en versleten, geheel ineengevallen en gekromd van werken en slameuren, was aardappels gaan rapen in de schuur, en nu kwam zij in huis met den ketel dien zij op den watersteen zette. Met noest geweld, al kuffen en hoesten pompte zij tot dat er water genoeg was, sleurde den ketel naar den heerd waar zij hem al stenen aan de kram hing; dan rakelde zij het vier wat open, legde er eenige schieren hout op en ging buiten weer haar werk doen.

Jan, haar broer, zat bij de tafel in zijnen ouden bruin lederen zetel, zijne beenen met doeken en kattevellen omwonden lagen voor hem op eenen stoel onbeweeglijk. Jan zat daar rond te kijken, nu eens naar den heerd en den groen uitgeslegen ketel, dan naar buiten op het hof naar Trien die rondwaarde in den regen, verslaafd aan allerhande bezigheid, soms vervolgde hij de dikke druppels die van de randpannen rolden of neêrwaaiden van de kromme takken van den ouden appelaar te midden het hof.

Triene kwam binnen, kroop in de kelder, legde versche natte doeken op den boterstul, stak hem in de groote mand en droeg haar naar het ovenbuur, dan kwam zij weêr in huis:

- 't Zal wellicht gaan tijd worden naar de markt te gaan, sprak zij.
- 't Zal er aan verdiend zijn in zulk weêr!
- 'k Heb er slechter geweten, Jan.
- Ja, 'k zal hier weêrom geheel dien tijd alleen mogen zitten, 't is geheele dagen hetzelfde.

- Och zwijg, - zei Triene, - 'k moet toch met de boter en de eiers naar de markt zeker?

- 't Is wel de moeite, - meende Jan, - hadt ge ze meêgegeven met vrouw de Burme....

Maar Trien was reeds weg in de beste kamer waar zij eenen anderen rok ging aandoen, haren gebloemden borstdoek, kapmantel en muts.

Jan staarde door de venster met peinzende oogen en als hij Trien hoorde afkomen sprak hij weêr gezapig:

- 'k En wil algelijk alzoo niet meer zien beulen, Triene, 'k ben het waarachtig beu.

- Och zwijg Jan, ge zegt altijd hetzelfde, ge en zijt gij het toch niet die hier het werk doet zeker?

- 'k Weet het wel, omdat ik niet meer en kan, maar ik heb mijn lijf genoeg aan stukken gebeuld, jaren op jaren, en 't komt er bij dat ik het werk niet meer en kan doen; maar daar moet nu een einde aan komen, 'k en wil hier zoo den helft van den tijd alleen niet meer zitten op het hof zonder hulpe of verweer.

- Het gebeurt wel eens te week!

- 't Is al te veel dat het is, - zei Jan hevig, - 'k zeg dat ik het moe ben, dat duurt nu zoo al vier jaar, en moest ik het geloven 'k en zag er nog geen einde aan, wij moesten het hier al lang verkocht hebben en op ons goed gaan leven op het dorp; 't is een schande nog zoo te werken in onzen ouden dag....

- Gij en hebt er zeker niet door te lijden? antwoordde Triene bitsig.

- 't Doet... en 'k zeg dat geheel uw doening mij hier uit den neus hangt, daar!... en die koe die nu moet kalven, ze moet van het hof zeg ik u... ah dat ik maar te beene waar, 't en duurde niet lang... of heb ik hier niets meer te zeggen misschien... of zijt gij hier nu alleen meester...!

- 'k Ga naar de markt en 'k zal u maar laten tateren.

- 'k Weet het wel dat ge mij zult alleen laten zitten als ge niet meer weet wat gezeid, ga maar voort, maar 't en zal niet blijven duren, zoo waar dat ik leve!

- Maar Jan toch, - zei Triene verlegen, - ge komt altijd dáármeê voor den dag, maar hoe durft ge er op peinzen op uw goed te gaan leven, en waarmeê?

- Waarmeê, waarmeê...! en 't geld dat ge in de balke liggen hebt, en 't gedoe, en de beesten, daarmeê, of is dat niets misschien, is dat niets, en de presie, en is dat allemaal niets?

- En hoelang zou dat mêegaan?

- Meent ge dan nog honderd jaar te leven? of voor wien moet ge sparen dan, is 't voor Pe Vincke, uwen schoonen kozen van Kaster? hij zal ze laten rollen, ons kluiten, maar hij en zal ze niet krijgen of moest ik 'k weet niet wat doen. Maar gij, ge zijt te gierig dat ge leeft, gij, en 't is te veel al wat ik doe om mij te meesteren, maar dat gaat verdomd te ver.... of gaat ge misschien uw geld meêdragen als ge kapot gaat?...

- Toe Jan - zwijg liever - bad Triene.

- Wat zwijgen, 'k zou nog moeten zwijgen! 'k wille dat uw koeien de moord staken, ook.... en gij er bij gij oude rosse!

- 'k Ga voort Jan, en let liever op dat het vier niet uit en ga.

- .... En 'k wensche dat heel den boel verbrandde.... ga voort leelijke heks,... maar 't zal u spijten of moest het mijn leven kosten!

Triene snakte de deur toe achter haar, en als ze reeds te midden het hof was hoorde zij Jan nog altijd razen. ‘Hij is gelijk zot vandaag, - meende zij, - en keek rond om te zien of het niemand beluisterde. Op en rond het hof was alles stil en rustig, stal- en schuurdeuren waren zorgvuldig gesloten, geen bandhond was er zelfs. De lucht zat effen

grijs, het regende eenbaarlijk in fijne zijpdruppeltjes en de wind joeg de nattigheid in Triene heur aangezicht; zij trok hare kap diep, schikte haren mantel om de twee manden die ze uit den ovenbuur haalde, foefelde nog aan hare rokken, en dan ging zij voort, gestopen onder de vracht. 't Zal wel beteren met Jan, en overgaan, - meende zij, - 't is wonder dat hij somtemets zulke schielijke scheuten krijgt,... wat gekke toeren toch, het al verkoopen omdat hij zelf het werk niet meer kan doen; ik doe het toch alleen allemaal, en zoolang of dat het zoo goed vooruit gaat wat zouden wij daaraan gaan veranderen, maar dat komt van ziek te zijn, hij heeft te veel tijd om te peinzen..., wel wel, en nu zou hij ook de bonte verkoopen, eene koe die binnen de veertien dagen moet vernieuwen en meer dan dertig liters melk geeft!... neen dat mocht niet gebeuren, en 't en zou niet gebeuren ook.'

Dat stond Triene daar in haar oud verstand geprent, onroerbaar en vast in harde koppigheid: zulk een beeste verkoopen ware schande en zonde,... zij en dacht nooit aan haar lijf dat krank was en opversleten, maar onbeweeglijk bleef het - ik ben het die werk, en hij niet, en nog, wat zouden Treze zeggen en Sieska bij wien zij zooveel goeds vertelde van de bonte, haar kostelijke, vriendelijke koebeeste, - neen neen, Jan, dat zal geen waar zijn zoo lang ik leve niet - peinsde Triene.

Zij kwam nu over de oneffen straatsteenen, die blonken van den regen, schokvoetend op het dorp en trok langs de huizen naar de markt; zij stapte haastig door het gewemel van 't volk en luisterde niet, maar keek schuchter op met waterzwemmende oogen naar de vensters, die luidkeels hunne waren prezen of altijd op den zelfden toon eenen zelfden prijs in langen trek uitgalmden.

Triene ging maar altijd gaan, diep gebogen in haren kapmantel, met wederzijds hare manden, en hare kop ging

gedurig heen en weêr in schuddebollen en knikken; zij drumde en deed tot dat ze door geheel dat leven heen op de botermarkt gerocht waar eene lange reek boerinnen achter hunne manden stonden, gesloten in hunne kapmantels die stijf stonden van den regen. Daar vond zij haar gewone plaats, tusschen Treze den Doovens en Sieska Blauwe, die daar ook, al sedert lange, lange jaren alle zaterdagen gelijk Triene zelve, van toen zij nog vrij jong waren, hunne boter en eiers kwamen te koop stellen.

De gewone handeling begon nu en het gesprek viel op het weêr dat niet meê en wilde, het vlas dat moest gezaaid worden, het onweer van verleden nacht en de beesten en het nieuws...

- En hoe lang is de bonte nu nog van de bate, - vroeg Treze, welgezind lachend met tandeloozen mond; - Sieska zegt hier dat het nog wel drie weken zal duren, doet 't niet?

- Zwijg daarvan Treze, Jan wilt ze nu verkoopen, wij en hebben nu geen kalvers noodig, zegt hij, maar 'k zeg ik voor mijn redens dat het jammer ware van zulk een schoone beest, neen, we zullen ze houden, en als 't nu nog acht dagen afblijft zal het veel zijn meen ik.

- Ziet ge 't wel, Sieska, wat heb ik u gezeid? - En hoe gaat het nu nog met Jan, Triene?

- Ja menschen, al niet veel beternisse, - zuchtte Triene, - hij lijdt nog altijd aan 't roometies en kan met moeite hem rond de keuken slepen, en och Heere!...

- Maar, - raadde Sieska, - waarom Pe Verschoore niet te rade gegaan, - moest ge hem ontbien, hij zou Jan voorzeker genezen, - heeft hij mij zelve gezeid, hij heeft Seven Zagers dochter ook genezen, en ge moogt het zeker zijn Triene hij kent het zoo wel en beter nog of nen doktoor.

Dat beweerde Siska met haar hand op haar herte om het gemeenstig te zeggen.

Maar Triene schudde van neen, haalde hare snuifdoos uit,

nam eenen snuif, bood er eenen aan de boerinnen, vreef het fijne gruis met genoegen in haar neusgaten, en veegde dan met haar rooden zakdoek de tranen die uit haar oogen leekten; dan vertelde zij al wat ze reeds gedaan hadden, wat al onkosten zij reeds verspild hadden, alles zonder de minste beternisse, en daarbij:

- Jan is ne krieper, ik zegge ik voor mijn redens dat het de oude dag is die aankomt, we kunnen wij al zoo geen weg meer lijk overtijd, en de eene mensch verslijt eer dan de andere, is het zoo niet, Treze? Maar Jan is een lastige zieke, hij en zou nooit staken van meesteren.... och zwijg van dat mannevolk!...

De wijven knikten gedurig toegevend en wisten er ook een en ander bij, maar Stavie, de dikke groote baas uit de ‘Boterbloem’, die boter opkocht om ze wekelijks uit te leveren naar den vreemde, Stavie was daar; hij stond voor de botermanden en deed wijde gebaren met zijne lange dikke armen: ne vent gelijk ne molen, die altijd de laagste prijzen bood en als weinig treffelijk in den handel bekend stond. Stavie kwam voor de mande van Sieska staan en vroeg haar ruw weg:

- Hoeveel is er?
- Drie-en-twintig pond, - zei Sieska, - vijftien stuivers en half.
- Veertien en half, en gij Triene.
- Zeventien en half maar, Stavie, ge moet weten we hebben eene koe die ter weke moet vernieuwen.
- Hier Stavie, vijf-en-twintig pond en half, goed gewichte! - riep Treze.
- 'k Geef veertien en half, geen oordje meer, - zei Stavie weêr.
- Mele Ketels heeft vijftien en half gekregen! - merkte Triene gierig.
- 'k Wensch haar geluk er meê! - spotte Stavie en ging

verder op naar 't boterhuisje. De drie wijven drentelden Stavie achterna en Triene knotterde en kloeg over de geldzucht van den koopman en de kleine opbrengst van al wat van den boer komt. In 't boferhuisje werd hunne ware gewogen, Stavie haalde veel stuivermunte uit groote zakken en betaalde; de wijven sloegen al zijne gebaren gâ, hertelden, zagen nauw toe of het allemaal gangbare munte was, en dan trokken ze weêr naar de markt hunne koopen doen.

Triene trakelde meê, overzag alles, overtastte lijnwaad dat Treze op het koopen stond, vond het te flauw voor zijnen prijs, liet haar lange pramen voor het koopen van schortegoed, dong af en bood de helft en vertrok eindelijk na lange dralen geheel alleen huiswaarts al voorbij den bakkerswinkel, waar andere boerinnen stonden boterkoeken te koopen, trok haar kappe neêr en ging den kerkeweg op.

Door het bloote, blakke veld dat koud lag en dood onder het vallen van den grijzen smokkelregen, sukkelde Triene geheel gekraakt langs de smalle klibberige wegelkes met blauwe stapsteenen, met haar hoofd nerewaarts al kijken naar den grond die onder haar natte voeten voorbij schoof.

Zij peinsde nu op Jan die te huis zat, in eenigheid op haar te wachten en ging knorren en zitten te pruttelen van als ze te huis kwam; zij dacht aan het werk dat nog moest gedaan worden, dat het koeieten ging klaar zijn, dat zij de koeien moest bestellen en melken nog eer het noen wierd, en dan zag ze voor heur gedachten welke koeien ze nog op stal hadden in den tijd, in haren jongen tijd en peinsde op al die toen nog jong waren, Jan, Juul en Sef heur ander broers, hoe Jan nooit had willen trouwen gelijk de andere, en daar midden in, stond daar Theunis, de zoon van den koeihouder die bij haar te vrijen kwam en dien vader-zaliger, van het hof joeg omdat hij niet begoed genoeg en was voor haar, dat hij dan met eene andere getrouwd was en het wel stelde, terwijl zij daar zoo ellendig woonde met Jan die ziek

en vervelend gedurig zat te knorren op alles en iedereen en zelf niet meer werken kon.... en Triene verzuchtte in het peinzen, en keek op om te zien hoe ver ze nog van huis was.

Het dacht haar ginder volk te zien dat heen en weêr liep, maar zij zag niet wel meer en lette er eerst niet veel op, allengskens wierd zij nochtans nieuwsgierig en ongerust, want zij meende te zien dat er groote rook opsteeg en dat het niet ver van het hof en kon zijn.

Triene bleef staan, deed geweld op haar oogen en rechtte haren gekromden rug, maar heur oogen kwamen vol water en zij voelde pijn in de lenden, dan doog zij hare manden steviger vast en ijlde angstig hijgende voort: 't was brand, en moest het eens op het hof zijn, wie weet...!

- Zeemenis God toch, - kreet Triene gillend - Mienie waar brand het?

Mienie, de half onnoozele bedelaar keek dom in Triene heur aangezicht en lachte:

- Triene wijf, het hof brandt, en de beesten en alles, Triene, wijf, een ongeluk en komt nooit alleene niet; neen, Triene een ongeluk en komt nooit alleene niet wijf!

Maar Triene was al weg, haar snikken prangde hare keel toe, zij liep al waggelen en haar voeten sloegen pletsend hard op den grond, zij zag nu al dat volk dat rond liep en bluschte, volk dat stond te kijken op huis en stallingen die al een vuur, in vlamme stonden; zij fluisterden, of riepen: - Triene is daar, houd ze tegen! laat ze niet door! - maar zij, drong geweldig al krijschen en kermen, met haar twee manden nog altijd vast in haar handen, door het volk dat plaats miek, zij wilde in huis, als zij opeens de stem hoorde van Jan die daar lag onder den appelboom.

Nu liet zij heur manden vallen en vroeg hem schreewend:

- Jan, Jan! hoe is 't toch God mogelijk, hoe.... maar al met eens verschoot zij, Jan had hem half opgericht toen hij haar zag, zijn haar was verbrand, zijn geheel gezicht zwart,

zijn mond trok scheef en zijn oogen keken wild, hij brulde heesch:

- Ha, ha! ge zijt daar nù hekse! ge moest naar de markt gaan! ik zal u in stukken scheuren! ha.... en de bonte is niet verkocht, maar ze is verbrand en ik heb ze verbrand ik, ik! en 'k zal u ook verbranden.... ik! ik! - en dreigend stak hij zijn armen uit.

Triene hoorde dat akelig, keek naar Jan die nu zat te lachen, en dan naar het volk dat benauwd en lammelings daar stond op te zien, en zonder een woord meer uit te brengen viel zij voorover op haar aangezicht....

Het volk stond daar rond, niemand lette nog op den brand en.... razende zot geworden lag Jan daar te bijten in de schors van den appelaar.

Leuven, 28 Mei 1905

RAF. VERMANDERE.

Het Sneeuwklokje.

Wat eindloos, eindloos winterweer!
Het lijkt de zonvloed van weleer!...
En toch, zie, nasneeuw is het niet
Wat ginder schemert op de zode:
Het klokje van een bloemken is 't!
Een eerste lieve lentebode!

Het is mij of ik 't duifken zag.
Dat Noë blijde tijding bracht!...
Dat zoete duifken, werklijk, ja,
Daar zit het vóór mij op den grond.
Ik strek de handen grijpend uit
En druk het snikkend op mijn mond!

LAMBRECHT LAMBRECHTS.

Levenszaad.

't Werd duister alomme.

Moedeloos lag het krullenweefsel der zwerte, loome wolken te wegen, over de kil-eenige natuur van een Novemberavond.

In trillende heimenis ritselde de gele bladerdracht van fijngesprietelde kanadaboomen.

Gelijksche-pootje wippend huppelde een late musch op de omdoomende bane en rap vlerke-kletsend klefferde ze omhoog tot den eersten boomentwijg. Daar zat ze onnoozelweg te turen, twee of drijmaal om te springen op het biezende taksken, te tjilpen, en, eindelijk roeide ze snokkend in dalenden en stijgenden trok, de elsen over, 't wijde veld in.

De ruwe kanten omdoezelend, zakte de duisternis onhoorbaar in eenigheid en leemte.

De teere kanadapoten op den weg stonden rilde te wikkelwaaien en vlijden aaiend hun moede koppen in den fijnen, neerwevenden mist.

De schramuliebaan zat overschouderd door grijsgrauw zand, en links en rechts stak er een steen uit, omsingeld van de halve hieldrukken der bengels die ze er hadden willen uit halen met hun kappende blokken.

Als banden hier en daar doorkerfd met 'nen blokkentip liepen, in vollen zwenk, de sporen van het wiel der kruiwagens.

En alles zakte af naar den gracht, een smal springgrachtje, langs weerskanten induikend met gers dat mager stond en los, in afgezonderde motten.

Net als zwanen lagen vragend, met hun dikbetopten teergelen steel omhoog, de averechtsche kanadablaren, vlekkend op de dof-natte groente. Diep in den nattigen gracht waren er vuil-bruine samengeplekt in vette rottigheid; afgekalverd van de zijkanten, zagen ze er uit lijk zakkende bitterklotten in een koffiebeurs, na 't doorgieten van 't water.

Daarachter spreidde vei-glimmend het omgeploegde land, dat zacht opbermde van het grachtje weg, en in tragen, klimmenden hoogmoed rustig ten toon streek zijn malschzwarte pracht van omkrullende ploegelagen, die, lijk een kinderroot, doodmoe van vaak het koppeken op een anders schouder neigden.

Zoo lag het zaadaltaar in bevend-stille hoogtijrust.

En verdoken in heur wierook ging de mist-maagd voor elke tempelzuil - voor elken kanadaboom -, en nijgend neer heur witte slankheid, zwaaide ze, zonder kettengerinkel, de volle uitboffende dampkronkels van heur machtig wierookvaat. En nijgend weer, ging ze voort, in meisjesschuw voldaan zijn, naar andere zuilen. De boomen stonden stil omdoomd in heilige vreeze.

De hoogepriester komt.

Hij slaat een kruise op het altaar.

Een lange boer met wit-grijzen kop stond zacht gebogen met den witten zaadzak. Het lijnwaad viel zwaar geladen in effen platte volheid neer, en welfde buik-zacht voorover onder de drukkende graanzwaarte. Recht omhoog, vast getrokken liepen de plooien toesnoerend naar de prangende vuist; hooger op lagen ze dieper en dieper gekerfd tot ze werden platgeperst door de aderblauwe hand, die met schorberimpelde, stompe vingeren ze taai-vast omknelde. Boven de vuist viel, gebekt als een waaier, de inééngeplooide onderrand van 't wijde zaai-gewaad neer.

Snokvlug deed de rechterarm de gele, uiteénsprietelende korrels van tusschen duim en vinger glippen.

De boer stond nog stil, met nijgenden lijve, in angstvallige voorzichtigheid, de rare korrels om de voeten snokkend.

Dieper duwt hij nu den kop, bukt het voorlijf, en met nen strammen stamp, plonst zijn linkervoet in het zand, en zwenkt hem in beweging.

Aloverhand duwen tegen de toegevende graanmassa de spierharde billen, den lodderigen, loggen zaadzak vooruitzwenkend.

En van achter ziet men den breeden, naar voor schouderenden rug der dikke blauwbaaien jas, die verrimpeld ligt onder 't vast omknellen der litsen van den graanzak.

Dom-kort, als een stuikende musch, duwt de rechterhand in de volheid der korenkorrels die, in riezelende stroeling, toerijzen na den vuistenstuik, en kremelend tusschen de vingers schieten.

En stuur gaat de zaaier zijnen gang met bepaalden armenzwenk en begeleidends tapgeschraag, strooiende zijn korrels.

Geel-stikkend op de glimmende zwertheid liggen ze dun en fijn gestipt tusschen de brokkelende ploeglagen. Gestatigd gaat hij voort en zakt stilaan af ginder achter naar den elsenkant, die regelrecht zijn roode, oogenhobbelige scheuten schiet.

En ginder tenden verzwindt de hoogepriester in den klammen wierook, besproeiend, in heilige stilte, het omdoomende altaar.

Dagend uit het mistgeweefsel komt hij zwart-gevlekt weer aangestapt, zaaiend immer voort.

Zijn voetenplanken zinken malsch, in kremelende geneugte, in den omgevroeten poezelgrond. De lichtgrijze zokken plekken hem kil aan den voet, en als hij dien wegtrekt dan steunen, dieper drukkend, in het zand, hem de spannende teenen.

Geheel den akker moet hij rond.

Vast duwt zijn zendelingswil zijn streng stappend lijt

door de wakmoede mistnevels, die kinderzwak wegwijken voor die kernachtige gestalte van taai geduld, die op en neer heur vastbepaalde wegen schreedt, vertolkend stuur besef van streng volbrachte plicht.

De zak is leeg gezaaid bijna, en vuil, al binnen, van didder-kleine strooikronkeltjes klutst hij flap, in verloopende plooien, links en rechts.

De boer bezaait zijn laatste sneden. Kletsend vliegt bij tijd een korrel of twee op de blinkend-natte rapenblaren van 't naastliggend land.

Hij zweept zijn laatste zaden kwistig weg, trekt de bindsels los en slaat met beide armen, in wapperend plooigeronk, zijn witten zaadzak uit.

Achter hem komt de egge.

De bruine, zware merrie sleurt in moedelooze onderdanigheid, met loodzwaren kop, heur werk door den spierloozen mistavond; lijk een boef, sloeft ze, met uitstroelenden ademdamp dien ze bij elken koppezwenk wit-stroomend uitstoot, gedwee, zonder hoop noch wil, heur jok door 't leven.

De egge klieft rijvend in licht-bruine strepen de zwerte klottekens door, opgetrokken en gelicht langs een achterhoek. De boerenknecht in zijn bruin floeren kleederpak, met waaiende halsdoektippen, stapt er aanhangend achter. Hij houdt het kordeel, met bijzenden koordtros, lijze in de linkerhand en met de rechter snokt hij aan den spagreep, die vettig blinkt van het gebruiken, en licht de blikkerende eggepinnen.

‘Jut weg, jut. omme Lis’ gejaagd snokt het kordeel aan het verroest gebit en traag, met lastig stampen der achterpooten, krijgt het paard zijn zwaar lijf omgekeerd en wordt lastig gevallen door het vlugge gesnok voor ‘jutweg’ en 't lijze aanhalen voor ‘heir’ tot het weer, willoos knikkend, in zijn dwangbane schrijdt.

En peerd en knecht dolen in pijnenden arbeid door 't aangroeiend gesmoor.

Het land ligt toegeegd en met den laagzakkenden doezeligen kop staat de merrie ademdampend te wachten in twijfelachtig verhoop van gedaan werk en weerkeer naar den ontlastenden stal.

De egge ligt op de slee, met de blinkende pinnen omhoog achteruitgestreken in 't grijze latwerk stekend. De slee zenselt van de kasseisteenen naar hier of daar af, maar de domme merrie moeit zich niet met het koppig achterbroedsel dat de streng tegen buik en bil trekt en plakt ongetergd, met breede ijzers, over de kasseide.

Lijze fluitend, gedachtenloos stapt de knecht achter zijn peerd op den veloweg, en als hij zijn straatlieken sleurend heeft uitgeneund, ziet hij naar het gedwee-wrochtend beest en snokt, het ombermhertig opjagend, aan 't kordeel.

Het zaad lag onder hoedenden nevel gestrooid, gedekt en gekoesterd in den molligen grond, gezegend vooral door 't hoopvol betrouwen van den landman op God, wiens zegen zijn stramme arm, in een klein kruis, haast beschaamd, over den akker had geteekend.

Zijn zaad was levenszaad.

Eikevliet, 1904.

CESAR MEES.

Bart.

Tusschen de kleverige wimpers zijner gezwollen oogschelen loeren twee slaperige zwarte oogen. Ze turen dof en onverschillig over den witten bult van 't oorkussen, over het blauw bedijzer de kamer rond....

De zachte zomerzon laat haar pasgedaagd licht gul en mild op de vensters gutsen. Gezift door de bloemen en mazen der gordijnen stort het op de ruwe planken van den vloer en schildert er, in onbepaalde, dooreenloopende vormen, bloemen en mazen. Wild en brommend gonst een dikke vlieg door en rond en in den zonnestraal en botst van tijd tot tijd met heuren onbezonnen lompen kop tegen de heldere ruiten.

Bart ligt wakker in zijn bed.

Hij luistert....

Beneden tusschen de winkels davert het rommelend morgendleven der handelstad: Zware, logge natiewagens rollen langzaam achter den zwaren vasten stap der plompe natiepeerden. De ruwe stem der dokkers, die met bus en schoofzak naar de kaaien trekken, begeleidt het schel geschater der koffiewijven, die op hunne klepperende blokken, de handen onder den baaldoeken voorschoot, eene rijgnaald dwars door hunne dot, kwakkelend en hijgend, loopen zakken naaien of vellen keren. De bel der vuilniskar klingelt lamlendig; zweepen kletsen; honden bassen; benagelde schoenzolen kraken op 't asphalten voetpad; het onbepaald dof-dreunend gedruis van arbeid en handel stijgt

omhoog en komt de droom-zachte rust zijner slaapkamer heel en al dooreenrommelen.

't Is dag!

Bart zal opstaan!

Hij zou wel willen! Maar.... zijn hoofd dommelt, zijne oogen dommelen, zijne armen dommelen, heel zijn verlamd wezen dommelt en toch, dommelt niet, half-wakker, halfdroomend weggezonken in eenen mistwasem van onbepaalde, ongekende wezentlijkheid.

Opstaan?.....

Van onder eene vale verfrommeling die gisteren avond een wit laken was, komen lam en langzaam twee lange bloote armen te voorschijn en Bart steekt zijne warme roode handen tusschen zijn nat-bezweet haar en 't klammig oorkussen.

Hij zucht eens diep,.... schromelijk diep!

Welk een nacht!.....

Een onweder hong heel den avond te grommelen in zwoegend-wegdrijvende wolken boven de dof-drukkende laffe lucht, die, zonder wemel of wind, tusschen de lauwe huizen der straat geprest zat.... En dan was de nacht gekomen, de lange bange nacht; niet de zoele zomernacht der velden, die, met nachtegaalgetoover en zachten vleienden windadem de drooggebrande schepping in slape sust; maar de zware zwarte stadsnacht, dat beklemd en gedwongen rustig-zijn dier ontzaggelijke steenen rusteloosheid. En Bart moest er in begraven liggen, levend begraven....

Hij zweette geweldig.

't Was alsof een ongewilde, drukkende angst op zijne borst kwam duwen, neen.... onder zijne borst, daar! bloot op 't vleesch van zijn hert, zoo geweldig, dat het er van hamerde met eene onstuimigheid die schokte langs zijne slapen, die schokkende suisde in zijn ooren, diep in zijne ooren. 't Was die ongewilde, drukkende angst, die 't lauwe

zweet uit zijn vel perste en 't sijpelen deed - hij voelde 't - van zijn hoofd, van zijne armen, van heel die warme klammigheid die hij daar voelde liggen en.... die hij zelf was, Bart zelf.... En dat in die akelige, ongewone stilte, in dien half-donkeren van 't fletse gaslicht der straat dat nauwzichtbaar op de sombergrauwe zoldering spookte.

Zijne jonge verbeelding ging aan 't dwepen... Onder zulk eene drukte moest hij liggen zieltogen, de mijnwerker, 't slachtoffer eener instorting, honderden meters diep in de eerde bedolven, half-verpletterd onder eenen hoop ruwe koolklompen, alleen, gansch alleen met het stervend licht zijner daviaan....

Hij zweette geweldig, woelde gedurig en zocht, al tastende met armen en beenen, naar eene frissche, koele plek op zijn laken of duwde met kostelijken wellust zijn brandend voorhoofd tegen de killige staven van zijn ijzeren bed en genoot, o! genoot zoo hartstochtelijk van die koude siddering die uit dat ijzer door zijn hoofd stroomde en dan langs lijf en leden, rillende wegdreef. Doch de staven ook verlauwden en daar lag Bart, afgetobd, machteloos, te waken, alleen te waken in dien reusachtigen slaap der stad.

Gierig geteld, rammelden, bij poozen, de uren op den lustigen torenbeiaard. Maar dat was geen troost, geene koelte, geen licht, geen leven. 't Spel speelde zoo werktuiglijk, zoo spotzuchtig!... Zoo fluit de merel, bij volle kelen, zijn liefde- en vreugdelied, gezeten op het grafkruis van een kerkhof.... En als de laatste klokketoon in de laffe zwarte lucht verzwonden was, smachtte Bart naar den eersten van 't volgende lied en traag en treurig, graf-akelig kroop de nacht....

Dan was er wat leven gekomen, bij poozen..... op den stroom had een stoomschip getoet, en, Barts verbeelding vaarde meê door 't donker en hoorde de golfkens kabbelen tegen den voorboeg, den sleeper kuchen en stompen, maar

zag niets, niets als drijvende boordlichten en duisterheid. Dan had er een hond gebast, verre, zeer verre, een hond die niet binnen mocht. Er hadden rappe stappen gestapt op 't asphalt; haastig was er iemand door de straat gekomen, iemand die toch zoo gelukkig moest zijn te mogen gaan, te mogen stampen, te mogen leven en iets-zijn in dat algemeen gedwongen en beklemd niets-zijn van dien langen bangen stadsnacht. En..... was het opzettelijk?.... de trap kraakte soms ineens zoo stil, zoo vereend, zoo lang en zoo voorzichtig; dan was het de kleerkast, dan weêr de trap en dan de vloer..... 't Was of alles samenspande, toen,.... dat het zoo laf, zoo stil en zoo donker was, om Bart te doen zweeten, te doen woelen, te doen wakker blijven.

Doch stillekens-aan was er een grauw-rosse schemering boven de huizen komen hangen en..... bijna ineens, het reuzengedrocht was ontwekt en de daver begonnen.....

En nu is 't dag! Eindelijk! eindelijk!... dag! Bart zal opstaan!

De warme zomerzon laat heur hevig licht in laaiende striemen op den kamervloer nedergutsen. Wild en brommend gonst eene dikke vlieg rond en over en onder het ijzeren bed; ze gaat soms eens, hier en daar haar tromp uitstekend naar een druppelken zweet, met hare krevelpootjes over het klammig haar trippelen dat, tusschen twee opgestoken ellebogen, in het kussen verzonken ligt, om dan weer weg te gonzen, rond en over en onder het ijzeren bed, totdat ze met heuren onbezonnen lompen kop tegen de heldere ruiten botst. Beneden, tusschen de winkels, vermindert in eenen nauw-hoorbaren ‘decrescendo’ de rommeldaver der bedrijvigheid. De torenbeiaard rammelt acht uren en..... Bart slaapt!

Antwerpen.

LEO REINOUTS.

Moeselpoëzie.

We vulden onze bekers op,
met koelen Moezelwijn
die mierlend uit de flessche gutste
en schuimde, in den maneschijn.

In 't loover van 'n lindeboom,
bij schoten, lijk 'n kind,
dat slapend in z'n wiege ligt,
verzuchtte de zoele wind.

We staken met 'n stouten zwaai
de volle bekers uit
en, nevens ons, in 't natte gras,
versprong er 'n groene puid.

Op 't water van den vijver kwam
'n hagelwitte zwaan,
lijk vóór 'n effen spiegelglas
heur zilvren vlerken slaan.

Ze slierde, langs de linde weg,
in 't zachte schemerlicht
en, diep in onze ziele, liet
'n heimelijk droomgezicht.

OM. K. DE LAEY.

Aan 't water.

Suske liep op een drafken naar huis, en zijn pennebaksken en bepampeld boek en lagen nog niet heel neêre op tafel, of hij snapte van de telloor een dikken boterham, en vloog ermeê naar buiten.

- He wat moet ge nu weèr buiten hên? - riep moeder.

- Naar Boeters zwijn! - riep hij met den boterham tusschen de tanden, en hij was de gaten uit.

't Stonk geweldig op de plaatse.... 't was Boeter die een zwijn slachtte.

De breede poorte van zijn huis stond wagenwijd open, en 't overschot van de strooibussels, die gediend hadden om 't haar van 't zwijn af te branden, lagen daar nog op den vloer, en overal waren plekken bloed.

't Doode zwijn hing, met zijne achterpooten, aan eenen balk, en Boeter sneed het, met een groot mes, den buik open.

Suske stond dat alles af te kijken; Sarelken uit 't spekkewinkelken stond daar ook al, en nu en dan beet hij, met nen snok, een goede brokke uit zijnen boterham. Staf Dulle, de koeier van Loziers kwam daar ook gegaan, barvoets, en een wisse in d' hand.

Hij bleef een tijdeken staan vóór d'opene poorte en striepte met zijn wisse gestadig over en weêr, in 't zand dat omhooge stoof.

Is 't daar haast wel met uw mooschen? - riep Boeter;

- allee van vóór de poorte, gaat elders spelen! - en Boeter wees met zijn blooten arm, vol bloed, naar strate toe.

De jongens liepen weg, en als ze een endeken van de poorte waren, bleven ze staan, lachten met Boeters kwaadheid, en gritten in zijn aangezicht.

- 'k Zal ulder hên deugnieten! - riep Boeter zijn vuiste uitstekend naar de jongens, - 'k zal ulder wel vinden! -

Hij wrocht voort, en een vóór een trokken de jongens er van deure.

- Ga je meê! - vroeg Staf aan Suske.

- Naar waar? -

- Naar den meersch van Beziens om steekvisschen. -

- O! 'k ga 't zeggen aan uw moeder! - riep Sarelken uit 't spekkenwinkelken, - 'k ga 't zeggen dat ge met Staf naar 't water zijt, ge zult er van krijgen! -

- Zwijg gij, babbelare, 'k en spreke u niet aan niewaar? Haast u maar dat ge weg zijt, of 'k sla mijn wisse op uwen kop! - riep Staf, en hij zette zijn beenen open, gereed om naar Sarelken te vliegen.

- Hè! Hè! 'k ga 't toch zeggen! - treitte Sarelken van verre, en hij stak zijn tonge uit.

- Zie niewaar, als ik iets geware worde, - riep Suske, - hebt ge troef morgen in 't schole.... - en brommend trok hij op met Staf, recht naar Beziens meerschen om steekvisschen.

't Was zoo een echt zomerweêre, zomerlucht, en zomerhitte; 't zand had warme van 't blekken van de zonne, en de wegels, die door 't land kronkelden, lagen geborsten van 't zonnevier.

Staf en Suske en zagen het niet; ze liepen 't eene wegelken in, en 't ander uit, door 't koren en door 't veld, totdat ze ginder aan den draai Beziens hof zagen staan, met zijne witte muren en rood dak waarop de zonne kletste. 't Hof lag in slape.... geen levende ziele was er te zien.

Rondom liepen overal de breede meerschen, eindloos breed en lang, altijd verder en verder, en stieten ginder t'enden aan de kimme, tegen een dreve kromme boomen, en tegen een grijs kerksken, met huizen errond, dat grauw afstak tegen die wijde, wijde groente.

Suske maakte tuimelperten in 't gers, ging aan de koeisteerten lodderen, en de beesten, die hem met hunne dwaze oogen stom stonden te bekijken, liepen van de werke weg, en gingen elders grazen waar niemand hunne doeninge kwam storen.

- 't Is hier - zei Staf.

Ze stonden vóór den vijver die rond Beziens hof liep; hij was geboord met een heele reke kleine, kromme wulgen, die zich, met hunne uitsprietende groene takken, in 't water te spiegelen stonden.

Witte eenden met geluwe bekken, zwommen over en weder, al kwekkend, en gingen wroeten onder 't groene lisch, dat in ‘hullekes’ langs den boord des vijvers groeide.

- Kschuuu....! - zei Suske, en hij smeet een steen in 't water,... 't plonsde,... 't water sprong lijk een fonteine naar omhooge, en d'eenden vlogen al schreeuwend weg, of liepen, koddedraaiend, langs den boord naar een rustiger plaatse.

Daar, langs den kant, lag 't bootje met een koorde aan een neerhangenden tronk vaste gebonden; 't stond gansch onder water, de zijkanten alleen kwamen nog bovenkijken.

Suske speelde zijn kousen uit, en zocht langs alle kanten of hij geen steekvisselkes zwemmen zag. Hij pletste met zijne voeten in 't slijk, 't zwart grijsachtig slijk, dat in een grauwe lijne, langs weerskanten, overal met den vijver meêliep. - O!... hier Staf! - riep hij opeens; - geef uw nette. toe... een heele bresse. - Staf haalde zijn nette uit, een stuk van moeders gordijne, rond een ijzerdraad genaaid, en maakte ze aan zijn wisse vaste.

- Haast u!... Maar kijk toch ne keer! - riep Súske nogeens.

Honderden kleine visselkes kwamen naar hem toegezwommen; de nette wierd in 't water gestoken, een fellen stoot... doch ze schoten weg onder 't groen... twee enkele maar, spartelden ongedurig op den bodem der nette, en wierden in eene oude flesch, vol water, gestopt, die Staf uit zijnen zak haalde.

Behoedzaam gingen ze verder.

- Kijk, daar, nog een hoop! -

De nette zoefde wêer door 't water.... O! zie ne keer Staf hoevele! Twee... viere... tiene... vijftiene... - Ze wierden ook in de flessche gestoken, en Suske stond ze een heelen tijd, schetterend van de leute, te bezien.

- Kijk ze zwemmen Staf! - riep hij, O! er ligt al eentje op zijnen rug. -

- Da 's niks - zei Staf, we zullen er nogal vangen; maar 't is nu mijnen toer om te steken zulle, ge moet gij altijd niet scheppen! -

Stille loerend, ging Staf met zijne lange beenen, en de nette in d'hand, en Suske volgde hem overal op met de flessche.

- Daar, - zei Suske stille, - daarzie, kijk, aan die blâre daar, rechtover mijnen vinger, wel 't heeft een roode rugge!

- Staf stak zijn nette in 't water, en schepte 't roode visselken.

- 'k Hên 't! riep hij luide.

- Wel 't is 'n schoontje, - zei Suske, - ziet ge wel, hadde ik het u niet getoond, g'en hadt het nooit gezien. -

- 't Is wel datte - riep Staf kwâweg, - als 't meêslaat zult gij het nog gevangen hên zekers. -

De nette zoefde nog eenige keeren door 't water, en nieuw, visselkes kwamen den hoop vermeerderen.

- w' Hebben er al veel niewaar Staf? - en ze leien zich

alle twee op hunnen buik in 't gers, en met hunnen neuze tegen de flessche, stonden ze de visselkes te tellen.

- Drie en twintig! - zei Sus.

Ik tel er maar twee en twintig, - zei Staf.

- Ba, w'hebben er toch al genoeg. -

't Bootje lag daar vóór hen in 't water, en 't was, ja waarlijk, 't was of het altijd naar Suske knikte.

't En duurde niet lange of Suske ging er naartoe, sprong op een der zijkanten, en liep op den smallen boord van 't bootjen weg en weêre.

- Spijtig he Staf, 't ligt onder water... zeg, kunt ge dat, op den kant loopen? -

- Pas maar op dat ge in den wal niet en dondert, 't is dan te late! -

- Dat en kunt ge toch niet hé? -

- Hoe? 't is wel wat, toe kom er maar af met al uw pretten, 'k zal u anderen ‘thee’ gaan geven! - en Staf wandelde op den boord gelijk nen niet.

Suske keek verwonderd.

- En op mijn één been! - riep Staf triomfantelijk, en hij danste op zijn één been van 't ééne ende van 't bootje naar 't andere, en zwiepte water naar Suske, die, op al die toeren stokkestijf te gapen stond.

Waarachtig dat en had hij nog nooit gezien.

- Dat en durfde toch niet hé man? - en Staf lachte.

- Neen! wilt ge 't zien? - En waarlijk, daar danste Sus op den boord, juist lijk of Staf daar deed; doch, in 't weêrkeeren, daar tjokte zijn linkerbeen in eens naar omleêge, rechte in 't bootje vol water,... seffens snokte hij het er uit, maar door 't danig geweld, gletste zijn ander van den boot, en alle twee zijn beenen zonken in den vijver... en achter zijne beenen ging Suske's lijf, en achter Suske's lijf, ging Suske's kop.

Dat was op een oogpink gebeurd; Staf en wist niet waar

hij stond, en niets was er nog te zien, tenzij de rimpels die in wijde kringen op 't water dansten. Daar kwam een ‘moelminge’ waar Suske gezonken was... Suske's kop kwam weêr boven water, en, alsof hij het zoo doen moest, sloeg hij zijn hand om den rand van 't bootje, en haalde zich op...

't Water stroelde uit de pijpen van zijn zwarte broek, die blinkend en doornat, aan zijne beenen plakte.

Zijn zwart haar hing in striepen op zijn voorhoofd, en druppels water liepen hem langs de kaken, en leekten van zijn kinne op 't rood geruit hemde, dat gansch doorweekt, en zwaar van de natte aan zijn lijf hing. Brrr.... hij bibberde....

Staf en zei niets, en Suske en zei ook niets, en zette zich in 't gers te kijken. Hij zag doodsbleek, en nu en dan ging een schok door geheel zijn lijf.

- Hebt ge u geen zeere gedaan? - vroeg Staf stille, na een pooze.

- Neen, neen ik, - zei Suske - 't en is maar dat ik zijpend nat ben, en troef zal krijgen thuis; 't is nog goed dat ik niet versmoord en ben. -

- Jamaar! Jamaar! - zei Staf - Ge zoudt gij niet versmoord zijn, 'k zou ik u wel mijn wisse toegestoken hebben; wel wel, als ik bij u ben en moet ge van uw leven niet benauwd zijn!

- Dat komt er nu van zie, op den boord van 't bootje te willen loopen; 'k heb het u nog gezeid dat ge moest oppassen. -

- Kijk ne keer hoe nat ik ben, wel wel ik zal er van krijgen.

Hij trok zijn hemde uit zijn broek, en wrong het langs alle hoeken en kanten uit.

- Ba. 't zal alrap drooge zijn Sus, de zonne zit ginder nog; kom laat ons maar vertrekken, we zullen langs

‘'t Houtland’ gaan, de weg is langer, en uwe broek heeft meer tijd om te droogen. -

Suske deed zijn kousen en kloppers aan, en met gebogen kop volgde hij, alover den meersch, Staf,d ie met de nette op den schouder en de flessche visselkes in d'hand vóóren op ging.

Gestadig bekeek en betastte hij zijn natte broek, en - ze begint al een beetje te droogen, van onder! - riep hij.

Staf voelde eens... - ja ja 't zal algauwe gedaan zijn; - en zwijgend stapten ze verder.

't Hof van Beziens sliep voort in al die stilte van den achternoene, d'eenden kwamen weêr aangezwommen, en kwekten om ter luidst, als wilden ze spotten met Staf en Suske, die ginder verre, met gebogen kop, over de meerschen drentelden.

Ginder naar 't dorp toe, ging de zonne, een eendlijke schijve, leêger en leêger, en rondom was 't al rood vier, gloeiend vier, met witte blinkende striepen in.

Ze stapten voort in 't zand van den eerdeweg, en 't stof dat in kleine wolkjes onder hunne voeten opvloog, bleef plakken aan Suske's natte broek.

- Kom - zei hij, - we gaan ons hier wat zetten op den kant van den gracht, binst dat de zonne nog schijnt, mijn broek en hemde zal t'eerder droogen.

- Zou 't moeder zien peisde Staf? -

- Maar neen neen z'. -

- Zie 'k nog bleek? -

- Wel ge bleust lijk een krieke, moeder en zal niets geware worden jongen, tegen dat ge thuis komt zijt ge poer drooge.

De zonne viel ginder in d'eerde, lijk een eendlijke kopere cent in 't gaatje van een spaarpot; niets meer was er te zien... ze was weg.

- Miete Rooze komt ginder; - fluisterde Suske, -

willen we wegloopen? De die gaat het van eigens aan moeder zeggen... zoo'n babbelesse! -

- Maar z'en doet, laat ons maar blijven, anders als we wegloopen, weet het uw moeder heel zekers. -

- Ze kwam trage aangetrakeld.

't Was een oude vrouw, met bruin gerimpeld vel, en grijs grauw haar schuins weg over heur ooren gekamd.

Ze liep barrevoets, in heur hand had ze heur kloefen, en onder den arm droeg ze een bale vol groen voor heur konijnen.

- 'n Daâag. -

- Ha! 't Is Suske!... Wel wat zit ge daar nu nog te doen, 't wordt avond jongen, loope zeere bij moeder. -

- En gij Staf, zijt g' op 't hof van Loziers niet meer dan?

- Ja 'k Miete, maar 'k heb nen stamp gekregen van 't kalf, en moeste voor een weke naar huis.

- Binnen een half uur is 't donker; ge zult troef hên van moeder; moest ze 't weten dat ge hier met uw leêg vel te droomen zit in 't gers, ze sloeg op u met stokken - Miete schuddebolde ne keer, en trakelde voort met heuren zak konijneten naar huis toe.

Ze wierd kleiner en kleiner, en verdween ginder verre aan de wegelkromte. 't Donkerde... De wolken dreven zeere weg, en ginder naar 't dorp toe, was 't lijk een groote kudde sneeuwwitte schapen die trage door de lucht wierd voortgedreven. De mane, bleek, kwam uitkijken.

- 't Wordt donker, - zei Sus. - we moeten naar huis, mijn broek is nog wel wat klamp, maar z' is toch al vele gedroogd. -

- Morgen moet ik weêre naar d'hofsteê; - zei Staf - 't spel is uit! -

Ze gerochten aan de wegelkromte waar Miete Roose, daar straks verdwenen was, en drentelden voort in de dreve.

Suske betastte nog altijd zijn broek, en Staf keek nu en dan eens naar de visselkes in de flessche, en floot een deuntjen.

't Enden in 't halfdonker van de dreve, kwam een bende koeien witte en zwartgeplekte, kopknikkend trage nader, en achter hen ging Seppen de koeier al klitsekletsend met de zwepe.

- Hebt ge veel visselkes? - vroeg Seppen nieuwsgierig.

- Hoe, waar zouden wij ze gaan halen? - riep Suske verlegen.

- Wel ge moet het niet wegsteken, jongen, Sarelken uit 't spekkewinkelken komt het mij daar te zeggen, dat ge om steekvisschen waart naar Beziens toe. -

- Ha die babbelare! -

- Zwijgen zulle Seppen, ge moet er niet van gebaren, anders 't zit er op van moeder. -

- Hoeveel hebt g'er wel? -

- Een stuk of twintig, - zei Staf, en hij toonde de flessche, - en nog een met 'n roode rugge, kwam Suske tusschen, - maar 't is spijtig dat het al zoo donker is, g'en kunt het niet zien. - Ze trokken er van deure.

De stappen der koeien klonken dof in d'avondstilte, en van verre, hoorde men ze nog loeien en ertusschen Seppens djakke kletsen.

Daar stond de kerke met d'huizen errond, en 't klopte trage voor den ‘Paternoster’.

Hier en daar ging een zwarte vrouwe, in een zwarten kapmantel gehuld, ter kerke, en over de plaatse reed een schokkende slepende driewielkarre.

Moeder stond aan heur deure, met heur blauwe schorte aan, langs alle kanten te kijken of ze Suske niet en zag afkomen.

Staf ging naar zijn huis alachter de kerke, en Suske ging naar moeder toe, percies als ware er niets gebeurd.

- Wie heeft er u gezeid dat ge steekvisschen moest gaan vangen? - vroeg moeder, en ze trad uit het deurgat en wees met heuren arm in huis.

- 'k Was puien gaan slaan met Staf. -

- 'k Heb u pertank al hondert keers gezeid, da'k niet en wilde hên dat ge met Staf liept, dat het geen goeie jongen was voor u! -

- Daar.... dat zal u leeren! - en 't pletste op Suske's kaken....

Hij stelde zich in den hoek van de keuken, tegen de kasse te pronken.

- 'k En ben niet gaan visschen, - zei hij nog eens.

- Hoe!... en wat heeft Sarel mij toen weest zeggen? Hij was erbij als ge deure gingt; en 't is te zwijgen... hoort ge 't! -

- Ga maar zeere naar boven, 't wel is dan, gij leugeneere, van geheel de weke en zet ge geenen voet meer uit den huize. -

- Sarel is een babbelare, pruttelde Sus; hij ging den zoldertrap op, sloeg de deure met 'n snok toe, en mompelde tusschen de tanden: - Morgen heeft hij troef in 't schole! -

JULIUS STORME.

Verzen.
Nu leg..

Nu leg je kopjen aan mijn schouder stil
En rust in 't zachte ronden van mijn arm,
Vlei je aan mijn zijde en berg je handje warm
In mijne - wijl 'k je sprookjes hooren wil.

Goudharen stroomen op mijn schouder neer
Van 't late licht bevloeid met wondren schijn. -
Een stemmetje - als van vèr - klinkt wonderfijn;
Geheimvol glanst der oogen diep-blauw meer.

Geheimvol lichtend gaat in schemerschoot
Het sprookverhaal in zachte kleuren op:
Blauw land, met goud-beroosden heuveltop,
Van heimwee overdroomd en avondrood. -

Met hooge, heimweevolle melodie
Geleidt je stem me 't land der droomen in,
Mijn lieve land dat ik zoo droef bemin
Maar ver, heel onbereikbaar-verre zie...

FELIX RUTTEN.

De Zang der Dagen.

(Stukken en Brokken.)

De dag wil, als een klankenkathedraal,
Den zang der vooglen aan zijn boezem sluiten.
Naar buiten! Naar buiten!...
De blijde beê van minnaar Nachtegaal
Moet, mild als regen in den Meienacht,
In mijner ziele tempelzalen fluiten!

'Ik kan niet langer meer verzwijgen
Het lied dat in mijn boezem zwelt!
Aan al de takken, al de twijgen,
Die rustezuchtend nederzijgen,
Heb ik het stil verteld.

Tutuotu! Wie zal mij leeren,
Hoe 't hakkelend gevoel verbeeld,
Dat ziele en zinnen wil verteeren,
Dat lijf en lenden wil bezeeren,
En in mijn deuntjen kweelt?

Het bitter leed, het booze lijden,
Moet, uit mijn arme, kranke borst,
Der menschen zinnen gaan verblijden,
Mijn smerte moet zijn smerte wijden
Tot maffen minnensdorst....

Maar zwellen moet, tot milden regen,
Belevenenden hemelval,
Het zielsgevoel, tot zee bedegen,
En machtig-wild omhooggestegen,
Dat U bereiken zal.

Bereiken, U, - ô Liefdewezen,
ô Drift, almachtig levensvuur!...
De klare morgen zaligt dezen,
Die niet uw machtig blaken vreezen
In 't pijnend avonduur.

Tutuotuotu! Zóó breken,
De dijken van mijn juichgejoel,
Dat moet tot aller herten spreken
In lieve leisen, lange reken,
Van machtig zielsgevoel!

O, klare morgen, zonnegloren,
Dat glanzend door de halmen vaart,
Maak van mijn hart d'Ivoren Toren
Het Gulden Huis der Liefdechoren
Waarheen mijn Leven staart!

Nu kan ik met mijn wijfken paren!
Gerust! Tutuotuotu!
De blijde gloed der harpenaren,
Die tokkelt op mijn trillersnaren,
Versterve vooralsnu!....'

Zoo wijkt de nacht, en als van orgelmonden
Die stil verklanken in het avondwoud,
Versterft de zang, de vuurge minnekonde,
Alop 't klavier van zilver en van goud,
En op den drempel
Van deze liefdeziel, - sonatentempel, -
Vloeit d'Echo als uit breede wonden....

Zoo wijkt de nacht, wijl alle stemmen zwijgen
Tot alle takken, alle twijgen
Waarop de Mei gestoken werd,

Hun veêr-gebolde trillers wekken,
Die snel ter zonaubade trekken,
Naar 't prachtig willekomsconcert....

De droeve lerke zingt haar minmartelie,
Uitzinnig domplend in het blauw lazuur;
Zij klaagt der zonne haar schroeiend liefdevuur.
De dag bloeit op gelijk een waterlelie!...

‘De dag wil niet verborgen blijven,
Daar alle bloesems open gaan!
Mijn lief, mijn lief! De rozenblaân
Verwelkten om ons teêre lijven!

De droom, als droom, is doodgedaan:
Ons Liefde kan geen licht verdrijven!
- De dag wil niet verborgen blijven
Daar alle bloesems opengaan!

Mijn lief, mijn lief, en wil voortaan
Den liefdezang niet langer schrijven!
Het licht valt kil en doet verstijven
Het blijdend harpe- en orgelslaân....
- De dag wil niet verborgen blijven!’

En klimmend, klimmend in haar jonge vaart,
Verblijdend naar den hoogen opgestegen,
Peilt reeds haar blik de nieuwe Meie tegen,
Die uit de wolken staart!

Het wolkenschof, omlijst met roze randen,
Schuift open voor den nieuwen dageraad,
En aan de verre kimmen branden,
In vlammenlicht gewaad,
De blijde droomelanden!...

In 't averesschenhout,
In 't loof verborgen,
Verdroomend 's levens zorgen,
Heeft 't stoute merelpaar den liefdenest gebouwd.

En perelend kweelen z'hun wisselzang,
Hel in den morgendschen vrede,
Half-klucht, half-bede,
Een vreugdige kling-klang-klang!

- ‘Moêre, moêre, merelken,
Spoed u op uw sperelken,
Spoed u op uw spinnewiel!
Rap ter tale uit volle ziel
Klinkebelle,
Rinkelrelle
't Blijde lied,
Borrelend hel als waterbellen!’

- ‘Kwettert op uw sperelken,
Kettert als een kerelken,
Span uw prillen klankendraad,
Langgeliefde medemaat!
Orgelslaân,
Gorgelslaân,
Rinkelend als harpedraân,
Zing uw leise, ô, merelaan!’

- ‘Merel, merel-moederken!
Luister naar uw loederken:
Waart gij vóór den avond maagd,
Moeder, nu de morgen daagt,
Tinkelzinge,
Rinkelzinge
Blijde uw lied,
Boô der zoete moederdingen!’

- ‘Voedster, voedster-vaderken!
Rep je alop uw raderken!
Rap gelijk een meulenschof
Deune uw liêken, mij ten lof,
Sprinkeling,
Tinkeling
Van een ziel die openging,
Liefderein als mei-sering’....
. . . . . .
. . . . . .
De dag bloeit open als een kriekebloesem.

ARAN BURFS.

Een raad aan de Academie.

Ieder maal onze Academie
'n doorluchtig lid verliest
eischt 'n bende guiten dat zij
jonger candidaten kiest.

Deze nuchter pennelekkers
weten niet - ze zijn te stom -
hoe 'n ‘zetel’ slechts 'n stoel is
voor den hoogen ouderdom.

De Academie, ondertusschen
- want zij kent haar zelven wel -
trotst hun wespensteken, dank zij
aan de dikte van haar vel.

Doch, om al dit ijdel twisten
te vermijden, raad ik aan,
zinnebeeldig 't ware doel der
instelling te doen verstaan.

En voortaan, te dezen einde,
trapsgewijze, in peis en vree,
elken zetel te vervangen
door 'n goeden *siège percé*.

Zoo zal 't melkbaardvolk verplicht zijn,
in te zien, geloof ik vast,
dat 'n dergelijk meubel, enkel
op bejaarde lieden pakt.

OM. K. DE LAEY.

De scheper die..

De scheper die den vallende' avond ducht
Ziet op naar 't bleek verkwijnend zonneleven
En drijft zijn kudde langs de grauwe dreven
Door nevelstilte voort naar 't ver gehucht.

IJlwitte wolken glijden, goudomgeven,
Langs donkre kim, op purpren avondlucht
Van laten naglans rozig, als een vlucht
Van schoone droomen door den nacht verdreven.

Ik schouw het sterven aan van 't avondrood
En overdenk den schoonen dag, - vergaan....
En avondscheemring overspreidt mijn ziel.

't Is me of mij heel iets wonderzoets ontviel
En met de zonneschijn een schoone waan,
Een lieve, blonde droom voor immer vlood.

FELIX RUTTEN.

Uit de Reistesch.

I. De ‘parade’.

Laatste dag van Mei.

Sint Pieter staat voor de zonne met opgestroopte mouwen en nat van 't zweet; neerstig, als moest hij er zijn brood mee verdienen, schept hij met een reusachtige slobberschop kolen in 't forneis, gedurig, zonder opzien, onmeêdoogend, tot de metalen wanden wit zijn als 'n zondagsch hemd, tot ze bersten hier en daar en door de steeds verwijdende spleten de hitte in gloeiende stralen op de wereld regent.

En vandaag is 't ‘parade’ op de Tempelhofer heide - wapenschouwing!

Voor zoo'n soldatenspel willen we een paar lessen ‘schwänzen’, we zijn immers maar eens in Berlijn en er is alle dagen geen tentoonstelling van duitsche regimenten.

We gaan gedrieën, gehoed en gestokt. Zoo gauw we uit ons poort treden, pakt ons de hitte uit al heur macht. We pinken onwillekeurig met de oogen en trekken den nek in. Dat is geen weer om er te voet door te gaan, we zullen rijden met den tram. We vatten post bij een beschaduwden Haltstellepaal aan den hoek der Charlottenstrasse en wachten. We wachten vijf minuten en zijn geduldig, we wachten tien minuten en kijken op ons zakuurwerk, we wachten een kwartier, twintig minuten en staren de Charlottenstrasse in - daagt er nog geen wagen op? Eerst na een half uur koekeloerens worden we gewaar dat de tram

dezen voormiddag thuis blijft: polizeilich untersagt! Nu, macte animo, we rapen ons beenen op en wagen het pedibus apostolorum. We moeten door de Friedrichstrasse, de Hallesche poort en de Belle-Alliancestrasse. Wisten we 't niet, we zouden het wel zien aan de strooming van 't volk.

Op den heelen doortocht staan de bijgangen gestampt vol. We arbeiden met ons ellebogen als een visch met zijn vinnen: we klieven door 't menschenvleesch. Het midden van de straat wordt vrij gehouden door een dreef dienders te voet en te paard: hun zilveren helmspitsen en de knoppen van hun blauwen rok bliksemen in 't zonnelicht. Die arme kerels met hun ronde buiken en schuddende kinnekwabben zweeten als dassen. Langs de huizen botsen we alle vijf voet op 'n leurder of leurster met papieren vaantjes. Ik dacht dadelijk aan de vaantjes van Scherpenheuvel. Doch déze wimpels zijn vierkant - niet driekantig, en - in de plaats van den boom met het Lieve-Vrouwe-beeld prijkt er op hun banen 'n dobbele arend met daarboven de leus: Mit Gott für Kaiser und Reich! Alle kinderen hebben zoo'n vlaggetje, en, zetelend in den arm van de meid of rijdend op de schouders van papa zwaaien ze 't zegevierend in de lucht.

Kijk, die man daar - hij heeft vanmorgen vergeten zich te scheren - wat vent die uit? Hij duwt ons 'n berd met koeken onder den neus: ‘Paradebretzeln gefällig?’ Neen man, nog geen honger...

Daar baant zich een gedienstige herbergbaas een pad door 't gedrang; hij houdt twee pinten bier in elke hand: ‘Bitte, meine Herren, Paradebier!’ We kennen deze nieuwe biersoort niet en hebben overigens nog geen dorst ook....

In de uitstalvensters: ‘Hier sind Parade-Ansichtskarten zu haben!’ Nu al? De parade moet nog beginnen.... Aan alle vensters leest men berichten: ‘Parade! Hier sind Stehplätze zu vergeben!...’

We dringen steeds vooruit. Volk, volk, hoe langer hoe

meer; een gewoel en gewriemel als in een palingmande; boven onzen kop kleine, schrale boomkruinen; aan de gevels, de straat op en de straat af, roerlooze vlaggen; op balkons en op daken menschentrossen; tusschen de hoogopstrevende huizenrijen wemelend stof, langzaam drijvend en glinsterend in het beklemmende zonneblaken.

Eindelijk bereiken we den rand van de heide. Hij is overal bezet met een vasten, levenden muur. En tóch willen we zien! Hier links glooit er een zijstraat op; ginds, waar ze merkelijk hooger ligt dan de hoofdstraat, vergunt ze een vrijen blik over 't paradeveld. We boren en wroeten en scharrelen als mollen, trots het geknor, gedreig en verweer der wijkende atomen, tot we tenden asem terecht komen in den hoek gevormd door een huis en een openstaand hek. We kunnen niet verder. Ik zet den eenen voet op de vooruitspringende plint van het huis en steek den tip van den anderen tusschen de ijzeren staven van het hek. Ik hijsch een van mijn kameraden omhoog - de andere zal zijn beurt hebben! - 'leun achterover tegen mij, kerel, en kom hier dat ik u vasthoud, anders valt ge... Zoo!' Nu kijken we neer op de koppen van toeschouwers en dienders - en er zijn er veel: ge zoudt er kunnen op dansen - en staren in een onmetelijk plein zonder boom noch staak, en zonder overkant tenzij ginder ver, heel ver, die enkele boomen deerlijk weggekrompen tot onduidelijke, nietige dingen. Beneden: wat armtierig, geelgeschroeid gras verzinkend in een zee van zand; boven: de wijde, eentonig-blauwe hemelkom, allengskens verbleekend in de stijgende hitte van het on ongenadig forneis. Het regent geen warmte meer, het stroomt nu uit al de gaten en sluizen van den dampkring; het plein wordt een wagende meer van vuur en vlam we voelen de golven slaan tegen den muur achter onzen rug. De hitte spoelt om onze beenen, golft ons lijf op, we duikelen als in ziedende water; ons bloedt kookt, onze aders zwellen - wie

nijpt er met gloeiende tangen in onzen hals? - nu kan ik me voorstellen wat een zonneslag is, nu begrijp ik het ‘zonnegeweld’ in den Oogst van Streuvels, het doodelijk geweld van de dansende, daverende zonne.... Nevens ons beweert er iemand met 'n witten neusdoek op zijn hoofd dat het hier in den winter zoo koud kan zijn als in de steppen van Rusland, dat men een beestenvel moet aantrekken om niet te vervriezen...

En door dien hellepoel waden de duitsche regimenten! In den beginne echter is er weinig beweging. Hier vlak voren, rechts, schuilen er een half dozijn blinkende hofkoetsen in de schaduw van een gevel en omringen den ambulanswagen met zijn rood kruis op witte vlag. Links staat er een bende kanoniers bij hun bespannen geschut en achter hen vlekken de munitiewagens als slapende zwarte monsterschildpadden. Verderop een dichte drom paardevolk waarboven een bosch rijst van loodrechte speren met fladderende wit-zwarte wimpels: van verre bezien trekt het bijkans op een brabantsche hoplochting ten uitkomende. Dieper de vlakte in is er luttel te onderscheiden. Hier en daar rust er in de witte uitgestrektheid een langwerpige, regelmatige donkere plek alsof er een reusachtige wafel op dien onafzienbaren zandrooster lag te bakken: nu en dan ontspringen er klare vonken uit die gevaarten. Dat zal wel het voetvolk zijn. Alles staat pal. Alleen de adjudanten draven onophoudend over de heide: ze halen en dragen bevelen.

Nu komt er leven in den oven. ‘Der Kaiser kommt!’ Er stijgen hoch's op, begeleid door snijdend trompetgeschal; 't Heil dir im Siegerkranz wordt aangeheven; er stuift zand omhoog. Daar is Hij, in kurassiersuniform, den knevel puntig opgestreken, een flink ruiter; nevens hem de keizerin in sneeuwwit rijkleed; achter hen een schitterende stoet van vorsten en legerhoofden.

De wapenschouwing vangt aan. Met de hand aan den

hoed, stapvoets, rijdt de keizer langs het front van elk regiment. De soldaten presenteeren de wapens en verlutsen niet meer: stram als stokken. De Keizer boort met zijn blik door de rangen... 't Is uit, het regiment mag gaan.

En nu komen ze, al de regimenten, eén voor eén, de groote straat af en trekken naar de stad terug. Rechts van ons zien we ze gaan.

Nu voetvolk, den ransel op den rug, 't geweer op den schouder, met vuur in helmspits en wapens. Allemaal felle, struische jongens met gelijken, vasten stap: daar steekt wil in dien stap, een wil die ontzag wekt. Zoo zijn ze niet geboren, ze zijn zoo geworden - in 't leger. Als ik die heerlijke gelederen zie, die gezonde teelt van oefening en tucht, dan betreur ik het haast dat de wet van het ‘Alleman soldaat’ ook in België niet heerscht.

Ruiters nu! wapperende wimpels, wuivende vederbossen, hoefgetrappel - schetterende muziek uit fonkelend koper, schoon volk. De menigte zwaait hoeden en neusdoeken en roept ‘hoch!’

Alweer voetvolk. Voorop twee rijen fluitspelers en twee trommelaars....

> Trommeln und pfeifen
> Kriegrischer Klang,
> Wandern und streifen
> Die Welt entlang....

zongen de soldaten in Wallenstein's kamp.

De grond davert. Daar zijn de kanoniers. De zware stukken rollen voorbij met gerucht van rammelend ijzer.... die hebben Sedan gewonnen! Hoed af! En achteraan hobbelen de zwarte schildpadden....

Opnieuw ruiters en nog voetvolk en nog kanons, en zoo voort, altijd wat anders en altijd hetzelfde, uren lang.

Als eindelijk de troepen weggeraakt zijn, komen de koetsen af vol hooge cylinders en rozige toiletten en

preutsche officiers. En tusschen de koetsen komen de volgepropte elektrieke trams staan. Maar noch koetsen noch trams kunnen ras vooruit; het geklets der koetsiers en het gebel der kondukteurs baat niemendal, wantal wat gerij heet wordt als gedragen op de golven der wegebbende menschenzee en drijft nog trager noch sneller dan deze zee zelf.

Allengskens blijft de zonne geheel alleen op het plein en brandt en blaakt nu als wou ze het verzengde, vertrappelde gras doen oplaaien in vlammen! 't Gelukt niet. Vertoornd vervolgt ze dan de afzakkende menigte door de Belle-Alliancestrasse. Ze boort met heur schichten door de stofwolk die tusschen de huizen broeit en door die gaten heen giet ze heur vuur bij emmers: het metaal van lansen en geweren en sabels weerlicht, de helmen flitsen, de peerden schuimen van 't zweet, de menschen kermen om genade - maar onverbiddelijk regeert de vuurgod en teistert de smachtende wereld....

Ik zit weer op mijn kamer - de stores zijn afgelaten - ik haal adem in een deugddoende stille schemering. Hier kom ik mezelf opeens voor als de eenzame bewoner van een eiland midden in de Oceaan. De parade is maar een herinnering meer aan een lang vervlogen gebeurtenis. Nog hangt in mijn oogen het gewemel van kleurige vederbossen, blinkende helmen, waaiende vanen en rijdende paarden en wagens; mijne ooren suizen nog een oogenblik van 't gerucht en geroezemoes. 't Is alles.

En thans denk ik na en vraag ik me af waartoe al dat geweld gediend heeft. Dagen lang hebben die soldaten op hun knoppen en wapens gewreven tot hun armen lam waren; weken lang hebben ze scheldwoorden verkropt en stampen verdragen om 'n parademarsch te leeren die hun op het slagveld nooit zal te pas komen; zooeven hebben ze een heelen voornoen staan stikken op dat heete plein, tot

vermaak en oogenweide van den Keizer en van een hoop leeggangers, en ondertusschen wachten fabrieken en velden op de kloeke armen die hen bevruchten moeten...

Mijn oog valt op een lijvig boek dat op mijn tafel ligt. 't Is getiteld: Jena oder Sedan? Nu begrijp ik dat Beyerlein dit boek heeft kunnen schrijven.

II. Studenten.

Den 25^{en} Mei schreef ik naar een bevrienden hoogleeraar: ‘Een plan! Ik stel voor dat er bij onze regeering aangedrongen wordt om de wetten die het hooger onderwijs regelen doodeenvoudig uit te schrappen en de voorschriften van het duitsch stelsel in de plaats te schrijven. Dat is nu toch zoo klaar als de dag dat ge in België op 'n valsch spoor zijt: ge geeft tien keer te veel les! Kijk eens! In Duitschland begint het zomerhalfjaar - om maar van dat te spreken - den vijftienden April. Dat is te zeggen: officiëel. Feitelijk gaat de wagen in gang rond den eersten Mei. En hij is nog maar pas aan 't rollen, of baf! hij zit met zijn één wiel weer in een gracht... namelijk in 't Sinxenverlof. *Tien* dagen verlof, meneer! De wagen blijft staan en alleman trekt naar huis of op speelreis. Als de rusttijd uit is zetten ze zich - zonder overijling - met hun schouders weer tegen de speeken en het gerij bolt - tot den 15^{en} Oogst zooals het in de wet heet? - Jawel, morgen brengen, tot den eersten, geen dag langer.’

‘Geven de Duitschers meer uren per week? Bijlange niet! Ze geven er eer minder dan gij. En die uren zijn dan geen uren. Stel b.v. dat een les te negen uren begint. Gij, domstipte Belg, komt vijf minuten vóór negen uren aan. Ge kunt in de hoorzaal nog niet binnen: er is nog een professor bezig en die ‘leest’ juist tot klokslag. In afwachting kunt

ge, als ge er lust toe hebt, wat over en weer stappen in den langen, eenzamen gang en de mutsen, hoeden, stokken en overjassen bekijken die aan de wandhaken te prijk hangen. Daar valt de klokslag. De professor komt buiten en de studenten achterna. Nu is er plaats. Ge gaat binnen op uw beurt en kiest u een banknummer uit. Ge peinst, alle oogenblikken kan mijn professor binnentreden en aanvangen. Geen nood. Ge zit daar tien minuten lang moederziel alleen te koekeloeren. Ge begint uw horloge al op te halen en te gelooven dat er geen les is. En terwijl ge misnoegd gereedschap maakt om uw boeken op te pakken en naar huis te trekken, zie, daar komt er een student in en zet zich neer.., twee studentinnen ook... 't Zal dan toch les zijn, en tegen dat het op halftien toe gaat, is de helft van de plaatsen bezet, en verschijnt de professor. Er wordt ‘bijval getrappeld’ en de geleerde woordenstroom is aan 't joelen.

‘En zoo is 't te negen uren, en zoo te tien uren; en zoo is het met één hoogleeraar en zoo met allen. Dat is duitsche tijdrekening, schijnt het, de uren doen hier maar veertig minuten.’

‘En wij, onnoozele Belgen, die als leeraar of student, voor elk uur gewetensvol 52 ½ minuten geven of krijgen in de vaste overtuiging dat er buiten ons stelsel geen zaligheid is, moeten het dan nog verkroppen dat die luie Duischers het monopolium der wetenschap onder onzen neus wegkapen en dat heel het beschaafd Europa bij hen naar den winkel moet... Neen, ik herhaal het, de wet moet veranderen.’

‘En er is hier geen spraak van dikteeren of van stelselmatig langzaam-spreken. De professor houdt een voordracht, rap of traag, dor of beeldrijk, vervelend of geestig - al naar hij gebekt is. En de student wacht zich wel zijn vingeren lam te schrijven om alles op te nemen wat de magister vertelt. Hij heeft 'n schrijfboekje vóór zich, luistert - of luistert niet, krabbelt nu en dan een nota neer ofwel schrijft

niemendal en aldus toegerust meldt hij zich aan voor het exaam, legt een proefschrift over, vrucht van eigen zelfstandigen arbeid, en ‘erlangt die Doktorwürde.’

‘Zijn dat geen mannen, zeg?’

't Zijn allemaal fiksche, pronte jongens, die duitsche studenten, en als men ze daar zoo krijgshaftig ziet gaan, met die kerven en steken in hun gezicht, zou men ze gaan houden voor de zelfbewuste belichaming van eer en geweten... Eilaas! het spijt me zeer dat er geen volmaakte studenten zijn op deze wereld... Ik had een kameraad en die heette Rob. En deze Rob kan het getuigen dat men zich niet straffeloos op de eerlijkheid van Overrijnsche studios verlaat. Hij wilde naar het Opernhaus om de Meistersinger te hooren; jamaar, daar deze Meistersinger geen stokken lijden kunnen, worden deze zinnebeelden der mannelijkheid aan den ingang van den schouwburg afgenomen en door bevoegde wachters in veiligheid gebracht - tegen betaling van 50 pfennig. ‘Dat is toch te erg!’ denkt Rob, ‘en heel mijn stok heeft maar 100 pfennig gekost. - Wat zal ik doen? Ik zal hem in de Akademische Leeshal aan 'nen haak hangen - dat kost niets, en morgen vroeg haal ik hem af.’ Zoo gezeid, zoo gedaan. 't Is te zeggen, ten deele: want het wegdragen dat ging wel, maar met het terughalen hatte es seine Richtigkeit nicht, de stok was verdwenen.

Dat is nu eenmaal zoo, en weg te loochenen is het niet: de studenten hier hebben lange vingeren. In de bibliotheken en ‘seminare’ worden de vaten der wetenschapphil. Berlin N.W. Putlitzstras alias de boeken, met zoo'n dicht en kloek traliewerk van voorzorgsmaatregelen omgeven, dat het haast 'n onmogelijkheid geacht wordt dat er een boek schampavie speelt, en toch komt het schier elken dag voor dat er een boek of een handschrift ergens aan een krommen nagel blijft haken of aan een vetten vinger blijft kleven - en als de boekbewaarder op zijn poot speelt of als de professor een beroep doet aan

het rechtsgevoel, heeft niemand het gedaan. Tot eer van de duitsche burschenschaft in 't algemeen moet ik hier echter verklaren dat dit niet overal het geval is. Mijn vriend Jack, een duitsch germanist, zegt mij dat alleen in de Spreestad zoo'n dieven nestelen: hier komen al de volkeren der wereld bijeen, en de eenlingen dezer vele volken houden er alle een eigen 'wereldbeschouwing' en een eigen 'wijsbegeerte' op na en er zijn ook wel wereldbeschouwingen die het een wijze begeerte achten naar andermans goed te grijpen... Te Bonn, zegt Jack, is het maar een enkelen keer gebeurd dat er een boek bij de germanisten verdween. De professor sprak een speech uit waarin hij aan het eergevoel van zijn toehoorders eens wakker schudde - twee dagen daarna lag het boek op zijn plaats.

De lange vingeren daargelaten, zijn de studios der Spreestad onberispelijk, een toonbeeld voor de onze, ten minste daar waar ik ze beoordeelen kon, dat is: gedurende het 'Akademische Viertel', tusschen de lesuren. Daar worden geen pijpen gestopt en geen sigaretten ontstoken - het rauchen verboten! wordt er in eere gehouden; - daar worden geen 'Vive François!' gezongen en geen Marseillaises gehuild; daar wordt noch gestampt noch gestooten noch met papieren ballen gegooid; daar wordt op den grond niet gespuwd en het bord niet met snakerijen volgekrijt. Elk blijft rustig op zijn bank zitten, hij knoopt zacht een gesprek aan met zijn buur of burin, ofwel hij zwijgt en staart in een boek of dagblad - de ergsten vergenoegen zich met op hun lessenaar het monogram van de Teutonia of de Germania te teekenen, of met den naam van Lieschen of Gretchen in zwarten inkt te vereeuwigen of met hun ergernis over een vervelende voorlezing lucht te geven in een spreuk als: Dormituri te salutant! De waarheidsliefde dwingt mij evenwel te bekennen dat ik in de banken ook sporen van pennemessen heb gezien. De mensch, vooral onder studen-

tengedaante, is overal een vernielzuchtig wezen. Te Berlijn verschoont men zich met te zeggen dat ze bij de inschrijving twee mark en half ‘Auditoriengeld’ hebben betaald. ‘Dat geeft ons het recht wat te snipperen,’ beweren ze.

‘Ge moet het duitsch studentenleven van alle zijden leeren kennen, zei Kaplaan Dasbach tegen mij. Hebt ge al eens een vergadering van een Katholieke Studentenvereeniging bijgewoond?’ Ik antwoordde van neen. ‘Wacht, zei hij, ik zal u dadelijk aanmelden bij de Bavaria.’ En ik liet Dasbach betijen.

Daags daarna, 't was een donderdag, vond ik op mijn tafel een uitnoodiging in regel, beginnend met ‘Sehr geehrter Herr Commilitone’ en uitscheidend ‘mit studentischem Gruss’ van Th. Köhler B! cand. phil. Berlin N.W. Putlitzstrasse, 10.

En Commilitone Köhler schreef: ‘Zoo het u aangenaam is zal ik zoo vrij zijn u persoonlijk af te halen.’ Ik antwoordde op staanden voet dat ik hartelijk dankte voor zijn vriendelijk schrijven en dat het mij ‘zeer aangenaam’ zijn zou indien hij mij wou afhalen, want dat hij mij aldus, daar ik uitlander was en met het duitsch studentenwezen weinig vertrouwd, de intrede in Bavaria zeer zou vegemakkelijken. Wat hij zich geen tweemaal heeft laten zeggen. 's Vrijdags om half negen 's avonds is hij gekomen. Tot mijn blijde verrassing vernam ik dat hij ook germanist was. We sprongen op den elektrieken tram aan het naaste station en een half uur later werden we afgestort vóór de deur van den restaurant ‘Haase,’ Frederikstraat, 134.

We drongen in de diepste ingewanden van het huis, dan een slibbere trap op, dan door een zaal links, dan door een gang rechts tot we tandem aliquando belandden aan de deur van het heiligdom. Dat had geen duivel alleen kunnen

vinden. Evenals alle heiligdommen was dat der Bavaria niet zeer groot: Een langwerpige kamer; te midden een lange, smalle tafel; rond de tafel, stoelen. Eenige stoelen waren reeds bezet met studenten. Het was alsof ze door een veer allen tegelijk opgewipt werden. Nauwelijks had Köhler den tijd om mijn overjas en hoed aan den kapstok te hangen - daar kwamen ze reeds één voor één op mij toe, maakten stijfweg een plechtige buiging en noemden mij hun naam. Ik werd door mijn leidsman voorgesteld als Herr Doktor. Toen deze tol aan den duitschen formaliteitsgeest betaald was, namen we weer allen onze natuurlijke plooien aan. Ik kreeg een plaats nevens Commilitone Köhler en vandaar uit kon ik op mijn gemak kijken en luisteren. Vlak vóór mij aan den muur hing het wapenschild der Bavaria: een helblauwe, een witte en een donkerblauwe streep en midden in het teeken B! Onderaan prijkte op metalen lint de spreuk: Nec temere, nec timide. Op regelmatige afstanden hingen beeltenissen van enkelingen en groepen.

Rechts van het wapenschild stond een klavier waarop een der studenten een zangwijze instudeerde. Op de tafel stond tegenover elken stoel een hoog, nog ledig bierglas, en nevens elk glas lag een liederboek met een koperen nagel op de vier hoeken van den band.

Met een man seffens geraakte de Bavaria voltallig. Wanneer er een lid binnenkwam hing hij stok en jas weg, drukte na den voorgeschreven groet de witte muts met driekleurige bies nog wat dieper op het hoofd en ging zitten. Was de binnenkomende een ‘alter Herr,’ een oud-student, dan werd hij door een Fuchs van zijn filisterachtig hoofddeksel verlost en kreeg een Bavarenklak in ruil; het driekleurig lint werd hem door dezelfden gedienstigen Fuchs over de borst gespannen.

Het gerucht en de leute groeiden met het getal der aanwezigen. Daar zat al de ‘zwarte Morres’, die de ‘lustige

Person' speelde, daar zat ook de 'blonde Morres', die een werk over het Luiksch kapittel op 't getouw had en fransch brabbelde, daar was 'Kroeg', een bleeke, beenderige knaap die met zijn woorden karig omging, daar was - last not least - de 'alter Herr Meier' dien allen Loeloe noemden en die, geloof ik, al de 'Witze' van de Fliegende - en andere Blätter op zijn duimpje geleerd had. Links over mij zetelde 'Raps', een lang-opgeschoten, ziekelijk-schoone jongen die van den geneesheer maar twee liters daags mocht drinken. Raps was voorzitter der Bavaria; hij stond recht en opende de zitting.

Hij deelde mee, dat, ingezien de Commilitonen nog zichtbaar vermoeid waren van het lastige feest dat ze deze week hadden helpen vieren, het stichtingsfeest namelijk van een bevriende vereeniging, dat, om den geëerden Commilitonen het juk van 't studentenleven niet al te zwaar en wellicht ondragelijk te maken, de 'Kneipe' van heden avond zou zijn geen gewone, geen regelmatige, maar een extra-kneipe, bijgevolg zonder zuipdwang.

De geachte Commilitonen stemden daar luidkeels mee in en riepen den kellner om hun glazen te vullen.

De praeses klopte op tafel, verzocht om stilte, en toen het geluid in zoover afgenomen had dat hij zich in staat voelde om het met zijn stem te overheerschen. stelde hij voor het nummer zooveel uit het liederboek te zingen. Dit geschiedde en wel met het gelukkig gevolg dat, alhoewel er hier en daar een noot verneembaar werd welke noch vel was noch vleesch, en alhoewel de zwarte Morres in zijn overgrooten ijver nu en dan een maat vooruit was, ze toch allemaal te zamen met een machtig, ruitschuddend akkoord uitscheidden.

Als het ware tot belooning voor dit weergaloos meesterstuk, bracht de Ober met triomfantelijk gezicht een groote, groote glazen laars binnen, van aan den diepsten teenhoek

tot aan den uitersten rand van de schacht - daar waar het stralende wapen der Bavaria ingebrand stond - gevuld met koel, bruin, schuimende Munchener bier.

Er steeg een zegekreet naar de zoldering.

Een Fuchs stond recht en sprak een hartroerenden speech op de gezondheid van den braven bedlegerigen makker die geen beter middel gevonden had, om zijn aandenken bij de commilitonen levend te houden, dan deze laars te ‘stiftèn’; dit gezegd hebbende, greep hij de laars met de rechter vuist bij de knoesels vast, plantte de linker vuist in de heup, hief den rand der laars aan de lippen en dronk, Vervolgens reikte hij den biervoet aan zijn kameraad rechts. Deze rees eveneens op, achtte het een geluk voor de vergadering in 't algemeen en voor de steeds dorstige ‘Füchse’ in 't bizonder dat de geliefde makker op het ziekbed gekluisterd lag, spoorde de aanwezigen aan ook eens het hoofd op de peluw te strekken en tot onderpand van hun genezing op hun beurt een laars te stichten.

Geweldige bijval bij de Füchse en hevige tegenspraak aan 't bureel!

De vaas der broederlijkheid deed de ronde: wie ze in handen kreeg, moest opstaan en een ‘Rede schwingen’ zooals de H. Geest het hem ingaf. Ook vóór mij kwam ze te staan, ik liet er geen gras over groeien, ‘rekende het mij tot een eer uit deze zevenmijlslaars een duchtigen slok te drinken op het welzijn van de gansche corona,’ en greep moedig toe. Ik ondervond daarbij dat het een heele kunst was uit dit zonderling receptaculum te leppen, want niet alleen was ik gedwongen dat getuig met beide handen te omklemmen, bovendien moest ik me weren om den al te geweldig aangolvenden biervloed met mijn mond te bemeesteren en hem te beletten langs mijn kin vloerwaarts te stroomen. Mijn naaste gebuur beleefde de grap dat er een baar onvoorziens zijn neusgaten binnenspoelde, dan zijn borst bekletste en ten

slotte van zijn dijen en knieën op den vloer droop; op den hoop toe, werd hij wegens die ongehoorde verspilling van den kostbaren drank door een storm van verontwaardiging overrompeld.

Na twee ronden *moest* de laars ledig zijn - was ze niet leeg, dan was 't de dure plicht van den laatsten man het overgeblevene tot den laatsten druppel te verzwelgen. Doch er werdt zorg voor gedragen dat hij van dit hachelijk lot verschoond bleef.

In den loop van den avond werd de laars nog twee keer gevuld: ‘ze hebben vandaag hun ‘trakteerbroek’ aan’, vezelde Köhler in mijn oor.

Het spreekt vanzelf dat, hoe lager het bier zonk in de kan, hoe hooger de Begeisterung steeg in den kop. De liederen werden hoe langer hoe doller en de speechen hoe langer hoe zotter.

Op een gegeven oogenblik klom er een germanist op 't vensterblad, verborg zich achter den store en begon een fonograaf na te bootsen - en dat hij het wonderwel deed, bewezen de daverende toejuichingen en het ongenadig bisgeroep.

Wanneer duitsche studenten het toppunt der Begeisterung bereikt hebben, dan beginnen ze te filozofeeren. Dat ligt in hun natuur. Niet ver van mij zat er een zekere ‘Schmolles’ met zwarte zienersoogen die nooit lachten. Hij had ons al meegedeeld dat hij een proefschrift onder handen had over de dubbelnatuur in Heine. Nu begon hij met kracht van diepzinnige, nevelachtige betoogen te bewijzen dat een buitengewoon individu - hij koos Goethe tot voorbeeld - het recht had zich zijn eigen zedeleer te vervaardigen en daarnaar te leven, dat er geen ‘absolute Moral’ bestond, dat er veel gegronds was in de Uebermenschenleer van Zarathustra, dat de anarchisten niet teenemaal ongelijk hadden.... Natuurlijk vielen al die beweringen op geen

blauwen steen. Er flakkerde seffens een kruisvuur op van bewijzen en tegenbewijzen, van argumenten en tegenwerpingen, van sofismen en sillogismen dat er hooren en zien bij vergingen. Als de vlammen te hoog stegen werd er bier over gegoten - en aldoor was dat een overenweergeroep van Fuchs en Dachs en Alter Herr en Erlaube mir en Das verneine ich en Prosit en Wohl bekomm's - en 't einde van 't spel was, zooals altijd waar er te veel tegelijk willen helpen, dat het paard gebonden bleef waar het te voren stond.

Toen het op middernacht toe ging, moest er een Fuchs prentkaarten brengen, te weten, zulke waarop het wapen van de Vereeniging geprent was. De eene stuurde er een naar een kameraad, een andere, de alte Herr Kaiser zond er een naar zijn bruid, ik schreef er een naar Dasbach. Op alle kaarten kwam het daarop neer dat er een ‘spezielles’ gedronken was op de gezondheid van den bestemmeling. Ieder kaart werd door de heele vergadering onderteekend.

Te half één werd het gelag betaald. Toen ik met Köhler en Kaiser vertrok, schoof Schmolles zijn stoel weer bij tafel en begon met den laatst overgebleven Bavaar een nieuwen redetwist over de ‘individuelle Moral’....

Dien nacht heb ik diep geslapen.

J.D.C.

Twee zangen van mijn wee.

I.

Voor de oneindigheid des Heeren
beef en bibber ik;
voor den achter de wolken verdoken
sta ik lam van schrik!

Een adem waait op bosch en boomen;
een vinger schreef entwat
in de lucht... Al wasems en teekenen,
die ik vaam noch vat.

Krank en kreupel kruip ik, Heere,
door de oneindigheid,
torsend op mijn rug de ellenden:
wee en moedloosheid!

Na den eersten meinachtdroom
ben 'k - te vroeg - ontwaakt,
en de venijnige weewesp heeft mij,
nog halfdroomend, geraakt!

Gaande, den angel in de wonde,
door het land der moedloosheid,
hef ik, Heere, mijn oogen naar U op, en
naar Uw oneindigheid.

Gij, die uit den grond de boomen,
krachtig, rijzen doet!
groeie in mij, Heere, de macht van den boomstam,
takken van hoop en moed!

Groeie op mij, Heere, de kruin van de liefde,
door de kracht van Uw wil!
waaie ze, Heere, ten hemel, van
liefdezangen nooit stil!

II

Ik ben van de ladder gesprongen
van de liefdeleêr van den Heer;
'k heb vroeger veel zangen gezongen,
nu zing ik geen zangen meer!

Ik ben van de ladder gesprongen,
- ik meende - in een liefdezee:
al lachende waagde ik den sprong, en
ik viel in een zeeë van wee!

Ik wilde, al drinkende, zwemmen
door de liefde van 't levensmeer;
met gevischte perelen klemmen,
reikhalzend omhooge, ten Heer.

Maar 'k vond er van perels geen gremel,
hoe 'k voelde en woelde door 't meer!
'k Hief, snakkend, mijn handen ten hemel:
Is lijden mijn levensbrood, Heer?

'k Zal zingen van grootheid, verloren
al gaande langs 't wisselpad;
van polsen en harten bevroren
al badend door 't ijzelnat.

Mijn oog vlucht het jonge geblomte
en 't ivoren kindergezicht;
de vlinderen, getiegelde en bonte,
betracht en betrapt van het wicht.

Ik zag er een peersche blomme,
te nacht in mijn koortsigen droom;
haar blad was vaal, haar stengel was kromme
en ze spreidde 'nen giftigen doom.

Lijk die blomme, zoo purper en peersch en
beplekt met een giftigen glans,
groeit mijn hart in donkere meerschen
en 't draagt een peerschen krans

van weeblaâren! Rouw en ellende
dauwen der duistere droppelen op,
en er gloeit een glans, dien 'k nooit kende,
zoo vaal, uit iederen blommeknop!

Maar - er trilt iet lijk scheuten, die kiemen
verruklik van geur en kleur;
lijk blommen die piepen en priemen
vol dauw en vol lentefleur!

'k Wil wandelen in de lente,
gedost en gedoken in 't groen;
van mijn lippen rotse en rijde
de zang - de zang, jong en koen!

JUUL GRIETENS.

Boekennieuws.

J. Guerts. Proeven van letterkundige ontledingen van Nederlandsche leesstukken, I^e^ deel. - St-Quintinusdrukkerij, Hasselt. 397 bl. 4,50 fr.

Lang hebben de leeraars in het Nederlandsch er te vergeefs naar uitgezien boeken te bezitten, die hun konden dienen als handleiding bij hun onderwijs. Terwijl hunne collega's in het Fransch en in het Duitsch heele reeksen werken tot hunne beschikking hadden om hunne taak te vergemakkelijken, moest ieder van hen zich zelf zijnen weg afbakenen, zonder genoegzame hulpmiddelen. Nu eindelijk schijnt men eenen nieuwen weg ingeslagen te zijn. In een jaar immers verschenen twee werken, een van Prof. Tack en het ander van Prof. Geurts, die voorzeker iedereen die zich met het nederlandsch onderwijs bezighoudt welkom zullen zijn.

Men heeft in vroeger jaren al te veel geofferd aan de philologische uitleggingen en te weinig het letterkundig en aesthetisch gevoel der leerlingen ontwikkeld. In het werk van E.H. Geurts wordt aan de taalkunde de plaats ingeruimd, die haar moet toekomen. In enkele ontledingen onderzoekt hij achtereenvolgens de vinding, de schikking en de uitdrukkinng der gedachten. Doch in verreweg de meeste stukken werd nagenoeg het plan door Herbart in zijne ‘formale Stufen’ uiteengezet, gevolgd. In eene korte ‘voorbereiding;’ wordt eene omschrijving van het behandelde opstel gegeven, om er den inhoud beter van te doen vatten; dan volgen de ‘uitleg’ van woorden, het ‘onderwerp’, de ‘verdeeling’, de bespreking ten opzichte van de ‘waarheid’, de ‘zedelijkheid’ en de ‘schoonheid’.

Zeer geschikt is de ‘verwerking’, waarin nagegaan wordt hoe de gedachten door eenen kunstenaar of door de leerlingen zelf anders zouden kunnen belichaamd worden. Iedere ontleding eindigt met eene korte levenschets van den schrijver. Vaak wordt in het onderwijs geene voldoende aandacht geschonken aan het voordragen van gedichten of prozastukken. Hier integendeel vinden we gewoonlijk enkele aanduidingen over de wijze waarop de gevoelens moeten weergegeven worden. Laat ons ten slotte nog aanstippen dat E.H. Geurts niet eenzijdig

geweest is in 't kiezen noch van de schijvers, noch van de genres, want hij ontleedt in vijftig hoofdstukken verzen en proza van Bilderdijk en Schrant af tot Streuvels, De Clercq en De Laey toe.

Wij wenschen den schrijver van dezen eersten bundel van harte geluk met zijne welgeslaagde proeve van ontledingen en zien het verschijnen van het tweede boekdeel en van de bloemlezing met blijde verwachting te gemoet.

J.K.

Eduard Mörikes sämtliche Werke in 6 Bänden, herausgegeben von Rudolf Krauss. Leipzig, Max Hesse, 1905.

Deze verzamelde werken zijn een nummer uit de reeks ‘Max Hesses neue Leipziger Klassiker-Ausgaben’, die, in de laatste jaren, door hun goedkoopheid en tevens door hun wetenschappelijkheid alle andere uitgaven van dien aard in de schaduw hebben gesteld.

Eduard Mörikes Leben und Schaffen wordt ons door Rudolf Krauss uitvoerig verhaald en gekenschetst in een inleiding, die - een boekdeel op heur eigen - meer dan 260 blz. beslaat. Ze eindigt met de volgende woorden: ‘Als een koning in schooier verkapt, heeft Mörike zevenmaal tien jaar op deze aarde gewandeld. Slechts weinig uitverkorenen hebben den luister waargenomen die zijn hoofd omstraalde. En ook na zijn dood heeft men niet dadelijk zijn recht als dichtervorst erkend. Doch stillekes aan - men weet niet recht wanneer en hoe het gekomen is - was het de menschen of er schillen van hun oogen vielen en ze begonnen te beseffen wat de duitsche kunst in den bescheiden Zwaabschen zanger bezit. Heden is Mörikes dichtergrootheid een geloofspunt geworden, dat wordt beleden door al wie eenigszins op letterkundige vorming aanspraak maakt. Zijn werken worden gekocht, gelezen, zijn liederen overal gezongen, vooral sedert een begenadigde toondichter, Hugo Wolf, hun muzikalen inhoud zoo voortreffelijk heeft verwerkt.

Het literaarhistorisch, biographisch en aesthetisch onderzoek heeft zich van den dichter meester gemaakt en zijn leven, zijn gewrochten, zijn karakter toegelicht en verklaard naar al de regels van de kunst. Naar de oorzaken van dezen bijval hoeft men niet lang te raden. Veeleer heeft zich hier alweer eens de oude ondervinding bewaarheid, dat het echte en goede wel langzaam doordringt, maar ten slotte toch doordringen moet.’

Mörike heeft zijn krachten beproefd op menigerlei gebied. Hij heeft zich aan het tooneel gewaagd (Die Regenbrüder, Spillner), hij heeft

een roman geschreven in twee deelen (Maler Nolten), ook novellen en sprookjes (o.a. Mozart auf der Reise nach Prag). Doch de objektieve vakken waren voor hem niet; zijn kracht, zijn grootheid en zijn kunst waren de lyriek. Daarin heeft hij dingen voortgebracht die zich mogen laten zien nevens het beste van Goethe. Trouwens, zijn dichtwijze was dezelfde als die van Goethe. Hij maakte niets, hij wrong zich niets af, hij gebood aan de poëzie niet; hij liet de poëzie heuren gang gaan, hij liet de gedichten aanzetten en volgroeien als de appel aan den boomtak tof zc rijp waren en van zelf blozend en sappig in zijn schoot vielen.

Liever dan den inhoud en den vorm van Mörikes gedichten in 't lang en in 't breed te beschrijven, schrijf ik er hier een af. Het ‘ab uno disce omnes’ ware wellicht een ‘latius hos’, doch voorzeker niet het ‘ab uno disce multos’. Het stukje luidt:

Um Mitternacht.

Gelassen stieg die Nacht ans Land,
Lehnt träumend an der Berge Wand;
Ihr Auge sieht die goldne Wage nun
Der Zeit in gleichen Schalen stille ruhn.
  Und kecker rauschen die Quellen hervor,
Sie singen der Mutter, der Nacht, ins Ohr
  Vom Tage
Vom heute gewesenen Tage.

Das uralt alte Schlummerlied -
Sie achtet's nicht, sie ist es müd';
Ihr klingt des Himmels Bläue süsser noch.
Der flücht'gen Stunden gleichgeschwung'nes Joch.
Doch immer behalten die Quellen das Wort,
Es singen die Wasser im Schlafe noch fort
  Vom Tage
Vom heute gewesenen Tage.

J.D.C.

Aesthetik der deutschen Sprache, van Prof. Dr. O. Weise, 2^{e} uitg. B.G. Teubner, Leipzig en Berlijn, 1905.

Dit boek is een kostelijk boek. Het is onmisbaar voor al wie zich uit plicht of lust met duitsch bezig houdt; het werpt een welkom licht op talrijke verschijnselen van het nederlandsch; het is allernuttigst voor al wie poëzie wil maken of poëzie wil genieten, om 't even in welke taal. In een eerste, het algemeen deel, handelt het over de schoonheid van de

duitsche taal, namelijk: over de klankeffekten, over de kracht en de zachtheid, over de waardigheid en de bevalligheid, over de aanschouwelijkheid en de levendigheid van de uitdrukking - om niet te spreken van een aanhangsel over de vrouw en de taal en over den volksgeest. In een tweede, het bizonder deel, loopt het over de schoonheden van de dichterlijke taal, eerst in 't algemeen, dan over Goethe en Schiller in 't bijzonder, voorts over de sierlijkheid en zuiverheid der dichterlijke taal, vervolgens over den invloed van vreemde en gewesttalen op de poëzie, eindelijk over versbouw: maat en rijm; en tusschenin staat er nog een hoofdstuk dat een kijk gunt in het dichterswerkhuis, op het veilen en opknappen, op de vertaalkunst zelfs. - En heel dit boek is geschreven in een taal zoo klaar en duidelijk, zoo zakelijk en bondig dat men den kop zou gaan schudden en vragen: Is Prof. Weise wel een Duitscher?

J.D.C.

Al. Walgrave, pr. Stille Stonden. Roeselare, J. De Meester, 1905. - 2 fr.

't Is nog zo heel lang niet geleden dat de schrijver van deze gedichten onder de trouwe bezoekers van de Tijd-en-Vlijt-avonden een van de allertrouwste was, en een van de werkzaamste meteen, en van de geestdriftigste. Een bewonderaar van Gezelle, en zelf een dichter in Gezelle's trant: de natuur gevooelend, en de gave bezittend om dat gevoel in beeldrijke, klankvolle taal uit te zingen; een priester-dichter tevens, een echte dichter ook, wanneer de heerlikheid van de Kristene symboliek zijn ziel doet trillen van godsdienstige ontroering.

In *Stille Stonden* spreekt zich een karakter uit, en dit is stellig geen geringe verdienste: niet alles staat zo buitengewoon hoog, maar toch zou men niet gaarne een enkel van de natuurgedichten missen, zelfs wanneer men toegeeft dat een en ander wel wat al te zeer Gezelliaantjes zijn. Trouwens, Walgrave's Gezellevereering heeft niets van bluf noch modegedoe: van *Treurnis,* blz. 148, mag getuigd, dat den Westvlaamse meester geen treffender rouwlied is nagezongen geworden.

In de natuurgedichten zal nu en dan het beschouwende napraatje menigeen wel wat kanselachtig lijken. In de verzen van zuiver godsdienstige inspiratie is de dichter het meest zichzelf. Verscheidene zijn zeer merkwaardig. De *Alleluia*-gedichten, het prachtige vers op de *Paaschkeers,* de *Goede-Week*-cyclus volstaan om ons de verzekering te geven dat onze Katholieke Vlaamse letteren, die aan echte dichters niet zo overrijk zijn toch, in dezen begaafden jongen priester eene kostbare aanwinst hebben gedaan.

L. SCH.

IJzerwegreizigers.

God save the King.

Zij stappen in den wagen met streng gelaat. Een grof geweven city cap overwelft de beenderigheid van hun hoekigen kin. Zij stapelen hun kortvergaarde reispakken op in de netten en leunen achterover, voornaam-gemakkelijk tegen den kussenrug der banken. Zij zitten, staan of liggen zonder de natuurlijke zwierigheid te schenden van hun gerieflijkgenaaide fashion-kleedij. Het zijn twee bachelors, met harigbegroeide handen, bruin-gebrand in de zon. Hun beenen liggen overkruist en, onder speelsch gepraat, ontplooit hun ernst tot lachend gewemel. Hun tanden komen bloot bij 't gemonkel en toonen elpenbeenen verglaasdheid, dooraderd met laschen van goud. Zij halen hun tabaksdoos uit en stoppen hun zilvergeringelde, houten pijpen vol met geurigwalmenden navy cut. Elk bezit zijn voorraad bougielucifers, zijn pennemes, zijn nagelrasp, zijn zak-dispensary. Zij vragen niets aan niemand, doch leenen uit, aan medereizigers, wat ze bezitten, met gentlemans welwillendheid. Zij zijn gewoon op hun eigen zelf te steunen. Zij bewijzen liever dienst dan dienst gedaan te worden en daaraan voelt iedereen, dat zij overal *thuis* zijn.

Die Wacht am Rhein.

Zij nemen stoer en plechtig hun zitplaatsen in. Hun kop is rond lijk een kaasbol. Zij dragen een reusachtigen neusnijper, omlijst met zwarthoornen randbuigers. De toppen

van hun blonden snor steken kaiserlich op, tot in de hoeken van hun oogen. Hun kleedren hangen onhebbelijk rond hun lijf. Een blinkende uurwerkketen bingelt smakeloos op hun missneden ondervest. Zij houden hun lichaam stijf, als hadden ze een ruiterijsabel ingezwolgen en bekijken alleman, door de glazen van hun bril, met tergende minachting. Zij spreken zelden en, indien hun lippen opengaan, is het gewoonlijk om een wetenschappelijke bedenking uit te brengen, over remstelsel, verluchting of noodsein van den wagen waarin zij zittende zijn. Alles bij hen is gezagvoerend, droog en koud. Om geen goed ter wereld zouden zij aan vreemdelingen een dienst verzoeken. Zij zijn gewoon te bevelen of te gehoorzamen en alles, wat met het een of het ander dezer werkwoorden niet kan overeengebracht worden, blijft hun onbekend. Vrije verplichting begrijpen zij niet. De dwang der regeltucht vergezelt hen buiten hun land. Niemand zou hen willen, noch durven storen, omdat iedereen de killigheid voelt van hun ijsbeerachtig gezelschap.

Allons! enfants de la patrie.

Zij hebben oogen die pinklen onder 't lijzig geluik hunner wimpers. Zij zwijgen nooit. Hun kleedij is zoodanig opgesmukt met overlast van sieraden, dat zij zonder ongemak, noch zitten kunnen, noch liggen. Zij dragen hooge zijden hoeden, vol hinderlijkheid en spichtige schoenen, die hun teenen verwringen. Hun vingers wemelen van goudwerk en ringen. Diamanten dasspelden glinsteren op hun borst en hun faux col verwurgt hen. Zij gaan op reis in salondracht. Vroolijk en kommerloos spreken zij de pittigheid uit van hun spranklenden geest. Zij zijn behaaglijk voor alleman. Ook kunnen zij geen sigaret ontsteken, zonder iemands hulp te vragen. Zij bedanken met hoffelijke bevalligheid en zijn overgelukkig, op hun beurt, hun innemende gedienstig-

heid te betoonen. Zij voeren hun gesprek evenveel en nog meer voor vreemde toehoorders, als voor hun eigen. Begrepen te worden is voor hen een zoet genoegen. Zij zijn tooneelspeler geboren, uitbundig en dartel. Niets weegt bij hen: alles is licht, grillig, priklend lijk de rook hunner sigaret. Hun beenen zitten in niemands weg, hun reiszakken nemen zij af of laden zij op met overvloed van ontschuldiging en iedereen voelt, dat de grondslag van hun levensverkeer rust op wederzijdsche gedoogzaamheid.

9/7-05

OM. K. DE LAEY.

Gij kleine vogels..

Gij kleine vogels die bij 't eerste schijnen
Van 't lieve licht uw kopje heft en fluit,
Geheel den heldren dag door zingend uit
Den jubel uwer zieltjes kristallijnen

En zingt aldoor met nimmer moe geluid
Die zorgenvrij niet weet van menschen-pijnen;
Als 't zonnestralen straks ook al verdwijne, -
Gij zingt al tot de scheemring, vroolijk-luid,

O kleine vogels, daar is menig hart
Dat wel als gij gelukkig zingen wil,
Dat schoone droomen in zijn diepte sluit.

Maar vruchtloos zoekend naar des woords geluid
In eenzaamheid te mijmren zit en stil
Vaak tranen weent van onbegrepen smart.

FELIX RUTTEN.

Uitkijk.

I.

Den 3^{en} en 4^{en} September van dit jaar monsterde het Davidsfonds zijn scharen en zijn krachten te Lier, de wiegstede van den stichter.

In letterkundig opzicht was de groote gebeurtenis aldaar het optreden van Prosper van Langendonck als verslaggever in een der afdeelingen.

Wie aan den eenen kant het Davidsfonds kent en aan den anderen kant weet wie Van Langendonck is, zal zonder moeite de bizondere beteekenis beseffen van dit feit. Het Davidsfonds, een oude, eerbiedwaardige instelling, uiteraard behoudsgezind en verkleefd aan grootvaderlijke dingen, met beter-wetenden glimlach neerziend op de niet altijd duurzame nieuwigheden van jongere tijden; Van Langendonck een der kalmste, weliswaar, maar toch een Van-Nu-en-Strakser, een metgezel van die wilde jongens die in jeugdigen overmoed de kramen die ze vermolmd achtten in spaanders sloegen, de hekkens van den ouden stijl loshaakten en voor de stekken van het letterkundig bollespel een andere plaats zochten. En nu komt het Davidsfonds en laadt een van die gevaarlijke wildemans op zijn oude kar, gunt hem een plaats op den bok en is zoo onvoorzichtig hem voor een poos de stuurlijn toe te vertrouwen.

De Davidsfondsers, die in het eenvoudig gewitkalkte schoollokaal van het St-Jozefkransken naar het woord van van Langendonck luisterden, schenen echter geen gevaar te duchten. Ze voelden zich veilig en wel tusschen de ver-

hoogsels, en hun oogen begonnen te blinken van genoegen toen de nieuwe voerman, met een krachtigen zweepslag rond den nek der paarden, de oude baan ontzwenkte en over verschgeleide steenwegen de groene, zonbeglansde deiningen van onvermoede landschappen tegenstoof. Met gelukkigen monkel aanschouwden ze die slanke gestalte nevens het spreekgestoelte en dien goeden, zachten kop die gelaten de sporen droeg van veel en bitter leed; en hoe gereed ze het warme, edele woord beaamden van dien man die zoo zelfstandig oordeelde over het verleden, die zoo sterk en zoo klaar stond in het tegenwoordige, die zoo zeker en zoo zegebewust in de toekomst staarde, geen steun afbedelend van regeeringen noch akademies noch wat genootschappen ook, alleen maar eischend voor zichzelf en voor anderen zonder onderscheid, vrijheid in de kunst en onpartijdigheid in de kritiek.

De genegen, geestdriftige houding van het talrijk, uitgelezen publiek moest blijdschap en hoop gieten in de harten dergenen die het wel meenen met de toekomst der Vlaamsche, Katholieke letteren: de teekenen des tijds spellen heil.

Het was een goede daad vanwege het Davidsfonds van Langendonck uit te noodigen. Het heeft een les getrokken uit de geschiedenis van Gezelle en belet dat voor de tweede maal een groot dichter uit ons eigen kamp tot na zijn dood moest wachten op de vereering en bewondering die hem voor zijn gaaf en zijn werken verschuldigd zijn.

Het zal van Langendonck's verslag in zijn onverkorte geheelheid drukken in zijn Jaarboek. Met dat prachtig stuk proza op te nemen, trekt het de gansche nieuwe beweging onder zijn vlerken; en tot zijn eigen geluk en voorspoed zal de warmte van het jonge broed zijn eigen vleesch en merg doorgloeien en een nieuw, beloftenrijk leven wekken in zijn oude, stramme lijf.

II.

Sedert eenigen tijd juicht er blijdschap in alle verslagen die over den toestand der hedendaagsche vlaamsche letteren gegeven worden. Men geraakt niet uitgesproken van de lente die gekomen is over het land, van de krachtige sappen die opstijgen uit den immer vruchtbaren grond en langs duizend vezels, wortels en kanalen, voedend en levenbreidend bruisen door de jonge planten die er ontelbaar, hoe langer hoe meer, staan te groenen en te waaien in de jeugdige zonneglorie; men beschouwt de botten en bewondert hoe ze dikken en barsten en openplooien tot een weelde van leven, versch en malsch, heerlijk blankende bloesems; van vruchten droomt men reeds, rijp te plukken uit zakkende kruinen, en er zijn er die, voorbarig wellicht, de garven tellen, de gouden en zware, van den grooten ‘vlaamschen oogst.’

Er is inderdaad veel nieuw gewas, tegenwoordig. Maar al die jonge kruiden staan niet met eigen wortel in den moederbodem, er zijn er die hun leven zuigen uit den overvloed van ouder, kloeker stammen en dáárrond angstvallig de teere ranken winden van hun machtelooze zelfheid.

Er is vrij veel navolging, bewuste of onbewuste, bij ons schrijversvolk.

De opstelraden van tijdschriften en de uitgevers weten daar best van te spreken.

En zonder de onbruikbare handschriften te gaan doorsnuffelen in de papiermanden, kan ieder oplettend waarnemer het nog gemakkelijk genoeg vaststellen in de dingen die aan de scheuring ontsnapt en, onder de pers door, in het volle licht der openbaarheid zijn geslopen. Het is klaar dat het meeste proza ‘gestreuvel’ is, en dat de verzen door den band onder den invloed staan, ofwel van Gezelle ofwel van Kloos en Cie. Indien 't niet hatelijk en nutteloos was namen te noemen zou ik in een menigte van stukken kunnen aan-

toonen dat ze ofwel een min of meer verschillende herbehandeling zijn van een bekend onderwerp van Streuvels of Gezelle of Kloos en Cie, of althans, wanneer het onderwerp nieuw is, geschreven zijn in den stijl en den trant, soms met dezelfde woorden, wendingen en beelden van die dichters.

Het zou me niet verwonderen indien deze jonge schrijvers vervuld waren met een heilzame vrees voor rhetorika - die vrees wordt hun immers uit duizend monden ingeboezemd - maar, zonder dat ze 't gewaar worden, vallen ze in de geduchte zonde. Doch ze doen het onwetens, en daarom is het hun te vergeven. Wat echter niet vergefelijk is, dat is, dat ze hun rhetorika willen doen drukken, hun medemenschen willen lastig vallen met gebrekkige afbeeldingen van meester-schilderijen en vervelen met erbarmelijk nagestotter van schoone liederen.

Mag men dan bij de erkende meesters in het vak niet schoolgaan?

Jawel. Het kind waggelt langs stoelen en banken over den vloer, vooraleer het alleen begint te gaan, los en vrij; op vasten voet; een student die een bevorderaar zoekt te worden der wetenschap, leest en doorgrondt al de boeken die over zijn vak bestaan, en eerst dan gaat hij uit op de nieuwe kennis die den schat der wetenschap verrijkt.

Zoo is het voor den schrijver op zijn minst geraadzaam zich in te wijden in de geheimen der groote dichters. Hij leert van hen de woorden die al zijn inwendig kennen en willen en voelen moeten vertastbaren voor het gehoor der menschen; hij ontvangt van hen de middelen om de taal, dat fijne, ingewikkeld gereedschap, behendig en kunstig te hanteeren; in het gezelschap der meesters wordt zijn aandacht gevestigd op dingen in de buiten- en binnenwereld waarop hij niet zou letten indien hij aan zichzelven overgelaten bleef, de zintuigen van zijn lichaam en de voelsprieten

van zijn ziel worden verscherpt en verfijnd, zoodat er niets meer is, hoe gering en verborgen ook, dat aan zijn waarneming ontsnapt.

Dat alles leert, krijgt en verwerft hij door de beschouwende, onderzoekende studie van de groote voorbeelden, ja, daardoor eerst, maar daarna en bovenal door de rechtstreeksche of onrechtstreeksche navolging ervan.

Doch navolging is navolging, d.i., schoolwerk, en schoolwerk dient verdoken te blijven in de schaduw der schoolmuren. Komt men daarmee in het daglicht der open straat, dan ondergaat men onvermijdelijk het lot van wie behoort tot het gevolg van den koning: de luister van den koning straalt den schijn der volgelingen dood.

Het ideaal en het doel is: zelf koning te worden in de kunst. Doch de koningsstaf is enkel weggelegd voor de zelfstandigen, voor de zelfstandigen in blik, gedachte, wil, gevoel - niet voor nadoende dienaars.

Er zijn er die zelfstandigheid, persoonlijkheid, oorspronkelijkheid achternajagen en die de onderwerpen van hun kunst gaan halen op plaatsen waarvoor de wijsheid, zede en fatsoen een beschot getimmerd hebben en waar een verstandig, zedelijk en fatsoenlijk mensch voorbijgaat zonder om te zien; er zijn er die zich zelfstandig, persoonlijk, oorspronkelijk voorkomen, wanneer ze tot hun medemenschen over de gewoonste dingen spreken in een taal en een stijl die thuishooren in een krankzinnigengesticht. Noch de eenen, noch de anderen vinden wat zij zoeken: de eenen vinden slechtheid, de anderen zonderlingheid, om niet te zeggen kwakzalverij.

Trouwens, oorspronkelijkheid moet men niet zoeken; men moet ze meegekregen hebben in de wieg, en iedereen heeft dat in zekere maat, geloof ik, maar niet iedereen kan ze of wil ze in zich ontdekken, ze bevrijden en haar de lucht en het licht verschaffen waarin ze best gedijt.

Ik verklaar dit.

Alle blaren die op een eikeboom groeien zijn eikeblaren, maar wanneer ge ze van nabij bekijkt, door een vergrootglas, wat verschil van blad tot blad. Alle menschen worden geboren met dezelfde menschelijke natuur, maar nochtans, wanneer ge den eenen mensch nevens den anderen plaatst en vergelijkt - wat verschil. Verschil in het lichaam, in den bouw van elk deel, in de betrekkelijke volmaaktheid van elk deel, in de verhouding der deelen tot malkander; verschil in alle vermogens, gezicht, gehoor, reuk, smaak, tast, in de verbeelding, in het gevoel, in het verstand, in den wil, in het karakter, in de neigingen, driften en hartstochten - verschil in duizend opzichten. Vandaar dan ook dat verscheiden personen vóór één en zelfde voorwerp geplaatst, onvermijdelijk een verschillenden indruk ontvangen. Het verschil zal wellicht niet zeer merkelijk zijn, maar er zal een zijn. Aldus zal van één en hetzelfde landschap de ééne uitsluitend of voornamelijk de lijnen zien, de omtrekken van grond, boomen en huizen; een andere de kleuren, de speling van licht en schaduw; een derde zal vooral getroffen worden door de geruchten, het gezoef van den wind, het gezang der vogelen, het gebas van honden, of door de geuren van bloemen en kruiden of door de beweging, het onophoudelijk roeren en veranderen van lucht en aarde. Eveneens maakt eender welke gebeurtenis uit het leven, of de algemeene levensgang zelf een verschilligen indruk op menschen van verschillige gemoedsgesteltenis en karakter.

Laat me een voorbeeld kiezen bij twee Vlaamsche dichters uit hetzelfde bloed.

Gezelle, in Pachthofschilderinge, beschrijft de duiven zoo:

> Ze kronklen
> ronklende om end omme, donklen
> roekeloerend hals en kop
> te over de ooren in den krop;

springen opgewipt en knikken,
al van de aarde 't graan optikken,
zoeken hier en zoeken daar,
tropplen in en rond malkâar,
brôerschgezind en zonder veedten.
Dáárom zijt ge ‘eenvoudig’ g'heeten,
van die duive en mensche en al
schiep, dat was of wezen zal,
zachte duiven, argelooze
duiven, gij, die onze booze,
nietige grootmoedigheid
leert en wijst ootmoedigheid;
duiven, beeld van reine zeden,
beeld van Gods Aanbiddlijkheden,
beeld, dat, neffens 't zuivere Lam
dat de zonde van ons nam,
moogt den Grooten Geest bedieden;

En hoort nu Streuvels in Lenteleven:

‘'t Was een geronk en gemor zonder ende, een prevelen en vezelen luide en zoetjes en een dooreenkrevelend gewemel en gewandel: - een kleine wereld vol netgekleede juffertjes, die zoo lichtjes, zoo prachtig uitgedost waren, en zoo preusch, zoo koddig wisten om te gaan met haren sleep en haar schoone kleeren. Zij kamden en kuischten zorgvuldig hun zacht fluweelen halsbandeke, legden één voor één hun scherpgestreepte pluimkes effen, troetelden en wreven hun donszachte borst, dat ze blonk lijk versch ontloken rozenblaren.’

Er is niet veel scherpzinnigheid noodig om op te merken dat de duiven een anderen indruk gemaakt hebben op Streuvels dan op Gezelle. Beweging en gerucht hebben beiden even duidelijk opgemerkt; Streuvels heeft bovendien gelet op de kleur, de donzigheid, heel de uitwendige gedaante der

duif op zichzelf, en terwijl Gezelle de zedelijke deugden der duiven opsomt en door haar herinnerd wordt aan God en zijn leering, ziet Streuvels meer den koddigen, den zotten, den onschuldig-belachelijk-ijdelen kant van het duivengedoe.

Ik twijfel niet of Streuvels had oom's Pachthofschildering reeds gelezen toen hij op zijn beurt de duiven ging schilderen. Was hij Streuvels niet geweest, hij had oom nagedaan.

Maar hij was Streuvels - een man met anderen blik, ander gevoel, ander karakter, hij kreeg een anderen indruk van de duiven, hij was zich dien indruk klaar bewust, en hij sprak hem uit, oprecht, volledig, eenvoudig en mooi.

En zie, daarin bestaat heel het geheim van de oorspronkelijkheid: in het eigen ik het beeld te kunnen schouwen dat de schepping er in prent en dat beeld getrouw, in mooi woord, te veraanschouwelijken voor anderen, anders gezegd in het luisterrijk uit-drukken van ingedrukte waarheid, en is de kunst iets meer?

Uit deze beschouwingen maken zich als vanzelf de volgende waarheden los.

Hoe volmaakter mensch, hoe volmaakter kunstenaar - ofschoon alle volmaakte menschen niet noodzakelijk kunstenaars zijn, althans niet metterdaad.

De bizondere geaardheid van den mensch bepaalt de bizondere geaardheid van zijn kunst.

Aldus: de mensch wiens merg en been doordrongen is van godsdienstig gevoel, wiens handel en wandel God bestendig tot richtsnoer heeft, zoo'n mensch levert niets anders dan godsdienstige kunst, althans nooit geen ongodsdienstige.

En de mensch wiens heele leven gedragen, gevoed en gedrenkt is door de katholieke levensbeschouwing - ik bedoel inwendig, en niet alleen uitwendig - kan men niet beweren, dat die mensch katholieke kunst levert, zelfs dan wanneer hij geen stellig-katholieke leerpunten, instellingen

of gebruiken aanroert? Of is Gezelle niet waarlijk een katholiek kunstenaar zelfs dan wanneer hij een gedicht schrijft als ‘De Kobbe’ of ‘De Slekke’?

III

In 't begin van den zomer schreef *Onze Tijd*:

‘Den 9^{en} Mei aanstaande is Schiller honderd jaar dood en al wat duitsch spreekt, van de Baltische zee tot de Adriatische, bereidt zich voor om het eeuwgetijde van een zijner dichtervorsten te vieren. Geen tijdschrift of het brengt een jubelartikel over Schiller; geen dagblad of het brengt een feuilleton over Schiller; geen letterkundig genootschap of het hoort een lezing over Schiller. Er zal gebêevaard worden naar het praalgraf te Weimar; er zullen eerekransen worden neergelegd; er zal plechtig hulde worden gebracht in dreunende redevoeringen. De schoolmeester begeestert de dorpsjeugd voor een schoone ballade; de hoogleeraar verklaart Wallenstein of Tell; al wie geen stoel kan betalen op den Schilleravond van den stadsschouwburg, haalt de volksuitgave van Schiller's gewrochten uit een of andere kast en doet zich thuis te goed aan het gastmaal der schoonheid.

Het fransche volk is *chauvin*; het duitsche volk *schwärmt*; het vlaamsche, nu, ik wou dat het vlaamsche volk iets van die ondeugden van zijn naaste buren overnam. Geen wezen of het is zelfzuchtig van natuur; een volk is het ook, het moet het zijn: eigenliefde is een onderpand van zijn behoud.

Waarom vieren wij dan, wij, Vlamingen, de eeuwgetijden van onze dichters niet?’

Den 9^{n} November 1805, juist een eeuw geleden, werd te Eekloo Ledeganck geboren.

Twee jaar na zijn dood werd er op zijn graf te St-Amandsberg-bij-Gent, tijdens de bijeenkomst van het eerste Neder-

landsch Congres, een eenvoudige zerk geplaatst die thans haast onzichtbaar is onder verrotte blaren, onkruid en aarde en bloode ineenkrimpt tegen den muur om ruimte te geven aan den arduinen kolos die de asch bedekt van Willems.

Sederdien werd er hem in zijn geboortestad, met de centen der Vlamingen, een standbeeld opgericht. Dat was treffelijk. Maar dat was niet genoeg in een tijd dat er pleinen te kort zijn in de steden en dorpen om aan al de standbeelden, die ter eere van groot en klein gemaakt worden, een veilig gerust plekje te geven. Men stapt daar tegenwoordig voorbij, lijk voorbij een pomp - ab assuetis non fit passio.

En Ledeganck verdient meer: hij verdient te leven als mensch, als Vlaming en als dichter, in de *harten* van al zijn landgenooten.

Als mensch.

Hij was een kind van zijn werken. Hij was schrijver op het stadhuis te Eekloo; de vrije uren die hem zijn betrekking liet, besteedde hij aan studie tot hij, eenmaal ver genoeg gevorderd, meermaals per week te voet van Eekloo naar Gent reisde om er de leergangen der hoogeschool te volgen. De laatste tien maanden voor zijn eindexaam ‘wrocht hij twaalf à veertien uren daags’ zoodat hij zijn gezondheid verzwakt gevoelde. Hij was een goede, edelmoedige ziel: dichtte hij *De Zinnelooze* niet om ‘een openbaar belang te wekken voor een slag van ongelukkigen aan wier gruwzaam lot, al te dikwijls miskend, in zijn tijden niet genoeg werd gedacht?’ Hij was tot zijn dood toe, in zijn omgang en in zijn verzen, een deftig man, deftig als zijn kleeding - zwart laken, hooge hoed. Hij was een overtuigd kristen.

Als Vlaming.

Den 20sten Juli 1840 schreef hij aan zijn vriend, dichter Blieck:

‘De dagbladen zullen u reeds hebben gemeld, wat er Vrijdag laatst in onzen provincialen raad is omgegaan. Ik had reeds een walg van al dat zoeken naar omwegen om tot een doelwit te geraken, en terwijl men mij verdacht hield van geveinsdheid jegens de moedertaal; terwijl men mij bij zulk een verdenking met bittere lasteringen overlaadde; terwijl anderen aarzelden de moedertaal door haar-zelve te verdedigen en in het fransch de vraag opwierpen of het betamelijk was Vlaamsch te spreken, heeft mij dit alles verdroten en ik heb, (de eerste misschien sedert vijftig jaren) in de raadsvergadering van Vlaanderen Vlaamsch gesproken. Wat er van komen zal, dat wacht ik gelaten af.’

Toen hij vrederechter was te Zomergem, vervlaamschte hij het burgerlijk wetboek ten gerieve van het Vlaamsche volk.

Terwijl hij daar mee bezig was gaf hij de *Bloemen mijner Lente* uit en schreef in de Voorrede: ‘Wij leven in een tijdperk, waarin onze nationaliteit deerlijk wordt miskend; waarin, bij een groot deel onzer landgenooten, tot zelfs het bestaan der moedertaal wordt betwist. Het is dus misschien niet zonder verdienste, in zulk een tijdperk iets bij te dragen tot bestrijding van vreemden invloed, en tot verdediging van het grootste kenmerk onzer volkszelfstandigheid, de taal.’

‘Aan sommige Afgeveerdigden’ droeg hij in 1846 het scherpe puntdicht op:

> Wanneer gij stoft, dat Belg en Franschman zijn verbonden
> Door eene zelfde taal, wien of gij toch bedriegt?
> U zelven; want daar zijn hier drie millioenen monden,
> Die roepen, dat gij liegt.

Ledeganck verdient onze genegenheid als dichter.

Hij was wel werkelijk een dichter, een zuiverbloedige. Nog niet in zijn jonkheid, in zijn rederijkerstijd, wanneer hij, als de beste onder allen, gouden eerepenningen won met

oude vooiskens af te draaien op versleten lieren. Misschien ook niet, wanneer hij, met de beste bedoelingen van de wereld, de grooten uit de ommelanden, Schiller, Byron, Lamartine, in een vlaamsche-verzen-plunje gestoken, door de Vlaamsche gouwen te kijk leidde. Toch wel, toen hij zat te schreien op het graf van zijn moeder en al zijn kinderliefde en al zijn dankbaarheid en al zijn bewondering en al zijn drukkend wee in onvervalschte, schoon-en rijkdeunende akkoorden uitzong in de oude rederijkersharp. En heel zeker, toen zijn Vlaamsche overtuiging scheien begon te werpen in den haard van zijn dichterschap, toen hij zijn woorden ging heeten in die stijgende vlammen en daaruit op dreunend aanbeeld den reuzenklepel smeedde die noodgalmen sloeg uit den bronzen mantel der Roelandklokke, die lijkliederen wekte in den beiaard van 't verbasterd Brugge en feestgelui deed helmen uit al de torens der Scheldestad-bij-uitnemendheid.

Wat zit er vlaamsche trots, verkropte spijt en lijdende liefde in die heerlijke strofen Aan Gent - in die eerste drie:

Gij zijt niet meer,
Gelijk weleer,
De trotsche wereldstad, die koningen deed beven;
Gij zijt niet meer dat leeuwennest,
Dat wijd geducht gemeenebest,
Dat tot de volkren sprak, het hoofd fier opgeheven,
Niet meer de bakermat van Vlaandrens heldenmoed,
Niet meer de zetelplaats van weelde en overvloed.
Uw heerschappij
Is lang voorbij,
Met alles wat de glans van heerschappij vereenigt;
Voorbij, met al de wonderkracht
Van zelfbestaan en eigen macht
Die eigen voorspoed schept en eigen onspoed lenigt;

Voorbij, met eigen zede en aard en eigen pracht,
Voorbij, gelijk het rijk van een verdelgd geslacht!
't Is lang, sinds hier
De Leeuwbanier
Ontrold werd voor het oog dier neringen en gilden,
Die elk, gelijk een legerschaar,
Het harnas gespten in 't gevaar,
En wilden wat was recht, en wonnen wat zij wilden!
Dit tuige Frankrijks vorst, dit tuig' Burgonjes Huis!
Dit tuige 't veld voor Brugge en dit de zee voor Sluis.

Ledeganck is, vooruit en vooral, de dichter van de Zustersteden. In dien driezang heeft hij een tong en een taal gegeven aan al wat er stom en onverwoord verdoken zat in duizenden; daarin is hij de trompet geweest waardoor een heele volk zijn lijden en druk, zijn trots en zijn hoop heeft uitgeklaroend; daarin heeft hij het wee geroepen dat moest klinken over de steden die, ontaardende, vergingen.

Die driezang is het dichterlijk Credo van de Vlaamsche Beweging. Daarom, zoolang die Beweging bestaat, zal dat Credo niet verouderen. En zoolang ook zal Ledeganck levend blijven en jong.

Laat ons dan erkentelijk zijn jegens Ledeganck. Indien dit jaar de burgemeesters der drie Zustersteden den koning van België in de taal van Vlaanderen hebben begroet, dan is dit wel ten deele te danken aan de Vlaamsche overtuiging die in de scholen en daarbuiten door Ledeganck's fiere stamgezangen werd verbreid. Laat Ledeganck in eere blijven. Misschien zullen wij er dan toe komen dat ook de koning en de gouwheeren vlaamsch spreken, overál in Vlaanderen.

J.D.C.

Zielelente.

Ze zaten in de dreve met hun vieren, Stanneke, Pierke, Sooke Vereke en de Nele.

't Was nog morgenvroegte... mistig met wittige wasems over grijze gronden.

Ze waren afgesproken al van 't eind der vorige week om aldaar bijeen te komen en dan naar 't Rood te gaan kersen eten op 't goed van Rik Tele z'n vader.

'n Heele wijle hadden ze daar zitten te kouten over al datgene wat ze van plan waren en volvoeren gingen, straks als 't weere meeviel en 't alles 'n goed einde nam... en stille zaten ze te pinken en te glimlachen tegen elkaar bij 't zien van al de blijdschap die hun te wachten stond.

Pierken hij, die was nog maar aanhoudend bezig met z'n zweet af te vagen van 't danig loopen dat hij had gedaan in de gedachte van niet op tijd te komen en nu zaten ze daar nog alle vier te wachten op de Wie.

Van tijd tot tijd had nu de eene dan de andere eens schreilings naar de deure gekeken ten einde van de dreve of hij z'n lachend blozend gezicht er nog niet buiten stak, maar er was daar niets te zien dan de vier witte woonsten bezijden de bane. Van achter, heel achteraan in 't laatste der vier huizekens, dàt met z'n grijze boorden van onder en z'n donkerrood dak van boven, daar woonde de Wie, daar woonde hij met z'n moeder, lang, heel lang zelfs. Wieke meende wel dat ze er altijd gewoond hadden want hij kende er al de jongens uit de buurt, en zelfs de kleine Frans, die minstens al sinds drie kermissen met z'n ouders - die manden mieken - naar de Verhoevegrachte gaan wonen was.

De heele knapenbend kon er eigenlijk niet goed wijs uit worden dat de Wie, die anders altijd toch nog al een van de eersten was, nu zoo lang wegblijven kon.

En ze zwegen... nadenkend altemaal, Stanneke met z'n donker oogen en z'n zwart haar en de andere drie allen blondekoppen met hun blauwe kijkers met daarin zoo 'n innerlijke diepte van hunne schuldelooze dagen.

‘Zeg Nele, zei de Stan, en hij trok 'n lang gerspijlken uit en stak het tusschen z'n tanden, we hadden toch gezeid hier te komen als de misse uit zou zijn, is 't niet’?

‘Wel ja, antwoordde Nele, en Trientje Deke die alle dagen naar de misse gaat, die is al lang voorbij’.

‘Wel laat ons hem roepen,’ zei Sooke Vereke.

‘Wacht 'k zal ik eens gaan zien,’ zei Stanneke, en hij sprong van den gerskant op, liep voorbij 't huizeke van Betteke Beuke, al neven de hage van heuren hof, langsheen de grachte van den heere De Meester zijnen buiten tot aan de vierde witte woonste. Nele, Sooke Vereke en Pierke liepen hem achterna.

Stanneke was aan 't venster gaan piepen, maar hij had er niet kunnen doorzien door al die witte gordijnen met die witte dikke duiven op.

‘'k Zie niets’, zei hij tegen Nele, z'n hoofd schuddend, en hij ging voor de deure staan, bezag ze van onder tot boven, 'n groene, met 'n zwart ijzeren klinke en 'n latte van onder voor den regen opdat hij niet binnen zou komen, binnen in de kamer.

Op de deure kloppen of de klink omdraaien dat 'n durfde Stanneke niet.

‘k Zal eens roepen..’ zei hij en hij bracht z'n lippen tegen de deursplete en hij riep: ‘Wie...! Wie...!’ en zachte klonk de klank zijner kinderstemme, zachte wijd galmend over de huizekens, door de dreve, de verre weide in.

En ze luisterden alle drie met hun hoofden vooruitgestoken, en zij hoorden 'n schuifelend en kloppend geruchte dichter komen.

‘Dat is hij,’ zei de Nele.

En Wieke deed open.

‘Maar, jongen, waar hebt ge nu toch zoo lang gezeten? riep Stanneke, we wachten al 'n half uur op u,’ en allen bezagen hunnen makker die zwijgend en stille, o zooveel stiller dan naar gewoonte de deure achter zich weerom toetrok.

‘Vooruit maar, mannen, riep de Pier, we trekken er op af’.

Wieken evenwel bleef staan.

‘Ik kan niet meegaan’, kwam het stillekens uit z'n mond.

‘Gaat ge niet mee?’ vroeg Stanneke verwonderd.

‘Neen,’ knikte Wieke en hij keek rond de dreve.

‘Waar moet ge dan naartoe?’ vroeg de Nele.

‘Langs ginder... van moeder...’ voegde hij er bedrukt bij. ‘Gaat gijlie maar, ik zal straks misschien wel komen...’ En hij ging door.

Zijne vrienden zagen hem zonderling achterna.

‘Wat is dat nu?’ vroeg Pierke.

‘Hij gaat naar den boschkant op...’ zei Stanneke.

‘Wat aardige, zei Sooke Vereke, hij ziet er zoo zuur uit’.

‘Ik houd toch veel van hem’, verrechtveerdigde Stanneke.

En ze gingen aan 't denken.., doch ze wisten eigenlijk niet wat denken... Ze bleven er nog eenige stonden staan staren... stil.

‘Zoo hij soms niet kwaad zijn?’ dacht Pierke.

‘Och laat hem doen, antwoordde Sooke Vereke de andere verder voorttrekkend, we zullen hem strak immers wel zien. Zie, ginder is de Rik al! Die komt ons al halen. Eh...!’

En ze draaiden allen hun hoofd om en ze begonnen te

springen lijk paarden en te loopen om 't eerste de dreve uit, naar hunnen makker toe. die daar luide te roepen stond en te zwaaien en te wenken met z'n twee armen tegelijk.

Wieke was rechts het wegelken ingeslagen dat op de dreve uitgaf en achter de lange hoven liep van de huizen die op den steenweg stonden.

Hij had 'n stukjen papier in handen dat hij verfrompelde en vaneene trok lijk om 'n bezigheid te zoeken tot verstrooiing. Zijn bruin ruiten vestje was door aan z'n ellenbogen, z'n zwarte broek was 'n gelapte, z'n kloontjes waren wel in geenen goeden staat maar konden toch nog lange dienst doen.

Z'n moeder ging elken morgen uit werken, van in de vroegte... als 't lichte werd en de andere menschen dan naar het veld of naar de stad heen trokken. Hij speelde dan altijd gedurende die dagen - wanneer 't geen schole was bij koster Wete - hij speelde dan in de dreve en woelde er met de andere knapen, in die goede groote dreve, die blijde breede frissche, met heur oude groene grootvaderskoppen die daar dan stille te vezelen stonden en te lonken en te lachen bij al dat jonge joelen en luide gezang.

Vandaag 'n was die dreve niet die aangenaam zoete.

Wieke was uit den huize gegaan... was uit de dreve gegaan... waarhenen dat 'n wist hij niet.

Hij schreed stillekens alover de velden, horkte van tijd tot tijd 'n wijle naar de liedekens die de boomen zongen, bleef staan kijken naar de weg en weer wiegelende bloemekens, en ging dan zitten op den kant der beke... zachtjes... zitten te denken. De luchte was zoo wijdsch, zoo helder en zoo blauw waar hij ze zag... zoo schoone, zoo vreugdig heerlijk... en zijn zielken dat was zoo klein, zoo benepen, zoo zware bedroefd.

'n Merel begon lieve te fluiten.

Wieke horkte, keek rond, alnaar den boom waar hij zittend was, die lieve vogel. 't Was uit 'n eik dat 't liedeken klonk, uit 'n grootschen breedgetakten.

Er hong 'n Lievevrouwebeeldeken aan z'n stam, schoon in 'n klein schutkapelleken verdoken.

Wieken had het gezien en bekeek het aandachtig, vredig met 'n zacht zalig zien in z'n oogen en vergeleek het met het beeldeken van thuis op de schouwe, maar dat in den boom was 'n veel grooter en 'n tienmaal schooner. Thuis was het 'n witte Lievevrouwe en 'n wit Jesukind en in den eik had de Lievevrouw 'n breeden blauwen mantel om, 'n gulden krone op haar hoofd en 't Jezukind dat was geheel in 't rood gekleed. 'n Bidbank stond voor de Moedermaagde. 't Viel Wieke toen te binnen dat hij Ze dagelijks bidden moest. Van morgen had hij het vergeten. Hoe dát kwam 'n wist hij waarlijk zelf niet. Hij vouwde z'n handekens saam en schuchter schouwend naar de Onbevlekte bad hij stillekens z'n gebeen.

Na 'n stonde weer rechtstaande trapte hij op 'n takjen. Hij raapte het op, bekeek het, en het beziende werd hij blij.

'O, ja, zegde hij, 'k zal hout gaan zoeken, hout om te branden en dan...'

Hij zweeg 'n oogenblik, glimlachte en 't leek of 't woord moeder kwam lispelend over z'n lippen.

'Hout in de dreve, ging hij voort, en hij dacht aan die drie groote sture stapels die schuins over hun huizeke stonden, en hij wilde weerkeeren, maar neen... de schoolmeester had gezeid, we mogen van een andermans goed niets nemen...

Wieke ging verder.

Hout zou hij vinden onderwege, hout van de boomen gewaaid, onderwege en in het bosch. Maar van daar tot aan het bosch 'n stonden er geen boomen meer.

Hij spoedde.

Na 'n heele wijle schier geloopen te hebben kwam hij in het woud, 'n diep, heel diep oord met hooge boomen.

'n Windeken waaide er deur de dennetakken en ze knikten stillekens, heel stillekens tegen Wieke, 't knaapken dat met z'n moeder ginder verre in de dreve woonde...

Hout kwam Wieke zoeken, hout om te stoken, en rondziende hakte hij met z'n handeken, de grijze spinnekopnetten brekend tusschen de zwarte boomen.

'Hier liggen er geen,' zegde hij starre turend naar den grond, en hij ging verder... verder zoekend... voor z'n moeder.

Hij ging verder... en schoorvoetend, met z'n lipjes toegesloten en z'n oogskens naar alle kanten kijkend, schreed hij langsheen de stijve stammen, stille, zoo lijk 'n verlateling in de eenzaamheid te midden van vreemde lieden met koudkille harten die hem lieten begaan.

Daar 'n lagen ook geen takjes.

'Geen een,' zei 't jongsken tot z'n eigen en Wieke leunde tegen 'nen boom en 't leek of er kwam 'n traantjen in z'n oogskens piepen.

'Geen een', herhaalde hij en met z'n blauwe blikjes vol van zoo 'n uitblinkende begeerlijkheid bezag hij die breede boomenarmen zooveel, o toch zooveel hooger dan hij en waar er wel duizenden en duizenden twijgskens opstonden die zulk 'n goed vuurken zouden kunnen maken met zoo 'n machtige roode vlammen groot lijk de kamer thuis en waar z'n magere moeder dan zoete monkelend bij zou komen zitten en 's avonds lieve liedekens zingen en stil vertellen dan...

Hij bezag de boomenarmen en de wijde helle hemelen daartusschen, hij bezag ze lange, 'n heel lange wijle, met 'n glimlach op z'n bleek gezichte, daar stille staande lijk die arduinen engel op het kerkhof, schoone met z'n blonde

haren en z'n diep sprekend oogen, hij bezag ze... en de zomerzonne kwam door de takken blinken en ze strooide iets verukkends liefelijk op hem weder met 'n schitterende schoonheid rondom van verguldsel op het bronsgeel der aarde.

Had hij die lange leere van Teunes' vader eens, en dien grooten kruiwagen van nevens hen om 't er op te laden... Maar Teunes' vader was niet thuis... hij zelve zou die lange leere niet dragen kunnen en de jongens die waren al verre weg.

Hij peinsde... en plots z'n kleine armkens rond de schorse slagend ‘'k ga er op klimmen,’ riep hij met 'n vastberadenheid... edoch, te gelijkertijd kwam er 'n gemommel van tusschen de boomen en ‘Wilt ge daar eens afblijven’ donderde het op den zelfden oogenblik en zoo opeens en zoo vervaarlijk dat Wieken al rillen en beven den boom losliet en met 'n dringende smeeking in z'n oogskens ommekeek.

't Was de boschwachter, 'n groote vent die met z'n vooruitgestokene vuiste al dreigen naderkwam zoo lijk om booze bengels bang te maken.

En neen, dat 'n was Wieke niet; en toch liep het manneke weg, van die woeste en wilde oogen beangstigd, toch liep het weg, wijd weg van dat leelijke bosch, verder en altijd verder, lang, heel lang, aanhoudend, wel 'n uur omtrent tot de dennen dunner werden en het 'n vage vlakte doorvluchtte om nadien te komen in 'n wei, 'n zoomlooze malsche, met zoo 'n zoete frisschige geuren.

Wieke hijgde, hij was moe, doodmoe van al dat ijlen, z'n beentjes beefden, z'n kniekens zakten, hij zat... rustend, hij zat op het groene gers en bij 't genot van al die weldoende deugd liep er 'n zalig lachen langs z'n lipkens.

‘Hoe goed’ kwam het lispelend uit z'n monkelend mondjen en met half toegelokene oogskens keek hij de vlakte

in, naar de wijdsche weiden groen met wit gebloemt besneeuwd, naar de luchte, de helle blauwe, zacht eindeloos zacht met 'n stillen stoet van kleine hemelenkinderkens lijk schoone onschuldige schaapkens in blankbleeke kleeren die blijde voortschoven met 'n goudschijnenden mantel om, naar het woud, donker, wijdwegliggend, en naar den steenweg dichtbij met z'n dikke oude boomen die daar vredig te droomen stonden bij al dat blijde blinken van het vreugdige dagzijn. Wieke wenschte wel te gaan liggen te midden die goede frischheid, in 't geurig riekende gerskleed, zoo heel den dag door, en 't windeken laten wuiven over z'n wezen en kijken naar de vogelen die door de breede luchte vlogen en horken naar al de geruchten van uit de verre verten en stille rustend sluimeren en droomen, zoet droomen van al wat schoon was.

Maar toch, het leek of al die eikenboomen daar stonden te draaien en te dansen alsof ze voorbij liepen en omvielen en waggelden en niet wisten waar naar toe en 't hoofdeken van 't knaapken dat woog zoo zwaar of 't de luchte was die er op duwde.

‘Moeder’, lispelde Wieke en hij dacht hoe ze thuis bange zitten zou en wachtend telken stonde aan de deure zou komen zien hebben, hoe ze misschien uit zoeken was gegaan de dreve uit, den steenweg langs, aldoor de velden en in het bosch misschien geroepen had van ‘Wieke waar zijt ge toch?’

En 't knaapken keek op en rond, maar hij 'n hoorde of 'n zag z'n moeder niet.

In de wijdte boven het woud daar werd de luchte zwart.

‘Naar huis keeren...’ dacht Wieke. Hij was uit zoeken gegaan naar hout en hij had er geen gevonden. De winden hadden van nachte niet willen waaien, de boomen waren te hoog, ze hadden er hem geen willen geven... en toch 't was niet voor hem... 't was voor z'n moeder.

Er kwam een karre met 'n regelmatig gerammel aangerommeld, ginds alover de kasseiën van de bane, 'n karre vol zakken met hout.

Wieke kende die karre, groen, met haar grijze kuif. Ze kwam dikwijls langs de dorpstraat om naar de stad te rijden. Wieke kende de menschen, 'n vrouwken met haarblessen, 'nen blauwen voorschoot en 'n groen kleed en 'nen jongen met 'nen slappen hoed en 'nen ruiten frak.

't Manneken wilde ze wel tegenloopen om eenige handsvollen te vragen, hij wilde opstaan maar z'n beentjes waren lijk lood; 't en ging niet.

Hij zou roepen... en hij riep.

't Klonk zoo stille... Hij riep... en de karre rammelde voort en de wind die waaide en nam z'n stemmeke mee de diepe weide in. Ze hadden het niet gehoord. En Wieke stak z'n handjen uit, gezeten op z'n kniekens, bedelend - dat 'n had hij nog nooit gedaan - z'n bleek wassen handje uit, maar ze hadden hem niet gezien en de karre rammelde voort en 't weergalmend geruchte weerklonk in de verte en stierf uit... langzaam uit.

En Wieke bleef zitten, zwijgend z'n handjen uitstekend, Wieke bleef zitten en keek de karre achterna... achterna tot hij alleen nog 'n licht gedommel hoorde, verdwijnend in 't wijd der eindlooze lange boomenrijen.

Ze was weg om 't hout te verkoopen... om 't in de stad te ruilen tegen geld.

Geld, dat en had Wieke nooit.

Soms als Tante Lieze, de zuster van z'n moeder kwam en hij nen cent of bijwijlen 'n nikkeltje kreeg, dan stak hij het weg, thuis in 'n zwart doosken, neven de schouw, achter de lampe verborgen... 't Was om z'n Eerste Communie... binnen een jaar of vier.

Wieke bibberde. 't Werd er zou killig in de wei en 't manneken voelde zoo'n kou langs z'n ledekens komen.

‘Naar huis gaan, dacht hij weer, maar... zei hij en hij beefde, moeder zal me misschien, en 't andere kon er bijna niet uit, moeder zal me misschien nog niet gaarne zien,’ stotterde hij stillekens, heel stillekens lijk om het alleen de naast bijstaande graspijlkens toe te vertrouwen.

Weggedoken zat het zonneken achter wijde zwarte wolken en de luchte betrok met 'n sombere grauwte alover 't breede der verre landen. Peinzend bekeek Wieken het groene grondtapeet... hij was droevig.

En blijde wiegden de struische eiken en ze zongen lieve liedekens al zwaaien wijd hunne uitgerokkene leden door de luchte, en blijde waren de madelievekens en de boterbloemekens en ze zaten te knikken tegen Wieke alsof zij hem wilden troosten en bij hem wilden zijn.

En Wieke keek toe en bezag die knikkende koppekens en hij peinsde... En hij peinsde dat hij ze zoo dikwerf geplokken had, de broerkens van die bloemekens om ze dan op de bane te verkoopen aan die voorbijgingen. Dat wist Wieke nog wel, toen was z'n moeder ziek, doch nu had ze enkel koude.

En hij lachte zoetjes... en op z'n kniekens voortkruipend begon hij te plukken en z'n kleine vingerkens trokken streelend aan de tengere stengeltjes die lijk lustig in z'n handekens wipten.

En hij gaarde... en hij gaarde. Hij had al 'n heel busselken in z'n vuistjen gesloten en 'n heel wijle stond hij genoeglijk op al goudgele te staren dat scherp afstak op 't witte van z'n vingerkens. 't Was... ja 't was zelfs meer misschien dan voor 'nen bruinen cent.

Een vuur, 'n levend vreugdevol vuur ging er aan 't vonken in z'n oogskens. Hij stond op en met stille stappekens, half huppelend, spoedde hij de weide uit naar den grooten steenweg toe.

Hij keek naar den kant van waar hij gekomen was of hij

de dreve niet zag met z'n huizeken en z'n moeder, want z'n harteken zat toch zoo blij te kloppen in z'n boezem en te zingen dat hij er van trilde: ‘Nu zal ik hout kunnen koopen... nu zal ik hout kunnen koopen...’

Zachte zegen droppels weer deur de eikentakken... het was aan 't regenen gegaan. De hemelen hongen toegesloten voor Wiekens' oogen met lage logge wolken waar blikkerende parelkens uit nederdaalden die den grond rakend slijke werden, slijke voor Wiekens' voeten en slijke verder en overal...

Op de wit gewordene uitkijkende kasseien vielen de steile stralen neder die stuitend en stekend in stukken braken om nadien bezijden van de steenen naar den aarden kant weg te stroomen en daar dan staan te rusten in breede plassen of voort te vlieten in de slooten. Wieke was doornat geworden.

De kilte zat scherpe door het dunne van z'n fraksken te dringen en schuchter schuilend onder 'nen grooten eik bekeek hij de bane, de lange, de eindelooze...

Er kwam niemand... niemand door zoo 'n slecht weder.

't Was stommestil.

Wiekens' blokken waren al vol water gekomen en beurtelings moest hij ze uitdoen en omdraaien om 't nat er uit te smijten. Hij zag omhooge naar de kruine waar hij onder stond, en 't viel water, veel water door de twijgen en hij dacht hoeveel malen het thuis toch beter was bij z'n goede moeder als hij op heuren schoot mocht rusten en slapen dan wanneer hij moede was of vake kreeg en zij heen en weer schommelde met heuren stoel al neuriend, haar lippen tegen z'n hoofdeken gedrukt... stil, bij 't vonkende vuur.

Hij dacht aan het hout en hij bezag z'n bloemekens. Z'n bloemekens, och arme, die al zoo slap hunne kleine koppekens hadden laten neerzakken en daar nu hongen lijk moedelooze wezentjes.

Wieke keek over de velden die daar overgoten lagen.

‘Niemand’ kwam het van z'n lippekens en hij zuchtte, het druipend vocht van z'n mouwen schuddend, zuchtte heel diep.

In de verte, ten einde der dreve lag Nemegooi, en de puntige torenspitse der grijze kerke keek te midden 'n mistig hulsel de lane langs.

Bidden... bloemekens geven... fluisterde Wieke zachtjes tot z'n eigen toen hij 't kruise bemerkte dat boven alles bleeke te blinken stond, ja, aan Jesuke's Moeder... voegde hij er plots blijde bij, en hij liep van onder den eik uit en kletsend klopten zijne kloontjes op de kasseien in de stille stilte van den grauwen regenmorgen.

Hij liep... en harder begonnen de stralen omneder te stroomen lijk wijde waterwanden.

Hij liep... en ze vielen... en zoekend naar 'n nieuw schuilhoeksken zag hij ginds 'n huize staan.

Wieken ijlde er henen en z'n blokskens plonsten verder voort.., en in de wijdte verdween het woud met z'n onzichtbaar wordende dennen.

't Knaapken bleef 'n stonde staan voor het huis, 'n groot huis met 'n groote witte poorte en twee hekkens aan weerszijden. Er waren vele vensters beneden en nog meer er boven.

'k Zal hier moeten wachten... zegde Wieke tot zich zelven en na eerst eens even de ruiten bekeken te hebben of niemand het zag ging hij op een der arduinen dorpels zitten, 'n beetje bang en naar de deure ziende of ze soms niet open ging.

Koud was het daar ook wel, maar toch... het 'n regende er niet.

En met z'n verslenst bloemtuiltjen in z'n twee handekens zat het jonge kind te droomen...

Starend beschouwde het den vallenden regen met al z'n uiteenspatten, z'n dansen en z'n kringen maken of blikte dan strakke weer naar den hemel, den grooten grauwtoegedikten, waar Jesuken woonde met al z'n engelen.

Plots, lijk Wieke daar gezeten was, hoorde hij 'n geruchte. 't Was 'n kloonengeklop.

't Knaapken kwam buiten z'n schuilplaatsken kijken... 't Was de Nele en Stanneke en hunne drie andere maten die terug naar huis liepen.

‘Ginder zit de Wie’ riep Sooke Vereke opeens en hij wees met z'n vinger naar Wieke.

Ze hadden hem gezien en kwamen op hem afgeloopen.

Wieken had er danig spijt van.

‘Wat zit ge nu hier?’ vroeg Stanneke meelijdend z'n vriendje vragenderwijze bekijkend.

Wieken wist eigentlijk niet wat antwoorden.

‘En waarom hebt ge die boterbloemekens nu gaan plukken? zei de Nele. Wat kunt ge daar nu met doen?

‘Als ge thuis bij ons komt, zal 'k vader nen grooten bloementuil vragen, van alle verschillende,’ zei Stanneke die wel iets dacht te raden. Hij had z'n zuster het aan z'n vader namentlijk hooren zeggen dat Wiekens' moeder er och arme zoo slecht voorzat.

‘Zeg Wie, gij blijft hier nog zitten zeker?’ vroeg de Nele ongeduldig.

‘Ja... nog wat schuilen, zei 't knaapken.’

‘Zeg, mannen, wij gaan deur, zulle,’ riep Sooke Vereke en hij liep met Pierken en Rik vooruit.

't Plaste pletsend water uit de luchte.

‘'k Zal hem strak m'n spaarcenten geven,’ besloot Stanneken in z'n eigen.

‘Salu, Wie!’ riep de Nele.

‘Kom straks eens bij mij...’ fluisterde Stanneke nog gauw in Wiekens ooren voor hij wegging, en met nen ‘Goeden

dag, Wie' liep hij met Nele mee, de anderen achterna, elk zijnen frak tot over hun ooren getrokken.

Had de Nele maar eens niet bij mij geweest, dacht Stanneke in z'n eigen, en had ik maar eens niet moeten naar huis komen als 't regende...

Er kwam in de verte 'n rijtuig aangerold.

Wieke stond op en wilde het te gemoet. Maar zoo 't eens niet wilde ophouden, hij kon zoo hard niet loopen.

't Kwam nader, 't reed langzamer... 't kwam op de poorte af... dichtbij... dichtbij... en plots hield het stil voor de deure waar Wieke gezeten was.

Er kwam 'n dame uit, gansch in 't zwart, met 'n kerkboek in haren arm. Ze reikte den koetsier 'n geldstuk. Deze groette, dekte z'n paard opnieuw, sprong op z'nen bok, trok met den toom, riep 'ju...' en 't rijtuig rolde weer en verdween.

Wieke durfde niet spreken. Hij stak z'n bloemtuilken vooruit, werd verlegen en wilde loopen gaan.

De dame had het gezien.

'Blijf, m'n beste vriendje, zei ze met 'n zoete stemme, o zoo'n zoete dat Ons Lievrouwke schier niet schooner moet kunnen spreken, blijf, m'n manneken, ge moet van mij niet bang zijn.'

Wieke keek omlage naar z'n bloemekens...

'Wat hebt ge daar, m'n vriendje,' ging ze voort en er speelde 'n vreugdelach op haar wezen en ze bleef Wieke minzaam bezien... 'Och wat zijn uw kleeren nat! zei ze plots, kom binnen, kind.'

En ze nam Wieke bij z'n hand en belde.

'n Meid met 'n witten voorschoot deed open.

'Ge brengt gelijk 'n manneken mee, madam' zei ze, Wieke vriendelijk bekijkend.

'Wel ja, och arme, zei de vrouwe, 't zat hier op den dorpel

in dien killigen regen te schuilen.’ En ze deed haren hoed en mantel af en reikte het de meid.

‘Ge moest eens voor 'n warme kom zoete melk zorgen, Christina,’ zei de dame en ze deed 'n kamerdeur open. ‘Kom hier binnen, u wat warmen tot het ophoudt met regenen,’ zei ze en ze schoof 'n stoel bij de stove.

Wieke wist eigentlijk niet wat hij doen of denken moest en zonderling keken zijne blauwe blikken die vriendelijke vreemde vrouwe aan.

De meid bracht de melk. Ze lonkte eens even tegen Wieke, wachtte 'n wijle en ging dan weer heen.

‘Drink nu maar, m'n vriendje’ zei de dame. En Wieke liet zich gezeggen, legde z'n bloemekens op tafel en dronk 'n kort teugsken.

‘Is 't niet te heet, m'n manneken?’ vroeg de vrouwe.

‘Neen, madam,’ zei Wieken heel stillekens eens even rondkijkend en naar de venster ziende of het nog regende.

Zij had er zoo'n deugd van, de dame, en ze keek hem zoo lieflijk aan en lachte hem zoo zoete toe dat Wieken haar nu ook langer bekijken durfde en 't stillekens uit z'n mondjen kwam ‘'k zou geerne naar huis gaan.’

‘Zeker, m'n vriendje, zei de dame, waar woont gij ergens?’

‘In de Zanddreve.’

‘In de Zanddreve? achter 't bosch, zoo wijd?’

Ja, knikte Wieke en hij stond op.

‘Blijf nog wat, m'n manneken, zei de vrouwe, uw vestjen is nog niet droog... Ge hebt nog kou, geloof ik, ge beeft zoo... 'k geloof dat ge niet goed zijt. Hebt ge lang in dien regen geloopen?

‘Neen madam’ zei Wieke.

‘En waar gingt gij zoo vroeg naartoe? Wat gingt ge met al die bloemekens doen?

‘Ze verkoopen om hout voor moeke die kou heeft.’

‘Die kou heeft? En vader? hebt ge geen vader?’

Neen, knikte Wieke, ‘'k heb maar 'n moeken alleen.’

‘Heeft moeke geen hout? Waarom koopt moeke geen hout?’

Wieken haalde z'n schouders op en hij keek naar de groote bruine kasten tegen de wanden en 't Christusbeeld te midden.

‘Is moeke thuis?’ vroeg de dame.

‘Ja, zei Wieke, 's morgens gaat zij altijd werken, maar vandaag is zij niet opgestaan en is ze blijven slapen... en... en ze is zoo boos op mij...’

En Wieke begon luide te snikken.

‘Ween niet, vriendje, zei de goede vrouwe en ze nam 't manneken op haren schoot, de bloemekens per ongeluk van tafel stootend, wat is er, spreek.’

‘Moeder wil me niet meer gaarne zien...’ snikte 't knaapken en hij wreef met z'n twee handjes in z'n oogskens.

En buiten viel kletterend de regen tegen de ruiten en woest huilden de winden deur de heen en weer zwierende boomen voor de vensters.

‘Waarom ziet moeder u niet meer geerne?’ vroeg de dame vol medelijden.

‘'k Weet niet, weende Wieke, 'k ben altijd braaf geweest. Ik heb haar geroepen en ze wilde niet hooren, niets meer tegen me zeggen, niet meer tegen me lachen. me niet meer bezien... Wieke schokte en moest dikwijls adem halen. Ik had nen boterham gekregen van Stanneke z'n broer, ik gaf hem moeder, maar ze wilde niet eten. Ik heb dan nog geroepen en aan haar hand geschud en haar gezoend... ze had zoo'n kou. 'k Wilde toen 't vuur aanmaken, maar er was geen hout meer...’

‘Kind, zei de dame en er kwam 'n droogte in haar keel, en ze omhelsde den kleine en ze drukte hem in haar armen, kind, was moeke niet bleek...?’

Ja knikte het knaapken, zonderling opziende. En de

vriendelijke vrouwe die zuchtte... en Wieke's handekens vast in de hare nemend ‘Kind, zei ze, wilt ge bij mij blijven. Als moeken u niet meer geerne ziet, ik zal uw moeke zijn...’ ‘Neen, knikte Wieke langzaam droevig, en hij raapte z'n bloemekens op, nu zal ze mij wel geerne zien...’ en smeekend keken zijne flauwe oogskens naar die der dame waaruit zoovele, o zoovele lange tranen rolden.

Stille tiktakte 't uurwerk op den marmeren schouwsteen.... en buiten op den steenweg loeide 'n hevige storm en brak er met 'n dof kraken de stukken uit de kruinen.

Klagend bonsden de klokkengeluiden door de luchte droef slepend en traag van uit den ouden kerketoren van Nemegooi, alover de rustige dorpstraten, de velden door, de weiden langs, verre... verre... den stillen steenweg op,

Wieke ziek, ernstig ziek geworden lag te sluimeren in het groote huis op 'n blank beddeken, in 'n kamer boven, langs de bane.

Z'n handekens lagen op het deken, z'n oogscheelkens waren dik gezwollen en z'n gezichtjen was wel zoo wit als de kappe der liefdezuster nevens hem gezeten en die in 'n groot kerkboek de gebeden der dooden bad.

De gordijnen waren omlage gelaten voor het licht en op 'n tafelken stonden twee fleschkens met rood en geelgekleurde medecijnen en 'n lepelken er neven.

Twee dagen reeds was 'n doktor 't kranke knaapken komen bezoeken en telkens sprak hij stillekens aan de vriendelijke vrouwe die dan aan 't weenen was gegaan lijk toen wanneer Wieken aan 't vertellen was.

‘Hoe is 't zuster?’ fluisterde de meid boven komend.

‘Goed, Christina, zei de non, hij slaapt nog altijd.’

Beiden bleven Wieken 'n wijle bestaren, sloegen zijnen adem ga, en dan 'n telloor en twee kommen meenemend

ging de binnengekomene op de punten harer schoenen weer terug.

‘Hij slaapt, zei de non nogmaals zachtjes tot haar eigen van haar kerkboek opkijkend en ze monkelde, en naar Onze Lieve Vrouwe ziende die van op de schouwe Wieken al glimmelachen scheen toe te kijken sloeg ze een kruis en zocht al prevelen naar de Litanie tot lafenis der geloovige zielen.

Ginds ten einde de bane, in de kerke trilde het orgel door de breede beuken en de weenende zangen te midden klagend muziek dreunden mede... droeve mede onder de bogen en de walmende wierookwolken dreven verder voort... trage... heel trage kronkelend rond 't zilveren Christikruis.

Wieke was wakker geworden.

Fletsch blikte hij rond de kamer, recht naar de deure..... Moeder was er nog niet.

Ze zou komen, zei de dame, men zou heur roepen gaan... straks... seffens... al van gisteren.

‘'k Zou naar moeke willen weerkeeren’, zeide Wieke plots.

En buiten in de verte, uit de zwarte kerkepoorte kwam 'n trage lijfstoet, gevolgd van vele vrouwen... En kinderen, knapen van uit de Zanddreve stonden stille te zien, en Stanneke die weende en Nele die deed het ook.

‘Och... mag... ik gaan? riep Wieke weer, nu zal ze mij wel geerne zien...’

En z'n hoofdeken viel neer in het zachte kussen.

Haar boek toeslagend sprong de zuster op, vaagde vele, heel vele tranen, en hemelsch mompelend nam ze Wieke's handen.

‘Hoor, zegde hij, en hij hief zijn vingerken op, 't luidt... hoor... 't is voor de mis.... 'k zou zoo geerne Jesuke gaan bidden.....’

En buiten daalde stil 'n gele kiste in eene stomme groeve.

‘Moeke..... moeke.....’ riep het bleeke kind. ‘Wieke...., lief Wieke,’ riep de zuster en ze schoof zacht, heel zacht haar handen onder z'n hoofdeken.

‘Moeke...’ antwoordde 't manneken monkelend.

En het was dood... dood en opgevlogen naar z'n moeder.

En ze zag het, en ze lachte, en ze zoende en ze riep: ‘Mijn kind, nooit scheiden we... Kom, ginder is vader!’

En te Nemegooi, in den ouden toren zweeg het... de klokken staakten hunne triestige tonen.

Antwerpen.

RUD. FRIJTERS.

De Storm schuurt..

De Storm schuurt langs de geev'len dat ze schudden;
En huivervol zit 'k stil in schemerhuis
En hoor daarbuiten 't dreigend, dof gedruis
En 't klagend blaten van de late kudden. -

Dat ginds een klare sterre u lieflijk strale,
En blauwe hemel u goedgunstig zij!...
Een vleermuis zwirt mijn raam voorbij
Als bracht zij boodschap in symbolentale. -

De vensters trillen: en de daken schudden:
Aldoor versombert buiten 't stormgeruisch;
En huivervol zit 'k stil in schemerhuis,
En hoor van verre 't bang geblaat der kudden.

FELIX RUTTEN.

Aan de Vaart..
(Fragmenten.)

De weg is hoog, en over 't breed kanaal
Slieren vereend de stoere binnenlanders,
De wimpels in den wind, voorbij elkander,
Als blij' gedachten, die ter Zonne gaan.
. . . . . .
De navond valt, en alle stemmen zwijgen.
De verre schemering waart alom.....
. . . . . .
Ik droom dees avond als een wonder leven,
Heel stil en groot, waarin de beelden Goden,
De vormen mensch, 't gedacht de ziele zijn.
Men hoort geen water dat vervelend vaart,
Geen booten meer die 't breed kanaal afslieren,
Geen zangen in de kruin der populieren,
Geen koetergalmen in den stillen meersch!
Men hoort geen dorpsgeluid, geen smisrinkinken,
Geen minnezucht van lerke of nachtegaal,
Geen zielekreten die in 't niet verzinken.....
. . . . . .
Ik droom dees avond als een groot, stil land,
Dat leêg van leven is en leêg van luchten!
Wat zal mijn lied nu schoon zijn, als het klinkt
Lijk nachtegalenhymne door de nachten,
Lijk korenruizlen door de navondrust!....
Want, hoor de sluizen open van 't gemoed,
Want, hoor de zeeën van 't gevoel aan 't woelen,

Nu gaat mijn stemme door den avond, zacht
Als 't zwevend lied der misten door de dagen
Van treurnis; en mijn lieve zangen dragen
't Verlangen naar een nieuw en grootsch Gedacht.

Ik droom dees avond als een leêge zee,
Een leêggeloopen afgrond, wonde aan 't gapen,
Wat zal dan vollen heel die Eindloosheid,
Leegbloeiend akkerland van doode Leven?....
Wat vaart beleevnend door den weeplen Niet?
- God, en der Dichtren Lied!....

Nachtklokken.

Ze droegen vroeger in hun bronzen kleed
De leute en lust die blijde herleven deed
De levensblijheid van de zonnedagen!....
En thans? En thans?....
Ze dragen, den tragen
Doodendans,
Van stonde aan stonde en uur aan uur geregen!
Ze klinken als kille regen.....

Ze droegen vroeger in hun bronzen kleed
Begijnenvrede die kalm leven deed,
Paschalen Gods-vrede in hun zwevend zwenken....
En nu? En nu?....
Aan wie ze wenken
Durft, met handgebaar of stemmeklank,
Brengen ze 't pijnen van den lijdenszang.....

Hun wanhoopswieken slaan alom,
Zwevend over de stille nachten!....
De klachten, de klachten
Van 't nachtelijk klokgebrom!....
Ik denk eraan als aan verloren droomen
Die nedervleugelen komen
Van heel vèr, héél vèr!
Her endweder her,
Klokkengalmen, klokkengalmen
Triestig psalmen
In den nacht!....
Zacht verglijend en verspreiend
Klinkt hun zang,
Smachtend-lang, smachtend-bang,....
En hij zegt van 't eindloos menschenlijen.....

ARAN BURFS.
Januarie 1905.

'n Bohemiaantje.

Een zonnige zomerdag.

Vooraan in den tuin van 'nen frisschen buiten: twee kerzeboomen met rijpe vracht.

In witte morgenkleed wandelt een jonge juffer, al zingend met ingehouden stem. Ze werpt een half-kwade blik omhoog bij 't hooren van een kort geritsel in 't gebladert, daarboven. Steenen werpen van kwâjongens, vast!

‘Mevrouw, as-je-blief, een kerze!’

En reikhalzend, z'n krollekopje dóór de tralies van 't hekke, wijst een kleine bengel met z'n vuile vingertje een schoon-roode kers aan die z'n gretige kinderblik al verslindt vóor hij 't antwoord krijgt: ‘'k Kan er niet aan, m'n jongen!’

Dat is me nu een grap! Niet aankunnen. Die rijke, nette mevrouw! Mocht hij maar eens binnen en klauteren op den boom. Leeg-plunderen zou hij den heelen hof, in 'nen omzien.

Een verwonderde spotlach flikkert op in z'n donkerzwarte oogen; ongeduldig trippelen z'n bloote voetjes en z'n teenen duwend tusschen de punten van 't ijzerwerk wringt hij tegen de tralies omhoog.

‘Pas op, ventje, ge gaat u bezeeren.’

‘Een kers, Mevrouw, daar... die groote!’

Nu is 't geen trippelen meer. 't Wordt een dansen met heel 't lichte lijfje, een geweld maken met handen en voeten, een willen boven geraken en niet kûnnen.

‘Wat wil die kleine, zus?’ Bij 't hooren van een manne-

stem is de jongen plots kalm-deftig geworden. Hier is de redding. Als deze heer er nog niet aankan...!

‘Als 't u belieft, Menheer, geef me een kers.’

En met de zekerheid van z'n jonge jaren, die niet twijfelen kunnen aan te bekomen uitslagen, neemt hij een gemakkelijke houding aan: z'n twee armen dóór de tralies d'eenen op d'anderen, zoo hangt hij gerust en ziet de bewegingen na van den veel-te-langzamen heer.

Na veel sukkelen heeft deze eindelik 'nen tak vastgekregen en plukt er een rijp-ronde vrucht af. Handkletsend is de vroolijke guit op grond gesprongen, grijpt de kers en bijt er in met z'n witte tandjes - blank op rood - dat 't sap er uitgutst. De frissche deugd van dees hemelsche laving werpt een blos van genoegen over z'n lieve gezichtje en vragend, - z'n hunkerend kleine zieltje daar in z'n oogen, - heft hij 't kopje weer recht, terug op 't hekke: ‘nog een, Menheer!’

De broer en de zuster zijn bij hem komen staan.

‘Zeg eens, kleine, hoe heet ge?

‘Peerke, Menheer.’

‘En hoe nog?’

Geen antwoord. Waarachtig, wat een vraag! Heel z'n kleine wijsvinger verdoken in de verholenheden van 't fijne neusje, met ééne hand zich vasthoudend aan 't hekke en één voet van onder op het traliewerk laat hij zich hangen over den weg en wiegelt een poos... nadenkend... Maar wat 'n vraag toch! Peerke heet hij, anders niet en... ‘Nog een kers, asjeblief.’

‘Hoor eens, kereltje, 't gaat wel zijn’ luidt het ietwat barsch.

Maar de juffer, zacht streelend 't kroezelkopje van dit aardig bohemiaantje: ‘waar is uw moeder, Peerke?’

'Nen sprong en Peerke was van 't hekken af.

Zoo'n zoete stem had hij nog nooit gehoord. Wijd-open

kijken nu z'n wonder-oogen als raakten zij een mysterieuze verschijning en, stillekens, komt hij terug. De blik nog altijd op die goede mevrouw gericht steekt hij z'n arm uit. Ginds op den stof-weg: een arme vrouw, mager-beenderig gezicht, hard en koud, lodders om 't lijf, een zuigeling aan de borst en blootvoets. Dat is z'n moeder.

Droevig stond ze te turen naast heur man, een scheerslijper die zat in z'n wagen voorovergebogen op den draaienden slijpsteen in de eeuwig-eendere doening van dagelijksch-eentonigen arbeid.

Broeder en zuster kijken in de aangeduide richting en 't bliksemt vóór hun geest, scheurend de zwarte wolken die scheiden als een steenen muur, hun helder vroolijk leven van dees bestaan vol donkere miserie. En ze voelen nu tastbaar, - 't geen zij nooit hadden geraden in hun geruste geluksdagen, - tastbaar en pijnlik wat er moest omgaan in 't hart van dien kleinen zwerver die weten mocht wat rijkdom is en zien de weelde, als een zonne bestralend dees lusthoven van zaligheid, die 't mocht weten en zien, maar niet meê-genieten.

Och! z'n oogen staarden wijd in de verte vooruit, ver boven de villa verdoken in 't blije groen van zomer-heerlikheden, verre weg in ongenaakbare landen, in blauwe droom-luchten vol zang en vol licht, z'n oogen: donkerzwarte, waar onrustwekkend reeds een vlam in opsloeg van gefolterde kinder-twijfel, zoekend naar 't onverklaarbare van 't geen hij gewaar werd: hier heel die zoete hemel-lust en ginder... die moeder die niet lachen kon en niet streelen...

God! wat een gloed in die zwarte kijkers: begin van bewust-wordenden opstand en neerbukkende onmacht met de ijlkoorts van opkomende woede tegen onbegrijpelike armoede.

Nog wilde hij iets hebben van 't geen hij niet bezitten mocht.

‘Nog een kers, Mevrouw, nóg een!’

Kort klonk nu de vraag, als bijtend gebod. Maar lachen moest hij toch en z'n kinderlijke tevredenheid joeg z'n vroege treurnis weg toen hij z'n handen vol kerzen kreeg.

Iets als een ‘dank u’ kwam nog op z'n lippen.

‘Kunt g' al bidden, m'n ventje?’

‘Ja 't, mevrouw.’ En onhandig teekent hij 't heilig kruis op hoofd en borst en schouders, zoo aardig tevens z'n snuitje keerend naar de juffer dat ze een frissche lach werpen moet in 't geboomt.

‘En wie heeft u leeren bidden?

Moeder.’

De antwoorden blijven kort gezegd. Hij heeft den tijd niet.

Smullend, zonder ophouden, verdwijnt d'eene kers na d'andere en hij draait 't hoofdje maar altijd naar de takken waar nog meer vruchten te blozen hangen. 't Schijnt hem van zoo weinig belang wat men hem vraagt: of hij van Ons Lieven Heer al hooren spreken heeft; daarbij hij weet er bijna niets van.

Maar die kerzen daar... ‘Toe, geef me die nog, mevrouw.’

‘Voort, jongen!’ Daar klinkt de schrille stem van z'n moeder, zonder een woord, zonder een knik voor de bijzijnden.

Bedeesd wijkt de kleine achteruit bukkend om een klets te mijden. Een wilde kreet en een triomfeerende lachje... en weer staat hij op 't hekke.

‘Toe, mevrouw, geef me rap nog een kers. Moeder is boos!’

‘Steek dees nog in uw zak... En waar gaat ge nu heen, Peerke?’

‘'k Weet niet.’

En wiegelend weer hangend, heel gerust over z'n lijdzame toekomst, wijst hij met 'n vluchtigen armzwaai ginder

wijd over de lang heet-witte baan. Waar hij naar toe gaat? Wat heeft hij daaraan het te weten?

‘Volgen, hoort ge’ roept z'n moeder nog en steekt de vuist uit naar hem.

Moeilijk voortschokkend stoot de scheerslijper z'n kar vooruit, hotsebotsend over de kasseien, z'n klak diep op 't voorhoofd, de oogen onafgewend van z'n slijpsteen en tertend voort den gewonen tred van moegewerkte arbeiders met doorzakkende knie. Hij scheen geen mensch met gedachten, eer iets lijk z'n kar: log-geduldig zich latend voortstuwen als een willoos tuig langsheen den gang der dagen. Soms hield hij stil en met de mouw van z'n bovenvest droogde hij, in een lam-luie beweging, 't zweet af van z'n bruin werkmans-aangezicht.

Een zonnige zomerdag.

Ze waren al een heel end weg.

Dan, met een wip, ijlde Peerke ze achterna, weg van de rijke liên, weg van de smakelijke kerzen, op een draf; z'n voeten ploffend rakelings in 't stof dat opstoof in een wolk.

Nog eens omzien, een knikje naar de lieve juffer, z'n lipje wat trekkend als om te weenen en dan, lijk een natuurkind als hij was, fluitend volgend, onbedacht weer, den vrijen slenter van z'n arme zwerversleven.

Midden in de zon, in de witheid van opvliegend stof verdween het aardig Bohemiaantje.

K.E.

'n Ongelukkige dag.

- ‘Zult ge dan zelf liever voor de beesten zorgen en opnieuw beginnen te slaven 'lijk vroeger? - Nu wij er wat hulp van hebben zou ze daar zoo maar heen trouwen en ons alleen laten zitten? Wat denkt ze wel? - Neen, neen, niks van!’ - en boer Stevens onderlijnde z'n woorden met een heftigen armzwaai, iets wat hij altijd deed als 't gemeend was en 't naar z'n zin niet ging.

- ‘Och Jef, zeide de vrouw, 't is zoo erg niet! Wie zegt er dat 't wicht nu al aan trouwen peist! - Ze verkeert met dien Nele nog geene maand...’

- ‘Watte! nog geen maand? - 'k Hoor genoeg dat ge d'r niks van weet! Verleên jaar heeft men er haar op de kermis al zien meê dansen! - Ik zeg ik dat het tijd is da' 'k er tusschen kom en da' 'k 'nen stok in 't wiel steek!’ - en Stevens sloeg al weer eens met z'n arm door de lucht.

Zoo spraken zij over Roosje, hun dochter, in den hof waar de boerin aan 't erwten plukken was voor den noen. 't Was geweldig heet op dien zondag-voormiddag. Stevens stond in z'n hemdsmouwen, 'nen stroohoed op den kop, en z'n vrouw had eveneens een doek over 't hoofd geslagen om zich tegen de stralen der zon te beschutten.

In de huiskamer nevens 't venster zat Roosje. Ze kon van daar over den steenweg zien tot aan 't dorp, dat wat verder lag. Roosje was waarlijk eene lieve meid. Haar fijn gesneden gelaat, hare bruine oogen, blond haar en blozende wangen, gaven haar een allerbeminnelijkst voorkomen.

Roosje was 'nen heelen tijd in eene Belgische Illustratie

aan 't lezen geweest. Maar nu zat ze droomend door 't venster te kijken over den steenweg die naar 't dorp liep, juist of zij iemand verwachtte. Somtijds zag zij ook eens naar Teurk die voor z'n hok met den kop op z'n voorpooten lag, omdat de hond alleen zien kon dat ze zoo over den steenweg keek. Teurk lag met donkere oogen naar de kiekens te kijken, die daar weg en weer voor z'n hok liepen, want hij had er gisteren 'nen haan tusschen uitgesnapt en 'n geweldige rammeling gekregen.

- 'Zou hij wel durven komen?' - dacht Roosje met een zucht, - want Nele had heur gisteren, wijl zij aan 't spurrie snijden was, gezegd, dat hij vandaag na de hoogmis zou komen vragen om te trouwen, en nu was de hoogmis toch al lang uit. En 't was Roosje nu zoo bang en zoo benauwd! Zij verlangde naar de komst van Nele en zij had er schrik van. Ze keek gedurig naar de klok, die met stalen klank haren slinger weg en weer tiktakte, even ongeduldig als 't kloppen van heur hert.

't Was half elf.

Langs de achterdeur kwam er iemand het huis in met driftigen stap. 't Was Stevens. Hij trok de deur der kamer open, en zonder spreken, met norsch gezicht, z'n onderlip vooruitgeschoven tegen den pijpensteel, ging hij naast de tafel zitten smoren.

Roosje zag dat er iets was, en... als het toch maar niet om haar en Nele was. Stevens wist heel goed dat er iets was, en hij zou 't z'n dochter nu eens terdege zeggen, eer 't al zoo wijd kwam dat er geen doen aan was. Maar hij wist niet goed hoe hij er zou meê voor den dag komen. Roosje dierf nu niet meer door 't venster zien, en keek nu in de Illustratie. Stevens trok duchtig aan z'n pijp, en blies den damp met geweld naar de zoldering. - Als Roosje nu maar eens iets deed waarvoor hij kijven kon, iets breken of iets omstooten, - dan wist hij toch waarmeê beginnen!

Stap! stap... de deur ging open, en Nele, 'n groote flinke boerenlummel, kwam binnen, gekleed op z'n zondagsch - Stevens schoof z'n lip nog meer vooruit, Roosje begon te hijgen en te zweeten.

- ‘Goeien dag, Stevens, Roos!’
- ‘Dag, bromde Stevens, en Roosje ook iets in dien aard, nauw hoorbaar.
- ‘Nu is 't me toch warm. 't Is buiten niet om uit te houden, zoo warm is 't.’
- ‘Dan is 't beste thuis te blijven!’

Nele verschoot. Hij voelde dat Stevens z'n gal geroerd was. - Kon hij nu maar eens aan Roosje alleen vragen of ze misschien al iets gezegd had van te trouwen, maar de boer bleef daar zoo stijf aan z'n pijp zitten trekken en naar z'n dochter kijken of ze geen teeken zou doen. Dat van het warm weer had hij zoo maar rats-af kunnen zeggen, precies of hij maar binnen gekomen was omdat het zoo heet was.

- ‘Zeg, Stevens, ik ben daar straks langs uwe spurrie gegaan, en ik geloof dat ze d'r aan gezeten hebbe', want d'r is 'nen heelen hoek uit weggesnêen. Ik peisde bij m'n eigen, da' moet ik toch is zeggen...’
- ‘Ge hadt beter gedaan van te peinzen dat ge mij geen leugens moet komen wijsmaken!’ want Stevens wist heel goed dat Nele bij Roosje had gestaan aan den spurrie.

Nu was Nele heel en al uit z'n lood geslagen. Hij wist niet of hij nog iets zeggen of maar liefst zwijgen zou, want bij 't eerste verkeerde woord vreesde hij den boer uit z'n vel te zien springen. En daar blijven staan gapen, - dat was ook zoo aardig. 't Werd Nele zoo benauwd, zoo benauwd alsof 't binnen nog heeter was dan buiten. Hij was rood tot achter z'n ooren, 't zweet kwam op z'n voorhoofd staan, en hij werd over z'n heel lijf en in z'n haar bezonder zoo'n kriezeling gewaar, dat hij 't bijna niet kon uithouden. Roosje moest nu toch wel denken dat hij 'n heel onnoozele jon-

gen was. Ware hij toch maar niet binnengekomen! Hij wenschte Stevens nog verder dan tot in de maan.

En de klok tegen de muur hing daar altijd maar zot weg te tiktakken, zoo rap of zij Nele zeggen wou dat hij gauw moest zijn. Roosje was diep over de Illustratie gebogen, even of zij iets heel schoon aan 't lezen was. En de boer smoorde maar altijd door en blies nijdig de wolken rook naar 't plafond met een stil-zuchtenden: ‘wuu...’

Nele stond daar in 't midden der kamer in z'n haar te krabben. Hij had met plezier Stevens 'n lap tegen z'nen kop willen geven en aan Roosje zeggen dat ze 't maar weten moest. Maar 't wicht kon er toch ook niet aan doen dat Stevens daar zoo nijdig te smoren zat, en hij, Nele, niet wist wat zeggen.

De stilte werd al meer en meer benauwd.

Nele ging opeens voor 'n schilderijken staan dat tegen den muur hing en waarop een soldaat stond geschilderd.

- ‘Da's zeker Napoleon, Stevens? - vroeg hij, goed wetend dat het Napoleon niet was maar dat Stevens geerne van Napoleon hoorde klappen.

- ‘Neen, da's 'ne groote leugeneer’ - sneed de boer, die aan den spurrie nog dacht, en hij deed er 'nen langen wuu! bij, vol damp naar de zoldering.

't Was klaar nu dat Stevens Nele niet verdragen kon, en dat hij er een nijdig plezier in vond Nele te treiteren, en dat hij toch wel moest weten waar Nele voor kwam zoo 'n Judas van 'nen boer! Hij zou Nele geerne buiten krijgen, maar Nele zou niet gaan, om Stevens ook te treiteren. Hij ging voor 't venster staan tusschen Roosje en den boer. Zoo 'n Judas!

Diepe stilte - zot getiktak van 't uurwerk - lange stille wuu's, dampend naar de zoldering.

Nele stond naar buiten te kijken waar alles in de strak stralende zonneglinstering te heeten lag. Hij werd stilaan

kalmer. - Maar dat was nu toch ook oprecht spijtig dat Stevens vandaag zoo ongenaakbaar was. Nele zag Roosje zoo geerne, en hij dacht gisteren ze vandaag zeker en voor goed vast te krijgen. En hij had er al langen tijd zoo 'n schoone gedachten over gehad, dat hij met den trouwdag zoo veel plezier zou hebben, en dat het voor hem zoo 'n schoon leven zou zijn als hij nu eens met Roosje zou getrouwd zijn.

Ja, en hij moest het nu toch vragen! Hij moest, want later zou hij nog minder durven, en de boer was misschien zoo kwaad niet als hij wel dacht. Hij stond me daar nu toch zoo belachelijk aan 'nen knop van z'nen frak te trekken, en Stevens zou er overal gaan meê lachen.

't Moet er uit, - maar hoe?

Wuu!! - damp.

Nele zag door 't venster hoe de kiekens daarbuiten weg en weer liepen, en daar stapte juist een haan voorbij, en nevens den haan eene hen - even of 't Nele en Roosje was, - dacht Nele.

Och ja, dat was 't!

- ‘Zie 'es, Rozeke, da' wij ook zoo 'es 'n koppel waren, eh? -

't Was er uit, 't was te laat, 't was zoo stom als 't maar zijn kon. Nele verschoot er zelf van en Roosje nog meer.

- ‘Watte! watte! - 't was vuur en vlam bij Stevens, - al bonzend met z'n zware vuist op de tafel. - Wat hoor 'k? - Wa' peisde wel. - Gij hier m'n dochter uit het huis halen en ons laten alleen zitten? - Gij den grooten Jan gaan uithangen met mijn centen! Niks van! Hedde 't gehoord! Zoo 'n twee snotneuzen da' ge zijt! - M'n huis uit, en rap of ik schoep u...!’

En de klok ronkte d'r vol plezier twaalf nijdige slagen tusschen, Teurk baste naar de kiekens, en achter in de keuken sprong de kat 'n telloor van tafel. - Ja, ze deên er allemaal aan meê om den boer gelijk te geven.

Nele was op 'nen weerlicht buiten met 'n gezicht 'lijk... 'lijk Teurk toen hij slaag kreeg omdat hij 'nen jongen haan had doodgebeten. Van achter 'n haag hoorde hij nog hoe Stevens voortging met op z'n dochter te kijven. En zij verdiende 't toch niet, dacht Nele, 't was allemaal z'n eigen stommigheid die er de schuld van was. En nu moest Roosje er och arme! ruzie voor krijgen; en ze zou nu misschien ook al kwaad zijn op Nele. Zoo 'n beer van 'nen boer toch! - Maar waarom ook van dien verdommeschen haan gesproken!

Stevens kon z'n wrevel maar niet verkroppen, en den ganschen namiddag had hij op Roosje gekeven. Wat zijne vrouw er ook al tusschen zei dat het zooveel niet waard was, 't en hielp niet bij den heftigen boer, en in den namiddag was hij zelf niet op z'n pinten gegaan.

's Avonds was 't 'n koele, zachte zomeravond. Roosje was in den stal de koeien aan 't hooi voordragen, en bij 't roode licht van de lantaren die aan 'nen nagel tegen den muur hing, kon men goed zien dat ze geweend had.

Daar verscheen opeens in de openstaande staldeur Nele. De os, die dicht bij de deur stond, sprong drij stappen zijdelings weg van 't opschrikken, en Roosje verschoot ook geweldig toen zij Nele daar zoo opeens zag staan.

- ‘Rozeke!’
- Wat is 't?
- Nu zijt ge zeker wel kwaad? - en Nele was verlegen terwijl hij dat vroeg, en dierf niet naar Roosje kijken; en Roosje zag ook niet op, maar begon opnieuw te weenen.
- ‘Heeft hij nog iet gezeid van den achternoen, Rozeke?’ - en Nele meende ook gaan te huilen.
- ‘'k Zou maar gauw weggaan, Nele, want hij moest u hier toch 'es zien staan!’
- ‘Heeft hij nog iet gezeid van mij?’

- ‘Ja, hij heeft den heelen achternoen al gekeven, en hij zei da' 'k nog veel te jong ben om op jongens te denken en dat wij allebei nog maar twee snotneuzen zijn, - dat heeft hij allemaal gezeid en ik heb al den heelen achternoen zitten weenen!’

Ze zwegen een poos, vol medelijdend denken voor elkander.

- ‘Da' was nu toch ook 'n stomme streek van u, Nele, zoo iets van dien haan te zeggen.’

- ‘Och ja, Roosje, zuchtte Nele, maar zoo had ik het nie' gepeisd, zulle!’

- ‘'k Had ook nie' gepeisd dat hij zoo kwaad zou geweest zijn!... - Maar ons moeder heeft niks gezeid!’

Nele stond met den rug tegen den deurstijl en blikte naar den grond. Roosje had opgehouden te weenen en kwam bij hem staan. Nele moest nu 't bijzonderste vragen, en hij deed z'nen voet verlegen over den grond schuiven weg en weer.

- ‘En... ziet ge me nu nog geerne?’

Daar roerde iets binnen in huis, 'n deur slaan - Nele schrok de duisternis in, en hoorde nog hoe Stevens riep: ‘Is dat daar nog al nie' gedaan in den stal?’

Roosje trok de deur toe, en Nele zag of hoorde niets meer. Hij bleef nog eenigen tijd achter 'n hooimijt staan wachten en overdacht alles nog eens van dien ongelukkigen dag. Hij begreep dat hij zoo dikwijls bij Roosje niet meer zou kunnen komen en dat was 't ergste. En 't was allemaal z'n eigen lompigheid, of liever 't was de schuld van dien stijven Stevens en van dien leeliken haan met zijne hen. - En Nele tastte op den grond, vond een stuk hout, en wierp het met een bots-doffen klank ginder tegen 't kiekenkot, en vloog weg. 't Was 'nen oogenblik 'n helsch leven in 't hoenderhok, 'n gekakel en geschreeuw van angstig opschrikkende kiekens. Teurk begon verschrikkelijk te bassen, en Nele hoorde nog van op den steenweg Stevens de deur opentrekken om komen te zien wat er aan z'n kiekens was.

Sichem

ERN. CLAES.

Aan wijlen
Lodewijk Jozef Albrecht Bosjerez in den Heer ontslapen den 19 Februari 1901 uit taaie vriendschap gewijd.

Toen Hij nog leefde.

Nu ga de boot van mijn gevoelen varen
met zoeten spoed en treurig liefdezingen
naar mijnen vriend, wiens oogen treurig staren
of door zijn lijdenslucht geen zon wil dringen!

O, kon ik eens die zoete zonne wezen,
ik zou met volle bundels gulden stralen
n 't ruim met reuzenrapheid opgerezen
daar blinkend blij vol fierheid staan te pralen!

- Ik droom van zulke wonderschoone dingen:
ik wilde stil in Uwe blikken turen,
en, met de franjen die de sprei borduren
zacht spelend, mijnen zielezang u zingen; -

of starend op den vriend aan Jesus vragen, -
die toch wel Heiland heet voor *alle* kranken:
Genees hem, Heer, ik zal mijn blijde danken
als 't dampend wierookvat doen wiegewagen!

Hoop.

Nu wil ik weer, aan U, mijn Albrecht, schrijven
wat wonne door mijn vriendenboezem vaart:
ik zie zoo vaak gedachten henendrijven
met stille zaligheid door mij bestaard!

Ik sta daar soms naar 't hemelruim te gluren,
als wolken 't zonnelicht bedekkend zijn,
en donkerte over 't Seminarie sturen...
een wijle en... 'k zie terug den zonneschijn.
Dan zegt men mij: ge droomt! - Och, is het droomen,
als ik aan U denk en 't gepeins we wiegt
dat als een wolk wel spoedig henenvliegt? -
Mijn lieve God, Gij laat de wolken vlieden,
en geeft de zon een rein azurenveld;
wanneer zult Gij mijn Vriend genezing bieden,
of stoort U niet mijn biddende geweld?

Toen Hij dood was.

Dood!.....
Nu laat alleen me staan
stampen door de ontdooiende aarde!
'k Ben vol weedom nu gedaan,
daar de dood den vriend niet spaarde
die mijn hart in 't zijn bewaarde!...
Is mijn hart nu meegestorven? -
'k Ben zoo koud en koortsig heden
en ik rille, want doorkorven
door de droefheid zijn mijn leden.
Dor en droevig ligt mijn ziel
door haar droefheid nu te varen,
lijk een schuite met den kiel
't onderst boven door woeste baren!
Laat me gaan om op te sporen
die te vroeg vertrokken is,
'k wil met hem: hij liep alleen verloren
in het land van dood en duisternis!...

Maar Hij ging naar licht en leven
waar hem Jesus zal ontvangen

om te zingen, eeuwig, zangen
van volmaakt verblijden.
Heer, het zal alzoo geschieden,
want ge moet voor lange lijden
eeuwig hem vergelding bieden.
Wil het geven! Amen!

Herinnering.

Hij was al lange ziek...
Zijn bleeke vingers liet hij zacht
verwekken doodsch muziek,
en 't was, de kamer vol, de nare pracht
van eene zee met her- en wederklagen
van baren vol van treurig vragen
naar licht aldoor een duistere nacht.

Hij was die zee oneindig droef:
hij vroeg en kloeg naar licht en leven,
en toen hij zweeg, 't bleef stilte stom en stroef:
we konden - niemand kon hem antwoord geven.
Toen blonken mat zijn oogen,
die staarden vol met hopelooze tranen
ter grauwe hemelbanen
waar krassende avondkraaien vlogen! -
De Moeder bracht nu licht;
hoe blijde blonk zijn aangezicht:
Hij lachte;
want 't licht der eeuwigheid verdrijft de stervensnachte!

Doodsanctie.

Hij stapte met de kroon der jonge jaren
het blanke voorhoofd nog getooid:
de toekomst als een veld vol jonge korenaren
lag lokkend hem ontplooid.

En lijden heeft men dan voor hem gekneden,
en lijden wierd zijn daaglijksch brood
maar vol van mannenmoed, heeft hij zijn leed geleden,
verduldig tot den dood!
Wij weenen, doch een troost is ons gebleven;
zijn ziel met maagdlijk rein gemoed
is door uw zuiver hart, o Jesus, opgeheven
ten blijden Maagdenstoet!

Kruis en kronen zag ik prijken
boven 't duurbaar vriendengraf.
Kronen moet hem in den hemel
Die op aarde 't kruis hem gaf.

J. HAMMENECKER.

Verzen.

Lied

o Kwam nu d' avond...

o Kwam nu d'avond reeds
Uit moe-betuurde ruiten...
En zweeg nu eindlijk toch
Het scherp gefluit daarbuiten...

o Kwam nu d'avond reeds
Uit moe-betuurde ruiten...
Dan zou de goede Troost
Mij in haar armen sluiten...

En zalvend zou haar mond
Mij zachte zangen zingen...
En mijnen moeden geest
Naar 't land der Droomen bringen...

o Kwam nu d'avond reeds.....
Uit moe-betuurde ruiten...
En zweeg nu eindlijk toch
Het scherp gefluit daarbuiten...

JORIS EECKHOUT.

Najaarsregen.

Straal-striemend komt de volle najaarsregen
luid neergedretst in gulle waterstroomen.
't Gutst gulpend uit de goten langs de zoomen
der gevels en woelt zwart door straat en stegen.

Van verre door de winden voortgedregen
steeds hoor ik voller vlagen naderkomen
en klettren op de daken en de boomen
die zweepend bruischen langs de donkre wegen.

Onduidlijk in den gloed der avondlampen
die eenen rooden glans om 't water hangen
zie 'k duisternis en schemergrijsheid kampen.

En woelig wil het water weg, al prangen -
door grauwe grachten, wild, met schuimend krampen,
naar onderaardsche, donkre watergangen.

A. VAN CAUWELAERT.

Ochtend-sneeuw-zicht.

Dat hebben de nachtelijke Engelen gedaan!
Een glinsterend wonder van mededoogen
met d'armoe der aard, een wellust voor d'oogen:
- nog nimmer ben ik zoo opgestaan.

Wijd alles wit en zoo wollig zacht:
de velden, de weiden, de boomen,
wier takken diep buigen en lager komen
bij d'aard, die hel-lichtelijk lacht.

En 'k sta, en 'k lach in bewondering mee
en wenk, met de hand, gulle groeten
naar de wolken omhoog, die nog sneeuwen moeten
en naar d'aard in heur verren vreê.

Maar ach, daar komen ze reeds gegaan
de menschen, met schampere schreden
en banen zich banen en trappen en treden
en willen niet blijven staan.

En in mijn even-zoo-blijde ziel,
waar ook veel klaarheid en glansen waren
zoodat ik moest staan en eerbiedig staren
op wat uit den hemel viel, -

daar trappelen de daagsche gedachten door,
weer zoekend heur oude wegen
en roepend, zóo nuchter, elkander tegen
- D'r is heel wat gevallen, hoor!...

J. GEYENS.
M.S.C.

Zonnedroom.

De zon valt door de vensters
en zet mijn geest in gloed,
en drenkt de ruit met gensters,
de lucht met zonnebloed.

En 'k voel mijn ziele zweven
in wolken gouden licht:
't is àl een liefdeleven
waar breede zon op-ligt.

Maar vóór dien hellen luister
schuift zwaar een wolke, loom,
en in het droeve duister
sterft stil mijn zonnedroom.

Wolkenvreê.

Zacht zijgen luwe luchten
op de avend-stille hei,
de wind draagt vrede-vruchten:
de ruste rilt in mij.

Rood-purpere einders vluchten
op donkre hemel-wei,
zacht zijgen luwe luchten
op de avend-stille hei.

Slaap-moêe dennen zuchten
hun mooie melodij;
vervagend gaan geruchten
uit watte wolken sprei;
zacht zijgen luwe luchten.

REIMOND KIMPE.

Ontroofd.

Daar stond een lindeboom
in lauwe lentezonne,
gelijk een gulden droom
van levenslust en wonne.

Ik keke vaak hem aan,
ben vaak bij hem gekomen,
en vonde steeds hem staan
zijn gouden droom te droomen.

Ik zag in hem mijn beeld,
en heb zoo meen'ge stonden
met hem den droom gedeeld, -
en zoet genot gevonden...
. . . . . .
Daar staat een lindeboom
in kille najaarszonne; -
ontroofd is hem zijn droom
van levenslust en wonne

Ik kijke vaak hem aan,
en ga te hemwaard henen,
- ik blijve lang daar staan
- saâm met dien vriend... te weenen.

ERNEST WINDELS.

Grammene aan Leye, 7-05.

Boekennieuws.

Openlucht, door Stijn Streuvels. Rotterdam en Brussel, 1905.

Te Ingooigem, op een hoogen berm langs den grooten steenweg, heeft Stijn Streuvels, een huis, een roodsteenen huis gebouwd - zijn ‘Lijsternest’. 't Is een vlaamsch huis van den ouden boerentrant, met een lage euzie, met vierkante vensters en kleine vierkante ruitjes, met een achtervloer, met ouderwetsche schouw en heerd, met een keldervoute en een berriebank voor 't kateil - en op het dak kapellevensters. Die kapellevensters! mij dunkt, ik zie Streuvels daar in zitten, de armen gekruist op den rand geleund, uit zijn witte steenen pijp-vaneen-cent de rookkringels lokkend, en met zijn blauwe kijkers van onder zijn lange, blonde wimpers schouwend over de wijde wereld vóór hem, de velden en weiden deinend en vlakkend heel verre, tot aan de blauwende hoogten met molens en kasteelen daarop en hoog overboogd door het onmetelijke blauwe luchtgewelf: ‘Openlucht’ zoover zijn oogen dragen.

- Daar is niets te zien!

- 't Doet, daar is veel te zien voor wie oogen heeft. Wacht maar tot den naasten Streuvelsbundel en dan zult ge me weten te zeggen of er niets omgaat in het stille dal van Ingooigem. Van ‘Openlucht’ zou ik niet durven zweren dat alles Ingooigemsch goed is of zijn kan: het tweede en het derde stuk kunnen moeilijk elders dan te Avelghem voorgevallen zijn.

Ik zeg zoo maar stout weg: ‘voorgevallen,’ alsof Streuvels geen verbeelding had. Jawel, Streuvels heeft verbeelding, een geweldige, maar hier in ‘Openlucht’ toovert hij met een simpelen zwaai van zijn tooverstaf, haast achteloos-weg den heerlijken luister van de kunst over eenvoudige, werkelijk-gebeurde voorvallen van eenvoudige, brave boerenmenschen. 't Is hier niet het geschuim en gebruis van den waterval in de bergen, 't is de effen, gezapige loop van den stroom in de vlakte. Men zou zeggen: het einde van een stormige jeugd en de eerste daad van den kalmrijpen leeftijd, de bedaarde bezinning die de schepping voorafgaat van een meesterstuk op zijn grieksch: edle Einfalt, stille Grösse.

Zonder Dak is de geschiedenis van een ramp zooals wij er alle dagen in de nieuwsbladen lezen: een huizeken dat afbrandt door de onvoorzichtigheid van de kinderen, terwijl vader op een hoeve werkt in de buurt en moeder eens naar den winkel loopt. Wij hebben diep medelijden met dien Lowie die zijn haar uittrekt als hij de kiekens en konijnen ziet verbranden die hij zoo gaarne zag en aleens op zijn kinderen niet peinst, en wij bemerken ontroerd de echte moederlijkheid van Wieze die haast zot is van blijdschap omdat haar jongens toch gered zijn.

Grootmoederken is een hartroerende St-Niklaasvertelling. Netje heur man is in de fabriek verongelukt, acht dagen geleden. Nu is 't Klaasavond en ze wil, kost wat kost, dat heur arme bloedjes van kinderen, die nog niet weten dat hun vader dood is, hun jaarlijkschen Klaas krijgen. Met de tranen in de oogen maakt ze gejaagd heur kantwerk af, en draagt het door den donkeren avond naar het verre dorp in een rijk huis. Daar zijn ze aan 't feest vieren en Mevrouw heeft geen tijd om 't werk te komen betalen. Vruchteloos loopt Netje de koek- en speelgoedwinkels af - niemand wil heur borgen. Met wanhoop in de ziel en haat tegen de dorpsmenschen keert ze door modder en slijk naar huis terug. Daar komt Grootmoederken kloppen met een schoot vol appels, en als ze verneemt wat er met Netje omgegaan is ‘O! gij koppige fotse!’ kijft ze kwaad, ‘waarom spreekt ge mij niet aan, hooveerdig stuk?’ en seffens huppelt moederken den donkeren in naar den bakkerswinkel in de buurt en koopt er met handsvollen van heur eigen centen.

Met wat fijne, teere, kiesche kunst legt Streuvels hier de hartjes bloot van de kleine kinderen - met die groote vreugd en dat groot verdriet om geringe zaken; evenzoo in de geschiedenis van dat koeierken dat voor den eersten keer van zijn leven met eigen geld en op eigen hand een koop gaat doen, een nieuwe muts moet hij hebben en hij komt thuis met **Een Nieuw Hoedje** dat die deugnieten van knechten dan willen verpampelen en verkreuken.

Het Duivelstuig is een staalken van Streuvelschen humor. Met schalkschen monkel en schelmschen oogpink beschrijft hij ons boerken Vandevelde met zijn koeien aan 't ploegen, zijn kwaadheid als het duivelstuig, de stinkende automobiel, komt afgesnord over de kassei, zijn voldoening als het ginder gebroken en dood ligt en dan weer zijn duivelsche maar verzwegen gramschap als zijn vrouw hem dwingt zijn koeien voor dien kapotten wagen te spannen en hem, kom ik er vandaag niet ik kom er morgen, een uur ver onder de nieuwsgierige oogen en de gekkernijen van wie hij tegenkomt, naar het station van Sterhoek te voeren.

Het reine, smettelooze ding dat **Jeugd** heet, raak ik niet aan: elk woord daarover zou het schenden en bezoedelen - dat is nu, noch min noch meer, een lentezonnestraal door Streuvels opgevangen en in zijn hand tot goud gesteven.

Als men ‘Openlucht’ toedoet, dan dankt men den Hemel dat Hij aan Vlaanderen zoo'n dichter geschonken heeft en vindt men het heel natuurlijk dat de Vlaamsche Akademie voor hem haar poorten sluit.

J.D.C.

Shakespeare-Vorträge von Friedrich Theodor Vischer. 2. Aufl. I. Band: Einleitung. Hamlet, Prinz von Dänemark. - Stuttgart u. Berlin, 1905, J.G. Cotta'sche Buchhandlung Nachfolger (M. 9 of 10).

Friedrich Theodor Vischer (1807-1887), geboren Zwaab en verloopen theologant, is in Duitschland beroemd, niet, of niet zoozeer, wegens zijn eigen dichtwerk, als wegens zijn beschouwingen over de kunst in 't algemeen en zijn kritische werken over sommige dichters in 't bizonder. Na een leven waarin de politiek een vrij groote rol speelde, werd hij professor van schoonheidsleer en duitsche letteren, van 1866 tot 69 in Tübingen en Stuttgart tegelijkertijd en van 1869 af in Stuttgart alleen. 't Is van dezen tijd dat het ontstaan dagteekent der Shakespeare-Vorträge. Friedrich Theodor Vischer zelf heeft van deze voordrachten geen enkele bladzijde ter pers gelegd. 't Is zijn zoon, Robert, die, om den wensch te vervullen van de oud-studenten en de talrijke vereerders van zijn vader, voor de uitgave gezorgd heeft. Dit was geen gemakkelijke taak. De professor had niet veel papieren nagelaten, en wat ze bevatten, was maar schemas en losse gezegden. Daar was niet veel mee aan te vangen. Dan heeft hij zijn toevlucht genomen tot de schrijfboeken, opteekeningen en herinneringen van oud-studenten, aldus een hoop gegevens verzameld, de eene al zekerder dan de andere, nu eens malkaar tegensprekend, dan weer malkaar aanvullend, en daarvan de zes dikke boekdeelen gemaakt die thans voor de tweede maal bij Cotta in druk verschijnen.

Wat hier op mijn tafel ligt is het eerste deel (x-512 bladzz.) en begint met een 228 bladzz. lange, wat verwarde en wijdloopige Einleitung. Het wetenschappelijk gehalte van deze inleiding is niet zeer vertrouwbaar: het is verouderd, en daarom heeft de uitgever wel gedaan met te verwijzen naar de achteraangevoegde Nachträge van hem zelven en van Prof. L. Morsbach, waar we evenwel niet veel wijzer mee worden daar ze grootendeels bestaan uit opgaven van boektitels.

Doch eigenlijke geleerdheid, philologische en geschiedkundige knapheid is de hoofdzaak niet in dit werk en moeten wij er niet in zoeken. Wat ons in de eerste plaats aanbelangt is Vischer zelf. We staan hier vóór een man uit één stuk, een 'Persönlichkeit,' - om een thans geliefkoosd slagwoord te gebruiken - met een eigen wereld- en levensbeschouwing, waarin hij onwrikbaar wortelt als een eik in den grond, die alle feiten uit het leven en de kunst der dichters beoordeelt van zijn persoonlijk standpunt uit, en die dat oordeel uitspreekt met een overtuiging die niets in staat is te schokken. We gevoelen ons dikwijls genoopt tot tegenspraak - maar we ontsnappen niet aan de boeiende macht van dat woord gesproken door een helderen, kunstzinnigen denker die tevens is een vurige natuur-Zwaab. Het moet een weergaloos genot geweest zijn dien man te *hooren* en door hem, die zelf een dichter was, ingewijd te worden in de kunst van wellicht den grootsten dichter ter wereld, van Shakespeare. Dit is de indruk dien men opdoet, niet wanneer men de Einleitung leest, maar wanneer men de voordracht leest over Hamlet. Daarin bestond wel de beste gave van Vischer: een treurspel van Shakespeare te lezen, tooneel voor tooneel, in een duitsche vertaling die hij grootendeels zelf maakte, daarin gaandeweg het verloop te vervolgen der gebeurtenissen, de trekken waar te nemen die de karakters kenmerken, aan te toonen hoe uit den aard en de wrijving der karakters het tragische noodlot zich ontwikkelt en, zelf bezield, zijn toehoorders te begeesteren voor de ongeëvenaarde schoonheid van Shakespeare's poëzie. En die dat kan, kan veel.

J.D.C.

Inhoud van den 1^en^ jaargang.

I. - Bijdragen van:

Justina Antonissen. Verzen	116
Jaak Boonen. Kempiese schetsen. I. Baas Klits	142
Herman Broeckaert. Verzen	20
Aran Burfs. Verzen	110, 177, 293, 356
- Lode Baekelmans	124
C. Vriendenafscheid	207
Ernest Claes. Naar 't kasteel geweest	158
- Zwemmen	245
- 'n Ongelukkige dag	364
J. de Cock. Een woord vooraf	1
- Jezus de Nazarener	25
- Jodenvreters	74
- Te Munster. I. Mijn kwartier	164
- II. De ‘Tischgesellschaft’	224
- Uit de Reistesch. I. De ‘Parade’	299
- II. Studenten	305
- Uitkijk	324
Des. de Kock. In het Najaar	7
Om. K. de Laey. Verzen	10, 113, 281, 297
- Drie Portretten	257
- IJzerwegreizigers	321
Alf. de Roeper. Nog ‘de Katholieke Vlaamsche Litteratuur’	120
H. Edens. Verzen	162, 244
Joris Eeckhout. Verzen	107, 374
K.E. 'n Bohemiaantje	359
Rud. Frijters. Zielelente	337
J. Geyens. Verzen	112, 375
Juul Grietens. Verzen	314

J. Hammenecker. Verzen 60, 371
Joke. Gedachten 238
H.K. De Kruisberg 150
Reimond Kimpe. Verzen 376
A. Kluyskens. Verzen 101
Maurits Lacquet. 'n Brokke natuur 117
Lambrecht Lambrechts. Verzen 80, 226, 271
H. Linnebank. Wandelingske 61
Cesar Mees. Levenszaad 272
Jef Muls. Verzen 62
Leo Reinouts. Bart 277

Felix Rutten. Verzen 5, 113, 206, 235, 249, 292, 298, 323
- Sprookje 102
- Sprookje 210
C.S. Eenen avond 259
Julius Storme. Aan 't Water 282
Egide Stravius. Verzen 114
Stijn Streuvels. Een nieuw hoedje 52, 56
A. van Cauwelaert. Verzen 375
Frans van den Bossche. De Boetgezant 87, 129, 193
Karel van den Oever. Christen Ideaal 180
Leo van Puyvelde. De Katolieke Vlaamse Literatuur 42
- Verzen 178
Gabriel Verborght. Verzen 115
Raf. Vermandere. Zonnebrand 13
- Zot geworden 227
Ernest Windels. Verzen 377

II. Bespreking van:

Leo Balet. Roeping (L. van Puyvelde) 251
Edward Coremans De Nederl. Letterkunde in België sedert 1830 (L.v.P.) 253
August Cuppens. Een Rooske van Overzee (J.D.C.) 256
W. de Veer, S.J. Lezingen en Toespraken (J.D.C.) 128
Const. Eeckels. Heimwee (J.D.C.) 256
Jan Eelen. Lentelinde (J.D.C.) 128
J. Geurts. Proeven v. letterkundige ontledingen (J.K.) 317
Adolf Herckenrath. Vlaamsche Oogst, Bloemlezing (L.v.P.) 254
Frans Mariman. Gedichten (J.D.C.) 191
Eduard Mörike. Sämtliche werke (J.D.C.) 318

M.A.P.C. Poelhekke. Beschouwingen (J.D.C.) 63

Alb. Steenhoff-Smulders. De Vrouw en het Hooger Onderwijs (J.D.C.) 64

Stijn Streuvels. Openlucht (J.D.C.) 379

Friedrich Theodor Vischer. Shakespeare-Vorträge (J.D.C.) 381

Al. Walgrave. Sille Stonden (L. Sch.) 320

O. Weise. Aesthetik der deutschen Sprache (J.D.C.) 319